Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):	udgivet af Chr. Molbech
Titel | Title:	Athene : et Månedsskrift=et Maanedsskrift
Bindbetegnelse | Volume Statement:	1816; Vol. 7; Jul-Dec
Udgivet år og sted | Publication time and place:	København : Gyldendal, 1813-1817

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

60, - 44 - 8

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
130017077768

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Athene

et Maanedsskrift

udgivet

af

Christian Molbech.

Syvende Bind.

Julius — December 1816.

Kiøbenhavn.

Trykt paa den Gyldendalske Boghandlings Forlag hos P. D. Kiøpping.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Indhold

af

Syvende Bind.

Julius.

Side

Om Buchholzes Betragtninger over Kongeriget Norges Forfatning, af Professor J. Boye . 1.

En Jilreise til Paris og London, i Aaret 1814 . 25.

Tolv Paragrapher om Jens Baggesen . 58.

I. Om Sproget, som Poesiens nødvendige udvortes Form . . . . . 61.

II. Om Sprogets Anseelse i Perioden fra 1785—1800 . . . . . 67.

III. Om Baggesens Hymner, Oder og Elegier . . . . . 72.

IV. Om Eventyrene og de comiske Fortællinger . . . . . 90.

August.

Side

Ildgnister, strøede over den nyere svenske Litteratur . . . . . 105.
Krazenstein Stubs Minde, af Prof. P. E. Müller 142.
En Jilreise til Paris og London i Aaret 1814 (Fortsættelse) . . . . . 151.
Tolv Paragrapher om Jens Baggesen . 167.
V. Om Labyrinthen eller Digtervandringerne . . . . . —
VI. Om Riimbrevene . . . . 179.
VII. Om Giengangeren, den nye Fortale til Digtervandringerne og den, i disse, affecterede Omvendelse til den sande poetiske Tro . . . . . 193.

September.

Kort Efterretning om det store Kongelige Bibliotheks Stiftelse, Skiebne og Tilstand, ved Udgiveren . . . . . 209.
Ildgnister, strøede over den nyere svenske Litteratur . . . . . 247.
En Jilreise til Paris og London (Slutning) . 265.
Tolv Paragrapher om Jens Baggesen . 281.
VIII. Om alle de Digte, som maa ansees for at være Baggesens Digterliv værdige —

October.

Side

Ildgnister, strøede over den nyere svenske Litteratur. (Slutning) . . . . 321.

Sendebrev fra William Shakspeare i Elysium til Thomas Thaarup i Smidstrup . . 349.

Shakspeare, af Hr. N. Petersen . . 360.

Tolv Paragrapher om Jens Baggesen . . 365.

IX. Om Jens Immanuel Baggesen, Philosoph i egen Indbildning, og om hans Gaade: det evige Sindbillede . —

X. Om „Dannersprogets Ridder," Jens Baggesen . . . . 373.

Litteratur.

Freias Alter, Lystspil af Adam Oehlenschläger. Kiøbenhavn 1816. . . 390.

November.

Nogle Bemærkninger angaaende den historiske og geographiske Underviisning i de lærde Skoler, ved Overlærer Kofod . . 417.

Danske Litteratur-Breve, skrevne i Aaret 1816, meddeelte af Professor J. Boye . . . 437.

Tolv Paragrapher om Jens Baggesen . . 458.

XI. Om Baggesens gruelige indvortes Forvirring, hans tre og tyve storpralende Løster, og andre lignende Materier —

Side

Litteratur:

Om en saakaldet Recension over Kruses Fortællinger i Dansk Litt. Tidende No. 43 og 44. . . . . 506.

December.

Om Forskiellen i Psyches Skikkelse paa de antike Monumenter, af Fru Conferentsraadinde Brun 513.

Danske Litteratur-Breve (Fortsættelse) . . 521.

Om Norden, og hans Reise til Ægypten, af Udgiveren . . . . . 533.

Afskeds-Sang til Adam Oehlenschläger ved hans Bortreise, af Ingemann . . . 548.

Søfarten, af Hr. C. Hauch . . . 550.

Charlotte Schimmelmann, af Oehlenschläger . . . . . 562.

Tolv Paragrapher om Jens Baggesen, af Hr. P. Hjort, Studiosus Theologiæ . . 564.

XII. Om Baggesens Charakteer som Skribent, saavel „overhovedet som i Grunden", og om hans Angreb paa Digteren Oehlenschläger . . —

Til Paragraphernes Læsere . . . 574.

Litteratur:

Noget mere om Litteraturtidendens æsthetiske Recensent . . . . 582.

Om von Buchholzes Betragtninger over Kongeriget Norges Forfatning.

(See Journal for Politik, Natur- og Menneskekundskab, Mai 1816.)

Der er vel neppe i Kundskabernes Række et Fag, som ikke til een eller anden Tid blev forhutlet ved Fuskere, eller, som man kalder det, i hvilket ikke en Icarus blev seet at staae en Dædalus ved Siden: men intet af alle Fag er dog paa denne Maade hyppigere mishandlet end det politiske, hvortil skinbarlige Aarsager vel ikke kan være vanskelige at finde. Ikke allene enhver, der lever i Stat og Stad, siden han til begges Kasse har sin Skiærv at betale, bilder sig ind at kunne tale med, han være studeert eller ustudeert: men selv i Litteraturen findes de fleste Icarusser her, af hvilke dog mange først faae seent vedbørligt Icarusses Skiebne. I alle Lande træffes nu vel slige politiske Skribenter. Men da de idelige Statsomvæltninger i senere Tid frembragte

fast daglig nye Scener paa Tydsklands Skueplads, saa var det fornemmelig ogsaa her, en Mængde politiske Skrifter kom frem; deels vel fordi i intet Land er Torvet for Skribentervare saa stort; vel ogsaa deels fordi man intet Sted forstaaer saa godt som her en Mængde Begreber, de være af hvad Fag de vil, i knyttede Systemer at sanke. Een Skribent kan gribe Pennen for at tømme Hiertet, en anden for at tømme Systemet. Og i sidste Henseende er det, at Lessing, der kiendte sit Fædrelands Litteratur saa vel, siger om dets Skribenter: „Paa systematiske Bøger have vi Tydske overhovedet ingen Mangel. At udlede Alt, hvad vi ville, i den skiønneste Orden af et Par antagne Ordforklaringer, derpaa forstaae vi os trods nogen Nation i Verden."

En Deel af hine catastrophrige Tiders politiske Skribentere høre til denne Classe. Nogle udmærke sig ved abstracte Begreber og dunkle Konstord, der forborge Dybsind (saasom: Depositære der Einheit o: Monarker, og Depositære der Geselligkeit o: Senatet, Centralisation der Gesetzgebung ɔc.), ved afgiørende Regler, hentede, som det skulde synes fra det politiske System (som dog endnu laae i Moderen), ved allevegne anbragte Lærdomme, hvori disse Politikens Lærere med største Selvtillid anvende i det Store, hvad de maaskee have seet, eller rettere kun hørt, var dygtigt kiendt i det enkelte Lille. Med Rette siges dog, at Facta og Praxis lære bedre her end al Theorie: og skal endeligt denne fremsættes, saa udlede

man den dog ikke af blotte Definitioner og Ordforklaringer, (paa hvilken Maade man har affattet en Theurungs-Polizey —) men af Facta, hentede saa vidt muligt i Mængde fra saa mange Lande og Tider, at de ere ligesom uddragne af Selskabernes Natur: og endda maa fornemmelig Samtidens Bøger ligge for Statsmandens Øine opslagne.

I hine omvæltningsrige Aaringer saae Tydskland paa Skribenternes Skueplads at fremtræde en Held, en Posselt, en von Coln (Forfatter til die Feuerbrände og vertraute Briefe), von Massenbach, von Buchholz, hvilke som Apostler forkyndte hvad der skulde skee, og udpegede Aarsagerne, hvorfor det maatte skee, bejamrende af og til at deres Raad vare ei blevne vedbørligen fulgte. At den Sidste henhører til nysbeskrevne Apostelclasse er i Tydskland bekiendt nok. For at han nu ogsaa kan blive det hos os, siden han hos os har ved Tolke begyndt at forkynde Lærdommen, dertil vil jeg efter Evne bidrage; og det fordi jeg derved mener at gavne de mindre belæste Landsmænd.

Denne von Buchholz har giort sig bekiendt ved adskillige politiske Skrifter (fra ham hidrøre Udtrykkene: Depositære der Einheit, Depositære der Geselligkeit). Han har giort sig bekiendt ved Skriftet Leviathan, som han kalder den nye, opkaldt efter Hobbes's nu snart et Par Secler gamle. I dette Skrift forkynder han, at hvis England ikke kan opholde sin Credit, saa vil i dette Land en ny Selskabs-

Orden begynde, og das Princip der Trennung vil sikkert ikke anden Gang blive Grundvolden! Han har giort sig bekiendt ved „Undersøgelse over Arve-Adel." I dette Skrift vil han have Arve-Adel ganske afskaffet, og i dens Sted ansat alle de Menneſker, „denen ſchaffende Kraft beywohnet" (i hvilke boer skabende Kraft). Han har giort sig bekiendt ved: Gemählde des geſellſchaftlichen Zuſtandes im Königreich Preuſſen bis zum 14 October 1806: i hvilket Skrift Aarsagen til alle Ulykker, der rammede Preussen, søges i den personlige Tieneste, Bonden maatte giøre Staten, i Sædefordærv, og i Statens indvortes Administrations Forfald; men især deri, at Preussen ikke giorde Acqvisitioner, samt i Mangel paa Skolelærer-Seminarier efter Pestalozzi's Methode. Thi, lægger han til: ved disse to Midler, ved Pestalozziske Seminarier, og ved Ophævelsen af Bonde-Trældom, vilde han paatage sig at ophielpe en saa forvirret og kraftløs Stat som Preussen.

Vilde denne Politicus i sidste Skrift have tilbageholdt sin System-Lærdom, og i dets Sted blot givet hvad han lovede: et Maleri af Selskabs-Tilstanden; saa vilde hans Skrift været lærerigt, og et sundt Varsel havde han givet andre Lande, der i Selskabsrang og Sæder efterlignede Preussen. Man erindrer fra hine Dage lettelig mange tildeels pudseerlige og mange sørgelige Anecdoter om Bravourmændene i dette Land. Dem kunde von Buchholz

til Tieneste have foreholdt Speilet. Men forbedre deres Sæder, og oplofte deres Hierter til rette Sted, hvorledes kunde han naaet det ved Pestalozzifke, eller ved hvilkesomhelst halvlærde eller qvartlærde Seminariſter?

Han har endvidere giort ſig bekiendt ved „Journal für Deutſchland, hiſtoriſch-politiſchen Einhalts." I et ældre Stykke af dette Skrift udleder han Napoleons Herkomſt fra Mainotterne i det forrige Lacedæmon, (og da diſſe nye Lacedæmoner nedſtamme fra Herakliderne, og Herakliderne igien fra Herkules, hvorfor har han da ikke nedført Napoleons Herkomſt fra denne Alderdommens ſtore Velgiører og Helt, hvis hele Liv gik hen med at renſe Jorden for vilde Dyr og Voldsmænd? Hvor meget Mørke vilde ikke da i vore Dages Hiſtorie derved bleven fordrevet?)

Kiender man nu ſaameget til Manden, ſaa begribes lettelig, at da det rygtedes derude om Norges nye Conſtitution, vilde det være vanſkeligt, om ikke plat umuligt for ham, med ſaadan Seergave udruſtet, at tilbageholde ſin Betragtning og Spaadom over ſamme Conſtitution; og ſeen var han ei heller til ſamme ſin Viisdom at meddele. Det var i nysnævnte Journal, han indrykkede ſine „Betrachtungen über die Verfaſſung des Königreichs Norwegens," og „da det ei er uvigtigt (ſom den „danſke Overſætter udtrykker ſig) ſærdeles for den „norſke Nation, at erfare hvorledes en langtfravæ-

„rende Udlænding, som man billigt maa tiltroe den „høieste Upartiskhed, dømmer om deres Constitution, „saa var ingen anden Vei, for at den kunde komme „til almindelig Kundskab, end at oversætte den i „deres Sprog ꝛc.“ Og denne Oversættelse, meddeelt i Hr. Dr. og Prof. O. Wolffs Journal for Politik ꝛc. Mai 1816, er det, vi her have opslaaet for Betragtninger over von Buchholz's Betragtninger at anstille.

En Politicus, der vil skrive om et Lands Constitution, om dets Selvstændighed og Indflydelse paa Europas Staters Ligevægt, skulde man ikke troe en saadan Forfatter havde Kundskab om Landet han beskrev? og at han (hvilket man for hver Skribent maatte ønske) kun skrev fordi behørige Kundskabers Masse gav ham indvortes Drift til at skrive? Men at noget langt andet besiælede von Buchholz, vil den, der til Norge har endog maadelig Kiendskab, uden lang Giennemlæsning af Skriftet, befinde. Hans Betragtninger ville vi nu først kortelig høre. Et lille Skilderi over det betragtede Land ville vi derefter fremstille: Hovedsagen, Norges ny Lyksalighed, ville vi da neppe behøve at lede Læseren til selv at bedømme.

„Ophøielsen af den skandinaviske Halvø til et „Heelt, saa meget bemærket i Tydskland, maa have „store Virkninger i den europæiske Verden. Sver„rigs Forhold til Tydskland og Rusland er derved „væsentlig forandret. Dets Afhængighed af Frank-

„rige er ophørt — og Synerne af Ideen om en, „af den politiske Ligevægt afhængig, Verden, ei mere „de samme som forhen. Selv paa Kongerne af „Sverrigs Charakteer maae Rigets Forening med „Norge virke paa det væsentligste. Den forrige „Eventyrlighed maa i samme forsvinde." (Hvor gavnligt for Menneskeheden om Carl XII. havde levet i nærværende Periode!) „Men intet af dette „er dog saa mærkværdigt, som Maaden hvorpaa „Foreningen mellem Rigerne skete. Den er den „eneste i sit Slags. Danmark, udtømt ved et „ulykkeligt Felttog, nødsages til Norges Aftrædelse: „og Normændenes Hovedtanke fra nu af er deres „Uafhængighed. Dog de Svenske, der af hele „Europa have faaet Løfte om Understøttelse, for„trænge Normændenes Flaade, og dermed er hele „Forsvarsvæsenet rystet. Nu kunde den svenske „Kronprinds overendekaste den norske Armee, der „forsvarede Christiania. Han kunde erobre denne „Hovedstad og foreskrive Normændene Betingelser." (Herved gior Oversætteren den Anmærkning, at et Klippefolk er ikke overvundet, fordi deres Hovedstad er erobret; hvortil svares: Alle Hovedstæder ere ikke eens.) „Dog, den svenske Kronprinds sætter sin „Triumph deri *), at Normændene ei holde sig for „Overvundne, men at de beholde Mod tilbage til

*) Sammenlign hermed Parliamentsherren Sir Phil. Francis's Brev til the Earl of Grey. See the Pamphleteer. Lond. 1814. August, No. 7.

„at fastsætte de Betingelser, hvorunder de vil for-
„enes med Sverrig. Denne den svenske Kronprind-
„ses Betænksomhed, da han hos sig selv ordnede
„Generalen under Statsmanden, er den skionneste
„Daad i hans Liv. Den er exempelløs." „Neppe
„i noget Land, neppe til nogen anden
„Tid findes Lige til (det Politiske) der fo-
„regik i Norge i Enden af 1814. Naar
„Forfatningen, som Norge gav sig, betragtes, saa
„viser den de Fremskridt, Europa har giort i Stats-
„lovgivningen, og paalægger dem Taushed, som troe
„paa et Kredsløb af Hændelser i den sædelige Ver-
„den." (o: I den sædelige Verden gaaer altsaa alting frem til det Bedre. I hele Europa blive Folkene hver Dag ærligere, gudfrygtigere, trofastere: Regenterne ligeledes. Og vel for os, der leve i denne Periode.)

Nu kommer han da til sin Livmaterie om Regieringsformer. Stor Taalmod hører der til at læse Indledningen, og større til at giøre Udtog deraf. „Det har sig langt anderledes med Constitutionerne
„end man er tilbøielig til at antage efter 25 Aars
„forgieves Forsøg paa at forbedre dem. Intet Sel-
„skab er uden Regiering, og ingen Regiering uden
„Form;" (ligesom intet Menneske er uden Ansigt og intet Ansigt uden Physiognomie). „Alt hvad Forfat-
„ning kaldes kan, løber derpaa ud, at Regieringsfor-
„men bestemmes saaledes, at den er til Selskabets
„Interesse." (Denne er dog nok en alt for løs Be-

tydning af Ordet Forfatning. Paa Kysten Guinea gives ogsaa Regieringsformer og Forfatninger. Men neppe vil de, der kiende de her værende Staters, f. Ex. Riget Dahomi's Forfatning og Form erkiende den at være til Selskabets Interesse). „Den bedste „vil for stedse og evig blive den, hvormed de Re„gierede have største Borgen for at blive styrede „ved saadanne Grundsætninger, som indslutte i sig „deres bestandige Fordeel. (Hvor nyt og dybthentet!) „Just derfor bliver den Regieringsform, som be„roer paa Lovgivningens høieste Centralisation, stedse „en meget ufuldkommen; thi hos denne bortfalder hiin „Borgen for den største Deel, og Vilkaarlighed ind„træder nødvendigen der, hvor Centralisationen be„gynder. Man tvivler nu ikke, at denne Centrali„sation bør ei finde Sted; men at lede Lovgivnings „Arbeidet saaledes, at de for Regieringen lige nød„vendige Charakterer, Eenhed og Selskabelighed, ei „giøre hinanden Afbræk, er af alle politiske Proble„mer det allersværeste, og derfor ei ganske reent „opløst; og Combinationerne, som giøres over denne „Gienstand, ere i Mangfoldighed og Mængde uen„delige."

Hvo skulde nu ikke troe, at i dette Raisonnement var megen Viisdom skiult. Indholdet af det Hele er: Ufuldkommen er den Regieringsform, der beroer paa Lovgivningens høieste Centralisation, fordi den er forbunden med Vilkaarlighed. For denne Centralisation at udelukke, skal Lovgivnings-Arbeidet

deles saaledes, at Regieringens Charakterer, Enhed og Selskabelighed, ei giøre hinanden Afbræk. Nu mærke man, at Enheds-Charakteren er Monarken; Selskabelighedes-Charakteren er Folkets Repræsentanter. Og da er Meningen af Talen denne: det er vanskeligt at træffe en Regieringsform, der ikke er for populær, og heller ikke for monarkisk. Derfor maa Lovgivningsmagten ikke concentreres, o: overlades til Faa — Hvor langt borte fra hiin classiske Simpelhed ere ikke disse politiske Obscuranter?

Efter denne Indledning kommer han til Kongeriget Norges Regieringsform. „Norges Lovgivere „have erklæret Norge for et frit, selvstændigt, ude„leligt og uafhængigt Rige. Om de ere gangne mere „ud fra republicanske end fra monarkiske Begreber, „kan ei bedømmes uden nøie Kiendskab til Lovgiv„ningspersonerne." (Dog siger han, at de have taget den brittiske Statsforfatning til Mønster; thi ifølge den ere de) „gangne ud fra den Grundsæt„ning, at Magten er delelig. Da nu enhver Magt „bestaaer af Villie og Kraft; og Villien ei kan skilles „fra Kraften, eller denne fra hiin, saa er hiin Grund„sats væsentlig falsk, men ved Modificationen taber „den sin Skadelighed, og bliver endog velgiørende" (o: det væsentligt Falske kan giøres velgiørende i Lovgiveres Hænder, og det er skeet i den norske ligesom tilforn i den brittiske Constitution!) „I den norske „Constitution ligger Regieringen i tvende meget be„stemt fra hinanden adskilte Dele," (nylig var Re-

gieringsmagtens Dele uadskillelige) „af hvilke Kon-
„gen med sine Ministre forestiller den ene, og Na-
„tionen i Storthinget den anden. Kongen kan an-
„tage eller forkaste en af Storthinget i Stand bragt
„Lov. Han underskriver den, hvis den antages, og
„sender den tilbage til Odelsthinget, hvis den ikke
„antages. Men bliver den af tredie Storthing (det
er: af Storthinget tredie Gang forsamlet) uforandret
„antaget, saa bliver den en Lov, endog om Kon-
„gens Sanction ei følger derpaa." (I Norge er
der altsaa Forskiel paa Storthingets Love og paa
Kongens Love. Om denne Forskiel vil bevirke god
Forstaaelse eller Skilsmisse mellem Kongen og Stor-
thinget, maa v. B. kunne forklare: og det gior han
ogsaa) „thi, siger han, var denne Skilsmisse uund-
„gaaelig, saa havde Norge faaet den sletteste Re-
„giering i Verden; men der er ved andre Love for-
„get for, at denne Skilsmisse ikke allene bliver
„usandsynlig (som den dog nyligen ikke syntes), men
„endog umulig. Den er forekommet derved, a) at
„Kongen vælger sit Raad af norske Borgere, samt
„derved, at hver Lov paa Odelsthinget foreslaaes
„enten af dets egne Medlemmer eller af Regierin-
„gen ved et Statsbud: af hvilke begge Dele følger,
„at hver Tanke i Norge, der har Hensyn til en ny
„Lov, hidrører fra en norsk Borger. b) Storthin-
„get i Norge henfalder i Odelsthinget, der svarer
„til det brittiske Overhuus, og Lagthinget eller det
„brittiske Underhuus. Et Lovforslag antaget af

„Odelsthinget, henſendes til Lagthinget, ſom enten „antager det, eller ſender det med Anmærkninger „tilbage til Odelsthinget; ſom igien enten antager „det, eller paa ny ſender det tilbage til Lagthinget. „Og bliver Forſlaget ſaaledes tvende Gange forka„ſtet af Odelsthinget, ſaa kan to Trediedele Stem„mer af hele det forſamlede Storthing giøre Ud„ſlaget."

Nu priſer von Buchholz den Indretning, at det paa denne Maade er vanſkeligt at bringe en Lov i Stand i Norge; og at, ſiden det ordentlige Storthing kun ſamles hvert tredie Aar, tre Storthing, ſom udgiøre ni Aar, maae gaae hen, „førend den „ſaakaldte lovgivende Magt er berettiget til at træde „i en beſtemt Oppoſition mod den ſaakaldte fuld„bringende. En Tanke, ſom er vedbleven i ni Aar, „har ſikkerligen i dette Tidsrum ſaaledes modificeret „ſig, at den har ophørt blot at være Maalet for „Stridighed; og havde de Franſke ved Forkaſtelſen „af deres første Conſtitution, kun ladet ſine halv „ſaa megen Viisdom ſom Normændene, ſaa var „den franſke Revolution bleven en umulig Ting."

Ja, viſt nok er ni Aars Speculation i Stand, ſom Forfatteren kalder det, til at modificere en Tanke. Men hvor mange Tanker har denne Modifications Friſt? Kan Tænkerne i Over- og Underhuſet i Norge (i England har det mere Haſt) tage ſig ni Aars Tid til at modificere Tankerne over de mellem begge Huſe ventilerede Gienſtande? Og angaaende

Frankriges Constitutions Begrundelse før Revolutionen, hvad vilde da udenlandske Magter have giort, medens Conventet sad i ni Aar og grundede? — Taalmod er os næsten forgaaet til at følge von B. videre. Men vi have begyndt: vi maae holde ud til Enden.

Før beundrede v. B. Viisdommen i den skandinaviske Halvøes Oprettelse til et Heelt. Side 109 synes han reent at have glemt dette. Her hedder det: „Naturen kæmper mod et Amalgama mellem „Norge og Sverrige Naturen har imellem begge „trukket en saadan Skillerumsvæg, at den har villet „have tvende Kongeriger paa Halvøen. Uden at „lide det mindste kan begges Indvaanere have eet „Overhoved. Men skulde begge udvikle deres Kræf„ter, saa maa den enes Lovgivning aldrig blive den „andens. Skilsmissen maa just være saadan, som „de norske Lovgivere og Kongen af Sverrige har an„taget.“ Det er: to Riger der behøve to forskiellige Lovbøger, to forskiellige Constitutioner, to forskiellige Maader at udvikle Kræfterne paa, og som ere ydermere adskilte af Naturen saaledes, at Amalgama mellem dem er umuligt, dem anpriser han alligevel til at have fælleds Overhoved. Man skulde virkelig troe, Hr. v. B. attraaer at ansættes deroppe.

„Normændene, siges videre, trods al den „Dunkelhed, hvori de hidtil have levet, ere et Folk, „som fra den politiske Opklarelses Side fortiene de „Folks Agt, der hidtil have troet sig meget høit

„over dem.“ (Ih nu dog! hører der vel saamegen politisk Viisdom til at modellere een Constitution efter den anden? Forfatteren sagde jo før, at de norske Constitutions-Mænd toge den brittiske Statsforfatning til Mønster! Normændene ere vist beskednere end Hr. B.; Agt fortiener den brave norske Almue stedse, endog om han havde tiet.) Til denne politiske Opklarelse, siger han, hører ogsaa dette: Jesuiter og Munkeordener blive ei taalte; Jøderne ere fremdeles udelukkede fra Adgang til Riget. Hvorhos anmærkes i Parenthes, „uden alt „Sophisterie kan det vises, at den politiske Fornuft „er paa Normændenes Side.“ Maa ikke enhver Menneskeven med Glæde beundre den norske Nation, der saaledes med eet svinger sig op fast over alle Europas Nationer, thi fast alle have forladt den politiske Fornuft, i det de taale Guds fordum udvalgte Folk iblandt sig! — Men, alvorligt talt, hvorfor istemme Tonen saa høit over et Værk, der er nyligt bleven til? I politiske Forsøg og meer end Forsøg er den hele Sag dog ikke — er det Erfaring og Fremtid som skal rose Værket. Al anden Roes kom for tidligt; thi alt for ofte kommer man til at sige her: det havde man ikke formodet.

I en følgende Parenthes beundres hvor fordomsfri Normændenes Patriotisme er, da Fremmede, uagtet de ikke kunne ansættes ved andre Embeder i Norge, saa kunne de dog indtræde som Lærere ved Universitetet og de lærde Skoler. — Og deri have de

handlet meget viseligt. Her behøver ikke at anføres, hvad nyligt i et engelsk Skrift — Forfatteren menes at være en Normand — blev sagt om det Intellectuelles Tilstand i Norge.

Til Slutning udøses nu von Buchholzes fulde Beundring over den norske Constitution, saaledes: Af de sidste fem og tyve Aars Forsøg paa Constitutioner er nærværende norske den bedste. Fra denne Constitutions Begyndelse maa for Norge udvikles en ny, en ganske ny Tilværelse. De lykkelige Virkninger af en saa udmærket Lovgivning kunne aldrig udeblive. Hvor Climaet er begunstiget i Norge, maa opstaae et politisk Liv, som aldrig før har fundet Sted, „og at være allerede opmærksom herpaa, er „saa meget mere tilladt den, som Tilfældet udeluk„ker fra Statslivets Tildragelser, og som veed at „angive de Grunde, der giøre en Forfat„ning til det gode Slags." (Saadan en Mand er von Buchholz.) „Havde Norge for et Aar„hundrede siden havt denne nye Statslovgivning, saa „vilde det nu staae ganske anderledes til med Eng„land." (Mon Storbrittannien da nu ikke bliver bedrøvet? Den giør det vist, thi) „Som Sagen har „Norge for nærværende Tid sin stærkeste Modstan„der i Storbrittannien, for hvilken Norges nye Ud„vikling ei kan andet end være ubehagelig; men vi „maatte fare vild i alt, eller og Normændene „ville overvinde alle de Hindringer, som Britterne „ere i Stand at lægge dem i Veien, og ligesom

„Nordamerikanerne, maaskee endog i Forening med „dem, i kort Tid bringe det saa vidt, at Folkeretten „til Lands og til Søes ei for dem skal længere være „adskilt." (Ude er det altsaa nu med Storbrittannien: men trøsteligt for os andre Smaastater, at det nye Norge og det moderattænkende Nordamerica vil for Alvor tage sig for, den ofte qvalte Folkeret at gienoplive).

Saaledes kan Mændene af von Buchholzes Classe raisonnere. Kan man nu troe, at denne Mand enten har faaet sin Kundskab om Norge umiddelbart; eller er ikke bleven fixeret af dem der meddeelte ham den middelbart; eller at han, hvo veed i hvad Hensyn, har som politisk Seer forjættet det kiære norske Rige Magt, Rigdom og Saturns den gamle gyldne Alder. Vi forbigaae med Rette Alt, hvad han ikke beviser, men declamerer om Regieringsformer og Constitutioner. Vi forbigaae hvor uliig Mønsteret i England, Copien i Norge er bleven baade i Ophav og Væsen; thi ligesom Rom blev ikke skabt paa een Dag, saaledes blev Englands Constitution det ikke heller i eet Aar. Aarhundrede kan man sige gik hen, inden Englands Statsreform modelleredes til det den nu er; og Norge, der vel ikke kan modtage en Constitution som Storbrittanniens, behøver dog nok Decennier for at faae sin modelleret og lempet. Dog Formen i den norske Constitution tale vi nu ikke videre om. Formen er som oftest kun et dødt Legeme; men paa Statsbestyrelsen,

som paa Sielen, beroer dens Held og Gavn. For forms of Government let fools conteſt: Whateer is beſt adminiſter'd is beſt, ſiger Pope: og det har Erfaring faſt til alle Tider bekræftet.

Norge vil fra nu af være et ſelvſtændigt uafhængigt Rige. Hvormeget er ikke ſagt i Ordene, ſaa faa ſom de ere? Hvor mange ere dog vel de Lande, ſom kan bruge diſſe Ord? Have vel Conſtitutionsmændene og Hr. Buchholz betænkt hvad en Stat maa beſidde, for i Virkelighed at kunne være politiſk, ſaavelſom phyſiſk ſelvſtændig? Thi den politiſke Selvſtændighed maa være grundet paa den phyſiſke. Staten maa for det meſte kunne være ſig ſelv nok; det er: alle naturlige og en ſtor Deel ſelvgiorte Nodvendigheder maa den inden egne Grændſer tilveiebringe; thi ellers kan det tapperſte Folk i det meſt utilgængelige Land blive, blot ved at afſkæres Tilførſel, heelt let ved Hungerens Sværd at erobre. Af faa Orlogsſkibe kan det indſpærres; og et Land ſom det vi omtaler, har, naar det ſkal forſvare ſig ſelv, til en Armee at recrutere og en Flode at bemande, ikke Overſkud nok af Folk, og til begges Udredning vel heller ikke nok af Penge; ſaa at Selvſtændighed er et Ord, ſom ikke et ſaadant, men kun de mægtigſte og af Naturen meſt begunſtede Lande kunne føre i Munden.

Hvor lidet Norge i denne Henſeende kan være ſelvſtændig, er i ovrigt bekiendt nok. Neppe en fireſindstyvende Deel af dette udſtrakte Rige er ploie-

ligt; og i det, der ploies, kan Kornet mange Steder vanskelig modnes, og det modnede vanskelig høstes: hvorudover det aarligen behøver en Tilførsel fra Udlandet af syv hundrede tusinde Tønder Korn. Hertil maa endnu regnes andre Levnetsmidler, som det heller ikke selv kan frembringe, samt Overdaadsvare, der for Stadboerne (thi paa Landet tyer Almuen ofte til Barkebrød) ere blevne selvgiorte Nødvendigheder; og forøger den allerede store Masse af hvad den fra Udlandet behøver. Dette Kornqvantum, disse andre Levnetsmidler, disse Overdaadsvare maa det kunne kiøbe. For at kiøbe maa det kunne sælge, og sælge maa det sine Producter paa fremmede Torve, hvor Medbeilere møde nu, og møde ville de endnu ivrigere herefter. Fra Skove og Gruber, og fra mere eller mindre lykkelige Fiskerier hentes dette Overskud til Salg. Dets nye Forvandte, Sverrige, har samme Product-Overskud, og det af bedre Godhed og til lettere Priis; og vil ydermere som Herskerriget giøre Alt for paa Torvene at beholde Rangen.

Fremdeles ere disse Norges Overskuds-Producter saadanne, at de med forsynlig Karghed maae nyttes. Skove borthugges snarere end de igien voxe: og hvormeget end Norges Skove roses for hastig og frodig Vext: bekræftet er det dog, og i gamle Bygninger, selv her i Danmark, kan endnu Beviser synes, at Planker og Bielker, komne herned fra Norge, vare langt større i Dimensioner i forrige Tider, end de der komme nu: at følgelig Norges gamle fuld-

vorne Skove ere borthuggede, og de nye tillades ikke at naae den gamle Vært, saa at det nu er fra Pommerns, og ikke fra Norges Skove, det svære Tømmer maae hentes. Desuden er det ogsaa kun Skove, saaledes beliggende, at deres Producter kunne udskibes, som nyttes til udenlands Salg. Nu ere der vist nok Floder og Elve i Norge mangfoldige. Men store Strækninger af Skove findes der dog alligevel som intet levere til Udførsel: og de desaarsag saaledes levnede staae ydermere paa Klippegrunde, der, om end Skovene afbrændtes, give ingen Jorder til Ploining. De maae henraadne uden at kunne nyttes. Hertil kommer end videre disse Producters store Forbrug i Norge selv. Dets Gruber forøde Skovene saaledes rundt om Biergværkerne, at paa mange Steder ere i en halv Snees Miles Omkreds intet levnet af Skov (hvilket er Tilfældet ved Røraas) og allene de tre Værker Kongsberg, Laurvig og Røraas, forbruge aarligen henved fire hundrede tusinde Favne Brænde. Ikke allene Skovene ødelægges ved dette Forbrug; men Grubernes Producter blive ved Kullenes forlængede og tilsidst vel reent udeblivende Tilførsel altid kostbarere; og selv synke Gruberne desuden saa dybt, at Arbeid og Bekostning ved mange af dem allerede ikke svare, og ved flere vil snart ikke komme til at svare Regning. Efterhaanden ere derfor hist og her adskillige indstillede: og til nye i deres Sted at optage, fordres Capitaler, som Eieren ikke sikkrere maa vide at anvende.

Jeg veed, man mod Norges vorende Trang til Kornindførsel, vil giøre den Indvending, at paa mange Steder i Norge kan Indvaanerne nu brødføde sig selv, og paa flere Steder ville de snart komme ligeledes til at kunne giøre det: hvortil svares: at desværre vil maaskee dette snart komme til at kunne siges om Norges største Part, naar nemlig Næringsveiene ere ødelagte, og Indvaanernes Antal ved Formindskelse lempet til det ringe Antal, der af Fiskeri og anden Næringsvei, og vel ogsaa ved en Smule Agerbrug, endnu kunne opholde Livet. Rigtigere skulde man derfor sige: at Menneskenes Mængde er nu paa mange Steder i Norge saaledes aftaget, at mindre Indførsel af Korn behøves. Og saaledes havde det sig allerede, da Fabricius bereiste Norge for fyrgetyve Aar siden; thi han fandt Egne hist og her, som, før beboede, vare nu menneskeløse, deels fordi andre Næringsveie vare udtømte, deels fordi uforsynlig Brug af Skove havde berøvet Kornets Vext det Læ, det for Storme og Nordenvindens Kulde behøver. Skattene under Jorden tage af, tildeels fordi Gruberne synke og Kullene fattes: og ovenpaa bliver Norges Klippe immer mere og mere nøgen, fordi Menneskene her ville leve for hastigt.

Uafhængig i denne Betydning kan da Norge ikke vente at blive. Om det som selvstændig Stat kan ved egen Kraft blandt Europas Stater bestaae, det synes Normændene selv at have troet, da de, uden videre Omskue, erklærede deres Land for et frit,

selvstændigt, udeleligt og uafhængigt Rige. Men om et Land, som Norge, har tilstrækkelig Evne at kunne som et Rige med alle disse Prædicater bestaae, det kan allerede af det forrige oplyses: og behøves derfor endnu kun korteligt at berøres. Som selvstændigt maatte Norge bekoste ene, hvad det hidtil har giort i Fællig. Det maatte bekoste og underholde en Land- og Sømagt, stor nok, for ikke af Naboer at giæstes, og for ikke fra Brods Tilførsel af andre Sømagter at afskæres. — En Bekostning, der i Krigens Tid var neppe at bestride med et Par Millioner, og vilde i Fredens være en stadigstaaende svar Financernes Tæring. Det maatte af egen Kasse bestride Hofhold, Collegier og andre Underviisnings- Justits- og Oppebørsels-Anstalter. Det maatte endvidere aarligt af Landet udsende betydelige Summer af rede Penge til at holde Consuler, Ministre, Residenter og Legations-Secretairer i Rusland, Frankrige, England, Østerrige, Preussen, kort fast i alle Europas og Americas Stater: og neppe vilde dette Gesandthold bestrides, med mindre end hundrede tusend Rigsdaler i rede Sølv, som, forenet med den staaende Udgift af de første Nødvendigheders Indkiøb, vilde langt overstige hvad af Producters Udførsel kunde indløses.

Betragte vi nu den Menneskemængde, for hvilken disse Bekostninger skulde gjøres, saa indeholder Norge paa en Udstrækning af henved et Par hundrede Mile, ikke nær saa mange Mennesker, som der boe

paa syv til otte danske Miles Omkreds i den ene Stad London. I hele Norges Rige findes 883,038 Mennesker. I London boer omtrent halvanden Million. (?) Hvor forskiellige i Art og Sikkerhed begges Næringsveie ere, behøver ikke videre her at berøres. Kun naar dette Spørgsmaal opstaaer, om Norge kan oprettes til et selvstændigt, uafhængigt, udeleligt Rige, og om det nogensinde kan opholde sin uafhængige Selvstændighed; da er Sammenligning med andre Landes Folkemængde og Styrke nødvendig. Dette Riges lange Kyster til Søes; dets lange Grændser mod Sverrig og Rusland til Lands; dets ringe Folkemængde paa en saa lang Strækning; og dets bestandige Trang til saa mange Nødvendigheders Indførsel fra Udlandets, og selv Beskaffenheden af dets Producter, der udtømmes saa let og have farlig Medbeiling, vil altid giøre dette Rige, ligesaavel som saa mange andre, af de større Magter afhængigt.

Og endeligt: om Norge har vundet ved den nye politiske Forening, er nu heller ikke vanskeligt at bedømme. Norge, som tilforn var forenet med et Land, der havde Overskud af hvad Norge behøver, og Trang til hvad Norge har i Overskud; med et Land, der aarlig tilførte det 550,000 Tønder Korn, og med en Regiering (hvilket en taknemmelig Normand aldrig vil glemme), der understøttede det efter Evne, naar enten Naturen saae suurt, eller Fienden — hvilket nylig var Tilfældet — vilde erobre det ved Sult — dette Norge synes nu at være

glad over en ny Forening med Naboriget, der falbyder samme Producter som Norge falbyder, trænger til samme Indførsel fra Udlandet som Norge (thi før Tabet af Finland behovede Sverrige aarlig fra Udlandet 450,000 Tønder Korn), og som altsaa i Nødens Tid kan ikke staae det bi: tvertimod vil den nu fælleds Nød giøre den før særskilte større. Saa at der om denne Forening imellem disse to Riger med Rette kan siges, hvad jeg et andet Sted om en saadan Forening imellem to Naboer har sagt: hvad Nytte er mig Naboskabet til, naar Naboen, ligesom jeg, har Steen, men ikke Brød i Huset? Ligesaa lidet den nye politiske Forening, som det gamle naturlige Naboskab kan i Krigens Nød komme noget af Rigerne til Hielp. Er end Folkemængden til Forsvar ved Foreningen bleven større, saa ere Kysterne, der skal forsvares, blevne længere; og følelige er ogsaa baade Trangen til de første Nødvendigheder, og ligeledes Vanskeligheden i Trangen at faae afhiulpen, bleven.

Kun ønsker jeg endnu det kunde tilføies, hvad der var at tænke om denne Constitutions Varighed; og Skade er det vel ikke om Normændene og deres Constitutionsmænd vilde tænke paa det samme. Finder Norge sig vel ved denne Constitution, og ønsker det fremdeles samme at beholde, saa maae Indvaanerne anse indbyrdes Enighed og Ro for det eene sunde Middel, der er i Stand til Constitution og Frihed at bevare. Opkommer Tvedragt, og sætter

Partiaand Riget i Gjæring, saa vil Naboriget finde det nødvendigt at træde imellem som Voldgiftsmand. Fremmede Tropper maae til den Ende marschere her ind i Riget. Uroen vil blive nogenledes dæmpet: og for Oprør fremdeles at forekomme, vil hiint Rige see sig nødt til at give Norge samme Constitution som det har selv: derved endes Almuefrihed. Adel og Krone vil træde i Stedet for Over- og Underhuus: og begge Riger smelte sammen under den fælleds, jeg veed ikke om for begge, gavnlige Regiering.

Det vilde være en Materie, for indholdsrig til at udføres her, hvad Indflydelse paa Ligevægten imellem Europas Stater denne forenede norsk-svenske Stat vil have, eller om dens Styrke og Beliggenhed kan give den Indflydelse. Noget nær blev Ligevægten rystet, da Riger i Europa sammensmeltedes, eller da de store Stater ved at dele mellem sig de mindre, nedreve den Skillevæg, som, ved at forekomme Berørelse, bortryddede den Leilighed, der saa let grebes til, naar Ufred og Erobring ønskes. Polens Uenighed gav en saadan. Om Uenighed kan ogsaa her give en lignende, men maaskee endnu sørgeligere Leilighed, derpaa kan Culturens og Menneskehedens Ven ikke uden Sorrig og Mismod tænke.

Joh. Boye.

En Jilreise til Paris og London i Aaret 1814.

At reise i fremmede Lande — hvilken Yngling hænger ikke ved denne Tanke, som en af dem han helst vil beskiæftige sig med! — Fra min tidligste Ungdom tænkte jeg mig dette, som mine Ønskers høieste Maal, dog stedse uden Haab om at kunne naae det; nu tilfaldt mig det uventede Held, at en ædel Mand, af en af de første Familier i Landet tilbød mig, at ledsage ham paa en Udenlandsreise, som han agtede at foretage, deels i Hans Majestæt Kongens Ærende, deels i private Anliggender.

Den 27de April om Morgenen sad jeg i Reisevognen, ganske forsonet med min Skiebne, som jeg oftere har maattet anklage som ublid. — Øieblikket var det interessanteste. — Paris havde overgivet sig, de Allieredes Hære stode seierrige i det Indre af Frankrige — og did gik Reisen. — Europa haabede at see Enden paa utallige Rædsler og 25 Aars Rystelser, ethvert Land, ethvert Individuum ventede bliddere Tider, og Mindet om det Overstandne blev derved mindre bittert. Jeg kan ikke beskrive mine Følelser ved Tanken om, at jeg skulde see Paris i dette Øieblik, med egne Øine skue hine Mænd, som jeg i det Fierne saa levende havde interesseret mig for, og disse Hære, som den afvexlende Krigslykke i en Tid af faa Maaneder havde ført fra den ene Kant af

Europa til den anden, og atter tilbage; jeg følte mig i denne exalterede Sindsstemning, som er saa blandet, at ingen kan giøre sig ret Rede derfor, saa meget mere som Tanken om, hvad jeg her i Danmark paa en ubestemt Tid maatte forlade, og mit Fødelands Stilling nødvendig maatte kaste en Skygge over min Glæde. — Hidindtil ikke meget bereist, mødte jeg vel paa hiin Side af Bælterne lutter nye Gienstande — jeg drog et Suk ved at see Ruinerne af det fordum prægtige Coldinghuus — jeg frydede mig over de skiønne Egne ved Appenrade — Flensborg forekom mig som en uhyre Mængde store Lygter, stablede ved Siden af hverandre (saa underligt et Indtryk giorde den store Mængde Karnapper med de mange Vinduer og den fremmede Bygningsmaade paa mig) — jeg fik i Rendsborg den første Idee om en Fæstning, som jeg kunde tænke mig i Stand til at forsvare sig; dog endnu var det stedse mit eget Fædreland, som jeg allerede af Beskrivelser kiendte; og Reisen gik med en alt for uafbrudt Iil, til at jeg kunde faae Leilighed til at giøre mange Bemærkninger eller Reflexioner, der fortiente at optegnes. — I det Hele maa jeg erindre, at hvad jeg her leverer er en flygtig Beskrivelse over en Iilreise, og dersom Læseren under alle Omstændigheder er en Hader af Korthed, og ikke fornemmelig interesserer sig for Tidsoieblikket, i hvilket min Reise gik for sig: da vil jeg raade ham at springe disse Blade over; ligesom jeg heller ikke vil dølge, at deres Indhold ikke

vil være synderlig lærerigt, og at de i det Høieste kunne fortiene at udfylde en ellers ledig Time.

Blandt de Stæder i Danmark, som Kosakkerne havde hiemsøgt, var Flensborg den første, jeg kom til. Jeg giorde strax en Mængde Spørgsmaal om disse vidtberømte Tropper, og enhver Indvaaners Die syntes mig at lue stærkere, naar de hørte Ordet Kosak eller Russer nævne. — Om General Tettenborn, som havde opholdt sig der nogle Dage, fortalte man blandt andet følgende: Ved hans Afmarsch fra Byen havde en Norden med Befordringen fundet Sted. Generalen selv havde man hændelsesviis leveret et Par lobske Heste, og Vognen gik itu tæt uden for Byen. I sin Vredes Iver var han som en Lynild tilbage, hans Udbrud var følgende: „Som Æsler have I modtaget mig," (man havde nemlig ved hans Ankomst efter hans Formening ikke giort nok af ham) „og som Æsler have I igien sagt mig Farvel. Naar jeg giorde Eder Ret, lod jeg mine Kosakker brænde Eders By af!" — Han fordrede Postmesteren fremkaldt, og dømte ham til at straffes med Kantschu, i den Tanke, at Feilen var dennes, og kun med Møie blev den ulykkelige Mand reddet fra en barbarisk Medhandling, der kunde kaldes en Forsmag paa Furiernes Slangesvøber, og som nu kom over Opsynsmandens eller Vognmesterens Ryg.

Det var om Aftenen den 30te April, at jeg rullede ind i det venlige Kiel. — Neppe havde jeg opholdt mig der en Time, førend jeg saae den største

Deel af Byen illumineret. — Om Aarsagen hertil vare mange af Byens Indvaanere i Begyndelsen uvidende, men det opdagedes snart, at det var de didflygtede Hamborgere, som ved Efterretningen om, at de Franske havde overgivet Staden til det russiske Beleiringscorps, paa denne Maade yttrede deres Glæde. — Næsten i ethvert Huus i Kiel boede dengang landflygtige Hamborgere, og ethvert saadant Huus var illumineret. — Dog endnu samme Aften opdagedes det, at Efterretningen var falsk, og de hamborgske Penater modtog saaledes et Offer, som de første otte Dage sildigere fortiente.

Deels Forretninger, deels Reiseequipagens Istandsættelse opholdt mig tre Dage i Kiel, og jeg giorde mig, saavidt min Tid tillod det, bekiendt med denne Byes skiønne Omegn. Jeg kan ikke andet end tilstaae, at Kiel i alle Henseender er en af de venligste og mest indtagende Stæder, jeg kiender; heller ikke kan jeg afholde mig fra at yttre den Tanke, som opstod hos mig, at den sorgløse, frie Mand, ikke letteligt kunde vælge sig et blidere og mere levende Opholdssted end dette. Universitetet og de Mænd, som hædre samme, ville tilfredsstille Videnskabsmanden, og skienke ham en passende Omgangskreds; Verdensmanden vil, foruden mange dannede Familier, finde en talrig Conflux af Reisende, hvorved han ligesaalidt kan mangle en levende Omgang, som de nyeste Efterretninger om hvad der tildrager sig i alle Europas Hiørner; den Studerende har til sin Recrea-

tion det gamle Kielerslots Have, Promenaden til Düsternbrok og den hele yndige Omegn. — Musiken finder hos begge Kiøn mange Dyrkere. Damerne have i Almindelighed, uden at være skiønne, megen Ynde i deres Væsen.

Omstændighederne bød, at Reisen maatte lægges om ad Godset Winsien nær ved Segeberg, og at jeg der i et Par Dage maatte være sysselsat med Forretninger. Dette var det første holsteenske Gods jeg saae, og uagtet der kun var levnet mig liden Tid til at see mig om, overbeviste jeg mig dog om, at vi paa vore danske Øer staae langt tilbage for Holstenerne i Qvægavl, i at drive en stor Avlsgaard paa ser til otte hundrede Tønder Land uden Hoveri, i Mergling, i at avle reen Sæd, og altsaa vel i det hele Landbrug.

Sørgeligt var det i høieste Grad at høre de mange Fortællinger om de ulykkelige Familier, som i Egnen af Segeberg og Bornhøft ved Russernes Indfald i Holsteen vare blevne huusvilde, og som lede Mangel paa Livets første Fornødenheder. — Faa traf man i disse Egne (saa sagdes der), som ikke beklagede sig over at have mistet Heste og Køer, som ei havde havt saa stærk en Indqvartering, at deres sidste Levnetsmidler vare fortærede, og ikke sielden beklagede en eller anden sig over at have smagt den russiske Kantschu, eller at hans Huus var bleven afbrændt, enten af Kaadhed eller til Straf, fordi han ikke eiede flere Levnetsmidler eller Penge. — Ogsaa fortaltes

flere afskyelige Voldsomheder udøvede mod Fruentimmere, og om Tyveriet uden Ende. — Næst efter Kosakker og Baskirer skal det russiske Cavallerie have havt den stærkeste Tilbøielighed til at giøre sig alle Ting nyttige, hvortil det blev angivet som Grund, at de Gemene selv maatte erhverve Alt til deres Equipages Vedligeholdelse.

Den 6te Mai vinede jeg første Gang Hamborgs Taarne, og kort derefter mødte jeg de første Kosakker. Hvor usle forekom de mig i Sammenligning med vore danske Ryttere! Neppe kunde jeg forestille mig, at det var disse Cavalleristers, der havde været saa farlige og ødelæggende for den store, vel organiserede, tilforn stedse seierrige franske Armee. — En Hob gulbrune, smudsige, pialtede Mennesker saae jeg forsamlede ved en Landsbykro; nogle drak Brændeviin, andre fangede Fiske i en nærliggende Dam — i denne Konst skal Cosakkerne være særdeles færdige — atter andre laae udstrakte paa den blotte Jord og sov. Nogle bare lange Kiortler, der mest lignede vore Skipperes Kavaier og hvide lange Beenklæder, begge Dele af alle mulige Farver, og kun i Smudsighed lignende hinanden; dertil en spids Hætte paa Hovedet. Deres Vaaben bestode i Landser, Bue og Pilekogger. Andre bare kortere Klæder og en rund eller kantet Hue, vare væbnede med Landser, henimod 4 til 5 Alen lange, Sabel og en eller to Pistoler. De første vare Basskirer, de sidste Kosakker. Ved Rækværket og Træerne stode deres

ligesaa usle Heste, kohalsede og med store Hoveder; de forekom mig endnu uslere end de sletteste fiellandske Bønderheste. — Deres Sadler lignede mere et Skelet af en Sadel, end en virkelig. Under Sadelen have saavel Kosakker, som Basskirer for Skik at pakke Alt hvad de eie af Klædningstykker; saa at man ofte seer Sadelen en halv Alen ophøiet over Hestens Ryg; dette satte mig, da jeg her første Gang saae det, i stor Forundring, og jeg kunde næsten ikke begribe, hvorledes det var muligt at ride oven paa en saadan Oppakning, da i det samme en af de ovenbeskrevne Figurer kom ud af Kroen, svingede sig hastigt op paa sin belæssede Hest, og travede saa skiødesløst hen ad Veien, som om Hesten ingen Rytter havde paa.

Efter at Vognen et Øieblik havde holdt stille ved denne Kro, nærmede en Basskir sig den og besaae meget nøie det pletterede Beslag. Denne Person havde et smudsigt, citronguult Ansigt, kulsorte glatte Haar, der tildeels vare afragede, smaa langagtige sorte Øine, stærke, men dog smalle Øienbryne, en Braknæse, sammensnerpet Mund og intet Skiæg. Jeg betragtede nøie en Kosak af ubetydeligt bedre Udseende end de øvrige, i det han var i Begreb med at stige til Hest, og strax gientog den Person, som havde nærmet sig Vognen, Ordet Officier flere Gange, og nikkede dertil med Hovedet, hvoraf jeg sluttede, at hans Hensigt var at fortælle mig, at den anden var en Officier. Faa Minuter

efter erfarede jeg, at denne Person, som saaledes havde indladt sig med mig, var en af Basskirernes Koner, der følge deres Mænd i Felten og giøre samme Tieneste som de.

Jeg kom snart paa hine Sletter, hvor tilforn de skionne hamborgske Lyststeder havde havt deres Plads. Saa langt man kunde øine rundt om Byen, var der intet uden Ruiner; intet uden spaltede Træstubbe var tilbage af de fordums saa skionne Alleer og yndige Lysthaver. Her paa disse Steder havde for faa Maaneder siden den fredelige Borger søgt Hvile og Vederqvægelse efter sine daglige Sysler, og naar han efter fuldendt Arbeide i den qvalme Stad ilede ud til sin beqvemme Sommerbolig og venlige Have, som hans egen Flid havde skabt ham, mødte han der sin omme Hustru og sine glade Børn. Og nu var af denne lykkelige Bolig kun nogle Mure tilbage, i hvilken snart Kosakker camperede, snart russiske Jægere eller tydske Frivillige havde deres Vagtstuer. Hvor der tilforn havde været skionne Frugt- og Blomsterhaver, græssede nu Kosakhestene, og hvad de ikke havde fortæret, havde de nedtraadt. De Træer, som ikke vare gaaede op i Luer, havde Hestene saa langt de kunde række, berøvet Barken og saaledes indviet dem til Døden. Alle Rækværker vare nedbrudte, og Alt laae i et sørgeligt Fællesskab for Krigere og vilde Horder, som her vare samlede fra de fierneste Lande. De fordum lykkelige Eiere vare adsplittede, nogle faa vare endnu indesluttede inden

Byens Volde, hvert Øieblik udsatte for en overhængende Fare; men de fleste vare flygtede langt bort fra disse Steder, og lede maaskee med Kone og Børn den yderste Nød.

Ruinernes Udseende var desto sørgeligere, fordi Ødelæggelsen var saa ny, og saa mange Spor af den fordums Herlighed endnu vare tilovers. Hist var endnu en blank Pille af en prægtig Vestibule tilbage; her bar en Kosak sin smudsige Føde i en kostbar Vase; snart skimtede man giennem Aabninger, hvor tilforn Vinduerne havde været, endnu Levninger af et smagfuldt Betræk, snart saae man paa den Side af Murene, hvor Luerne havde baaret fra, hvor pragtfuld den hele Bygning havde været.

Jeg haaber det ikke vil fortryde den velvillige Læser, naar jeg her for et Øieblik bryder Traaden i min ubetydelige Reisebeskrivelse og fører ham nogle Maaneder tilbage i Tiden, indenfor Hamburgs Porte, indtil de bleve spærrede for al Communication. I denne Overbeviisning meddeler jeg, efter en Vens Tilladelse, et Udtog af nogle Breve, som i en uafbrudt Følge fra den 10de September 1813 indtil den 29de November s. A. ere skrevne fra Hamborg af en af vore Landsmænd, der var ansat som Secretaire du Génie ved Fæstningens Besætning. Endeel af disse Breves Indhold er nu ikke skikket til at meddeles; men dog skal jeg ikke undlade, ordret at anføre enkelte Udbrud af Forfatterens Følelser, der

forekomme mig at afgive charakteristiske Mærker paa Gemytsstemningen under denne Byes Beleiring.

„Ikke allene Hamburg, men ogsaa Haarburg er mesterlig befæstet, og i en Tid af mindre end tre Maaneder ere disse Mesterværker blevne til. De ere et Monument, som Efterverdenen ikke uden Forundring vil beskue; men som vi, der ere Vidner til de Midler som dertil anvendes, maae betragte med sønderknuste Hierter. Et mærkeligt Arbeide er en Bro, som er slaaet over Elben og Den Vilhelmsburg, og som ikke er mindre end en stærk Miil lang. Hamburg skilles som bekiendt fra Haarburg ved Elben; en Linie, draget imellem begge, deler Den Vilhelmsburg, som er meget frugtbar, og som stedse har været Tvistens Æble imellem de krigførende Magter, naar de vilde sætte sig i Besiddelse af Hamburg. For at komme fra Hamburg til Haarburg, maatte man til Vands giøre en Reise af mere end to stærke Miil; ofte være tre til fire Timer under Veis, naar Vinden og Strømmen var imod, og ofte kunde man ved Ebbetiden aldeles ikke komme fra Stedet, hvilket især om Vinteren ved den særdeles stærke Isgang var Tilfældet. Men for nu stedse at have en aaben Communication imellem Hamburg og det Hannoverske, er i en Tid af to Maaneder bemeldte Bro bygget, der, skiøndt af Tømmer og Træ, dog synes at kunne trodse Evigheden.

To hundrede Favne om Byen er hvert Huus, hver Hytte sløifet. Hundredaarige Ege, som dannede

de skionneste Alleer, ere afhuggede, og den hele Omegn er forvandlet til en Ørken, over hvilken kun Stadens ærværdige Taarne rage frem, som Hedens fortørrede Graner."

„Kummer breder sig kiendelig over Hamborgernes hele Væsen; som Giengangere liste de sig giennem Byens Gader, og hvor fordum Glæde og Fryd tonede, hersker nu en Stilhed som i Graven. Kirkerne ere forvandlede til Sygehuse, og i denne Time høres kun de ulykkelige Syges og Saaredes Sukke der, hvor det tilforn gienlød af fromme Sange. De rige Kiøbmænd, som før ilede til Børsen med Hovedet fuldt af Speculationer og Lommen fuld af Vexler, gaae nu langsomt med svære Skridt Veien til Bomhuset, ledsagede af Gensd'armer, for at betræde den tunge Gang til Haarburg, hvor de forblive indspærrede, indtil deres Deel af den uhyre Contribution bliver betalt."

„Affairerne trindt om og i Hamburg staae paa saare svage Fødder; men i Aviserne ville vi intet læse derom. Af flere Coureror er kun een ankommen, de øvrige opfangede eller dræbte underveis. Saa glimrende hiin Napoleons Seier af 27de August i Begyndelsen beskreves, saa meget er den dog Tid efter anden, saavel i offentlige Tidender, som i vore franske Autoriteters Samtaler, formindsket, og omsider saa temmelig reduceret til Sandheden. Vi ere meget svage i Haarburg og alle Autoriteter begynde allerede at flytte ind i Fæstningen. Jeg for

min Deel har vel endnu ei giort det, og er tvivlraadig, hvad jeg i dette Øieblik skal gjøre, om jeg skal benytte min Verts, en meget brav Mands Tilbud, at lade mig skiule af ham, eller ei; dog, jeg vil foretrække at flytte paa Slottet og dele mine Kammeraters Skiebne, den være som den vil. Mærk Dem imidlertid dette, min kiæreste Ven: dersom de ikke i en tre til fire Uger hører fra mig, da er jeg enten falden, eller vansmægter i Fangenskab."

„Hamborgernes Straffetime er kommen. — Iblandt hundrede Exempler paa, hvorledes man behandler disse Ulykkelige, tiener eet til at give Dem en Idee om den Fremgangsmaade, man bruger. Det er besluttet, at Doctor M—s Huus skal bruges til et Hospital, og følgelig er det bleven denne værdige Olding, en af Hamburgs første Læger tilkiendegivet, at han i en bestemt Tid havde at rømme det, i andet Fald kunde han vente at vorde udkastet ved Gensd'armer. Omendskiøndt det ikke er noget nyt, at Indbyggere drives ud af deres Huse, som bruges til Hospitaler, Magaziner eller ogsaa nedrives, ifald de ligge i Nærheden af Fæstningsværkerne; saa troede Doctor M. dog, at han havde Ret til at tale for sig, og begav sig derfor til Gouverneuren, Grev Hogendorp, som excellerer i plump Grovhed, for at bede om Tilladelse til at beholde sin for suurt fortiente Penge ærlig kiøbte Eiendom; men Gouverneuren foer rasende op og sagde ham i de groveste Udtryk: hvor tør I understaae Jer, at komme her og tale om Jer Eiendom?

Veed I vel, at intet Menneske i Hamburg har Eiendom? Skiorten paa Kroppen tilhører Keiseren, og naar jeg har Lyst, kan jeg forvandle hele Jer Rede til en Askehob." Med disse Ord jog han Oldingen ned ad Trappen.

„Jeg selv vegeterer mere end jeg lever; thi jeg nyder alt i to Maaneder daglig en god Beefsteg, en Flaske Viin, en Snees Kartosler, godt Brød og saa meget Vand jeg lyster, hvilket leveres mig af Gouvernementet uden mindste Forandring, enten i Qvantitet eller Qvalitet, og denne Diæt bekommer mig ret godt; men for at have et fornøiet Sind her, hvor Fordærvelsen har fæstet sin Bolig, maatte jeg ophøre at være Menneske. For Indbyggerne have alle Bekostninger ophørt af sig selv; thi de eie intet mere og lide den yderste Nød. Efter at have levet paa fierde Maaned i denne By, har jeg endnu ikke seet en Skillings Gage; og den samme Skiebne friste ei allene alle Officierer og andre Betiente, men ogsaa Soldaten og den gemene Mand, som derfor ogsaa i Hobetal maa vandre til Galeierne: thi frygtelig strenge ere de franske Love. Alle Dage sees flere Ulykkelige at staae til Skue i Halsjern; de brændemærkes og derefter sendes paa 10—12 Aar, oftest paa Livstid, til Galeierne for Smaatyverier; og hver Dag reises Skaffottet. Overalt seer man Soldaterne betle, og det eneste som hidindtil har bidraget til at holde dem og Daglønnerklassen nogenlunde i Roligheed, har værrt Skandsearbeidet, som dagligen har

sysselsat mange Tusinde og hidindtil sikkret dem nogen Løn; men nu ophører ogsaa denne Kilde til Underholdning for de Nødlidende, da man holder op med at betale Skandsegravernes Løn."

„Den hamburgske Bank er for ikke længe siden om Natten bleven forseglet og besat med en stærk Vagt. Dette Stød er det sidste, som Hamburg behøvede for fra sin Høide at styrte ned til intet. Folket er fredløst og Republiken er lyst i Band. — Vor Gage er endelig bleven os udbetalt i de blanke Piastre, som ere spadserede ud af Banken for at circulere i den vide Verden, tilligemed de Penge som skulle myntes af de i Banken forefundne Sølvstænger. Man undersøger om enhver Huusfader har proviantеret sig for 6 Maaneder; dog hvilke Forholdsregler man vil tage med de mange Tusinde, som ei ere i Stand til at proviantere sig for 6 Dage, end sige for 6 Maaneder, det indseer jeg ikke. Det er offentlig bekiendtgiort, at alle de, som ikke kunne forsyne deres Huse med Levnetsmidler for et halvt Aar, skulle forvises Staden; dette synes imidlertid umuligt at realisere. Imellem Prindsen af Eckmühl, Ministeren Chabon og Gouverneur Hogendorp har over denne Gienstand stor Uenighed fundet Sted *). I øvrigt ere alle mulige Anstalter trufne til at udholde en langvarig Beleiring, Magazinerne

*) Følgen viste imidlertid, at de bleve enige om at sætte deres Trudsel igiennem paa den mindst menneskekiærlige Maade.

ere fulde af Proviant og Ammunition, og mange tusinde Øxer forfærdiges, for dermed at kunne opise Elben om den skulde fryse til. — Men alle Efterretninger ere for os lidet trøstende, overalt tabe vore; Franskmændene ere fortvivlede over at see de Laurbær saa reent visne hen, der nylig grønnedes om deres Tindinger; de ønske intet mere end at kunne vende hiem til deres Land. — Det sørgeligste af disse Dages Begivenheder er, at de franske Soldater rane alt Qvæg paa nogle Miles Omkreds fra de arme plagede Bønder, og føre det ind i Fæstningen. Det er en evig Uro og Engstelse; hvert Øieblik, ved Dag og Nat, høres Allarmtrommen i Haarburg, og man er meget mistænkelig mod de her værende Hollændere, hvorfor man har ladet den Bataillon, som stod i Haarburg, rykke ind i Hamburg, saasom i een Nat tre Capitainer ere gaaede over til Fienden, blandt hvilke den ene bragte Tegninger over vore Fæstningsværker med sig. — Deres Raad til mig at forlade denne Plads er meget velmeent og overeensstemmende med mine Ønsker, men hvor skal jeg hen? Jeg er tvungen til at oppebie min Skiebne her; jeg maa gaae til Haarburg, hvor min egentlige Plads er — og kiæreste Ven, skulde ogsaa jeg falde som et Offer i denne store Kamp, da bevar min Erindring."

Efter at have underrettet Læseren om, at man aldrig siden Hamburgs Porte bleve aabnede, har hørt noget fra Forfatteren til de Breve, hvoraf jeg har

meddeelt ovenstaaende Fragmenter, og at mit dessaarsag slutter sig til, at han er falden, vender jeg igien tilbage til min Fortælling, som jeg afbrød mellem Ruinerne af de hamborgske Lyststeder.

Giennem Tropper af alle Slags kiørte jeg ad Altona til, snart stødende paa en Vagt, snart paa en Leir, snart paa et exercerende Corps; men alle fandt jeg dem i Henseende til Paaklædning og Armatur langt under vore. — Især vare de russiske Infanterister heel maadelig paaklædte; deres oprindeligen grønne Jakker vare lappede med Klude af alle mulige Farver, og paa deres Underklæder var Grundfarven ei mere at opdage. — Derimod havde de et Udseende, som syntes at røbe den høieste Utrættelighed i allehaande Strabatser; deres ligegyldige Blik og maskinmæssige Bevægelser overtydede mig ved første Diekast om, at hiin gamle preussiske Helt havde Ret, naar han sagde: at det ikke var nok at skyde dem ihiel, man maatte ogsaa støde dem omkuld. Men ved at bedømme disse Troppers Udseende maa det sikkerligen tages i Betragtning, hvilken lang og besværlig Campagne de havde udholdt, og hvor hovedkulds mange blandt dem havde maattet gribe til Vaaben.

Hamburgs Porte vare endnu ikke aabnede, men den hvide Fane vaiede fra Michaelis Taarnet og fra Byens Volde. — Hvor overrasket blev jeg ikke, da jeg kom ind i Altona, ved Synet af den skionne Gade, som fører Navn af Palmaille! — Den

bannes af de smagfuldeste moderne Huse paa begge Sider af en stolt Allee, der løber næsten en halv Fierdingvei i lige Strækning langs med den høie Elbbred. — Der gives sikkert ikke mange Byer, som eie en Gade, der kan sættes i Sammenligning med denne.

Altona var, som bekiendt, det Benningsenske Corps Hovedstandpunct; Byen var desaarsag saa stærkt belagt med Tropper af dette Corps, at havde den Mand, jeg fulgte, ikke reist i Hans Majestæt Kongens Ærinde, og paa Grund deraf udvirket, at Commandanten indqvarterede os, havde vi aldeles intet Logis kunnet erholde. I Palmaillen var der en evig Vrimmel af Russer, som til Fods, til Hest eller til Vogns strømmede til eller fra Hovedqvarteret, der var i et af de skiønneste Huse i denne Gade, eller som for deres Fornøielse tog Veien igiennem den skiønne Allee. Ogsaa Eqvipagerne vare tildeels russiske, og de forekom mig strax saa originale, at jeg ikke kan andet end omtale dem. Vognene vare ganske lave med fire Hiul, aabne paa begge Sider saaledes, at Sædet var i Midten, og Pladsen for Fødderne paa et Fodtrin anbragt paa Siden mellem For- og Baghiulene, saa lavt, at det ikke var mere end en halv Alen fra Jorden. De som sadde deri, maatte enten sidde i en ridende Stilling, eller halv med Ryggen til hinanden. Hestene vare spændte ganske tæt op til Vognen med et Seletøi, som dannede en høi Bue over den ene Hests Hals, og Kudsken havde

ft Sæde paa en lille Buk, endeel høiere end de som sade inden i Vognen. I disse Vogne jagede de fornemme Officierer altid i Galop langs ad Palmaillen, og især om Aftenen til Comoedien.

De russiske Officierer, jeg her saae, vare for den største Deel velvorne Folk, af Naturen brede over Skuldrene og smekkre i Livet, skiøndt de ved Snørliv og Udstopninger kom begge disse Skiønheder stærkt til Hielp. Deres Bryst var saa stærkt udstoppet, at det saae ud, som om de alle for til havde en Pukkel, eller, om man vil, som om de alle vare forklædte Damer; hvilket sidste med saa meget desto større Ret kunde siges, som de baade ved Snørliv og Skiærf piinte Underlivet saa stærkt ind, at det kiendeligen generede dem. Den første Aarsag til denne Mode blandt de russiske Officierer skal have været Lyst til at opnaae en Liighed med deres særdeles velvorne Keiser, der har et meget høit Bryst og til sin Tid har været meget smekker i Livet; dog kan det udstoppede Bryst naturligviis ogsaa være af Nytte i Felten, og er maaskee tillige af den Grund kommet i Brug. — Dertil lode de deres Haar vore saa langt og tykt, at det næsten skiulte Ansigtet fra alle Sider, bare sædvanlig en lille Hue, som neppe gik halv ned paa Hovedet, og et yderst tyndt Halsbind.

Jeg spiste en Middag ved Table d'hôte og havde Leilighed nok til at forundre mig over alt det Fremmede og Usædvanlige, jeg her saae. — I Altona saae jeg ogsaa andre Kosakker, end de jeg hidindtil havde

seet; de bare ordentlige Uniformer, mørkeblaa Troie og vide Beenklæder af samme Farve; om Livet bare de et Belte, sædvanlig rødt, hvori sad to Pistoler; desuden vare de bevæbnede med en stor Sabel og en Landse. Deres Skiæg vorede uskaaret om hele Hagen og deres rødbrune Ansigter syntes endnu mere, end de omtalte russiske Infanteristers, at røbe den høieste Grad af Udholdenhed. Ved Synet af disse Kosakker begyndte jeg igien at fatte bedre Tanker om dette Cavallerie, end det nogle Timer i Forveien havde været Tilfældet med de første, jeg saae. — Foruden deres Vaaben er enhver Kosak forsynet med den saa berømte Kantschu, som efter en Kosaks egen Forklaring indeholder Mod, Styrke, Føde, endogsaa Brændeviin, og er et Universalmiddel, der hielper til at overvinde alle Vanskeligheder. — Denne Kantschu er et Slags Pidsk, hvis Skaft er en temmelig tyk Stok, sædvanlig et Spanskrør, af lidet over en halv Alens Længde, og hvis Snert er et Stykke Reb af næsten en Tommes Tykkelse og en Alens Længde, overflettet med Læder, befæstet til Skaftet ved et Slags Læderrem; og det er vist, at der med dette Instrument kan gives et Slag, som trænger til Marv og Been, hvad enten det tildeles Mennesker eller Dyr. Disse uniformerede Kosakker ere de, som bære Navn af Livkosakker. Deres Officierer har jeg ofte seet med Sølvkiæder og Sølvbroderie paa deres Uniformer.

Jeg var kun i Altona een Dag; om Morgenen den 8de forlod jeg denne By for at passere Elben ved Blankenese, hvor dens Brede er hen ved en Miil. — Da jeg var midt paa Elben kunde jeg ret beundre den Flodbred jeg havde forladt. Altona, Hamburg og den hele nydelig grupperede høie Elbbred laae for mig. Første Gang var jeg uden for dansk Grund og en hidtil ukiendt Følelse greb mig paa een Gang — en Forsmag paa den Hiemvee, som i Almindelighed siges at følge de Danske i Overflødighed paa deres Reiser udenfor Fædrelandet. En sagte Medbør førte mig snart til den modsatte Bred. — Her saae jeg de første Marskkande og smagte den første Marskmelk, hvilken jeg, det være Indbildning eller ei, fandt fortrinligere end al Melk, jeg nogensinde havde drukket. Forspandshestene tøvede nogen Tid, og jeg gik en Fierdingvei langs med de høie Diger, ved hvilke man havde erobret disse frugtbare Lande fra Søen. Oven paa deres steile Ryg gik Landeveien i utallige Krumninger, som en smal Strandbam med Træer paa begge Sider, hvor neppe to Vogne kunde passere hinanden. Tyve Alen vist nok under disse Diger laae de frugtbareste Enge som et grønt Tæppe. Af Huse og Gaarde i disse Sletter saaes kun Tagene, og som jeg forlod den ene indsluttede lune Slette, hvor neppe en Vind formedelst de høie Diger kunde røre sig, udbredte sig paa ny den anden. Den hele Egn forekom mig som en Drivkasse af uoverseelig Udstrækning. Dog snart

forandrede dette skionne Syn sig til et sørgeligt; thi de omhegnede Sletter, som jeg nu skulde støde paa, vare ikke mere de jævne Enge med det høie Græs; men blanke Søer, af hvilke Husene ragede frem som Smaaøer. De Franske havde, førend de indesluttede sig i Hamburg, aabnet Sluserne og indsat Søen i sine gamle Rettigheder, for derved at giøre Fæstningen utilgængelig, og disse nydelige Haver ubeboelige for deres Gartnere og de fiendtlige Tropper. Jeg rullede igiennem Buxtehude og Stade, og snart befandt jeg mig paa den lyneburgske Hede.

Hundrede Hiulspor gaae ofte ved Siden af hinanden i det dybe Sand over den brune vide Flade; ingen Forhøininger uden Sandets ubetydelige Banker; ingen levende Gienstand møder Øiet uden de sortebrune Hedefaar, der ere en egen Art Faar, som trives ret vel paa Heden; intet Træ i flere Miles Afstand. — Saaledes er den første Deel af Lyneburgs Hede fra denne Side.

Men efter flere Timers Kiørsel begyndte endelig Granskove at hæve sig frem. Veien gik giennem Landsbyer, som med Granpartierne udgiorde ret nydelige Grupper. Dette var enkelte Strækninger af den store Hede, som vare opdyrkede, skiøndt de efter Udseende sparsomt nok lønnede Beboerne for deres Møie. Derpaa gik Veien atter over Heden og giennem Celle, som jeg fandt at være en ret smuk By, og Reisen blev uafbrudt fortsat til Hannover. Hannovers flade Omegn forskiønnes ved nydelige Alleer,

der strække sig over en Miil mod den Side, hvor jeg kom fra. Byen selv har allerede i Afstand et ærværdigt Udseende, ret smukke Lyststeder i Omegnen, er tildeels meget gammeldags bygget og giennemskæres af Leinen, en meget rivende Strøm. — Dette er Alt hvad jeg kan sige om denne By; thi jeg kom der om Aftenen og reiste igien om Morgenen tidlig. Reisen gik uafbrudt Nat og Dag indtil jeg naaede Frankfurt.

Hvor mange Mærkværdigheder, hvor mange yndige Egne maatte jeg ikke fare forbi, uden at beholde andet Indtryk tilbage, end et som ligner det man har af en behagelig Drøm, som man kun halvt mindes; hvor mangen herlig Gienstand indhyllede ikke Natten i sit Mørke for mit nysgierrige Øie; hvor ofte seirede ikke Søvnen over de udmattede, anstrengede Sandser, og fordrede grusomt sit Offer der, hvor den herligste Natur havde det stærkeste Krav paa Betragtning og Beundring. Det er en af de største Nydelser at reise; men at være tvungen til at fare alle Gienstande forbi i Coureerfart, ikke at turde dvæle der, hvor de mødende Gienstande stærkest tilraabe os at standse: dette er paa den anden Side en virkelig Lidelse, og man er under saadanne Omstændigheder at ansee som en reisende Tantalus. — Men hvad der paa denne iilsomme Fart eller Flugt har præget sig dybt i min Erindring, og hvad jeg aldrig glemmer, er Egnene ved Göttingen, Minden, Marburg og Cassel.

Efter en kold Nattereise hilsede jeg Solen en Miils Vei fra Göttingen. Det var en af disse forfriskende Morgendæmninger, som med sin sagte kølende Luftning giver Nerverne ny Kraft; Nattetaagen hævede sig og svævede som klare Skyer paa den rene Himmelgrund. Til begge Sider havde jeg i det Fierne skimtet flere Ruiner af fordums Ridderborge. Hvormeget ønskede jeg ikke, at de blot havde ligget Veien lidt nærmere, for at jeg kunde have betragtet dem noget nøiere, da Vognen i det samme rullede to af de skiønneste forbi paa en halv Fierdingveis Afstand: det gamle Hardenberg og Borgen Plesse. — Som ærværdige Bautastene fra hine Riddertider staae disse Borges Mure og vidne om den kraftfulde Tidsalder, i hvilken de bleve til; stolt rage de frem over den bratte Høide, paa hvilken de ligge; endnu tæller man Vinduerne, danner sig en Idee om Riddersalen, seer Mærkerne af den store Vindebroe og de mørke Fængsler. Som to Kæmper stode disse Borge fordum imod hinanden; paa de høie Taarne vaagede Speiderens Øie, fra de raslende Porte udstrømmede Rytteri og Fodfolk, og i den vide Dal mødtes de fiendtlige Landser og Sværd. — Virkelig beretter Sagnet, at disse Borges Besiddere have til sin Tid ligget i indbyrdes Feider, og Synet af disse gamle Mure, i Forening med det Charakteristiske i Egnen, fremkalder ret levende de svundne Tiders Minde. — Göttingen, denne berømte Universitetsstad laae for mig oplyst af Solens første Straaler; Vognen rul-

lede hastigt igiennem — og hvad kan jeg sige andet, end at jeg har seet Göttingen, naar dette Ord tages i sin allermest indskrænkede Betydning? — Dog har jeg maaskee seet denne Bye saaledes, som kun faa andre Reisende. Jeg har faret igiennem den ved høi lys Dag, uden at bemærke en eneste Bursch, uden at møde et eneste Menneske om hvem jeg kunde troe eller slutte mig til, at det var en af denne Byes vidtberømte Lærde; thi Göttingens hele lærde Verden hvilede formodentlig endnu i en qvægende Morgenslummer efter den forrige Dags Anstrengelser, og Byen saae nu ikke mere lærd ud, end enhver anden. Biergene hævede sig langsomt for Øiet, og inden jeg ret mærkede det, befandt jeg mig paa en betydelig Høide. Med eet rullede Vognen imellem store Biergklofter; steile Fielde af en rødlig Steen hævede sig flere hundrede Alen paa begge Sider af Veien; snart ragede Klippen frem og dannede en nøgen, brat Væg, snart trak Fieldet sig tilbage i en Skraaning, bedækket med mørke Naaletræer og lysegrønne Løvtræer. Over den steile Klippe groede Ranken, hængende ud over mørke Grotter; det skraanende Field omkrandsedes af løvrige Skove, som var det bølgende Taageskyer med solforgyldte Kanter. — Giennem saadanne Egne slynger Veien sig frem, snart op, snart ned, snart giennem Snevringer, snart med vide Udsigter; men pludselig gior den en stærk Bøining, og Minden viser sig bag to sammenstødende Floder, med sine gamle Taarne, store Broer,

fine Pakhuse, Vandmøller og Flodens blanke Stribe i den yndigste Dal, Phantasien kan udmale. — Min Overraskelse kan jeg ikke beskrive.

Hvormeget henrev mig ikke ogsaa Marburgs Beliggenhed! — Byen har ligesom krystalliseret sig i en Krands paa en kegleformet Klippe, paa hvis høie Tinde throner et gammelt befæstet Slot. — I en vis Afstand er dette et henrivende Syn; men ved at nærme sig Slottet mere, maa den Uvante gyse; thi Steilheden er saa brat, at man ikke mere siner Taarnenes Spidser, og man gruer for at Øieblikket kunde være for Haanden, da Klippen, træt af sin gamle Byrde, fik isinde at ryste den af sig.

Et blidere Indtryk, end Cassel med sin Omgivning, giør ikke lettelig nogen By paa den Reisende. Overalt har den smagfuldeste Konst forenet sig med Naturens Rigdomme, og skiøndt Byen ikke har noget særdeles pragtfuldt at fremvise i Henseende til Bygninger og offentlige Pladser: saa er den dog vist nok en af Europas skiønneste Stæder. — Jeg dvælede en Times Tid i et af de første Vertshuse paa den store aabne Plads, som grændser op til det da nylig afbrændte Slot; men hvilken tryllende Udsigt! — Lige over for den rummelige Plads ligger en Have med de nydeligste Grupperinger, man kan tænke sig af mørke Naaletræer, lyse Løvtræer, ranke italienske Popler og det yndigste Blomsterbusket, snart paa en Høide, snart i en lille Dal; hist og her titte smaa Pavilloner og Templer i antik Stiil frem imellem

Træerne. — Den hele Rad Huse, i et af hvilke jeg opholdt mig, har en Prydelse, som fortrinlig behagede mig: en smagfuld Colonnade langs med hele Stueetagen, danner nemlig en Altan for hele anden Etage; under Colonnaden er allehaande Boutiquer og en Promenade; oven paa seer man de nydeligste Blomsterhaver, som sprede deres Duft og Vellugt over Gaden, og hvor Beboerne af anden Etage nyde den yndige Udsigt og den friske Luft. Et deiligt Fruentimmer, som jeg saae paa en af disse Altaner, forhøiede endnu Stedets Skionhed, og selv var hun virkelig den skionneste Rose blandt alle disse Blomster. — Paa Pladsen under mit Vindue exercerede for anden eller tredie Gang den nye landgrevelige Livgarde, saaledes paaklædt, som den havde været det for over tyve Aar siden, med trekantede Hatte, lange tykke Pidske og stive Støvletter; de samme Tempo, den samme stive langsomme Marsch, og kort, den hele Exercits, saaledes som den havde været paa den Tid, da den gamle Landgreve havde forladt sit Cassel, var igien indført. Herved at kunne gienkalde sig fordums Dage og trække et Slør over alle ubehagelige Minder, var den gamle Mands Glæde; derfor blev i det Militaire som i det Civile i den første Fryd alt gammelt fremmanet, hvorlidt det forresten maatte passe til det nærværende; og Soldaterne maatte have deres tykke Pidske i Nakken, i hvor ondt man kunde have, for at faae dem til at hænge fast.

Jeg kunde blot skue hen over den Egn, hvor det berømte Vilhelmshöhe ligger; den colossalske Herkules øinede jeg i det Fierne; dog jeg maa vel glæde mig over, at Veien ikke løb saa nær ved denne Have, en af Europas mest berømte, at jeg kunde danne mig nogen Idee om dens Herligheder; thi det havde da været dobbelt tungt, at maatte fare dem forbi, uden at torde nyde dem.

Det gamle Frankfurt vinkede mig trofast med sine mosgroede Taarne paa den ærværdige Ringmuur, og venligt med de muntre Viinhaver og grønne Bosketter, der omblomstre det paa alle Sider. — Uden for Byen slynger Veien sig om nydelige Lyststeder, og i Byen forekom hver Gienstand mig at have et liveligt Udseende. En uendelig Mængde Fremmede fra alle Verdenskanter strømme her sammen, og ere forvissede om her at finde alle Bequemmeligheder i Overflødighed for den billigste Priis. — Jeg tilbragte en Dag i denne By, men der blev fra mine Forretninger kun levnet mig et Par Timer til at see mig om. Jeg besaae den ærværdige Domkirke, hvor de østerrigske Keisere blive kronede, og lod mig forevise en Gade, som Keiseren ved sin Kroningsfest efter gammel Skik skal passere igiennem, og som da belægges med kostbare Tæpper. Kirken skal være blandt de ældste Kirker af gothisk Bygning i Tydskland. Den er, om jeg tør fælde en Dom over et sieldent Mesterværk fra Oldtiden, mere ærværdig, end smagfuld og skion. Den har i mine Tanker intet af det lette,

som saa ofte i de gothiske Bygninger pleier at forene sig med det Solide, skiondt den ingenlunde har Mangel paa konstige Zirater, og den dunkelrøde Steen, hvoraf den er bygget, har heller ikke den fordeelagtigste Farve. — Indvendig er denne Kirke kostbart prydet, har høie Hvælvinger og mange Altere. Jeg giennemlob nogle flere Kirker og beundrede i tvende særdeles skiønne Alterstykker. Jeg saae en stor Bro over Mainen, som de allierede Tropper havde stormet, medens de Franske forsvarede den for at dække deres Flugt. – Derpaa drev min Nysgierrighed mig hen til den saakaldte Jødegade, som Baggesen saa træffende har beskrevet, som tilforn var, og saavidt jeg veed, efter de sidste Forandringer, endnu er den eneste Gade i Frankfurt, som Jøderne tør beboe. Den ene Ende af denne Gade existerer i sin gamle Form, den anden har været afbrændt og er nu moderniseret. — Hvad dens gamle Rest angaaer, saa er det sandt, at den seer rædsom ud; thi de oventil næsten sammenstødende og af mange smaa bitte Etager sammensatte Huse vidne alt for tydelig om, hvor tæt Menneskene ere stuvede i disse Boliger; dog fandt jeg Trængselen af Israeliter ikke slet saa stærk, som jeg havde ventet mig den.

Fra Frankfurt til Paris gik Reisen uden Ophold, saaledes at jeg tilbagelagde denne Vei i noget over to Døgn; men desmindre kan jeg derfor sige om de Egne, jeg giennemfoer. Dog, Rhinen maa

jeg nævne, om endog de Ord, jeg kan sige til dens Priis, skulde være den sletteste Lovtale, denne herlige Flod nogensinde har faaet. Jeg passerede den ved Mainz. — Som om det var en Deel af den azurblaa Himmelbue selv, blandet med et grønladent Skiær, udfolder dens klare Bølger deres rolige, blanke Flade, naar man fra den mellem forskiellige Høie bugtende Vei kommer den nær paa en halv Fierdingvei. Det var mig et henrykkende Syn fra Høiden, jeg kom fra, pludselig at skue ud over en betydelig Deel af Floden, og paa dens modsatte Bred at see Maynz med sine gamle ærværdige Kirker, saa tæt nede ved den blanke Vandflade, at den lignede en Flodvært, der sugede sin Næring af Vandet, i det dens Billede, som om det var Roden, malede sig i Bølgen. Til Høire hævede sig lyseblaa Bierge i Egnen henimod Coblenz og Cöln; til Venstre stod Solen og kastede sine blide Aftenstraaler paa dette herlige Landskab. Over Floden førte en Flydebro, af 600 Alens Længde, der svævede paa henved 80 kobberbeslagne Baade; den tog sig i det Fierne ud, som en smal Gangsti over Floden, og dog bar den kiekt og sikkert, skiøndt stedse gyngende, Reisekareten med fire Heste — lige ind i Maynz. — Herlige Rhinstrøm! hvi lykkes det dig ikke, at stemme alle Gemytter til Blidhed? hvorledes er det muligt, at Krigens Luer saa ofte kunne tændes ved dine blomstrende Bredder? Synes det ikke, som Hærskarerne maatte standse af Beundring ved dine

prægtige Vande og prise den Gud, som gav dem den skionne Egn, den herlige, frugtbare Jord, til en fredelig Bolig?

Metz, hvilken Fæstning! Aldrig havde jeg Forestilling om saadanne Værker. — Man tænke sig, at de ere tredobbelte og de inderste af en utrolig Høide, murede perpendiculairt ned ad mod de brede, dybe Grave; og man vil let indsee Umuligheden af, at disse Værker kunne indtages ved Storm, naar det ikke skulde skee ved Hielp af en betydelig Breche. — I denne Fæstning hørte jeg først, at Napoleon for to Dage siden var reist til Elba — borte var da Haabet om at faae ham at see! — ligeledes, at jeg ikke vilde komme tidsnok til Paris, for at see Kong Ludvig den 18des Indtog i denne Hovedstad. Begge disse Efterretninger vare mig ikke behagelige, og maaskee bidrog de til, at det forekom mig som Byen saae temmelig uvenlig ud.

Efter at jeg havde forladt Metz, saae jeg meget hyppigen afbrændte Landsbyer og andre Spor af Krigens Ødelæggelser; men fornemmelig fandt jeg alle Broer afbrændte eller sprængte; og overalt hvor jeg skulde færdes over en Flod eller et Vandsted, maatte jeg kiøre over Hielpebroer, som ofte vare saa skrøbelige, at de ikke kunde passeres uden den største Fare. — Som jeg kom dybere ind i Frankrige, fandt jeg Naturen altid større, det vil sige enhver Afvexling af Landets Overflade mere i det store; Veien gik ofte halve Mile paa Randen af

en Fordybning og undertiden hele Mile opad eller nedad; men overalt fandt jeg herlig anlagte Veie, Markerne ikke slet dyrkede, og næsten allevegne Kornagrene prydede med blomstrende Frugttræer, saa at Veien ingensteds forekom mig lang eller uinteressant. De udmærket skiønne Landeveie, som Frankrige overalt skal have, tilstod man, skyldtes Napoleons Regiering, ligesom og en Mængde prægtige Canaler. — Selv har jeg paa den Vei til Paris, ad hvilken min Reise førte mig, seet mange temmelig nylig begyndte, men ufuldendte Anlæg af Canaler og Broer, som vidnede om store Planer og en kraftfuld Udførelse. — Jeg kom derefter giennem Maux og Chateauthierry, — Stæder af en yndig Beliggenhed, men som for en Deel havde lidt betydelig ved de sidste Krigsbegivenheder.

Paa hiin Side af Chateauthierry stødte jeg første Gang paa Tropper af den store allierede Armee — enkelte Kosak-Pulker, enten til Hest eller fouragerende i Landsbyerne, ganske af samme Udseende som de, jeg havde seet i Holsteen. De raabte os ikke an, men gik os ubekymrede forbi. Siden mødte jeg Transporter af russisk Artilleri, som vendte tilbage, og som næsten i en Time nødte os til at kiøre paa Siden af Veien (saa lang var Colonnen) i uigiennemskuelige Støvskyer. De russiske Artillerister vare pakkede i de ubeqvemmeste Stillinger oven paa Kærrerne og Canonerne, og dog laae de for en stor Deel med Ansigterne lige mod den brændende

Sol og sov, ret som om de mere vare Dyr end Mennesker, undertiden med saadanne Physiognomier, at jeg næsten tvivlede paa, at de kunde være det sidste. Efterhaanden mødte jeg stedse flere og flere Tropper, som vare paa Tilbagemarschen, alle vel af et martialsk Udseende, men for Resten i en temmelig maadelig Tilstand — hvilket dog ikke er at undres over, naar man betænker, hvad for Felttog de havde udholdt!

Alt som jeg nærmede mig Paris, stødte jeg paa flere og flere Kosakker, afbrændte Broer og Landsbyer; men Solen dalede og denne store By laae indhyllet i Taager, saa at jeg intet kan melde om dens Udseende i det Fierne. — I en Miils Afstand fra Paris, saae jeg snart til Høire, snart til Venstre en Mængde døde Mennesker, og især døde Heste paa Marken, og ikke sielden standsede Vognhestene for et Aadsel midt paa Veien; stedse hyppigere blev dette Syn, jo nærmere jeg kom Paris; og skiondt jeg den sidste halve Miil ikke mere kunde see disse Gienstande, saa gave de sig dog tilkiende ved en saa fordærvet Atmosphære, at det, hvor qvalm end Luften i sig selv var, blev uundgaaelig nødvendigt, bestandig at holde Karetvinduerne tillukkede. — Det har upaatvivlelig været en Deel af Valpladsen af Slaget ved Mont Martre, som vi passerede over, skiondt det var mere end fiorten Dage efter at det havde fundet Sted. En sand Vederqvægelse var det, da jeg endelig naaede Forstadens yderste Huse, at indaande

den ellers ikke al for gode Byluft. — At kiøre gienem Forstaden, kunde ikke vare længe: meente jeg i min spændte Forventning efter at komme ind i Paris selv; men det varede dog vist en halv Time, og da jeg endelig var i Byen selv troede jeg Kiørselen uden Ende. Jeg rullede igiennem Gader, hvis Mage i Længde jeg hidindtil ikke havde kiendt; men da jeg kom til Boulevards, overgik Synet Alt hvad jeg havde forestillet mig. Jeg kiørte paa en brolagt Vei, med den skionneste Allee til begge Sider, opfyldt med talløse Fodgængere; bag Alleerne de smagfuldeste Bygninger og de mest pragtfulde Boutiquer, særdeles nydeligt decorerede og stærk oplyste; fra alle Sider stødte Gader sammen, der syntes at tabe sig i det Uendelige og tilsidst at forsvinde i en Ildstreg, dannet af de store Lygter, som hang langs ned ad deres Midte. — De saakaldte chinesiske Boder, som jeg saae at skinne frem bag Alleen, forekom mig med deres underlige Grotter, prydede med Bosketter, som mystiske Boliger for overnaturlige Væsener; jeg var stundom nær ved at tvivle paa, at jeg var vaagen, og at holde alle disse Gienstande for Drømmebilleder fra en Trylleverden, som snart vilde forsvinde. Omsider kom jeg ret til mig selv igien, da Vognen rullede opad en lang Gade, som jeg siden erfarede var Rue Richelieu, og jeg steg af i Hotel de Strasbourg.

(Slutningen i næste Hefte.)

Tolv Paragrapher
om
Jens Baggesen. *)

(Til Læseren.)

Et skammeligt Uvæsen har i de tre sidste Aar herskket i den danske Litteratur, i det at den oversvømmedes af Libeller og andre Dagskrifter, uden Videnskabelighed og uden Aand eller Vittighed. Flere, engang meget agtede Mænd toge heri en virksom Deel, men kun for at vise sig fra en lidet agtværdig Side. Man behover vel neppe at giøre Læseren opmærksom paa, hvorledes det var den berygtede, saakaldte Jødefeide, foranlediget ved Thaarups Oversættelse af et maadeligt tydsk Skrift, Moses og Jesus, der begyndte denne Periode. Enkelte gode Efterretninger og Bemærkninger vandt vel den historiske Betragter; men for Theologen og Menneskket var der slet intet Udbytte i denne Vandflod af Stridsskrifter. Langt større Skade voldede den Lyst, som herved udbredtes og næredes til at lade trykke og offentligen uddele hver ussel Tanke, der opstod i en Hierne, saavelsom den illiberale og uhøviske Tone, der indførtes i Feiderne. Jens Baggesen, dengang Professor i det danske Sprog ved Universitetet i Kiel, feriserede her i Kiøbenhavn, og skrev ogsaa en Piece i denne Anledning. Den bragte ham i smudsige Stri-

*) Udgiveren troer at burde anmærke paa dette Sted, at han ligesaa lidt har nogen Deel i det her meddeelte kritiske Skrift om Digteren Baggesen, som han i eet og Alt vil underskrive dets Indhold.

digheder med en og Anden, der søgte at overgaae ham i gemene Tanker og Talemaader, og, medens man troede Baggesen begravet i Sanscrits og Asamaals Studium, fremtraadte han som den, der vilde være en hævnende Odysseus, og begyndte flere Dagblade, hvori han til alle Sider udsendte sine Pile. Hans Beskiæftigelse med Theaterkritiken førte ham her til at recensere nogle af Digteren Oehlenschlägers Stykker, og da han mærkede, at flere af denne Forfatters senere Arbeider frembøde en bedre Leilighed, end de ældre, til at forringe den Yndest, han stod i hos det danske Folk: saa søgte han i Kritiker, der i bidsk og haanende Spydighed, forsætlig Misforstaaelse og affindig Fortolkning næsten overgaae al Forestilling, at skaffe sin Harme Luft og sin Misundelse Næring. Han understøttede disse Angreb ved at prise for ypperlig, en, som Dramatiker, uheldig Digters Arbeider, der ved Læseverdnens Inertie og ucompetente Dommeres Lovtaler, i faa Aar erhvervede sig et Bifald, som formodentlig vil falde hen ligesaa hurtigt, som det hævede sig. Endeligen afferterede han, efter en lang Stridighed med den indbildt orthodoxe Præst, Nikolai Grundtvig, et vist religieust Sindelag, for ogsaa paa denne Maade at tilsnige sig den letbestikkelige Mængdes Bifald.

Dette Uvæsen har han nu drevet i tre samfulde Aar, og kun en Eneste har i denne hele Tid med afgiort Held taget til Gienmæle imod ham. Men selv denne ene Forfatters Satire, var altfor fiin og holbergsk til, at den skulde have virket betydeligt paa Publicum i Almindelighed, der var vant til en langt større og grovere Dosis. Endskiøndt derfor den „lille Moerskabsbog" gottede de Rettænkende og Dannede, saa tør man dog ikke haabe, at den oplyste

mange af de Udannede og Halvseende, eller at den betydeligen svækkede Jens Baggesens Autoritet. Det er egentligen denne, at de følgende Paragrapher, som dog langtfra ikke udtomme deres Gienstand, skulle stræbe at bibringe et Ulivs-Saar. Forfatteren vil søge at aabne Øinene, i det mindste paa nogle af de mange, der blindt hen troe paa Jens Baggesens „celebre Genie," som paa et gammelt Sagn, Ingen tænker paa nærmere at grandske over. Han vil med en streng Kritik giennemgaae hans samtlige Værker og vise, hvorledes et upoetisk Princip ligger til Grund for alle, som ere forfattede i bunden Stiil, og at han kun ved et spillende vittigt Talent, og enkelte adspredte lyse Blik har tilsneget sig Navn af et Genie. Han vil søge at godtgiøre, hvorledes Baggesen ikke er i Besiddelse af en eneste af alle de Egenskaber, der udfordres til at være Smagsdommer, end sige Kritiker, og at han som Digter knap fortiener Plads i den danske Litteratur.

Det var længe Forfatterens Overbeviisning, at en saadan Fremstilling, uden Tilbageholdenhed eller Skaansel, men med de rette, Tingen selv udsigende Ord, var nødvendig; han troede at føle Kald til at forsøge denne, og skal derfor i de følgende Paragrapher stræbe at vise, hvorledes Jens Baggesen maa betragtes som et skadeligt Ukrud, der qvæler Smag og Humanitet, og at han derfor har giort sig uværdig til at bære Navn af en dansk Digter.

Første Paragraph.

Om Sproget som Poesiens nødvendige udvortes Form.

Hvad enten man antager, at Sproget er som en Gave meddeelt Menneskene af høiere Naturer, eller at en gradviis Udvikling af den menneskelige Articulation, fremskyndet ved udvortes Omstændigheders Sammenstød og begeistrende Digteres eller Folkelæreres opfindende Kraft, ligger til Grund for det System af Taledele, vi kalde Sprog: saa maa man stedse anseePoesie som det første, der udtryktes i en Mængde af sammenhængende Ord. Følelsen var, næstefter den, for sig, ubevidste Anskuelse, det første, som lærte Mennesket at kiende det usynlige Høiere i ham, der stedse hyppigere viste sin Overmagt over den sandselige Form, og som drev ham i Begeistringens Øieblikke til at udtale Vidnesbyrd om dette Høieres Tilværelse. Det Aandelige i Mennesket udviklede sig mangfoldigen, ifølge sin uendelige Stræben, og med denne Udvikling stod Sprogets i den nøieste og nødvendigste Forening, da kun umiddelbar igiennem dette de høiere Livsyttringer kunne blive tydeligt anskuelige og klart bevidste for Mennesket selv, samt meddelelige for andre. Sprogets Værdi og Betydning var og er derfor ene og allene grundet i den mindre eller større Grad af Fuldkommenhed, med hvilken det betegner de indvortes Yttringer af det Aandelige i Mennesket. Uden Hensyn

hertil kan det aldrig, som blot Form, gjøre Krav paa nogen selvstændig Tilværelse, og jo mere man ved Skin og Konstgreb alligevel søger at hævde det en saadan, desmere i øinefaldende bliver dets Intethed, saasnart man bemærker at derved forsvinder alt det Indhold, som det faaer af det aandelige Stof, og for hvis Aabenbarelse i Sandseverdenen det ene og allene er til.

Først efterat Mennesket havde giennemgaaet flere Culturens Perioder, og en høiere Bevidsthed havde vakt Reflexionen over de indre Phænomener, kunde Prosaen udvikle sig. Da dens Gienstande vare abstrakte Begreber og eenslige Forestillinger, der underkastedes Forstandens Behandling, saa maatte Sproget derved mangfoldigen udvikles og dets Tilværen som Form, med Hensyn til denne Prosa, faae en ganske anden Betydning. De poetiske Anskuelser og Billeder, saavelsom de concrete Udtryk for Følelsernes Charakteer, bevarede i deres Individualitet alt det universelle Liv, som aabenbarer sig i Ideerne. Jo hyppigere derfor og klarere at disse fremtraadte, des mere afgiort blev den Retning imod det Uendelige, som Poesien tog, og Sproget som dens nødvendige Form, uddannedes i den fuldkomneste Analogie med denne Retning. Det formede især Tegn for individuelle Gienstande af den sandselige Natur, og af de høiere Kræfter, der nærmest troedes at styre dennes Virkninger. En reen sandselig (naturlig) Form blev derved Poesien egen, og jo mere Ideerne

opklaredes, desmere aabenbarede sig det symboliske i denne Form, hvilken Symbolik derfra gik over til selve Tegnene for Poesien. De abstracte Begreber derimod, den prosaiske Reflexions egentlige Gienstand, (thi eenslige Forestillinger kunne ogsaa fremstilles poetisk, hvilket Historien tilfulde beviser), ere i deres inderste Væsen af en ganske modsat endelig Natur. Ved denne Abstraction fik Sproget, som Prosaens Form, en Almindelighed, der var ganske det modsatte af den poetiske Individualitet. Den var blot formel og bestemmelig, hvorimod den poetiske, sandselige Form er aldeles reel og ubestemmelig. Den constituerer en Forbindelse imellem Begreberne, som er grundet i faste og tydeligen erkiendte Tænkningens Love, hvorimod Phantasiens frie, ukiendte Spil udgior Digtningens Væsen. Denne Almindelighed, som staaer midt imellem Ideen og den individuelle Forestilling, kan som saadan heller aldrig blive symbolisk; thi den søger netop at adskille fra hinanden indbyrdes, ved at stille sig i Midten, de to sammensmeltede Elementer i det poetiske Stof, den rene Idee og dens individuelle Form, hvilke just udgior den sande Symboliks Væsen. Men endskiondt alle Ord, som betegne Begreber, forsaavidt som de nærmest henpege til Reflexionen, af ovenanførte Grund ere ubrugelige til en poetisk Form, forsaavidt som denne nærmest skal indbefatte Anskuelser, saa kunne de dog anvendes, ja ere uundværlige i Poesien, paa Grund af, at alle Følelser langt

klarere og ædlere udtrykkes i Tanker end i enkelte concrete Forestillinger. Ved Tanker forstaaer jeg naturligviis ikke enhver aandelig Activitet, saaledes som Ordet tages i daglig Tale, ei heller, som det kan bruges i Logiken, en Act af den rene Tænkning; men jeg forstaaer derved den indre Sandses Forestillinger, der egentligen ikke anskues, men blot som Begreberne kunne intueres. Disse Forestillinger kunne vi ikke opfatte og udtrykke i en naturlig Form, uden netop ved at overføre paa dem de af analoge, udvortes, sandselige Forestillinger abstraherede, Begreber, og saaledes betegne dem med de Ord, der betegne disse. Det Intuitive, i Forbindelse med det Ideelle, som disse Forestillinger faae af Følelsen, der i sin Natur er ligesaa meget uendelig som endelig, giør dem skikkede til Stof for poetisk Behandling, og begrunder deres symboliske Betydning. Men det er meget sieldent, at disse Tanker, uden at gaae over til abstracte Reflexioner, kunne udtrykkes ved enkelte Ord. Der synes deels at ligge en bestemt, endelig Forestilling i en saadan ganske enkelt Form, og man forledes let til at betragte dennes Indhold, isoleret fra hele det Digts Idee, af hvilket den udgiør en Deel: deels skader en hyppig Brug, paa denne Maade, af enkelte Ord Digtets Virkning (ja det har forsaavidt aldeles ingen, som der i disse letteligen ikke engang findes noget Indhold); thi Phantasien sættes i en altfor foranderlig Bevægelse, og den kan oftest ikke følge med Øiet eller Øret i at

gienkalde eller danne sig de Billeder og Følelser, som disse enkelte Ord skulle betegne: deels ophæver det partielle, anstrengende Indtryk af disse mange enkelte Dele det Heles Totalvirkning. Der fremtræder i Digtet ingen Idee; en saadan kan altsaa heller ikke vækkes hos Tilhører eller Læser, og ethvert Værk af den her omtalte Natur ansees derfor stedse som upoetisk, om ogsaa, vel imod al Rimelighed, en virkelig Idee, skiøndt utydelig, har begeistret Digteren. Udtrykkes derimod Tanken i flere Ord, saa vækkes Følelsen langt lettere og roligere, thi al forstandig Betragten af de enkelte Ord ophæves; det Høiere, som forbinder disse Ord, udvikles langt snarere i den ubestemte Form; Phantasiens Spil bliver ikke længere bundet til Ordenes endelige Form, og dens Activitet bliver langt jevnere og sikkrere, da den nu stedse kun skuer det forenende Ideelle i de fremstillede Tanker. Ideen selv aabenbarer sig langt mere klar og levende, da Tankernes Bethydning og Forbindelse ene er grundet i at denne giennemtrænger det hele Digt, men just denne Giennemtrængen umuligen kan fattes eller skues, uden ved et af al Endelighed ubundet Phantasie-Spil, som ledes af den Idee, der vækkes. Denne det prosaiske Sprogs Forbindelse med de sande Tegn for de poetiske Anskuelser forleder til mange Misbrug, af hvilke tvende især ere mærkelige, da de ganske ophæve Poesiens Væsen, og da de ere saa almindelige, at de endog i flere Tidsaldere hos de forskiellige Nationer have

qvalt al poetisk Aand, ja al Sands for det Høiere i Livet, og saaledes tilvanet sig et ødelæggende Herredømme.

Man forledtes nemlig af den Uafhængighed, der tilsyneladende var de abstracte Begreber egen, til at lægge en Selvstændighed i de Ord, der betegnede dem, hvilken blot var grundet paa deres endelige Form. Man troede i denne Form at finde en Erstatning for Tabet af det sande poetiske Væsen, og saae ikke dens Tomhed for det virkeligt Værende, da man ikke selv kiendte dette som al Digtnings Indhold. Det gik her, som overalt: Sandselighedens og den tomme Forms blendende Skin tiltager i intensiv Styrke paa samme Tid, som den extensiv udvikler sig; og Poesien tabte sig saaledes tilsidst i Ordenes blotte Lyd. Deres Betydning blev aldeles ligegyldig, og man finder derfor at denne Slags Poetiseren stedse yttrede sig enten i hyperboliske, ofte meningsløse Sententser, eller i klingende Ord, der vel ikke altid manglede Betydning, men aldeles indre Sammenhæng.

Den anden Misbrug havde sin Oprindelse af, at man anvendte Reflexionens Begreber istedetfor disses blotte Ord, til at udtrykke Følelserne, eller maaskee rettere til at fremkonstle Noget, som skulde betyde Følelse, men hvis Kulde dog tidlig eller sildig maatte opdages af en rigere, friere Slægt. Man reflecterede saaledes fra forskiellige Synspunkter over en vis Gienstand, (der ofte ikke engang var andet end et abstract Begreb!), sammenføiede disse Reflexioner

ved logiske, tilfældige, udvortes Forbindelser, og frembragte Noget, som hverken lignede Poesie eller Prosa.

Ogsaa dette Misgreb var en falsk Brug af Formen. Vel yttrede det sig mere i en skiæv Anvendelse af Begreberne, end af deres Tegn, Ordene; men da disse Ord dog kun have Betydning som Udtryk for de misbrugte abstracte Gienstande, naar de ene anvendes paa den omtalte Maade og i en saadan Forbindelse, saa kan det ligesaavel betragtes som et Misbrug af Ordene som Tegn; da der overhovedet, som skeet er i denne Paragraph, allene handles om Sproget som Form, og den hele Bemærkning forudskikkes, (hvilket man haaber skal blive klart), blot for at oplyse Bedømmelsen af et, næsten til Afsindighed drevet, baade forsætligt og uforsætligt, blendende og forlokkende Spil med Ordene, hvilket Baggesen mere eller mindre har drevet, alt efterson hans litteraire Vægelsindighed tilsagde ham det.

Anden Paragraph.

Om Sprogets Anseelse i Perioden fra Aar 1785 til 1800.

Hvor meget man endog efter Ewalds Død berømte hans Poesie, og giorde sig til af at være hans Disciple, saa lidet fattede dog i Sandhed den Tids Digtere det sande Poetiske i Ewalds Skrifter. Dette tør man saameget mere paastaae, som der deels ikke frembragtes en eneste værdig Efterligning i nogen af de Poesiens Arter, hvori Ewald havde digtet, og deels

en aldeles smagløs Uskionsomhed anvendtes iat samle dennes Efterladenskab, og i at bedømme dets æsthetiske Fortrin og Mangler.

Skal man troe hvad Baggesen siger om den Tids Dannelse *), at han nemlig, sin Lyst og sit dengang følte Kald til Trods, forfattede sine comiske Fortællinger, i en Smag og Tone, som var ham unaturlig, og blot rettede sig efter Publikum, for at kunne afbetale sin afdøde Faders Gield: saa bliver det ubegribeligt, at Ewalds alvorlige, kraftige og inderlige Poesie ikke havde omdannet de Danske mere, end at de skulde foretrække, for en værdig Efterligning, om og blot af hans lyriske Værker, et Bind comiske Fortællinger, der dog ikke taalte at sammenlignes med Wessels saameget yndede Digte, hvorefter de ganske vare dannede. Men hvad enten Digterne ledede Publicum eller dette stemte Digterne, saa er det en Kiendsgierning, at den poetiske Sands særdeles snart tabte sig, og hverken Baggesens Fortællinger og andre Ungdomsdigte, eller de Grundsætninger, som de mange Medarbeidere i Maanedsskriftet Minerva, udbredte ved deres Forsøg paa at skrive Digte, kunde bidrage det ringeste til at forbedre den. Hvo som kiender noget til den Tids æsthetiske Kritik vil ogsaa sande, at ægte Smag og poetisk Sands vare reent forsvundne af Recensionerne; og de glade, flittige Digtere, som ansaae Ordene: Pegasus og Parnasset, Amor og Philomele

*) Ny Fortale til Digtervandringerne. XVI.

for de skiønneste Billeder i Poesien, bidroge ufortrødent deres til at vedligeholde Tidens vrange Forestillinger. Her, som overalt, hvor Poesien forsvinder af Livet som af Digtene, anvendte man al tænkelig Flid paa Sproget og Versene: i Historien saae man Intet uden de blotte moralsk gode eller slette Handlinger, og i Naturen et dødt Aggregat af Materiens forskiellige Former. Foruden versificerede prosaiske Tanker vare derfor beskrivende Digte over hver enkelt Deel af et Landskab eller en Aarstid, eller ogsaa fordærvende Moderniseringer af de gamle Kæmpeviser, og de bedste Emner i Fædrelandets senere Historie, det eneste af Vigtighed, som frembragtes. Thi, endskiøndt de allerbedste og allerfleste danske Drikkeviser ere fra denne Periode, saa kan dette dog ikke komme i Betragtning, naar der tales om en heel Tids Stræben i Almindelighed. Saaledes bliver det da begribeligt, at man ti Aar efter Ewalds Død kunde yttre saa grundfalske Meninger, som Baggesen giør i Fortalen til hans Ungdomsarbeiders anden Deel, 1791. Ikke at tale om, at den upoetiske Titel: Ungdoms-Arbeider, lader befrygte, at Digtene ere forarbeidede, istedetfor at være digtede, eller at han anseer „Musernes Lov," det er, Poesiens Formaal, for at være „Nytte og Moerskab," thi det er Smaating. Men han paastaaer ligefrem, og vover at anføre Holberg (!) som Hiemmelsmand derfor, at man „ofte, ja allerofteſt digter for at polere Sproget"!!!

Han udbryder længere hen i denne latterlige Klage: „Men hvor lidet er deres Antal, som læse Bøger „for Sprogets Skyld, uagtet det upaatvivleligen i „alle Digterværker er det vigtigste (!!) Der hører „maaskee den yderste Grad af Forfinelse i Cultur „og Smag til at danne dette skarpe, logiske (?) Øie, „hvis Blik opdager mere (?) end Hovedtraadene i „Slutningers og Ideers Sammenbindelse, og dette „kielne, musikalske Øre, hvis Nerver rystes ved den „sagteste Zefiraanden og mildeste Henrislen i Perio„der og Tonefald." — Videre: „Det er derfor, „at jeg i alle mine ubetydelige Forsøg meget min„dre (!) har seet paa Materien end paa Indklæd„ningen af det, jeg vilde sige." — Videre: „Min „Omhu for Sproget skylder jeg ene og allene den „Ære, een og anden Gang at være bleven talt „iblandt de danske Digtere." — Disse vrange, al poetisk Moralitet, Aand og Sands dræbende Foreskillinger ligge til Grund for samtlige Baggesens Bestræbelser, efter at erhverve sig et stort og berømmeligt Digternavn. I Begyndelsen var det naturligviis Mangel paa Genialitet og paa alt Begreb om Poesiens Væsen, der bragte ham paa denne Afvei; siden efter blev det Overbeviisning, og da han tilsidst erkiendte, at Poesien bestod i noget ganske andet end det, han havde foreskilt sig, var han for gammel til at skifte Natur. Vel affecterede han med meget Praleri, i den nye Fortale til Digtervandringerne, en reen poetisk Omvendelse, men deels er hans

hele Tale her — for at betiene os af hans egne nydelige Udtryk — meget „sløset og flegelagtig" *); deels mærker man tydeligen, at han ikke ret veed hvad han mener, eller ret mener hvad han siger; deels endeligen har hans seneste Arbeider viist, at han slet ikke formaaede eller vilde digte efter de der opstillede Principer. Den udførlige Fremstilling af alle hermed forbundne Modsigelser vil følge paa sit Sted. Naar derfor en Recensent over Digteren Ingemann (Athene, 5te Bind, S. 89, 90) først kalder Baggesen et „fortræffeligt Gemyt," og siden taler om hans „mageløse Vittighed," da er det unegtelig grundfalskt. Hans Vittighed, i alle de digtede Værker, bestaaer næsten allene i Spil med Ordene istedetfor med Forestillinger og Begreber, og hans poetiske Gemyt er usselt, eller rettere, han har aldeles intet. Han viser sig i alle sine Skrifter, efter Riimbrevene, som et Chamæleon, ligesaa koldt som forfængeligt, ligesaa tomt som opblæst. At her tales allene om Digteren Baggesen, er vel indlysende for Enhver. „Manden" og „Statsborgeren," saavelsom „Philosophen" og „Jordborgeren" have, hidtildags ikke aflagt Prøver paa deres Sindelag, hvilke i en kritisk Bedømmelse kunne tages i Betragtning. Endeligen bedes Læserne stedse at have for Øie, at ligesaa nødvendigt det er, i sine Domme om enkelte Værker at være fuldstændig og nøiagtig, ligesaa umuligt er det at udsige Domme i Almindelig-

*) Gjengangeren, S. 108 og poetiske Epistler, S. 286.

hed over en Forfatters hele litteraire Virksomhed, uden at synes at stode imod enkelte af hans Værker. Man maa i disse Domme blot see hen til det Hele, og de udsiges ene og allene om Totalindtrykket af alle hans Arbeider. Da Grunden til Baggesens Digten er upoetisk, da hans hele Stræben er aldeles uvidenskabelig og falsk, og da det lidet Gode, han enkelte Gange har frembragt, intet veier op imod den store Masse af maabelige og slette Ting, som hans Værker indeholde: saa kan man, naar der tales om ham som et litterairt Individuum, og om den Skade, han anretter, med Føie bestemme sine Domme efter den aldeles overveiende slette Masse i ham, og kun i den udførligere Charakteristik erkiende de enkelte, med det Hele uforbundne, Smaadeles Godhed.

Tredie Paragraph.

Om Baggesens Hymner, Oder og Elegier *).

Naar Nogen vil vide til hvilken Grad man i Poesien kan drive det med Svulst og Affecta-

*) Da de comiske Fortællinger og den allerstørste Deel af Digtene i Ungdomsarbeiderne paa ny ere udgivne i Aarene 1807 og 8, i Forening med flere nye, forhen utrykte Digte; saa har man anseet det for rigtigst at begynde med Bedommelsen af: Jens Baggesens samtlige Værker, forhen trykte og hidtil utrykte, samlede, sidste Gang rettede og heel(t)

tion, intetsigende Floskler og tomme klingende Ord, — da læse han Jens Baggesens Hymner. De ere intet mindre end religiose Digte, og da de ikke ere komne fra Hiertet, saa tiltale de heller aldeles ikke dette. Man har megen Besvær med at fatte blot Meningen i disse høitravende, sammenrapsede Gloser, og finder man endeligen denne, er al Lyst allerede forgaaet til længere at dvæle ved dem. En Strøm af Ord bedøver i det første Øieblik, saa at Læseren ei faaer Tid til at besinde sig, men den første Reflexion over det, han læser, vil lære ham, hvor aldeles disse Vers mangle indre, høiere Betydning og Sammenhæng. De ere det haandgribeligste Beviis paa, at blotte Ord, uden Idee eller Følelse, ere et reent Intet. Originale, individuelle Tanker, skiønne Billeder og Anskuelser findes der, i egentligste Betydning, ikke det ringeste Spor af. Ikke eet Ord vækker Tanken om Guddommens hellige Væsen, eller om Menneskenes skiønne, inderlige Samfund med Altings evige Kilde. En Kulde, der undertiden endog maa bringe et varmt, følende Hierte til at gyse, er udbredt som en Jisskorpe over de fleste af disse klingende Bielder, og en umiddelbar Følgeslutning leder enhver Tænkende til ogsaa at frygte denne hos deres Mester. Ja, selv deres Klang er tom, uden Fylde eller Afverling. Deraf kommer

igiennem med Anmærkninger forsynede, udgivne af ham selv. Kbhvn 1801. NB. Anmærkningerne have heelt igiennem giort sig usynlige!

det, at alle Hymnerne ere idel Gientagelser af de samme Ord og Forestillinger. Den Gienstand, de behandle, er opfattet i den abstraherende Forstand, uden Liv eller poetisk Indklædning. Den eneste Hymne, hvorom dette ikke gielder, er Christi Død; men her var alt Indholdet reent historisk givet; og hvorledes er det behandlet? — Ganske materielt, uden Følelse eller rørende Individualitet. Det er en Stump af en Hymne, hvis Gienstands himmelske Reenhed og opløftende Høihed formaaer at giennemtrænge endog den matteste, den mest livløse Form. — At bestemme hvilken der er den fletteste af alle disse flette Hymner er vel vanskeligt; dog synes det, at Hymnen „til Fornuften", der ikke engang, opløst i Prosa, kan taale at giennemlæses, er den, som tydeligst aabenbarer Forfatterens Mangel saavel paa poetisk Genie, som paa blot Følelse og Begeistring for en religiøs eller oversandselig Gienstand. I adskillige, som „Siælens Høisang," „Danmarks Lovsang" hersker mere Reflexion end Bombast; men den eneste Virkning heraf er, at det er lettere at begribe det, vist nok fra Poesiens Side ligesaa flette Indhold, der findes i disse.

Som Bilag til det Ovenstaaende aftrykkes disse Steder af Hymnerne:

Klingklang (S. 6).

I Orkanens Hvirvel, Zefyrs Svæven,
I de brustne Skyers døve Brag,
I Lavinens Dundren, Løvets Bæven,
Nattergalens Kluk, og Lærkens Slag.

I det vilde Dybs oprørte Brusen,
Og i Bækkens Skvulp, i Lundens Favn,
Selve Biens Surren, Myggets Susen —
Jeg omtones af dit Navn.

Syulst (S. 12).

Tifold Død, chaotisk, evigt Mørke,
Intets dybe Svælg omgive mig!
Ørk imellem Millioner Ørke,
Nat i tusind Nætter tabe sig!
Alt forsvinde for mit brustne Øie,
Sidste Dryp af Dybets mindste Elv,
Sidste Glimt af Straale fra det Høie!
Jeg har nok! jeg har mig selv! (!!)

Affectation (S. 18).

Tanken svang sig i flammende Flugt bag Himlenes Himle,
Over den øverste Stierne, som veeg,
End omhyllet af, Høie! dit Slør, af Rummet og Tiden,
Ned i mit Hierte tilbage den sank. — —
Dig for store mit største Begreb! for lyse min Aands Blik!
Ak! og for rene min helligste Sang!
— — — — — — — — —
Og dog føler sig giennem en Skal af Verdner om Verdner
Hiertet, som svulmer andægtig, i dig! (??)

Nonsens (S. 48. til Fornuften).

Du alle Opdagelsers evige Moder!
Midtpunktet for Fnuggets og Stiernernes Sving
Sig taber i Dybet (!) af Skabningens Ørke,
Men du, som hver Tanke sig dreier omkring, (?)
Du skiuler dit Væsen i Skaberens Mørke (?)

Man forestille sig, om man kan, en vilkaarlig, tankeløs Samling af endeel, poetisk tomme, Alt omfattende Begreber, der just udtrykke Intet, fordi de kunne betyde Alt — af en Mængde af de saakaldte brillante eller smukke Ord, uden Hentydning til nogen Tanke eller Idee i Digtet — af Ordsammensætninger, hvortil ingen Forestillinger in conreto svare — af en Skok af Udraabstegn og af Tankestreger istedetfor Tanker: saa har man Materialier til en baggesensk Hymne. Men at samle disse Materialier til et Heelt er ligesaa umuligt for Læseren, som det var for Digteren. — Det gamle Ordsprog, at alt Ondt straffer sig selv, hævder atter her sin Gyldighed, i det at det blev Baggesens Lod, foruden den fortærende Pine, indvortes Tomhed stedse fører med sig, paa mange Steder i sine Værker at udsige Domme, der paa Intet bedre kan anvendes, end netop paa selve disse Værker *); men da det vilde optage alt for megen Plads at anføre, endog blot de vigtigste, maa man indskrænke sig til faa og korte. Her afskrives derfor een, som især fordømmer Hymnerne:

Den Kolde Hiertets Vælde i Talens Bække
leder;
Og den tilbeder ei, som overlydt tilbeder.
(Samtlige V. S. 236.)

*) Herfra maa naturligviis adskilles de mange forsætligen indstrøede Satirer over hans ældre Digte, som findes efter Giengangeromvendelsen, men som han ikke mener det ringeste med.

Men vil han nu ikke, ifølge den ham eiendommelige Beskedenhed, anſee hans egne Meninger ſom gyldige Grundlag for Domme over hans Værker, ſaa maa han dog give efter for de Beviſer, der tages fra den ſkarpſindige Horats, hvilken Smagsdommer han ved ſaamange Leilighedet ſelv beraaber ſig paa. Forf. ſkal derfor her, ſom i det følgende, allene ſtøtte ſig paa denne Autoritet, hvilken Baggeſen umuligen kan forkaſte, uden at begaae den aabenbareſte Modſigelſe. Men at nu Horats ganſke forkaſter Klingklang i Poeſien ſees af Ars Poet. v. 320—22, hvor det hedder:

Fabula, nullius veneris, ſine pondere et arte,
Valdius oblectat populum meliusque moratur,
Quam verſus inopes rerum, nugæque canoræ.

Og ſvarer Baggeſen hertil, at hans Vers dog ere ſmukke, at Ordene, ſom deri findes, fortrinligen kaldes ſmukke, og at denne Klang for en Tid dog er velbehagelig at høre paa: ſaa giendrives han atter for ſit eget Forum ved A. P. v. 99—100.

Non ſatis eſt pulchra eſſe poëmata: dulcia ſunto,
Et quoquunque volent, animum auditoris agunto.

Thi deri ligger juſt deres grundvæſentlige Mangel, at de aldeles ikke røre eller engang naae ind til Siælen. — Med den ſtørſte Deel af Oderne forholder det ſig paa ſamme Maade, i Særdeleshed ere de, ſom efterligne de horatſiſke, ſvulſtige og indholdsløſe, og den eneſte Grund, hvorfor man ſkulde kalde

dem Oder, er den, at de ere skrevne i horatsiske Versemaal. Alle de andre ere enten Leilighedsdigte eller Digte i Anledning af Intet, hvilket som oftest fører til, at de handle om Intet. Hvad skal man tænke om den Digter, der skriver Oder til Tidsfordriv? Mon han nogensinde var begeistret? og mon han fortiener Digternavnet? Horats negter det, naar han siger: Ars poet. v. 296:

—— et excludit sanos Helicone poetas
Democritus ——

og jeg er forvisset om, at alle Kyndige giøre det samme.

Man træffer vel ikke her fuldt saa ofte paa: Cheruber og Serapher, Fnug og Millioner, Stierner og Drkner, Sirius og Solen, Sphærer og Zoner, Intet og Alt, Tiden og Rummet o. s. v. o. s. v., som i Hymnerne; men alligevel ligner Sproget, og det er jo (efter B.) det vigtigste, især i hans horatsiske Oder, hiint særdeles meget, kun med den Forskiel, at det her er endnu mere sammenpakket. Endvidere ere de fleste Oder deri forskiellige fra Hymnerne, at der ere flere Tanker og Forestillinger i dem; men da disse alle ere trivielle og upoetiske, saa begrunde de aldeles ingen særegen Værdi for Oderne. Mange af disse ere tomme Reflexioner, ja nogle indeholde endog en Art af falsk Klage, der giør at de ligne Elegierne paa et Haar. Der findes fremdeles i Oderne en hyppig Anvendelse, naturligviis uden Mening eller Betydning, af græske og romerske Guder og

Heltenavne: Gratierne, hvorom Baggesen snakker med samme Færdighed, som Geert om sin Reise, Muserne, Apollo og Amor, samt først og fremmest Venus Erycine, ere især de Navne, hvormed hans Vers udspækkes. Sieldnere anvendes den nordiske Mythologie, og det er næsten en Raritet at træffe Billeder som dette: (Samtl. V. S. 89)

Et Blun forsvandt, o Ven, den Tid, som hidtil skabte
Mit Valhal i din Favn!
Ak! hvor er Trøst? Kun Skræk, (?) at jeg den evig tabte
Omlyner (?) Glædens Savn (?)!

Baggesens Bøn til Musen (Samtl. V. S. 84) forklarer meget træffende hans Odedigten. Thi han bad kun:

Lær ham paa Vinger af Græckernes Oder
Flugten mod Himlen! beskyt ham mod Fald! *)

men glemte at bede om det vigtigste, nemlig Kraften til at svinge denne vældige Vinge med. Den blev ham ei til Deel, og derfor maatte han dele Skiebne med Icarus. At giennemgaae nøiere de enkelte Oder vilde blive en reen Gientagelse af det foregaaende, da de alle lide under den samme Brøst. Jeg tilføier derfor blot disse enkelte Bemærkninger. En Ode, til Musen, S. 82. kunde med liden Forandring blive en god Drikkevise, naar det første og de fire sidste Vers gik bort. Men som Ode be-

*) For at undgaae Misforstaaelse, maa jeg bemærke, at alle Udraabstegn i de citerede Vers, som ikke staae i Klammer, ere satte af Baggesen selv.

tragtet, er den uden al Værdi, og det saameget mere, som den er en aldeles forulykket, ja man turde sige, formastelig Copie af Ewalds deilige Ode til Moltke (see hans samtlige Skr. 4 D. S. 344.) Jeg afskriver, ikke til Sammenligning, men til Modsætning, følgende:

Mig — thi ofte har Dalens Hyrder
Lauſe trængt ſig i Kreds om min Harpe,
Naar de zittrende Strænge fortolkte
Sukkende Glæder, og Smilets og Taarens
Himmelſke Sprog. —

Mig har Krigslyd og Vinen og Elſkov
Altid mægtig fortryllet; men aldrig
Fyldt med Sang: dine rødmende Druer,
Moſel, og Øresunds blusſende Piger
Krysted jeg taus.

Mig, de cimbriſke Halvguders Sanger,
Mig — o fødeſte, ſvulmende Stolthed! —
Mig, ſom kiendes og elſkes af Moltke,
Mig kan de venlige Dyder allene
Skabe til Skiald.

Mig, ſom en Ven af den rolige Muſe,
Flyer, I vanhellige, Kummer og Frygt!
Bort til de Hiem, ſom Unsiſomhed huſe;
Flygter til Hoffet! Lad mig leve trygt!

Mig, ſom en Yndling af ſtille Gudinder,
Rører ei Rygtet om Britternes Krig;
Gratier, Amor, Cythere, Dorinder,
Og min Semire berolige mig.

Lær ham i Nynnen af Gratiers Sukke
Kielent, med Veemodens bævende Lyd,
Blødende Hierter den Vellyst at klukke,
Himlen dem giemmer i lidende Dyd.

„Selvindbydelsen," (S. 92) er en ret naiv Efterligning af Hor. ad Ælium Lamiam Lib. III. od. XVII, hvilket burde været angivet, da dens poetiske Værd ene derefter kan bestemmes. Horaz og Lydia (S. 69) er en taalelig Oversættelse af L. III. od. IX; men „Digtertryghed" en overmaade slet Travestie af den berømte Ode — integer vitæ — hvori B. taler om ladte Pistoler, Finniens Trolde, Niagaras Sluser, o. s. v.

Flere Oder til individuelle Personer ere mere Smigrerier og affecteret Inderlighed, end Udbrud af Hiertets rene Følelser, f. Ex. Afslaget. S. 144. Tilegnelse til Lovise Augusta S. 164, som man sammenligne med Foersoms skiønne Tilegnelse i den første Deel af Oversættelsen af Shakspeare. Her er netop Leilighed til at bemærke, hvorledes et rigt, brillant Sprog kan forenes med meget poetisk Indhold. Man læse ogsaa, som et grandgiveligt Mønster paa hiertelos Sang, en Ode ved H. H. Konnemans Død, (S. 110). Men slettest ere dog de Oder, som skulde besynge en Idee, thi her seer man ret Baggesens totale Mangel paa Ideer og paa Phantasie. F. Ex. Til Idealia (?) (S. 100.)

Skion og kielen som Cythere,
Hvid og mild, som Cynthia,
Rund, som Hebe, rank, som Here,
Er min Idealia.

Ingen af de tre Chariter
Er i Ynde hende liig;
Alle Jordens Aphroditer
Falme naar hun viser sig.

— — — —

Elskovsguder rundt omkrandse
Hendes mørkebrune Haar,
Alle Gratierne dandse
Om den Skionne fiern og nær.

Zefyr overgiven spøger
Med en Fold, nu hist, nu her,
Som hver Yndighed forøger
Ved kun halv at skiule hver.

Og saa fremdeles, som enhver behager; thi hvor lidt Phantasie hører der til at sammensætte et saadant mythologisk Register, og hvor lidet idealsk har en saaledes componeret Jealia? — Kold var Baggesen, da han skrev denne Ode, og ligesaa kold bliver Læseren.

„Himlen i Draaben" (S. 100) er forsaavidt uden alle Tanker, som den knap vækker en eneste Tanke hos Læseren; og den er derfor maaskee den sletteste af alle de tordnende og støiende Oder. Af disse er unegtelig „Revolutionen" den taaleligste, da Sproget besidder en vis Moderation, der mangler i alle de andre, og da den indeholder et Par ret gode Tanker. Et tydeligt Beviis paa, hvor lidet Baggesen er beslægtet med Ewalds høie Aand kan tages (S. 218. cf. Riimbrevene, S. 62) af en Ode til Schleppegrell, i Anledning af Ewalds: Haab og Erindring. (Samtl. Skr. 4 D. S. 347.) — Hvor ganske anderledes ud-

taler sig i flere af Oehlenschlägers Digte til Ewalds Minde, en ædel, begeistret Følelse for den elskede Lærer. — Man læse derimod Baggesen og dømme:

Jeg pludselig blev varm og fuld af Liv
Da Dans Begeistrings-Sol opgik;
Jeg sang; din Glands, o Ewald! var det Bliv,
Hvorved mit Orgel Stemme fik.

Din Hymnes Straaler tændte første Gang
Med apolloniſk Ild min Siæl;
Og aldrig glemmer jeg at denne Sang
Var Ewalds Sang til Schleppegrell.

Til oplysende Exempel aftrykkes her endvidere følgende Steder af Oderne:

Affectation. (S. 231 til Bonaparte.)

Hvilken Mand, Helt, Gud, o du Lyd fra Pindus,
Klios høisangfordrende Røst! hvis Gienklang
Rører alt selvdirrende Harpes Strenge,
Gielder dit Magtbud?

Hvilket Navn bør dybt i din Kluft, o Rhodan,
Høit om Montblancs Top, og fra Pol til Pol rundt
Tordnens Festklang døvende, trefold Ekko
Festlig gientage?

— — — — —

Milde Luft, sydviftede! Fra hvad Alter,
Steg din laurbærrygende Duft? Din Ørn, Zeus,
Svæver nær, nær, nærmere — Skræk! dens Rov alt
Suser jeg henryk

Ned fra Bernhards øverste Tind, hen over
Heltes fordums Speil, det ruinomkrandste
Middelhav, hen over din Ø, Calypso!
Ætna forbi, hen

Over Minos hellige Grav, ustandset
Hen forbi hin Bred, hvor af Havet opsteg
Aphrodite, hen i din aabne Favn, syv-
armende Nilus.

Skræk! men hær! hvad Syn! Pyramiders Zittren!
Støtters Fald! Jordskiælv! Catacombers Aabning!
Hedenold giengangende, vakt af Portens
Styrtende Hvelving! o. s. v.

Svulst (S. 200).

Helligt Gysende foer igiennem Naturen:
See! og den slumrende vaktes
Op i Klangen af Lysets Bliv.
Evig vækkende Klang! fra vaagende Himles
Hvelvinger lyder end du til Jordenes Slum;
— — — — —
Vaagen bæved i Lyst den lyttende Klode,
Stirrede, jublede, tonte,
Sang, og sank under Livets Vægt.
Synet taalte dig ei, det luende Høies
Vældige Straalen, og Gud i Straalernes Glands!
Ak! det stirrende Blik, omlynet af Himles
Altforudæmpede (?) Klarhed,
Veeg Din Herligheds Overvæld.

Klingklang (S. 242).

Slyng dine rammende Straaler, Olympier!
Knusende Himmelens støttende Hvelvinger!
Krykt til min Elskedes Barm,
Intet forfærder mig; rolig jeg slumrer der;
Sødt under Braget af buldrende Tordener,
Fanny! jeg døer i din Arm.

Dog nok om alle disse slette Oder! Man frygter for at kiede Læseren, og omtaler kun endnu de

to eneste, som ei ere uden Værdi. Digter-fortvivlelsen (S. 253) er i Ideen meget smuk, men Udførelsen er altfor vidt udstrakt og i et slet Sprog. Den berømte Ode: til mit Fædreneland er vel ret god, men dog ikke at sammenligne med dens Forbillede, Thaarups smukke Digt: Fædrelandskiærlighed. Dette Digt af Thaarup har nemlig langt mere poetisk, specifisk Indhold end Baggesens Ode; thi de fire første Vers i denne ere en næsten ordret Udsætning af det første Vers hos Thaarup. Det siette, saa ofte anførte, „Ak ingensteds er Roserne saa røde," er laant, som mere i denne Ode, af Wielands Oberon, 4 Sang, V. 21—22. Det syvende til tiende Vers, er atter Udsætning, og det endda temmelig svulstig, af Thaarups andet Vers. Det ellevte til trettende Vers er det bedste og originaleste. Det sidste Vers er atter temmelig svulstigt. Derimod har Baggesens Sang intet af de skionne historiske Minder, som Thaarup saa heldigen, baade kort og udtryksfuldt, har anbragt, heller Intet af den ædle og simple Stiil, som Thaarups Ode er digtet i. Ved at læse Baggesens Digt mindes man flere Gange, om ogsaa kun svagt, paa Hymnedigteren, og Himlen bevare Enhver fra ofte at skulle tænke paa ham!

Den tredie og sidste Deel af de lyriske Digte, som her omtales, er Elegierne. Det er bekiendt, hvorledes man til den seneste Tid, endog længe efter at Goethe skrev sine uforlignelige, ægte classiske „ro-

merske Elegier," misbrugte disse skiønne Digtes Navn, til dermed at betegne deels noget sentimentalsk Føleri, uden ægte Kiærlighed eller Poesie, deels enhver Sang, i hvilken man udtrykte sin Sorg. Heller ikke skrev man disse Elegier i antik Metrum, hvilket dog maa være nødvendigt ved ethvert Digt, som forfattes i antik Stiil, og ene i denne kunne vi nu forfatte Elegier. At benævne enhver nok saa smuk Klagesang med Ordet Elegie, er aldeles vilkaarligt og uhiemlet. Alle romerske Elegiedigtere, og de græske, for saavidt vi kiende dem *), behandlede, med meget faa Undtagelser, stedse det lykkelige Kiærlighedsforhold og de dermed uadskilleligen forbundne mange Sorger og Bekymringer. Men altid er det en virkelig Elskerinde, som de besynge, eller en Pige, med hvilken de have staaet eller tænkt sig i de individuelleste, mangfoldigste Forhold. — Baggesens Elegier derimod kunne passeligst kaldes Grædemaal (ad modum Kragemaal); thi de indeholde for den stør-

*) See f. Ex. Coma Berenices Catulli LXVI, en Efterligning af Callimachus. Videre Propert. lib. I. el. 9. v. 11.

Plus in Amore valet Mimnermi versus Homero.

Og da Mimnermus dog hos de fleste gielder for Elegiens Fader, saa kan denne Mening ikke giendrives af Horats's A. poet. 75. 76.

Versibus impariter junctis querimonia primum,
Post etiam inclusa est voti sententia compos.

Hermesianax's gamle Fragment indeholder jo ogsaa et Slags Catalog paa Elskerinder.

ste Deel en kiedsommelig Tale om Graad og Sorg. Graaden grædes over hvad der kan forefalde, og Sorgen er intet andet end Utilfredshed og Mistillid, eller Klage over Andres Glæde og egen Smerte. Paa faa aldeles ubetydelige Elegier, og den meget berømte, „Da jeg var lille," nær, skulle de sytten andre til Seline (fra S. 265—266) venteligen være Efterligninger af de gamle Elegier; men Forsøget er faldet meget uheldigt ud.

I ingen Digtart er det udentvivl saa nødvendigt, at Poesien hævder sin individuelle Form, som netop i Elegien. Thi da Kiærligheden er den mest omfattende Følelse af alle, saa maa de Begreber, som i Ordene udtrykke dens Yttringer, ogsaa være de mest almindelige; men jo almindeligere et Begreb er, des vanskeligere kan det vække et Billede i Phantasien, eller nogensomhelst Forestilling, der kunde frembringe de Virkninger, som de sande Digte have. Almindelighed i Udtrykkene er derfor stedse meget upoetisk, og naar den findes i en saadan Grad i et Digt, at dette ikke kan beskiæftige Phantasiens frie Spil, saa kaldes Digtet trivielt. I Elegien vil en saadan Trivialitet, fremfor i andre Digtarter, blive lastet og foragtet af Læseren, da den svækker og vanærer den ædelste og lykkeligste af alle menneskelige Følelser, og da den især i denne Form vidner om Digterens poetiske Inertie. Thi da ingen Følelse med den Standhaftighed, som Kiærligheden, kan hefte sig ved de mest heterogene Ting, da den overgaaer selv det poe-

tiske Genie, i at kunne opfatte alle Ting fra dens individuelle Standpunkt, og i at kunne lægge deri Alt hvad den vil, og da den i sit hele Væsen er paa engang saa total og saa individuel som nogen menneskelig Tilstand: saa kan den, fremfor nogen anden, aabenbare sig i individuelle Former; men da det netop er det Charakteristiske ved Phantasien, at den igiennem de individuelle Former fatter og anskuer hvad der foregaaer i Menneskets Indre, og udtrykker dette i sine Fremstillinger, saa vil man indsee, hvorledes Mangel af individuelle Former, eller Trivialitet, i Elegien eller Elskovsdigtet fornemmelig vidner om Mangel paa sand poetisk Aand.

Men denne Trivialitet hersker i høieste Grad i alle Digtene til Seline. De fleste skulle udtrykke en vis Længsel efter hendes Besiddelse; men de mangle ganske den inderlige Følelse, som findes i de Gamles Elegier. De ere med en vidunderlig Færdighed udspundne til tre eller fire Siders Længde, og alle Traadene i dette Væv ere uden al Styrke. Paa tredsindstyve Sider læser man, om man udholder det, saameget, som der kunde indbefattes paa een eller to. Istedetfor at de Gamle stedse talte om den Elskede, og Digteren kun nævnede sig selv med Hensyn til hende: saa handle de af Elegierne, der overhovedet handle om Noget, om Jens Baggesens eget kiære Jeg, og han taler om den Elskede stedse kun med Hensyn til sig selv.

Det franske Plaisanterie eller det vittige Coquetterie med enkelte Ord, som findes i mange Vers af disse Elegier kan dog ikke give dem Krav paa at kaldes poetiske. Smerte og Vellyst, sødt Smiil og første Haandtryk, ere næsten de eneste Udtryk som Baggesen kiender for Kiærligheden! Man tænker her nødvendigen paa Holbergs fattig Peer Eriksen! Svulstige Tirader finder man derfor meget faa af, men desflere platte og matte Sententser. Der anføres Intet, thi man veed i Sandhed ei hvad man skal skienke denne Udmærkelse. Baggesens Tanker om Poesien charakterisere hans Elegier tydeligen, siden han oftere nævner sig „Selines Sanger," og den Opsigt, flere Ældre kunne forsikkre om, at de første Gang giorde, synes at være et talende Vidnesbyrd om hine Tiders maadelige Smag. Den, som nu finder dem skiønne, er at beklage, og anseer man Aand og Hierte som det, der udgior vort Væsen, vor Adel, vor Stolthed, da maa man ønske: (Ars poet. v. 240.)

Ut sibi nemo speret idem!

Digtet „Da jeg var lille," vil altid, ifald man ikke engang opdager en Original, blive et Beviis paa, at Baggesen, i et heldigt Øieblik, kunde frembringe noget poetisk. Det er en ret naiv Fremstilling af de barnlige, uskyldige Drømmerier, der fængsle os i Ungdommen. Hvert Vers har imod Sædvane virkeligt Indhold, og Tankerne ere ligesaa sande, som de ere udtrykte i en simpel, smuk Form. Men alligevel ere dog baade Tanker og Billeder temmelig almindelige,

og kun lidet eiendommelige for Baggesen. Det er desuden et meget talende Beviis paa hans store aandelige Fattigdom, at han seer sig nødsaget til at beraabe sig paa dette lille Digt, hver Gang han vil opfriske Mindet om den store Beundring, han engang nød, og som han alt længe har mærket, for en stor Deel har tabt sig.

Fierde Paragraph.

Om Eventyrene og de comiske Fortællinger.

Hvad Baggesen mener med Eventyr, er vanskeligt at vide. Siden han gav sin Bog et dobbelt Navn, saa maa man formode, at der, foruden de comiske Fortællinger, findes nogle Digte, som ere af en eventyrlig, alvorligere Natur. Men det er aldeles ikke Tilfældet. Der finder her det samme vilkaarlige Spil med Ordene Sted, som overalt i hans Skrifter. Jeppe, som i alle Henseender er en aldeles comisk Fortælling, kalder han et siællandsk Eventyr, Emma, som i alle Henseender er et aldeles alvorligt Digt, kalder han et romantisk Eventyr, og flere af Stykkerne, som man skulde troe at henhøre under Eventyrene, ere fortalte paa en satirisk eller ironisk Maade. Der hersker den vilkaarligste Blanding og Uovereensstemmelse i alle Digtenes Stiil, og selv i det saakaldte romantiske Eventyr spilles der ironisk med Emma og hendes Elsker. Det er derfor slet ikke ubilligt, naar man betragter baade

Eventyrene og de comiske Fortællinger fra een og samme Standpunkt. Mere eller mindre ligne de alle hinanden, og een eller anden væsentlig Forskiel, som kunde bemærkes, skal nærmere omtales, naar jeg korteligen giennemgaaer ethvert enkelt Digt: Først her nogle, for alle Stykkerne fælleds, Bemærkninger.

Den første Bemærkning, man maa giøre, efterat have arbeidet sig igiennem disse ti Fortællinger, er den, at ikke en eneste af dem er comisk. Det i dem, som henhører til Fortællingens Gang, og det er endog den mindste Deel, er efter sin Natur, eller efter den Side, hvorfra Digteren har opfattet det, slet ikke comisk. Det, som skal være det comiske, er intet Andet end Baggesens Maade, at betragte en Gienstand (ligemeget, om den i sig selv er comisk, eller alvorlig) fra en latterlig og satirisk Side. Deraf følger, at tidt de alvorligste Ting maa forekomme latterlige, og omvendt. Gienstanden for Fortællingen er derfor oftest ikke comiske Forhold og Situationer, endnu sieldnere reen comiske Charakterer, og man seer ingen anden Grund til, at en Ting giøres latterlig, uden den, at Digterens Lune saa bød det. Denne aldeles upoetiske og forvirrende Adskillelse af Form og Stof giør, at alle Stykkerne tabe deres Holdning og eiendommelige Charakteer; og om ogsaa, hvilket dog sieldent er Tilfældet, vittige Indfald og comiske Skildringer i det Enkelte, nogenlunde søgte at raade Bod paa denne Hoved-

mangel, saa er den dog saa væsentlig, at Digtene, hvori den findes, aldrig kunne tillægges noget poetisk Værd. Denne forsætlige Dobbelthed af Stof og Form bliver det saameget mindre muligt at glemme under Læsningen, som man ideligen mindes derom, og det paa en meget trættende Maade. Det historiske Indhold, som i alle Stykker desuden er meget magert, forekommer i store og smaa Brokker, der kun forenes med hinanden ved kiedsommeligen udstrakte Betragtninger af Digteren over et enkelt Sted i Fortællingen, over hans Maade at fortælle paa, over ham selv, (et yndigt Emne!) eller over et enkelt stakkels Ord. Denne Udtværen af Formen er et reent Misbrug af de enkelte ironiske Interpolationer, som findes i et Par af Wessels gode Fortællinger. Thi da de naturligviis maa anvendes med megen Sparsomhed, som noget, der er uvæsentligt for den fortællende eller episke Digtform; saa bliver en hyppig Brug altid upassende og overdreven, og mangler den nu desforuden Vittighed og Humor, bliver den næsten utaalelig. Men denne Baggesens Maade at betragte Tingene paa, er langt fra altid comisk, den er meget oftere satirisk, falsk humoristisk eller undertiden endog bidende. Det frembringer den uheldigste, mest forvirrende Contrast, man kan tænke sig, naar man læser slige satiriske Tanker over de uskyldigste Personer; man troer naturligviis at tage Feil af den ene eller anden Deel, og først efter længere Tid bliver man vant til denne Methode;

men indseer ogsaa da saameget tydeligere det forkeerte og upoetiske, den er grundet paa. En anden, i sin Art, ligesaa stødende Contrast er den snurrige Afvexling i Stilen, imellem lattervækkende Steder og høitravende Phraser, der meget ofte saa frappant ligne Baggesens lyriske Digte, at man skal have megen Umage ved at sige, om de ere satte der for Spøg eller Alvor; thi de kunne ligesaa godt være Satire som baggesensk Lyrik, alt eftersom man tager det. Mange, f. Ex. de saa ofte forekommende Beskrivelser over Morgenrøden, maa man dog betragte som alvorlige, efter Baggesens Mening, skionne poetiske Udbrud. Paa disse passer, som paa intet Andet i den hele danske Litteratur, Horats's (Ars poet. v. 15—19.)

Purpureus, late, qui splendeat, unus et alter
Assuitur pannus; cum lucus et ara Dianæ
Aut flumen Rhenum, aut pluvius describitur arcus.
Sed nunc non erat his locus! —

Men det allerværste er, at undertiden opdager man, istedetfor en tilsyet Purpurklud, en paaklinet Lap af en gammel rød Soldatertrøie, der stikker endnu hæsligere af. Og da denne Modsætning gaaer igiennem alle Fortællingernes enkelte Dele, saa syndes der paa hveranden Side imod Horats's Slutningsregel: (Ars poet. v. 23.)

Denique sit quod vis simplex duntaxat et unum.

hvorfor man fuldkommen er beføiet til at frakiende Fortællingerne alt poetisk Værd, betragtede som sammenhængende, selvstændige Producter.

Vi komme nu til de enkelte Eventyr. Det første Eventyr er „Jeppe." Det er allerede bemærket, at dette Stykke intet eventyrligt havde ved sig; thi at Peer Asen siges at blive Borgemester i Kallundborg, er aldeles ikke eventyrligt, saalidet som det er vittigt i sig selv, eller ægte comisk fremstillet. Jeppe, en arm Bonde, bringes til Bettelstaven ved Misvæxt og Sygdom, reent sørgelige Begivenheder, og gjøres latterlig ved adskillige trivielle og urimelige Dumheder, som tillægges ham; hans arrige Qvinde, en reen Efterligning af Nille i Jeppe paa Bierget, er kun hidsig og pøbelagtig, uden i ringeste Maade at være comisk, og Jeppes Hest, Peer Asen, er ligeledes (S. 23. 1 Deel.)

„En soleklar Copie af Rosinante."

Naar man borttager den store Mængde Snak, som udfylder Fortællingen, bliver der meget lidt tilovers; og dette indeholder ingen comiske Situationer eller Sammenligninger. Hyperboliske Contraster, Platituder og Flauheder erstatte slet ikke denne Mangel, saalidet som enkelte ret pudseerlige Indfald ere i Stand dertil. Da enhver har Leilighed til at eftersee, hvorvidt denne Dom er retfærdig, saa er det overflødigt ved Citater at optage Pladsen, saa meget mere, som man kunde fristes til at citere Alt tilhobe. Den omtalte svulstige Beskriven findes ogsaa her, og Forf. har flere Gange opgivet Haabet om at kunne bestemme, om det var Alvor eller Satire. Adskilligt i Fortællingsmaaden kunde være ret moersomt at høre

eengang anbragt, naar f. Ex. Nogen fortalte en lignende Begivenhed af det daglige Liv, eller oplæste saadant for sine Venner, og derpaa puttede det i Kakkelovnen; men at læse det paa Prent, som varige Minder paa hvad en Digter formaaede, som Former for Noget, man vil kalde Poesie, — det maa harme ethvert Menneske med Smag.

Det er ogsaa meget naturligt, at en Mand, der har saa vrange Forestillinger om Sproget, som Baggesen, aldrig kan opfinde et rigt comisk Stof, eller behandle et mindre rigt med Fylde og Kraft. Han lagde det Comiske i et Spil med Ordene, som den beregnende Forstand, allene igiennem Begreberne og de fælleds Forestillinger, satte i Bevægelse. Han søgte derfor at opvække Latter ved snurrige Oppositioner imellem Ordene, og ved en vis forvirrende Sammendyngen af lidet beslægtede Prædikater, hvis Uorden, som alt Urimeligt, engang imellem kan aflokke et Smiil. Han brugte sit spillende Vid, som vel udgiør en Deel af det comiske Genie, men som uden Idee eller Phantasie er tomt og uimodtageligt, til dermed at blende en let bestikkelig Mængde. Hvad der, i Forbigaaende sagt, i de selskabelige Kredse vedligeholder den muntre, lunefulde Tone, og med Lethed bereder Samtalens Overgang fra heterogene Gienstande, hvad der har relativ Værdi i det Øieblik, det høres, og som uden at giøre Fordring paa at tilfredsstille de høiere aandelige Fornødenheder, blot nærer det

naturlige Phantasiens Liv, hvori Menneskene ofters søger Hvile i Omgang med Andre: dette satte Baggesen som en væsentlig Bestanddeel af den comiske Poesie. Et vittigt Hoved kan han meget gierne hedde, og som Forfatter af Labyrinten en vittig Digter, men en comisk Digter fortiener han ikke at kaldes.

Originale Indfald ere ligesaa sieldne at opdage, som man hyppigen støder paa Reminiscentser af Holberg og Wessel. Og hvad skal man sige, naar denne Fusker i Alt, hvad der hedder comisk Konst, vover at yttre den Tanke, (1 D. S. 31.) at Holberg

„maaskee lidt overdrevet har beskrevet"

den gyldne Tid i Danmark, da Paars levede. Og dette siger han umiddelbar efterat han i sin Beskrivelse af samme Tid, ved Svulst og Flauheder har villet overgaae Holberg! — Jeppe er fuldkommen dum, istedetfor eenfoldig, forkeert og ukyndig; og han bliver aldeles ikke comisk, ved at sætte sig paa den Green, han vil afhugge, eller ved at troe, at hans Hest virkeligen er Borgemester, eller ved at sælge en Koe til en Slagterhund. Her, som ved alle Fortællingerne, maa man udraabe:

O, Dave, ita centemnor a te!

Kallundborgs Krønike, eller Censurens Oprindelse, er fortalt med samme Vidtløftighed. Vittighederne ere for det meste trivielle, eller ogsaa søgte og udpiinte. Stoffet i Fortællingen er derimod meget comisk, og ifald det var faldet i

Hænderne paa en duelig Pen, der med Ironie og Humor havde behandlet det, saa kunde der blevet noget ret Stort deraf. Alle Personerne og deres Situationer have, mere end i noget af de andre Stykker, sande comiske Sider, og vare disse saa godt fremstillede, som Historien om Tyven er fortalt, saa kunde det Hele fortiene Navn af et særdeles godt comisk Stykke. Men nu passer Holbergs Motto foran Peder Paars, meget træffende herpaa:

Nihil est, Antipho,
Qvin male narrando possit depravarier.
Tu id quod boni est excerpis.

Og efter denne sidste Forskrift vil med Tiden udkomme en kritisk Anthologie af Baggesens mange Værker, ledsaget med noiere Betragtninger over de enkelte udvalgte Dele, og med Tillæg til nærværende Paragrapher. Stor vil den ikke blive — Stoffet i „Poesiens Oprindelse," er heller ikke uden comisk Værdi og det er temmelig rigt paa Indhold. Der herskер i denne Fortælling heller ikke saa megen Snaksomhed, og Begyndelsen (fra S. 87—96, 2 Deel.) er meget god; men derfra taber Formen sig ganske, og de ret gode Indfald i hiin, at Guderne drak Caffee og rogede Tobak, komme saa ofte igien, uden at afvexle med nye, at selv Begyndelsens comiske Indtryk for endeel forsvinder. I det Hele taget er den dog bedst fortalt af alle. Forfatterens Fattigdom paa Phantasie og Opfindelse spores især i Slutningen af dette Digt, og det er meget trættende her, som saamange

Steder, at finde Repetitioner af hans egne Indfald, f. Ex. at Zeus faldt i Skiødet paa Danae som en Dukat o. s. v. Overalt er det en meget sand Bemærkning om Baggesens hele Poesie, at den ideligen repeterer sig selv; thi, ligesom i de lyriske Digte, har han i Fortællingerne endeel Ord: famle, kildre, Gysen, Vellyst, Puf, Slum, Engel, Salighed, Tid og Rum, „oven om og under," Muser, Gratier, Suk, Evadatter ɔc., eller i Labyrinten: skuddrende, forstrøet, Lyksalighed, o. s. v., hvilke anvendes Alle-vegne, om de passe eller ei, foruden en halv Snees Gienstande, hvormed Alt sammenlignes. At træffe paa Billeder som:

Og Hylet af en eensom Ugle
Fra nære truende Ruin.

(S. 45. 2 D.)

der dog er meget trivielt og forslidt, er derfor en sand Sieldenhed. — Istedetfor Shakspeare, Klopstock og Goethe, der i den ny Udgave nævnes som de ypperste Digtere, ifølge den poetiske Omvendelse, Baggesen affecterede i Aarene 1806 og 7; findes i den gamle kun disse Linier: (S. 44)

Kun een, som drak af denne Mied
Allene meer end alle disse nød,
Bør nævnes her, den hele Klodes Ære,
Hvis Navn fordunkler selv den glimrende Homer,
Den evig (,) store (,) herlige (?) Voltaire! *)

*) For at faae et Beviis paa denne „evige Storhed og Herlighed," læse man blot Tragedien Mahomed, som Thaarup nyligen har oversat.

Man faaer her et vigtigt Bidrag til at forstaae Baggesens hele Færd; thi han er virkeligen i alle sine Skrifter voltairisk, kun at hans Vittighed ei er saa træffende som dennes, der sielden eller aldrig byder os Baggesens falske, søgte Humor, men desoftere en bidende Ironie. Og betragter man nu hans seneste Arbeider, saa opdager man let, at han i Grunden stedse er bleven Voltaire tro, og at Giæringen, af hvilken han spaaede os saa meget i den nye Fortale til Digtervandringerne, kun var en Ruus, som snart dunstede bort. Til Slutningen citerer jeg af Fortællingen, Poesiens Oprindelse, en Definition paa Digterens Kald, der er ligesaa snurrig som charakteristisk for Baggesen: (S. 142. 2 D.)

Det store Maal at danne, mens han fryder,
Det unge Hiertes Vox i Musens varme Haand,
Indmore (?) Klogskab, og fremkildre (?) Dyder
Umærkelig (!) i den beruste Aand.

Katten, den hurtige Frier, Thomas Moore og Døden og Doctoren, ere ubetydelige: Indhold er der lidet af, og det, som der findes, er paa meget lidet nær (som Betragtningen over den engelske Nation) slet ikke comisk. Der kan derfor Intet siges om dem andet, end netop hvad her er sagt. Constance skulde man fristes til at troe var forfattet af T. C. Bruun, saa plat og uanstændig er den i sin Form; Indhold er der meget lidet af. I Theateradministratoriaden findes ogsaa flere lascive Ting, blottede for Vittighed og comisk Sving. Den kan

vel vedligeholde Opmærksomheden under een Gangs Giennemlæsning, deels da den er saa kort, deels da den omtaler flere Personer, for hvilke de fleste Læsere have een eller anden Interesse; den indeholder ogsaa et Par Indfald, der ere ret træffende, som med hiint Skræderbarnet; men da denne Interesse er ganske eensidig, local og temporair, saa staaer den under al poetisk Vurdering. Eet Fortrin har imidlertid denne Chronike fremfor alle de andre Stykker, og det er, at man deri ikke træffer paa de hyppige Bemærkninger; „at nu er Historien snart „ude: at man venteligen er kied af den langag„tige (!) Fortællemaade (2 D. 218): at nu skal al„ting springes over, som handler om dette eller hiint: „at nu vil Digteren fatte sig i Korthed" og deslige vedkommende. Da alle Bemærkningerne om disse Fortællinger angaae det Hele, eller meget smaa Enkeltheder, saa kan her ingen Exempler anføres.

Der staaer endnu tilbage at omhandle det saakaldte romantiske Eventyr Emma. At det er saa uromantisk som man kan tænke sig, er i Grunden en overflødig Bemærkning. Efter en Indledning, om hvilken man med Horats (A. P. 143) kan udraabe: fumum ex fulgore! begynder Fortællingen, men afbrydes strax af en underlig naiv-falsk Skildring af Emnet: da jeg var lille. Denne og lignende Afbrydelser forekomme mange Gange, trætte og kiede, da de ere uden alt poetisk Indhold, og udfylde kun Digtet, at det faaer et vist tilspneladende Omfang.

Med samme Snaksomhed som tilforn, i et plat, sig selv ligesom satiriserende Sprog fortælles her det deilige Sagn om Eginhart og Emma paa fire og fiirsindstyve Sider. Det Hele er yderst mat og upoetisk. Hvor prosaisk Forfatteren gaaer frem, er indlysende blot af een Bemærkning (S. 23), som slutter første Sang, i hvilken man har faaet at vide at Emma og Eginhard elske hinanden. Den lyder som følger:

Han samler alt sit Mod engang,
Han Emma seer i Haven ene: —
Men denne høitidsfulde Scene
Fortiener for sig selv en Sang!

Denne Sang begynder, som man kunde have spaaet, med en Purpurklud om Morgenrøden, og derpaa følger en affecteret Kiærlighedserklæring, en mat, ja latterlig Beskrivelse af Emmas Tilstaaelse, og tilsidst den bedste Dom, som nogen kunde fælde over denne Sang, — der ret egentlig kan siges at have røbet Kiærlighedens og Naturens hellige Ord — udsagt af Forfatteren selv, saaledes: (S. 35.)

Natur! din Helligdom forlanger,
Som Isis, Taushed af sin Ven;
Til Lethe med den usle Sanger,
Som vover, at afsløre den!

De tre andre Sange fortælle endnu snaksommere om Eginhardts Besøg hos Emma, at hun bar ham bort, og at Carl forenede dem med hinanden ꝛc. — Til Exempel paa det Foregaaende anføres her nedenstaaende. Træffende kan det første forsaavidt ikke være, som Alt i hele Digtet er meget mat.

Afbrydende, satirisk Episode.

Denne, som saamange andre, udfylder tre hele Sider.

(S. 17.)

Naar hver en Længsel i vort Hierte,
Hver Bøn, hvert Suk umærket døer;
Naar hver Nats Drøm vor bittre Smerte
Meer uudslaaelig voldsom gior,
Naar, stræbende, vor Arm vil slynge
Sig om den Elsktes kielne Barm.
Naar tæt vi sammen os vil klynge,
Med Bryst mod Bryst i fælles (?) Arm —
Naar vi med voldsom Ilden stræbe
I Elskovs lykkeligste Stund
At trykke Læbe tæt til Læbe,
Udaande Siælen Mund paa Mund —
Dør, qvalt i sympathetisk Flamme,
I Saligheder uden Navn —
Og afbrudt vækkes i det samme
Med ak! med Puden i vor Favn,
For hele Dagen at begræde
Vor Drøms forsvundne Trylleri;
— — — — —
Blot Aander — Aander maa vi være,
Hvis ei, dog i det mindste Steen,
For intet jordisk at begiere.

Et Mønster for Kiærlighedserklæringer.

(S. 29.)

Min Dom, Tilbedede! min Død!
Jeg elsker dig! jeg dør! jeg brænder!
O! fik jeg den af dine Hænder,
Hvor blev da Døden selv mig sød!
O! lad mig høre denne Røst;

Som tryller mig, i det den dræber,
Den salige, den sidste Trøst,
At høre den af dine Læber!
Straf, dræb mig! men vær ikke vred!
Fordi jeg vover dig at kiende,
For dig at leve, lide, brænde;
— — — —
Et Suk, i hvilket Sielen stræbte
Til hendes hen at følge med,
De sidste Ord paa Læben dræbte,
Og Taarer kom i deres Sted,
Og Meningen deraf fuldførte. (!!)

Emma svarer (S. 32.)

Lev, Eginhart! hold op at græde —
Jeg ellers græder med — hold op!
Er jeg saa skrækkelig (?), at jeg dræber,
Endogsaa naar jeg siger: kom! —
Kom Eginhart! her ved min Side,
Og ingenlunde ved min Fod,
Kom lad mig, som Veninde, vide,
Hvad jeg har giort min Ven imod!
(Dette er umaadelig romantisk!)

Og naar Baggesen derpaa spørger: (S. 33.)

Tænk du, som kiender Elskovs Smerte,
Dig ind i dette Optrin her!
Siig, ønsked ei din Hevn at knuse,
Beskyttende Naturens Ret,
Den Daare, hvis forvovne Muse
Sig understod, at synge det?

og dog strax efter giver nedenstaaende yderst flaue Beskrivelse over dette Optrin, saa tilstaaer han jo ligefrem, at han i Behandlingen af dette Emne har viist sig som en forvoven Daare. — (S. 34.)

Den fulde Forsmag af en Himmel,
Den lykkelige henrykt ned,
I alle Salighedens Vrimmel,
Med denne Cypris paa sit Skiød,
Mens Munden paa den Skiønnes Læber
Indsuede de Kys, hvori
Cytheres bedste Nectar klæber
Med sødt betusende Magie,
Og, trykket tæt i hendes Arme
Til hendes halvbedækte Bryst,
Hans Hierte, fyldt af Elskovs Varme,
Udvidedes til Guders Lyst,
For ukiendt Vellyst at fornemme,
Naar hendes heftig mod det slog,
Og i sin Glædes Ruus at glemme
Hvert Suk, det før i Smerte drog.

Baggesen glemte her ganske Horats's gyldne Regel: (S. 39.)

Sumite materiam vestris, qui scribitis, æquam
Viribus, et versate dici, quid ferre recusent
Quid valeant humeri;

og lagde derved for Dagen, at han er aldeles udygtig til at opfinde og udføre det ringeste Emne af den høiere Poesie, og at den Sands han kan have for denne, maa være meget eensidig, naar han kan ansee det som en Udmærkelse at kaldes „Emmas Sanger," hvilken Titel han oftere behager at tillægge sig selv.

(Fortsættes i næste Hefte.)

Ildgnister, strøede over den nyere svenske Litteratur.

(Oversat efter den svenske Forfatters Haandskrift af Udgiveren.)

De Bemærkninger over den svenske Litteratur, som herved meddeles Athenes Læsere, ere ganske i den Form, hvori de i Begyndelsen af dette Aar ere komne mig til Hænde fra en Videnskabsmand i Nabolandet. Denne havde, ved at tilsende mig samme med det Ønske, at see dem bekiendtgiorte i en dansk Oversættelse, da de hverken ere trykte, eller for det første bestemte til at trykkes i Grundskriften, overladt det til min Raadighed, om jeg vilde oversætte dem i deres Heelhed eller i Sammendrag, om jeg vilde meddele dem uforandrede, eller (efter Forfatterens Ord) „lægge dem til Grund for et eget Skrift over den nyere svenske Litteratur." Jeg har foretrukket det første, og saameget jeg end ved Forfatterens Tillid maatte anse mig hædret, kunde jeg dog efter min Overbeviisning ikke fortiene den bedre, end ved at lade ham tale selv og alene, saa godt det i min danske Oversættelse kunde skee. I Stedet for at tilføie Anmærkninger og Oplysninger, eller, hvor jeg ikke med Forfatteren er ganske enig, at fremsætte egne Meninger og Domme; vil jeg henvise

Læseren til min korte Udsigt "over Epokerne i den svenske Nationallitteraturs Historie", som vil findes i den snart udkommende anden Deel af mine Breve fra Sverrige, i Aaret 1812. Nærværende Afhandling vil muligen i Tiden efterfølges af flere Arbeider af samme eller andre svenske Forfattere; og saaledes ogsaa dette Maanedsskrift bidrage noget til et gavnligt litterariskt Samqvem imellem de to af Nordens Riger, som hidtil, ogsaa i den Henseende, vare og maatte være meget fremmede for hinanden.

Udg.

Enhver, der sætter den rette Priis paa Videnskabelighed, han maa i øvrigt tænke om Sagen, som han vil, kan ei andet end anse den i Sverrige nylig foregaaede litterariske Revolution som en heel betydelig Mærkværdighed. Som saadan bør den let tilskynde til Forsøg paa at forklare sig samme. Dog, ikke blot at begribe den nærværende Virkning, men endnu mere at tyde den af sine Aarsager, og at beregne dens Følger, maa være af Vigtighed, ikke allene for den læsende Almeenhed, men endog for de handlende Personer selv. Jeg tilstaaer oprigtigt, at det var en saadan Udvikling jeg havde i Sinde, da jeg lagde Papiret til Rette til nærværende Arbeide. Men det varede kun kort inden jeg mærkede, at jeg hverken havde den Leilighed, Taalmodighed, Skarpsindighed eller Indsigt, der udfordres til at udføre et saadant Arbeide i dets

falde Omfang; og mit hele Foretagende opløste sig saaledes til disse faa aphoristiske Betragtninger over visse Partier af dette Hele. Jeg har kaldet dem Ildgnister, fordi deres Hensigt er at optænde den almindelige Interesse for et saa vigtigt Æmne, som Nationens Dannelse, og at vække til almeen videnskabelig Virksomhed. Skulde disse Gnister være saa svage, at de slukkes inden de naae det Tonder, for hvilket de ere beregnede, da er Skammen min og Skaden deres. Skulde de derimod falde paa nogen Haand, hvor de syntes at brænde for stærkt, da maa det gielde til Undskyldning, at de ere et Foster af en Individualitet, der, fiernet fra alle Hensyn til Venskab eller Fiendskab, ene drives af Iver for den svenske Litteratur.

I.

Det er sandt, man kan vel endnu ikke, i nogen egentlig Mening, tale om en svensk Litteratur, efterdi den endnu ikke existerer. Der udfordres nemlig til en national Litteraturs Tilværelse, at hele Nationen, giennem dens dannede Repræsentanter, skal i et varmt og stille hengivent Sind opfatte og anordne samme, og lade den frit indgribe i det offentlige Liv; og saavidt er det, som bekiendt, endnu langt fra ikke kommet iblandt os. Men dog kan det ikke negtes, at en Litteratur endelig har begyndt at udvikle sig i Sverrige. Den skriver sig fra en ganske sildig Tid, og man kan derfor ikke undres over, at de første Grundlag til en litterariss

Dannelse have store Vanskeligheder at kæmpe imod. De have nemlig at giøre med et aldeles raat Publicum, hvilket enhver, nok saa sagte og forsigtig grebet høiere philosophisk eller poetisk Tone forekommer som en uforklarlig Hieroglyph. Man kan derfor vel sammenligne de yngre Videnskabsmænds og Æsthetikeres Bestræbelser, i Hensyn til Almeenheden, med en Skolelærers stille Flid for at bibringe Lærlingene de første Grunde af Stavekonsten; et Foretagende, der har været saa meget vanskeligere, som Lærlingen allerede var forvænt og misledet ved en falsk Methode.

Det kan være et Spørgsmaal, hvorvidt denne første Elementar-Underviisning er fuldendt, eller ikke; vist er det dog, til en Begyndelse, at man hist og her mærker, at den gamle, magelige Tro paa fremmede, ubekiendte Auctoriteter er i Aftagende; at selv mere usædvanlige Versemaal og Digtformer begynde efterhaanden at fattes hos os, og at man ikke længere, med Ukyndighedens stolte Harme, undres over det Vovelige i et eller andet dristigere mythologisk Billede. Disse Fordele maatte synes ringe for enhver anden end den, der kiender den læsende svenske Almeenhed for en fire, fem Aar siden; men i al Fald, maatte disse Fordele vindes, inden man kunde gaae videre. Dog, til dem maa lægges en endnu vigtigere Omstændighed: Oppositionen imellem det Bedre og det Uduelige begynder virkeligen mere almindeligen at indsees; og saaledes siger jeg

vel ikke formeget, naar jeg paastaaer, at Morgenens Straaler i vor Litteratur allerede have begyndt at glimte frem over Biergene.

Seer man bort fra de ovennævnte Besværligheder, da er det fra en anden Side just ikke saa beklagelseværdigt for et Folk, at have en ung Litteratur. Den har i det mindste derved Leilighed til at speile sig i andre Nationers Exempel, at undvige de Afveie, paa hvilke disse have forvildet sig, og, beriget ved en forøget Erfarenhed, at udfinde ligere Veie til Maalet.

De øvrige videnskabeligt dannede Stater i Europa ere Portugal, Spanien, Italien, Frankrige, England, Tydskland og Danmark. I de tre første Stater har en skiøn og national, men eensidig æsthetisk Cultur udviklet sig, næsten instinktmæssigt, uden klar videnskabelig Bevidsthed om dens Skridt. Deres Litteratur har derfor, af Mangel paa fast Holdning, deels ikke kunnet beskytte sig selv imod fremmede Anskuelsers Indtrængen, deels ikke kunnet udøve nogen forherskende Indflydelse paa andre Folkeslags Culturbestræbelser. Thi en saadan Overvægt kan allene vindes derved, at alle Konstens Straaler bryde sig og samles i Prismaet af en oprindelig og indenlandsk Philosophie. Derfor har et heller Danmark i Videnskabernes og Konsternes Verden kunnet udøve et saadant Overherredømme; saameget mere, som dets Litteratur i Almindelighed hidtil ikke har været national og selv-

stændig. Det er saaledes egentlig kun de tre øvrige Staters Dannelse, man kan tilskrive den Indflydelse, som virkende Forbilleder have.

Frankrige, et uindskrænket Monarkie, fæstede sig ogsaa i Litteraturen ved det statariske Princip, og grundede sin Konst paa en nøie Efterligning af de romerske Efterligninger, og sin Philosophie paa en materialistisk Eclecticisme. Alt gik i dette Land ud paa at frembringe det mest glatte, polerede og i Øie faldende Ydre. Begribelighed og let fatteligt Sammenhæng ophøiedes der til ethvert Aandsprodukts fornemste Egenskab, og den almindelige Menneskeforstand (Sens commun) giordes til den høieste Instants saavel for Konstnerens, som for Tænkerens Stræben.

I det republicanske England, hvor man i Stedet for fransk, flygtig Champagner drikker kraftig, hiemmebrygget Porter, kunde man ikke let lade sig binde i de Lænker, som et vilkaarligen valgt Mønster paalagde, ei heller nøies med at fornemme blot en hastig forbigaaende Pirring; men man vilde saa at sige føle giennem Marv og Been blivende Virkninger af det, som fremstilledes til Nydelse. Her blev derfor streng Natursandhed den høieste Fordring til et Konstværk, og et stormende Oprør i Følelsen den Virkning, man fordrede af samme. Ligesaa udviklede sig den brittiske Philosophie fra anthropologiske Forsøg, til Opsøgningen af de første Grunde for Statsoeconomien, saa at man med

fuldt Skiel kan sige, at Lockes Experiment med den menneskelige Forstand vandt sin Fuldendelse i Smiths Værk om Nationalrigdom. Selv Shakspeare, dette uvanlige Genie, der saa høit overfløi den engelske Synskreds, har jo i den senere Tid maattet lade sig og sine evige Frembringelser bruge til psykologiske Exempler; og ihvorvel flere senere Forfattere i theoretiske Afhandlinger ere gaaede ud fra franske Synspunkter, og have prædiket de Gamles Efterligning, tilligemed Forstandigheden og de tre Eenheder, have dog altid Englænderne selv i det Praktiske protesteret imod disse Grundsætninger, og hyldet deres nationale, sentimental-didactiske Naturlighed. Derfor er det ogsaa, at Kotzebue paa hine kongelige Der ikke har giort liden Lykke.

Disse tvende, hinanden modsatte Tendentser have i Tydskland giennemtrængt hinanden, og efter en flittig Slibning, deels imod hinanden indbyrdes, deels imod et grundigere og mere frugtbringende Kiendskab saavel til den antike Verdens, som til de sydlige Nationers Eensidighed, ere de blevne forklarede og forstærkede til en høiere Grad, ved en modnere, mere dybttrængende Philosophie. Her har saaledes evigt blivende og fuldendte videnskabelige og artistiske Frembringelser kunnet opstaae; da derimod i Frankrige og England — med ganske faa Undtagelser — uagtet alle de Opmuntringer, hvormed Regenter og Nationer have ødslet, deres berømteste Mænd allene have frembragt Studier, som blot for

Betragteren af det nationale Liv have et betydeligere Værd. — Den tydske Litteratur bliver saaledes det fornemste og lærerigste Exempel for Dannelsen af enhver sildigere Litteratur; og Kundskab om den første, dens Fortieneſter og dens Mangler, den bedste Propædeutik for en saadan Dannelse. De nye svenske Reformatorer i Litteraturen gik derfor vist ikke nogen urigtig Vei, i det de bestræbte sig for at fremstille den tydske Litteratur til et Exempel for deres Landsmænd; men ønskeligt var det, at de ei maatte forverle Exempel med Ideal, og i Stedet for Stof til Trøst, Mod og Opmuntring, hvorpaa den tydske Litteratur og dens Historie er saa rig, af samme hente Anledning til Forsagthed, Mistrøstning og overtroisk Frygt.

II.

Det er vel sandt, at allerede under Dronning Christinas Regiering fremtraadte Georg Stjernhjelm, et usædvanligt Genie, beriget ved det grundigste Studium, og lige udmærket som Digter, Philosoph, Philolog, Mathematiker, Lovkyndig, og Historiegrandsker — at noget senere den genialske Rudbek ved sin Atlantica forbausede Europa og forstærkede den vakte Iver for sit Fædrelands Oldsager og Historien næsten til Sværmeri — at endnu sildigere den skarpsindige Rydelius, i sine Fornuftøvelser og philosophiske Grundsandheder nedlagde Vidnesbyrd om en saa dyb Reflexion, at han i ethvert andet Land, end Sverrige (hvor man altid

har været villig til over udenlandsk Glimmer at glemme indenlandsk gedigen Fortieneste) skulde seet sit Navn omgivet af en uforgængelig Mindeglands — at Sverrige, lige fra Carl den Ellevtes, i saa mange Henseender glimrende Regiering, eiede en Række af udmærkede Lærde i næsten alle praktiske Videnskaber — ja, at alle de Mænd, som i ældre Tider attraaede høiere Embeder, nødvendigen maatte forskaffe sig en grundigere, mere udbredt Dannelse. Men alt dette havde dog ikke nogen almindelig Indflydelse; deels i Følge den Eensidighed, der udmærkede Begyndelsen af disse litterariske Foretagender; deels som en Følge af Rigets politiske Rystelser. Og just som Alt begyndte at consolidere sig, og en grundigere Dannelse at udbrede sig ogsaa blandt Almeenheden, blev først alting afbrudt ved en langvarig Krig, og derefter indførtes fremmed Fordærvelse af Sæderne. Tessin og Dalin fremstode, hvilke med fransk Letsindighed og fransk Overfladelighed, under Beskyttelsen af Hoffets Gunst, tilintetgiorde den meget lovende Grøde.

III.

De Mænd, som egentlig kunne ansees at have lagt Grundvolden til den svenske Litteraturs Bygning, ere Kellgren, Thorild og Høyer.

Kellgren var fra Begyndelsen af dannet og udviklet i franske Former; men da han efterhaanden var bleven bekiendt med den danske og tydske Muses renere og friere Værker, var han den første til at

forkaste sin gamle Maneer. Dog, vi ville nu ei betragte ham som Digter, ihvorvel han, ogsaa under dette Navn, i den erotiske Art stedse vil beholde et stort Krav paa Efterkommernes Beundring. Muligen eiede han ikke Konstner-Genie i den høieste Grad; men Konstsands og brændende Iver for Konst og høiere Udvikling, eiede han desto mere; og denne Sands var det, der ofte ledede ham rigtigen, som Konstdommer, og erstattede ham Mangelen paa en fuldstændig og sund Uddannelse. Hans høist overfladelige philosophiske Kundskab var den, ved de franske Encyclopædister modificerede Lockes, og hans æsthetiske Studium ophørte med Marmontels Poetik. Det var saaledes ikke ved store, forbausende Mesterstykker, at han henrev Nationen, og ikke ved dybe, giennemgribende Undersøgelser, at han udvidede Begreberne om Videnskab og Konst. Men ved den ham egne, ubeskrivelige Ynde vakte han en mere almindelig Kiærlighed til Poesie, og ved sin varme Begeistring, sin uinteresserede Iver for sin Konst og for dens Fremgang, oplivede han Tilbøieligheden for ædlere Sysler; ligesom han i Omhu for Sproget, og i Strenghed mod sig selv altid* bliver et værdigt Forbillede. Ei heller bør det forbigaaes, at han har efterladt følgeværdige Exempler paa Erkiendelse af Andres virkelige Fortieneſter; at han strengt forfulgte den opblæste Uvidenhed; at han gav de svenske Vers Variation og Vellyd; at han som Redacteur af Stockholms-Posten — i hvor tom

og tør hans Kritik end ofte var — rensede vort Parnas fra det Ugræs, som der truede at qvæle alle ædlere Vexter, at han fremkaldte Franzén o. s. v. Maaskee alle disse Fortieneſter for den Billiges Domstol kunne opveie den Forhaling i Udviklingen af en svensk Digtekonst, som han, i Følge sin indskrænkede og eensidige Dannelse, bevirkede?

Kellgrens bestemte Modsætning, der ogsaa ved denne Antagonisme virkede saare velgiørende paa Kellgrens egen Dannelse, var Thorild, et af de kraftigste Genier, som Sverrige har frembragt. Medens den Forstes hele egentlige Stræben var lagt an paa at polere Alt til den behageligste Form, gik den Sidstes ud paa en fri, ubegrændset Udvikling. Den Aand, der beherskede hans Tid, førte Thorild ogsaa til at prøve sine Kræfter paa Digterbanen; og endskiøndt vi ei maae glemme, at vi have ham at takke for den lille herlige Dithyrambe: Champagne-Vinen, for det uforglemmelige Stykke: Rimets Priis, som han vilde istemme saa høit, at Ingen derefter skulde faae Mod til at rime, og for saa mange smukke Steder i Digtet Passionerne: saa var dette dog ikke hans egentlige Bane. Poesien lever blot i den skiønne Form, og hvor denne fattes, det være nu af Hensigt eller af Mangel paa Evne, der kan ei dens Genius udvikle sine skinnende Vinger. Men philosophisk Veltaler var han, i dette Udtryks høieste Bemærkelse. Med den mest træffende Egentlighed, den uimodstaae-

ligste Kraft og en Alt henrivende Velklang, flød hans i høi Grad ubundne Tale fra hans Pen; og dog søger man forgieves det ringeste Spor til rhetorisk Konst eller til stilistisk Beregning i hans virkelig levende Ord. Man kan sige, at han har optaget Hverdagssproget i Skrift, men forædlet det ved den skionneste Præcision, den mest virkende Energie. Jeg behøver blot at paaminde om hans uforglemmelige Bog: "den almene Forstands Frihed" — det største Veltalenheds-Mesterstykke, som paa Svensk kan opvises. Om dette Skrift, med Hensyn til Udtrykkets mesterlige Fortieneste, er hans ypperste Arbeide: saa har derimod det "Om den almene Harmonie" den første Rang, med Hensyn til de i samme fremstillede Ideers og Anskuelsers Consequents og Dybhed. Disse tvende Afhandlinger staae ogsaa, som Tvillingstierner paa hans Forfatterhimmel, oplysende, og ved enhvers særegne Kraft gienstidigen forklarende og understøttende hinanden; og alle hans øvrige mangfoldige Fragmenter og Fermenter over æsthetiske og politiske Æmner ere at ansee som indledende Studier til at frembringe og begribe hine to udødelige Værker. — Denne stormende Veltalenhed greb ogsaa mægtigt ind i hans Samtidiges Aand, til Trods for det Skraal, som en conventionel Disciplin opløftede imod den, og vakte, uagtet al Modstand, Anelsen om Trangen til og Værdien af Energie og Ideer. At Thorild, med sin medfødte Kraft, dog ikke virkede endnu mere velgiørende paa Sam-

tid og Efterverden, dertil maa Grunden søges i den almindelige Feil, der saa besynderligen udmærkede den Tid, hvori han levede: Mangel paa streng og grundig videnskabelig Cultur og levende litterairisk Aand. Derfor var Thorilds æsthetiske Polemik, uagtet dens høiere Genialitet, dog ligesaa usikker og haltende, som hans Modstanderes. Han blottede sig endog fra denne Side meget for Angreb ved den synderlige Forvildelse, at ville skabe en prosaisk Poesie: en Uting, der i selve Navnet bærer Vidne om sin Urimelighed. Men paa denne af Thorild aabnede Bane styrtede sig Efterabernes tanketomme, forrykte Sværm; Politikens Lynstraale slog ned iblant den surrende Hob; Thorild faldt, og Sverrige tabte de modnere Frugter af hans Manddomskraft.

Ved en endnu vigtigere Indflydelse udmærkede sig, og belønnedes Høyer*), en Mand, hvilken baade Naturen og den mest hensigtsmæssige Dannelse kaldte til en høi Rang blandt sin Tids Tænkere. Flød det svenske Sprog under Thorilds Haand med en veltalende, stormende Kraft, saa udviklede det sig under Høyers til en rolig og classisk dogmatisk Reenhed. Desuagtet er hans største Arbeide: Afhandlingen "om den philosophiske Construction"—

*) Professor i Philosophien ved Upsala Universitet, fød 1767 i Dalarne, død 1812. Hans Afhandling om den philosophiske Construction udkom 1799. (Jvf. Schellings u. Hegels Journ. der Philosophie. 1 Bd. 3. St.)

dette Mesterstykke af dialectisk Genie og af en dybt og klart udviklet Skarpsindighed — ikke bekiendt for Andre, end saadanne der have opoffret sig til Videnskabens strengeste Studium; og i Følge sit Æmne kan den heller ikke være det. Men saameget mere almindeligen virkede hans mere populaire Afhandlinger og Recensioner — de ældre indførte i Silverstolpes Litteratur-Tidende, de senere i Tidsskriftet Lyceum — og fremfor Alt hans mundtlige Underviisning, hans opmuntrende og oplivende Exempel paa den ham omgivende Ungdom; og vi sige vist ikke for meget, naar vi paastaae, at den, for mere end femten Aar tilbage i Tiden, i Sverrige udbredte philosophiske Indsigt, den varmere Interesse for grundig Videnskabelighed, har sit Udspring fra denne uskatteerlige, og dog saa miskiendte Mand, hos hvem den svenske udholdende Kraft, ved den mest udstrakte litterariske Cultur, havde uddannet sig til Lærdom af ægte Malm og Præg. — Og dog maae vi staae ved hans Grav, med bittre Taarer i Øiet og nagende Smerte i Hiertet, beklagende ei blot, at saa mange herlige Monumenter af hans rige Genie nu maae, ufuldendte, falde sammen til Ruiner; men ogsaa, at de ubestemmelig vidt strakte Virkninger, hvortil Naturen havde udrustet ham med Lyst og Kraft, ere blevne standsede og qvalte. — Ja! en avindsyg Dæmon har en Tid lang hersket over den svenske Litteratur; ogsaa Høyer faldt som et Offer for denne fordærvende Aand. — En mørk, forvir-

ret og skyggeræd Politik giorde ham til det Maal, som den med sin Mistro søgte; og nu reiste sig Svagheden og Halvtalentet, Udueligheb og Avind, hvilke han alle med sine sikkre Skridt traadte i Støvet, eller hvis mørke Legemer han ved sit klare Lys satte i Skygge. De giorde hans ædle Virksomheds nyttige Dage til ligesaa mange Led af en grov og tung Bekymrings Lænke, der tilsidst alt for tidligt tyngede ham ned i Graven. Og dog steg, selv i hans hensvindende Livs Dage, intet harmfuldt Suk mod hans Lykkes Undergravere af hans Bryst. I sine sidste Øieblik sysselsatte han endnu de ham omgivende Videlystne med philosophiske Undersøgelser, og under Anelser om den evige Sandheds Urbillede, for hvis Throne han snart skulde fremstaae, forstummede hans Læber for stedse. — Hvor maa du blues, hans og mit Fædreland! Denne Vise have Uslinger i dit Skiød formaaet sig til at kalde affindig!

IV.

Her er ogsaa Sted til at omtale tre, med de foregaaende samtidige Forfattere, hvilke dog, i Følge særegne Omstændigheder, ikke have havt en saa betydende Indflydelse paa deres Samtidige og Efterlevende, som hine. — Carl Michael Bellmann var maaskee det største, i det mindste det mest originale Genie, som Sverrige har frembragt. Ganske giennemtrængt af Bacchi og Phoebi stærkest luende Ild, helligholdt han, under et sorgløst Levnet paa Mælarens skiønne Strande, i en Række af 30 Aar

sine henrivende poetisk-musicalske Orgier. — Men allerede har en Anden fæstet en evig Krands paa Bellmanns Urne, og jeg henviser alle dem, som ville finde Nøglen til denne beundringsværdige Skalds dybe elegiske Jovialitet (de, som have forstaaet Fredmanns Epistler og Sange, forstaae ogsaa dette Udtryk) til den mesterlige Charakteristik i Tidsskriftet Phosphoros*). Her er det til mit Øiemed tilstrækkeligt at anmærke, at Bellmans Digteart var saadan, at den ikke lettelig kunde opmuntre Efterlignere til at betræde en saa slibrig Bane, hvortil vel ogsaa meget bidrog det i Tide advarende Exempel af Elers mislykkede muntre Sange (glada Qväden.) Ingen, med Undtagelse af Valerius og den i Plathed forhærdede Wahlberg, har heller vovet dette formastelige Forsøg, og begge disse have ogsaa, ved de mest mislykkede Arbeider, dyrt maattet bøde for Ubeskedenheden i deres Fordringer.

Nærmere for Haanden laae vist nok Bengt Lidners Sentimentalitet, og Efterabere i Hobetal reiste sig ogsaa for efter ham at indtrænge sig i Rygtets Tempel. Men deels havde den nordisk-svenske Forstand i Almindelighed ikke nogen egentlig Receptivitet for denne sygelige Følsomhed: deels

*) "Om Bellmann og Valerius", Phosphoros 1812, S. 49—59 — træffende, ypperligt udkastede Træk; men ingen fuldstændig æsthetisk og kritisk Charakteristik af Bellmann.

Udg. Anm.

var Lidner selv, med sin usædvanlige og rige, af Naturen meddeelte Digterevne, ikke dannet og udviklet nok, for at kunne give sine Arbeider den rene Fuldendelse, som udfordres for at giøre et blivende Indtryk paa en Nations Aand; deels endelig levede han paa en Tid, da en vis udvortes Autoritet, hentet fra Kongegunst eller academiske Samfund, og desl., var nødvendig for at erhverve sig Anseelse af et classisk Mønster. Lidners Arbeider lod man passere med Roes, deels i Følge en vis Overbærelse med hans egne personlige Forhold, deels af Agtelse for deres virkelige Fortræffelighed; men mod hans Efterabere udøvede man en desto mere ubøielig Strenghed, og denne Fremfærd kan vel i Almindelighed ikke misbilliges.

Større Virkning skulde uden Tvivl Ehrensvårds Exempel have giort, hvis ei, som en Følge af en underlig Grille hos Forfatteren, hans Arbeider i lang Tid vare blevne dulgte for den større Almeenhed. Efterat de nu lykkeligviis have faaet en større Publicitet, tør man haabe, at en mere udstrakt Indflydelse vil spores af det usædvanlige Genie, der udmærkede denne, de Svenskes Winkelmann. Enhver, som noie kiender disse to Forfattere, vil uden Tvivl erkiende Rigtigheden af denne Ligning *).

*) Forfatteren har dog vel af sin Agtelse for Ehrensvårds unegtelig udmærkede Aand og Talenter, ladet sig henrive til at gaae for vidt i sin Beram-

Samme plastiske Natur, samme udelukkende Ærefrygt for det Antike, og samme kiærlighedsfulde Længsel efter et sydligere Climat, udmærkede dem begge. Forskiellen imellem begges Individualitet udgiøres blot derved, at da Winkelmann havde Fortrinnet ved en skarpere Fornuft og en dybere Phantasie, saa havde Ehrensvärd derimod en klarere Forstand, og et mere spillende Vid. Derved blev Winkelmanns Anskuelser og hans Stiil mere classisk uddannede og heelstøbte (helgjutna); Ehrensvärds atter mere spillende, glimrende og paradoxisk aphoristiske. Ogsaa bør vist ikke den Omstændighed oversees, at i Stedet for Winkelmanns Hedendom (?) opdager man hos Ehrensvärd en vis christelig Sectaand (Secterism), som var bleven indpodet paa Stammen af hans antike Plasticitet, uden rigtigt at kunne sammensmeltes med denne. Han besad desuden ei Winkelmanns strenge philosophiske Disciplin, ei dennes Adgang til, fra Ungdommen af at leve iblandt de talrigeste Konstskatte, og ei — han var Krigsmand — Leilighed til at kunne opoffre sit hele Liv til disses Studium. Derfor, da Winkelmann har efterladt sig flere store, udførte

melse. Imellem W. og E. var Forskiellen vist ikke mindre, end den er imellem den førstes klassiske "Geschichte der Kunst" og den sidstes ret vittige og sindrige, men dog som en Konst-Theorie, lidet betydende, "De frie Konsters Philosophie," der vel til sin Tid i Sverrige var et Phænomen.

(Udg.)

Værker, have vi af Ehrensvärd blot tvende smaa Bøger og et Brev. Men paa dem kan man med største Skiel anvende Meleagers Yttring om de faa af Sapphos Digte, han i sin Anthologie kunde indflette: βαιαμεν, αλλα ροδα.

V.

Efter Kellgrens Død og Thorilds Forviisning frembrød Prosaismen uden nogen Modvægt i dens meest forklarede Skikkelse. Tidens Tildragelser gave den ogsaa Næring. Den franske Revolution var udbrudt, og havde endnu mere sat de encyklopædistiske Begreber i Omløb om Frihed og Liighed, om Nytten og Fyrsters Bestemmelse, at tilveiebringe den huuslige Lykksalighed, om Fordommes Afskæggelse og om Mangelen paa Realitet i Ære og Navnkundighed; om en tolerant Cosmopolitisme og en oplyst og forstandig Religion. Da disse og lignende usammenholdige Sætninger ikke vel kunde demonstreres ind i nogen Tanke, fordi de ikke vare udsprungne af nogen Tanke, valgte man, ligesom af Instinkt, naar man anfaae det for nødvendigt at fremsige dem, Digtekonsten til sit Vehikel, hvilken man ellers ikke anfaae for en Syssel, den modne Mand værdig, men hvis høieste Fortieneste man satte deri, at den saameget, som muligt, og som Rimene vilde tillade det, maatte ligne Prosa. Her gav sig nu Tidens Oplysning — i Følge af et uheldigt Exempel, som Kellgrens Forvildelse havde givet — Mine af at ville blive satirisk, og

antog for det meste Form af Fortælling. Paa denne Vei fremvandrede alle Sverriges berømte Forfattere fra det forrige Aarhundredes sidste Tiaar. Saaledes prædikede A. G. Silverstolpe imod Gierrighed og Rangsyge; og saaledes lærte C. G. Leopold i lange Riim, forsynede med næsten endnu længere Noter, at Mennesket, derved at det ophørte at være Dyr, ikke er blevet bedre, og at dets hele Endemaal, hvorfor det er kommet til Verden er, at faae "Steen i Blærerne, og Takker, der Du veed", og J. Stenhammar gik saa vidt i sin Iver for at giøre Poesien nyttig, at han i et heldigviis ufuldendt Rimeri vilde advare sine Samtidige for den veneriske Smitte.

Repræsentanterne for denne Oplysning besluttede at concentrere de Straaler, hvilke de havde omspredt, snart i Stockholms- og snart i Extra-Posten, for derved at forøge deres Effect, og saaledes opkom det bekiendte Tidsskrift: Læsning i blandede Emner — en Journal, hvis oeconomiske Afhandlinger ere af Værd, men som i øvrigt naar man undtager nogle ret gode Recensioner og den ypperlige Sarcasme "Durencrants's Levnet", bestod af en heel Deel lange Sladdrerier, saa høist maadelige, at de endog vare det med Hensyn til indre Livskraft og logisk Sammenhæng. I Særdeleshed charakteriserer det Tidens Aand og Anskuelser, at visse af hine vandede Deraisonnements, f. Ex. om Moderation, Svar paa det Spørgsmaal: gives der Dyd, eller ikke? m. fl. gialdt for

vel udførte kongl. svenske philosophiske Afhandlinger, formodentlig efterdi de alle støttede sig paa Grundsætninger, som vare opgivne i Talen om Oplysning *), hvilken Tale Hr. Leopold, der saa vel forstaaer sig paa slige Ting, havde ophøiet til Rangen af den mest philosophiske Bog i det svenske Sprog, endskiøndt den ikke indeholder en eneste rigtig og consequent udført Tanke. — Stundom hændte det sig dog, at de til svenske Genier creerede Forfattere af Læsning i blandede Æmner, grebes af en vis Mistrøstning ved ei at kunne virke kraftigt nok i ubunden Stiil, og derfor bandt deres Phraser sammen i Riim og udviklede endnu videre i lange Noter deres Oplysning og deres Had til al Overdrivelse i Genieflugt og Følelse.

Man maa ei undres over, at denne saaledes beskafne, i Sandhed temmelig magre og tørre Føde ikke kunde tilfredsstille mindre encyklopædistisk opdragne Naturer; og derfor lod de Fleste disse Frembringelser, under en taus Forudsættelse af deres ubestridelige Classisikhed, være aldeles ulæste, hvorimod de, i deres Sted tilegnede sig de usselste Romaner, hvilke i stor Overflødighed forplantedes, deels fra fransk, deels fra tydsk Bund, til den allerstørste Skade for Sproget eg Nationalsmagen. I denne Tid bleve Kotzebues og Lafontaines Navne ligesaa berømte i Sverrige, som i deres Fædreland, den første mere paa Skuepladsen, den sidste i blaae Papirs-

*) Af N. Rosenstein.

omslag fra Toiletbordordene. Forgieves søgte G. A. Silverstolpe ved sin "Journal for svensk Litteratur" at sætte Grændser for denne Misbrug; thi deels var det Onde ikke saaledes beskaffent, at det blot theoretisk kunde modvirkes; deels var dette kritiske Tidsskrift i det Hele affattet efter alt for overfladelige og indskrænkede Synspunkter, til at kunne frembringe nogen dybere, giennemgribende Virkning. Redningen kom ogsaa andensteds fra, skiøndt paa en temmelig voldsom og forstyrrende Maade, nemlig ved den af Regieringen befalede Pressetvang; og efterat, i Følge denne, et Par Bogtrykkere havde tabt deres Privilegier, og andre maattet erlægge betydelige Bøder, indskrænkede den svenske litteraire Virksomhed sig til Udarbeidelsen af oeconomiske Projecter, eller til Oversættelsen af endeel Børnebøger. Den Gravens Taushed, som herefter blev herskende over Videnskabelighedens og den æsthetiske Litteraturs øvrige Marker, afbrødes blot engang om Aaret ved det svenske Academies Priisuddelinger; og da de Skrifter, som vandt sammes Belønninger, med hvert Aar bleve af en mere tung, smagløs og synderlig Beskaffenhed, sank ogsaa disse Præmier mere og mere i Værd og Anseelse.

Imidlertid havde de ovenfor beskrevne Oplysningsheltes Bestræbelser havt de mest uheldige Følger. De havde nemlig sløvet og forstyrret Nationens Sands saavel for reen Konst, som for reen Viden-

skab, og i Særdeleshed frembragt en næsten almindelig Modbydelighed for Alt, hvad der kaldtes Poesie — saavidt den ei fremstod i Form af politiserende eller moraliserende Drikkeviser — saameget mere, som de udovende Konstnere selv ofte nok yttrede, at Digtekonsten blot var et Slags Barnagtighed, der kunde tilgives en vis Alder, i Fald den var saaledes beskaffen, at den, naar man borttog Rimene, kunde blive en svulstig eller vandet academisk Prosa. Ja, Lethargien var saa stor, at endog de Midler, som Regnér og Adlerbeth anvendte i deres ypperlige Oversættelser efter Mesterværker fra Oldtiden, uagtet det nye og usædvanlige i deres Former, lidet eller intet virkede paa den almindelige Tænkemaade, og hos Mængden ikke vakte nogen synderlig Opmærksomhed. Da Prosaisternes Coryphæer og deres Tilhængere, i Betragtning af Oversætternes anseete Navne, ikke vovede reent ud at forkaste deres Bestræbelser, indskrænkede de sig til at erklære dem for vigtige Hielpemidler til Ungdommens Skoleunderviisning.

Den, der ei noget nøiere har giennemlæst de Grandskninger, som i Tidsrummet imellem 1801 og 1808 fremlagdes for den svenske Almeenhed, og som i deres største Høide af Latterlighed repræsenteres ved Recensionen over Leopolds Værker i Åbo's Litteratur-Tidende, kan ikke giøre sig Forestilling om noget saa grundløst, slapt, halvtænkt, eensidigt og forvirret, som den svenske Kritik var under Oplys-

ningsperioden. Den, der nogenlunde vil faae et Begreb herom, maa giennemløbe Leopolds theoretiske Afhandlinger, for at see, hvorledes denne Mand, med Ukyndighedens hele Myndighed og Forvirring opstiller Virgil, Horats, Tasso, Corneille, Boileau, Racine, Voltaire, Addison, Pope og Wieland, som de høieste, ja eneste ægte Mønstre for digterisk Fuldkommenhed, i det han med den forskruede Smags og Følesløshedens hele Iver declamerer imod Shakspeares Bizarrerier, og tillægger denne de nyere Geniers Ypperste Navn af "Litteraturens lodne og paa fire Fødder krybende Skovmenneske."

Denne trangbrystede Kritik og tilsnørede Smag foraarsagede ogsaa dette Onde, at den, ved at imponere hans usikkre, halvdannede æsthetiske Dømmekraft, giorde Hr. Franzén uvis om sit Digterkald, og truede med at tilskære hans milde, idyllisk varme Phantasie efter de svensk-academiske, tørre og døde Former; ligesom den og i nogen Tid ganske forvildede Hr. Wallin. — Da den sidste unegteligen var den eneste, med virkelig poetisk Sind begavede Forfatter, som Academiet i det attende Aarhundrede havde fremkaldt, syntes dette ikke at bebude nogen lykkelig Fremtid for den svenske skionne Litteratur. Men Tidsaanden er mægtig. I det Øieblik, da den ryster sine vældige Vinger, kan intet Baand fængsle den, og til Trods for al Modstand vaagner den stedse til nye, uventede Skabelser.

VI.

Som de egentlige Formænd for den nye litteræriske og æsthetiske Dannelse i Sverrige kan man anfee Atterbom, Ling og Geyer.

Faa ere de, i hvilket Land vi end søge dem, der have kunnet rose sig af et saa ægte poetisk Kald, som Atterbom, og han har ei overladt denne herlige Naturgave til Hændelse og Tilfældighed, men øvet og udviklet den ved de grundigste og mest udstrakte Studier. Ved sin første Fremtræden i den beundringsværdig dybe, skiønt ungdommelig umodne Prolog til Phosphoros, ved sit fortryllende Erotikon, og flere Stykker, vakte han hele Almeenhedens Forundring; og ved sine "Blommor", den friskeste, duftrigeste og skiønneste Krands, som nogensinde var flettet i den svenske Sanggudindes Lokker — forvandlede han denne Forundring til et saa overlydt Bifald, at det ei engang er bleven forstærket ved de mesterlige Scener i hans "Fågel Blå" — Ingen af hans medlevende og jævnaldrende Konstbrødre i Sverrige, har en saa opfindelsesrig og følelsesfuld Phantasie, en saa rigt strømmende Begeistring, en saa afgiort Magt over Sproget, og en saa udmærket Evne til at bøie det til den mest udsøgte Vellyd, den mest melodiske Rhytmus. Der er ogsaa kun een Stemme om, at Atterboms Versebygning er i høi Grad klangfuld og indtagende. Men derimod klager mangen Læser over, at han er temmelig dunkel og vanskelig at fatte, og de have i Al-

mindelighed ikke saameget Uret. Atterboms Charakteer er afgiort musicalsk; ja, man kunde sige, at hele hans Poesie er et stort, et rigt Adagio over hans egen elegiske Anskuelse af Livet og hans dybe Anelser om en anden Sammenhæng imellem Tingene, end den, som er synlig for den sædvanlige Reflexion. Om ham gielder fuldkommen Madame Stael-Holsteins Bemærkning om de ægte nordiske Konstnere, at Hovedtrækket i deres Charakteer er „en interessant Sørgmodighed." (une interessante tristesse.) Hver eneste Tone fra Atterboms Harpe trænger derfor dybt ind i Sieten hos Enhver, som er aaben for deslige Indtryk; men den har ogsaa alt det ubestemte i Følelsens umiddelbare Aabenbaring. Den antager sielden nogen Stikkelse for Phantasien eller Reflexionen; og da nu den noget kolde Svenske i Almindelighed kun giennem Øvelse erholder denne Bevægelighed i det Indre, som udfordres for at fatte et musicalsk Konstværk: saa er det ikke saa underligt, at Mangen ikke forstaaer sig paa Atterboms yderst subjective Digtekonst, som desuden har indgaaet Slægtskab med Naturphilosophiens dybe Mystik, og ofte klæder sig i Billeder, hentede fra Forfatterens udstrakte Erudition. Men ligesaa naturligt er det, at denne Digtekonst, i Følge sin indvortes Styrke og sin originale Varme, maa blive elsket af ethvert følsomt Hierte, som er bleven indviet i Camoenernes Mysterier. En og anden Gang, skiondt han helst udtrykker sig i de vesterlandske, ro-

mantiske Tonarter, har Atterbom valgt de antike, mere objective Former, men altid giennembrudt deres plastiske Grændser, og i dem indaandet sin klarttonende Musik. — Et mærkeligt Exempel paa, hvorledes han musicalisk mystificerer Alt, afgiver hans, med saamegen Grund berømte Skaldarmal, hvilket Stykke man kan regne blandt Monstrene for et ægte lyrisk Læredigt. De nordiske Fabel-Colosser ere deri giorte til Symboler for den nyere Viisdoms mest abstrakte Speculationer, og paa denne Maade, kan man med Rette sige, gives en død Mythologie et nyt og forandret Liv. I adskillige senere Leilighedsstykker, ved hvilke han, sit Genie maaskee ikke værdigt, har deeltaget i Dagens Hedendom, har han ogsaa anvendt den nordiske Fabel mere reent historisk. Man seer dog i disse Stykker, at det indre Menneske hos Digteren ikke har taget Deel i disse Compositioner, at han derfor er halv bange for, at de skulde savne den Effect, hvorpaa de ere beregnede, og at han for den Sags Skyld har fremmanet Thor, Odin og Frigga, i det Haab at de skulde bidrage deres til at forstærke Effecten. Men det er naturligt, at man ei maa bedømme Digteren Atterbom efter disse mislykkede Arbeider. Den, som vil forstaae hans Digtergenius, læse det for omtalte dramatiske Arbeide: Fågel blå; og den, der vil lære at kiende ham i hans hele Elskværdighed, som Menneske, kunne vi henvise til hans lille allegoriske Digt: Kiærlighedskilde. (Phosphoros 1812 S. 42)

Atterboms egentlige Modsætning er Ling, og at dette ei blot beroer paa de af begge valgte Æmner og Former, kan den erfare, som læser den sidstes smukke Idyl: Kiærligheden, ved Siden af den førstes Erotikon. Da Alt hos Atterbom er Tone, er Alt hos Ling Skikkelse. Ved Læsningen af dennes Gylfe, og endnu mere af hans Agne, forbauses man over at finde i vore Dage en saa afgiort classisk Plasticitet, og man forledes let til den Slutning, at den gamle classiske Maneer ikke var bundet saa fast ved det græske Klima og de græske Omgivelser. Ved et nærmere Studium finder man dog, at Ling fra een Side er bundet heel fast til Moderniteten. Hele hans Poesie er nemlig allegorisk, og for hans Anskuelse aabenbare alle Ting og Forhold blot høist sindrige Allegorier. Om det kan tillades mig at antage en i et Dagblad fremstillet Sætning, saa er Lings overveiende Sielsegenskab et fantastisk Vid (quickhet.) Følelse, et poetisk Sind, røbes sieldent og svagt i hans Digtekonst, der blot er et Sammenvæv af genialske Sindrigheder; og i dette Tilfælde har Ling meget Frændskab med den romantiske Poesies Fædre, fornemmelig med Dante og Spencer. Den, som kiender den sidstes Fairy Queen, maa tilstaae, at Lings Gylfe hører til den samme Digtart. Ligesom Spencer i sit allegoriske Digt, under Kong Artus's og hans Ridderes Navn, vilde besynge sin Dronnings, Elisabeths, Storværker, har Ling indklædt

sin Tids Begivenheder i Billeder, hentede fra vor Histories ældste Periode, og begge have udført deres Foretagende under Frembringelsen af mangfoldige uovergaaelige Skionheder i det Enkelte, men tillige med en vis Slaphed, Udvandelse og Monotonie i det Hele. Selv i deres, næsten til Fordom drevne Fædrelandskiærlighed, have begge Digterne noget tilfælles. Alt skal være svensk og eget hos Ling, og det Poetiske er saa at sige hos ham underordnet det Nationale. — Desværre savner han ogsaa, til sit livelige Genie, en reen Uddannelse og al Politur ved et hensigtsmæssigt Konststudium. Derfor gaaer hans hele Stræben, imedens han tilsidesætter enhver Omhu for at tilegne sig Gratie, derpaa ud, at vinde den høieste mulige originale Styrke. Men derved skeer det, at han stundom allene giver os den raae Kraft, og at han, for at tale med Ehrensvärd, stundom „sammensætter sine Ting med Letsindighed; at han giver et stort Skin af Sagen, som viser Alt, men Intet nok, som viser mere, men intet alt." Ogsaa den Omstændighed har paa ham havt en stor, og undertiden ret skadelig Indflydelse, at han længe har levet i en fraliggende Grændseprovinds ("en aflägsen Gränsprovinds".) Hans Sprog er derfor undertiden hverken reent eller smukt. Dog er han med alt det for vor Tid og i vort Land, med sin ægte digteriske Begeistring, et beundringsværdig velgiørende Phænomen.

Man kan sige, at Geyer udgior Indifferentspunktet imellem de to foregaaende. Hans Poesie — hvilken, ligesom Lings, egentlig bevæger sig i det nordiske Element — har ei dennes allegoriske Reflections-Charakteer, men er ei heller saa opløst i Musik, som Atterboms; og derom kan man klarest overbevise sig, naar man vil jævnføre Geyers Digt, Brages Harpe kaldet — hvis Gienstand egentlig er Musikens Forherligelse — med noget Digt af Atterbom. — Vilde man uden Sammenligninger charakterisere Geyers Digtekonst, turde man maaskee bedst træffe Maalet ved at sige, at den er ligesaa bestemt, forstandig, stærk, frisk og kold, som det svenske Temperament; og derfor er det ei at undres over, at hans Stykker have giort en saa almindelig Lykke. Blandt disse synes mig, at Vikingen, den sidste Skiald og Biergmanden ikke nok kunne berømmes; men i Særdeleshed — for ei at nævne de herlige Smaating: Shakspeare, Opvaagnelsen og Omstændighederne i Atterboms poetiske Kalender for 1814 og 1815 — maa vi udmærke hans ypperlige Digt: Carl den Tolvte, hvori de ovenfor angivne Egenskaber ganske og aldeles ere sammensmeltede med den ydre Form, saa at det Hele danner det sandeste og herligste Monument *) over den mest svenske af Sverriges Heroer.

*) Uden Tvivl er denne Berømmelse overdreven, skiondt Hr. Geyers lille Digt (i Iduna 2det Hefte S. 7) hverken mangler Sandhed eller Skion-

— Med Atterbom deler Geyer en lige grundig og lærd Uddannelse, og har derfor ofte, ligesom denne, ved prosaiske Afhandlinger kraftigen virket paa den almindelige Tænkemaade; og hvo erindrer sig ikke her den lille fortræffelige Bog: om sand og falsk Oplysning? — Ogsaa i sit prosaiske Foredrag er Geyer uliig Atterbom. Da denne heri, ligesom i sit poetiske Sprog, stræber efter glimrende Pragt og uddannet Elegants, hvorover hans ubundne Stiil stundom bliver rhetorisk overvældet: saa stræber der, imod Geyer ogsaa her fornemmelig efter Energie, og opoffrer ikke sielden for dennes Skyld det mere valgte Udtryk og den mere tactfulde Periodebygning. Ligeledes har man, og maaskee ei med Urette, bebreidet Geyer, at han imellem i sine philosophiske Skrifter har begaaet Spring, hvilke den Kyndige let kan udfylde; men som dog, selv i hans gode Deduction: om det rette Forhold imellem Religion og Moralitet, have givet hans Modstandere en tilsyneladende Fordeel. I øvrigt søger man hos ham forgieves, saavel Atterboms boieligere Sprog, som hans blødere Versification; endskiøndt Geyer dog langt fra ikke har Lings provincielle Haardhed. — Siden Geyer har præsteret saameget, maa man undskylde, at han ei ganske har opfyldt Manges Forventninger ved sine Psalmer. Som en Følge af

hed; men man tænke sig Gienstanden, og hvor meget der skal til at reise Carl XII. et Monument.
Anm. af Overs.

de Egenskaber, der forhen ere angivne som de charakteristiske i Geyers Poesie, synes det os at være forud afgiort, at han med mindste Held maatte vise sig i denne Digtart. Hermed vil man dog ikke negte, at der blandt disse 16 Forsøg kan findes adskillige, som have Værdi; men Enhver vil kunne giøre den Erfaring, at Geyers Psalmer ingen Lykke giøre hos Fruentimre eller hos Mennesker med ufordærvet Sands af Almuen, og i dem maa man dog nok søge de sikkerste Konstdommere over den geistlige Poesie.

VII.

Blandt de yngre Digtere af anden Rang vil jeg allene nævne to, som betydeligen glimre frem over de øvrige:

Tegnér var fremtraadt allerede nogle Aar inden den æsthetiske Revolution udbrød. Hvad han har produceret, røber et ikke almindeligt Talent; men da dette ei er blevet tilstrækkelig understøttet og udviklet ved et dybere og grundigere Studium (??), hændte det sig, at det smittedes og forringedes temmelig af den nyere svensk-academiske Anthites-Maneer. Selv hans Anskuelse af Konsten har, som en Følge deraf, taget en falsk Retning, og Poesien synes for ham ikke at være stort andet, end et vittigt Sammenvæv af Riim, behageligt at anvende i adskillige Hensigter. Den Upartiske maa derfor tilstaae, at en stor Mængde af Tegnérs Digte, hvilke ogsaa

for en stor Deel ere rene Leilighedsstykker *), ere af meget tvetydigt Værd, imedens Andre udmærkes ved en høi og ubestridelig Fortieneste, saasom den ypperlige Sang for det skaanske Landværn, England og Frankrige, Ilden, og nogle flere; men fremfor Alle det hidtil utrykte, ganske mesterlige Stykke: Helten — det eneste, der synes, Følge en reen indvortes Fornødenhed at være heelt og holdent frembrudt af Hr. Tegnérs Genie og Hierte, og derfor ogsaa det eneste, i hvilket man seer reen Konstner-Alvor. Derimod nødes jeg til oprigtigen at tilstaae, at jeg anseer det berømte Digt Svea, uagtet dets mange skionne Steder, for et ganske uorganisk Heelt, uden indre poetisk Holdning; og om den total mislykkede Nore, hvilken man gior for megen Ære, ved at kalde den et poetisk Transparent, vil jeg her aldeles ikke tale.

Hedborn vil altid beholde et elsket Navn paa det svenske Parnas, med Hensyn til hans originale og naturlige Digtergave. Den blideste Ynde, den mest melodiske Versebygning, og en jævn ungdommelig Friskhed, ere de Egenskaber, der udmærke hans Sangmø, som derimod, til en vis Grad, savner Mangfoldighed og Kraft. Den mest fuldendte af hans Frembringelser er den bekiendte Sang: Vaar

*) Endeel af disse ere indrykkede i en liden Bog, som udgior en af de allerstørste typographiske Sieldenheder, kaldet: Tidningsskrift för mina Vänner, Del 1—3. 1805—7. 12mo.

og Kiærlighed — endskiøndt den i dyb poetisk Betydning ikke kan maale sig med Fragmentet Naturen, som vel, i Betragtning af Forfatterens Evne, nødvendig maatte blive et Fragment, men som dog er udmærket ved endeel store Skiønheder. Dog, om Hedborn endog ei havde skrevet de to nysnævnte Digte, men blot sin saa indtagende skiønne Vuggevise, eller den herlige Romance Nordlænderen, vilde han dog blot ved dem have stiftet sig et udødeligt Navn. Saafremt man vil indlægge modern Betydning og det 19de Aarhundredes Reflexion i den gamle Romanceform, kan det ikke skee paa en lykkeligere Maade; og Hedborn har seet sin Ven Atterbom siden fremstaae som sin Medbeiler paa denne Bane, uden at blive overvundet. Ei heller kan jeg for min Deel afgiøre, om han er bleven det som Sonnetdigter. Atterboms philosophiske Dybhed lader sig ei saa let binde af Sonnettens sindrige Korthed; for at hielpe sig ud af Tvangen, griber han til egne Ordføininger, usædvanlige Billeder og Allusioner til fremmede Forhold, hvorved han ofte i sine Klangdigte bliver noget haard og uforstaaelig — Feil, hvilke jeg hidtil aldrig har kunnet opdage hos Hedborn. — Dette være nok om Hedborns verdslige Poesie, fra hvilken han nu desværre synes at have taget Afsked, for blot at opoffre sig til den geistlige, som i Betragtning heraf kan fortiene en nærmere Betragtning.

Man har dadlet Hedborns Psalmer for deres Rigdom paa poetiske Allegorier og symboliske Udtryk, med det Foregivende, at de derved blive uforstaaelige for Menigmand. Hvorledes forholder det sig med denne Indvending? er den grundet, eller ei? — Protestantismens svage Side er visselig at søge deri, at den driver saameget derpaa, at Religionen, at det Hellige skal være fatteligt for Forstanden. Tvertimod, Religionen, med dens Dogmer og Mysterier skal troes, skal af Følelsen omfattes med henrivende Varme; men ikke begribes som en Videnskab. Ikke desmindre har man, i senere Tider, udstrakt saa vidt det var muligt denne Fordring paa Begribelighed, og selv overført den til Kirkesangen, samt, for at efterkomme Regelen, forfattet meget moralske, kolde og vandklare Viser, ganske lette at forstaae, men uden Kraft til at giøre levende Indtryk. Thi det indre, uudgrundelige Forhold til Gud — Formaalet for den religiøse Anskuelse — lader sig jo dog aldrig udtale med prosaiske, det er begribelige Ord. Samfundet med Guds Aand kan jeg blot anende kiende, men ikke begribe; hvor skulde det da være muligt, at giøre det begribeligt for Andre? — Dette har heller aldrig været den ægte Psalmedigters Hensigt; han gaaer nemlig allene ud paa, at sætte Læserens eller Tilhørerens religiøse Sands i Bevægelse med sin Sang, paa det at han maa udvikle denne til en ligesaa varm og brændende Kiærlighed for det Uendelige, som den, han selv nærer.

Og hertil hielper vist ikke en haandgribelig Diction; men dertil behøves den mest phantasierige Poesie: en Konst, hvis Væsen netop bestaaer deri, at den giver os Tingens Billede og Symbol for Tingen selv. Jo fyrigere og diervere Psalmedigteren formaaer at iværksætte dette, jo mindre han giver Stof til at *fatte* med Forstanden, og jo mere til at *føle* med Hiertet og *ane* med Phantasien: desstærkere vil han røre de indre Strænge, og desmere populair vil han blive. Dette er meget naturligt! Forstandens Evne til at fatte maa øves, for at bringes til nogen Høide, og dens Tienlighed til en saadan Øvelse kan, hos særskilte Individuer, være saare meget forskiellig, alt efter disses ulige Grader i Dannelse. Derimod ere Phantasie og Følelse Menneskets permanente Egenskaber, i deres oprindelige Skikkelse lige hos Alle, og kunne allene svækkes ved en overveiende Forstandscultur. Thi jo mindre dagklart det er, desto fyrigere drive disse Egenskaber, Phantasie og Følelse, deres Spil, hvorfor Baumgarten paastaaer, at de blot frembringe dunkle Forestillinger. Desuden elske de Virksomhed og sættes let i Bevægelse, saasnart noget rører dem, da derimod Forstanden er for det meste en aldeles passiv Evne, der blot med Anstrengelse udøver sin Forretning. Erfarenhed taler ogsaa for denne Bemærkning. Hvor rig er ikke Bibelen paa uforstaaelige Allegorier, og hvilken Bog er vel saa populair, hvilken griber vel Menigmand saaledes, som denne? — Derfor bør den Sagkyndige

vist ikke dadle Hedborns Psalmer, for deres Rigdom paa mystiske Allegorier. Dadel fortiene de da først, naar disse Allegorier ikke udstrømme af den ægte Kilde; men ere af den almindelige Menneskeforstand koldt sammensøgte og hensigtmæssigt beregnede. I saadant Tilfælde tilstaaer jeg gierne, at de for Folket ville blive uforstaaelige; men herover bør Folket selv kunne yttre sig, og efter de Erfaringer, jeg har giort, er der ingen Fare for, at jo Hedborn ogsaa vil bestaae i denne Prøve. — Om han derfor bør ansees som den første svenske Psalmedigter, vil jeg ikke afgiøre, og for at kunne dømme herom, maatte man først sammenligne hans Psalmer med de ældre Mesteres, en Spegels, en Arrhenii, og Andres. Selv til den første Plads blandt de nyere, har Hedborn faaet en kraftig Medbeiler i Dr. Wallin, siden denne paa en saa heldig Maade har forandret sin forrige Maneer. Hvor rigt han derfor er bleven belønnet, seer man af den fortræffelige Psalme over Christi Lidelse, der begynder: Offerstigen hemsk och öde, o. s. v., i hvilken han paa stærke Vinger har taget en Flugt saa høi, at ingen mig hidtil bekiendt europæisk Psalmedigter deri har kunnet følge ham.

(fortsættes.)

Krazenstein Stubs Minde.

En Konstners Liv og Skiebne synes ikke mindre end en Digters, at kunne vække Deeltagelse hos Almeenheden. Ere end oftest Konstnerens, især Maletens Arbeider blevne enkelt Mands Eiendom, imedens at Digterens Fostre udbrede sig giennem det trykte Bogstav over hele Sprogets Rige; vil dog enhver følende Beskuer af et Konstværk ikke mindre end Læseren af et Digt tilegne sig det Skiønnes Fremstilling, beholde dets Præg i sit Indre, og ved at gienkalde dettes idealske Liv bevare Konstneren i taknemmelig Erindring. Paa Grund heraf har man troet, at nogle Efterretninger om en ung, nyligen afdød Maler, hvis Arbeider ved de sidste Aars Konstudstillinger have vundet almindeligt Bifald, ikke vilde være dette Maanedsskrifts Læsere uvelkomne.

Christian Gottlieb Krazenstein Stub, en Søn af Commandeur-Capitain Stub, blev født i Kiøbenhavn 1783. Han opkaldtes efter sin Morfader, Professor Krazenstein, i hvis Huus, han og blev opdraget fra sit 6te til 12te Aar. Alt tidligen yttrede sig hos ham et Talent for de bildende Konster, og den lille Dreng dannede Vorfigurer ligesaa tidlig, som han lærte at kiende Bogstaver. Tolv Aar gammel sendtes han til Schnepfental, hvor han forblev hos den bekiendte Salzmann i 4 Aar. Der modtog han den første Underviisning i Tegning med de an-

dre Børn, og udmærkede sig snart deri fremfor de Øvrige. Nogle Smaating, han dengang forfærdigede i Vox, et taklet Orlogsskib og en Kariol med sex Heste, bleve bevarede som Konststykker i Institutet. Han medbragte derfra ufordærvede Sæder, en levende Sands for det Sande og Gode og de blandede Kundskaber, som man i slige Philantropiner pleier at lære. Da han endnu ikke var moden til Universitetet, modtog han en Tid Underviisning af Dr. Theol. Schiødt, den Gang Sognepræst i Kallundborg, og demitteredes af nuværende Professor Krog Meyer. Han tog 1802 første Examen med bedste Charakteer, og ligeledes den philologiske Deel af den anden Examen.

Her standsede han paa den academiske Bane; Opholdet i Schnepfenthal havde maaskee bibragt ham nogen Ulyst til Embedslivets Former; han sporede desuden en indre Drift til en anden Virksomhed, og følte hos sig selv Kraft nok til at forlade den almindelige Vei. Musik var hans Moerskab, men det meste af sin Tid deelte han mellem de tegnende Konster og Mathematik. Han havde arvet en Deel af Morfaderens mechaniske Talent, og blev opmuntret til at lægge Vind paa en eller anden enkelt af den anvendte Mathematiks Dele. Han afskrækkedes dog fra at fremture i dette Studium, hvormed han en Tidlang sysselsatte sig, ved Forestillingen om at han her intet kunde udrette i det Store, uden klogeligen at kunne benytte en Mængde Arbeidere, og at giøre sikkre merkantilske Beregninger, hvortil han troede

sig mindre skikket. Malerkonstens særegne Ynde havde desuden stedse lokket ham. Ved Tilbagekomsten fra Schnepfenthal tegnede han godt, og vedblev at øve sig. Efter at være bleven Student gik han et Par Maaneder paa Abildgaards Malerstue, hvorved han især blev bekiendt med det mekaniske i Farveblandingen. Dette er al den umiddelbare Undervisning, han nogensinde modtog:

„Geniet groer ei i et Drivhuus, konstig Varme
Udklækker ei den underskionne Frugt."

Den større Sikkerhed i Omridsenes Fremstilling, der maaskee erholdes ved at gaae hele Tegneskolen igiennem, erstattedes hos ham ved det skarpe Blik, der ligesom med mathematisk Nøiagtighed kunde omfatte Legemernes gienstidige Forhold, og den Omhyggelighed, hvorved han søgte at erkiende begangne Feil, og siden at rette dem. Ved selv at danne sig, undgik han derimod de stive Academiefigurer og kolde Steenansigter, der alt for ofte findes i nyere ret konstmæssigen opdragne Maleres Værker. Han havde begyndt med at portraitere sine Bekiendte og Slægtninge, copierede siden et Par mindre historiske Stykker af Abildgaard, forestillende ossianske Scener, og udførte adskillige Æmner efter Kobberstik, som havde behaget ham, hvoriblandt især de første Forældres Sorg over Abels Død efter et engelsk Kobberstik. Han omgikkes med adskillige unge Malere, især med Eckersberg og Møller, og talte gierne med dem om deres Konst.

Under den Ubestemthed, hvad Levevei han vilde vælge, vare imidlertid flere Aar henrundne; hans Beslutning at vorde Maler var alt længe forberedet, og den modnedes, da en Forlovelse bragte ham til alvorligere at tænke paa en Plan for sin borgerlige Virksomhed. Fra den Tid af opoffrede han sig aldeles til den skiønne Konst, og hvert Stykke han frembragte, viste hans Konstfærdigheds Stigen. Han begyndte nu at udføre egne Compositioner, hvoriblandt en Orpheus og Eurydice udmærker sig. Han indsaae imidlertid, at han først ved at skue de store Mesteres Værker kunde vorde det, hvortil hans Anlæg ledte ham, og bestemte sig til at reise. Tvende Aar tilbragte han, uden nogen offentlig Understøttelse, i Frankrige og Italien. I dette for en Konstnerreise korte Tidsrum søgte han at nytte, hvad den ei tilbagevendende Leilighed tilbød, beskiæftigede sig derfor mere med Studier end Compositioner. Han medbragte kun fra denne Reise nogle udførte Skizzer og tvende Malerier, en skion Amor efter Thorvaldsen og den i Aftendæmringen ved Strandbredden siddende Alcyone. Sidstnævnte Stykke indtog især alle Beskuere, og vakte store Forventninger om den unge Konstner. Det findes nu i den kongelige Samling. Den Konstnerdannelse han havde modtaget, havde givet hans Aand en Omfang, hans Smag en Frihed, som ofte savnes selv hos den fortrinligere Konstner. Ligesaalidet som han fulgte nogen Mesters Maneer, hyldede han Tidens Tone. Ligesom

hos de yngre franske Malere en Higen efter theatralsk Effect, og et alt for ængsteligt Studium af Antiken ofte er synlig, havde til hans Tid hos de tydske Konstnere i Rom en vis Ringeagt udbredt sig for den Effect, som en kraftig Belysning frembringer i Maleriet; Tegningen skulde være alt, og de bestræbte sig endog for at efterligne de gamle Maleriers ofte skrigende eller i det mindste haarde Farveblanding, uden at betænke, at det var Tiden, der havde fortæret de finere Tinter, og brunet Farverne. Krazenstein Stub sagde derimod med Digterens Corregio:

„Den er ei Maler,
Som elsker Farven ei, den er ei Maler,
Som ei behøver dette hulde Skiær."

I det han med varme Farver og en kraftig Belysning vidste at frembringe Effect i sine Stykker, befandtes Tegningen alligevel ikke mindre nøiagtig.

Strax efter sin Tilbagekomst 1811 ægtede han sin Forlovede, en Datter af Provst Smith i Holbek; hun fødte ham først en Søn, siden en Datter, og han levede tilfreds i sin lille Kreds. Portraiter begyndte han først at male; han var saare heldig i at fremstille enhvers Ansigtstræk fra den skiønneste Side, og hans meget søgte Arbeider af dette Slags ville som Konstværker beholde Værd. Hans Hu stod dog stedse til Konstens Høieste: da han derfor var bleven agreeret til at vorde Medlem af Konstacademiet, og det syntes fordeelagtigere at lade sig optage som Portraitmaler, foretrak han dog at ud-

bede sig en historisk Opgave, og med megen Tidsopoffrelse udførte han sit Receptionsstykke, Hother, der i en Hule modtages af trende Skovnympher; hvilket, uagtet det ham opgivne Æmne ikke i sig selv var meget betydningsfuldt, han saaledes vidste at behandle, at det nu udgiør en af Konstacademiets skionneste Prydelser, der giennem Rækker af Aar vil beundres, og hæderligen vil bevare Konstnerens Minde *).

De mange Portraiter, hvormed han stedse var sysselsat, hindrede ham fra at anvende den Tid paa Historiemaleriet, han havde ønsket. Uagtet sin Penselfærdighed malede han desuden aldeles ikke hurtigt; thi da han vel var grantseende, men tillige nærsynet, nødtes han til stedse at anvende den omhyggeligste Udmaling, som dog var langt fra at være Ængstlighed, og ikkun bidrog til at forhøie Coloritens Ynde og sikkre dens Varighed.

Mythen om Amor og Psyche, som de gamle Konstnere paa saa mangfoldige Maader have anvendt, havde stedse havt meget Tiltrækkende for ham. I hans tidligste Konstnerdage havde han behandlet dette Æmne, med modnere Kræfter optog han det igien. Han havde i Sinde at fremstille det i en Række af Malerier. Det første af disse

*) Dette Receptionsstykke tilligemed Stykket, forestillende Amor og Psyche, findes fordeelagtigen bedømt i Bemærkninger over de ved det kongelige Academie for de skionne Konster udstillede Konstsager, i Maanedsskriftet Athene 1815, 4de Bd. S. 351—354.

han udførte var Amor, der med sin Pil søger at vaagne den hendaanede Psyche. Dette Kabinetsstykke, udkastet med en fiin Sands og mesterligen udført, henrev alle Tilskuere ved Udstillingen paa Charlottenborg 1815. Det er nu i Grosserer Nathansons Eie. Han malede samme Stykke anden Gang for Secretair Bang. Et Sidestykke dertil, Psyche som holder Lampen over den sovende Amor, er halv udført.

De Digte, han som Konstner oftest læste, vare Ossians: fra dem troede han Maleren snarere, end fra de fleste af Oldtidens Myther kunde hente passende Æmner, da det hørte Meiselen til at fremstille Guder og Heroer, Penselen derimod at afbilde Heltenes Færd og Syner fra Aandeverdenen. Blandt flere Stykker, han deels havde udført, deels udkastet, udmærker sig hans sidste Arbeide. Den blinde Ossian sidder ved et Træ, med sin Hund og en ledsagende Yndling, Harpen hænger paa Træet, Malvinas Aand sees at gribe i Strengene, og alle lytte efter de bekiendte Toner. Dette Stykke, der forener alle de Fortrin, som udmærke hans Arbeider, eies nu af Secretair Bang.

Denne hans Forkiærlighed for Ossian bragte ham dog ikke til at overse det Stof, som den nordiske Hedenold kunde frembyde Maleren. Oehlenschlägers Digte og La Motte Fouqués Sigurd der Schlangentödter vare her hans Yndlingslæsning. Han havde i Sinde at male en Gruppe af Braga og Idunna, hvortil han har tegnet et Udkast.

Blandt hans øvrige Tegninger fortiener især Udkastet til en Scene af Ossian at nævnes, Fingal der favner sin af Faderen Starno dræbte Elskerinde; en stor Composition, bestemt til at males for Grosserer Nathanson.

Men det var ikke Forsynets Villie, at han skulde udføre sine Konstnerplaner. Først afbrødes hans huuslige Held ved hans yngste Barns Død, til hvis Minde den dybtsørgende Fader udkastede en Tegning i en saare ædel Stiil. Faderen sidder, støttende Hovedet paa sin Haand, og seer tankefuld hen for sig, Moderen ligger paa Knæ ved hans Side og skiuler Ansigtet i hans Skiød, deres lille Søn staaer hos dem med en spørgende Mine, og peger hen til Engelen med nedvendt Fakkel, der gaaer bort med det mindre Barn paa Armen.

Nogen Tid efter begyndte han at skrante; skiæve Domme over hans Arbeider virkede nu stærkere paa ham; kun med Møie lykkedes det hans ømme Hustru, „der elskede med ham hans skionne Konst," at adsprede det Indtryk, slige Krænkelser giorde paa hans svagere Nerver. Hans Slægtninge og Venner vare endnu ubekymrede for ham; de meente

„Han er jo ung og karsk, af god Natur,
Han er som alle Konstnere lidt heftig;
Den Ild, som varmer, brænder undertiden,
Dog griber aldrig ham hans Lidenskab
Med et Uhyres skarpe Ørnekloer,
Den ruller let, et Blus, igiennem Luften,

Og slukkes af sig selv. Kun rolig maa
Han være, mild og munter, og det er han."

Nogle Tilfælde bidroge til at nedbryde det svækkede Helbred. Især fandt han sit Bryst stærkt angrebet, efter at han en Aften havde i Regnveir baaret sin Søn hiem fra Frederiksberg. En Tæring yttrede sig, mod hvilken de bedste Læger forgiæves anvendte deres Konst. Sidste Vinter kunde han ei forlade Stuen, han malede imidlertid hver Dag, og vidste ei endnu hvor farlig Sygdommen var.

I det Haab at den renere Luft muligen kunde gavne, tog han ved Sommerens Begyndelse ud paa Landet til sin Familie, men blev strax saa svag, at han slet ikke kunde male. Kort Tid før hans Død var det, som Livets Gnist igien blev oppustet; han tvivlede nu ikke om sin Helbredelse, beskiæftigede sig med behagelige Forestillinger om allehaande Konstnerplaner, tegnede flittigen, forandrede adskilligt i sin store Composition Ossian, og udførte adskilligt til sin egen Tilfredshed, som ei hidtil havde lykket ham. Under disse Beskiæftigelser hensov han den 24de Juli 1816 paa Kallundborg Ladegaard, i sit tre og tredivte Aar.

P. E. Müller.

En Jilreise til Paris og London i Aaret 1814.

(Fortsættelse.)

Den følgende Dag vaagnede jeg som den mødige Vandrer, der om Aftenen er slumret ind i en Labyrinth, men om Morgenen ikke veed til hvad Kant han skal vende sig for at finde en Udvei; thi, fremmed for enhver Gienstand, forekom jeg mig midt i denne store Menneskevrimmel, at være paa et eensomt Sted; jeg kiendte jo ikke en eneste af disse hundredetusinde. Den Idee, jeg om Aftenen havde dannet mig om min Bopæls Beliggenhed i Paris, mærkede jeg strax var urigtig, og de Forklaringer, jeg modtog, vare saa flygtige, at jeg ikke kunde fatte dem. — Som en Skipper, der seiler i ubekiendte Farvande, stedse peiler sine Grunde, saaledes gik jeg ved min første Udvandring ikke et Skridt, uden at indprente mig alle Mærker, og dog var jeg snart kommen saavidt, at jeg, frygtende for ikke at finde hiem paa min egen Haand, begyndte at tage min Tilflugt til den Trøst: at jeg vidste min Gades og Bopæls Navne, og altsaa let for et Par Francs vilde finde en velvillig Veiviser til mit Opholdssted. Men knap havde jeg saaledes gaaet et Par Minuter, før en skarpsynet Franskmand traadte hen til mig med de Ord: „min Herre, De er fremmed, som jeg seer; De trænger til en Bog, som jeg

kan tiene Dem med; den er den første i sit Slags; den udmærker sig ved Nøiagtighed og Skionhed i Stiil; den kaldes Le Guide des étrangers; den er forsynet med en nøiagtig Grundtegning af Paris og er ikke dyr." — Uagtet jeg mærkede, at denne høflige Mand i Grunden satte endnu mere Priis paa mine Penge, end paa sin Bog, og uagtet jeg var halv fornærmet over, at han med saamegen Sikkerhed fortalte mig, at jeg var fremmed: saa fandt jeg dog hans Raad meget viist, og afkiøbte ham dette Klenodie, som, efter at han ovenikiøbet havde viist mig Syden og Norden, og sagt mig, hvor jeg stod og gik, virkelig blev mig til uskatteerlig Nytte; thi jeg var fra dette Øieblik af istand til at gaae i hvilken Direction jeg vilde, uden Ledsager, hvilket jeg efter min Leilighed heller ikke forsømte.

Paris er tildeels modern og smagfuld, tildeels gammeldags og maadelig bygget; Gaderne ere i Almindelighed smalle, ofte i saadan en Grad, at neppe to Vogne kunne passere hinanden, og det er kun de nyere Gader, fornemmelig i Forstæderne, som have Fortog; i de øvrige løber Rendestenen langs ad Midten, til liden Bequemmelighed for Fodgængere. I de ret ældgamle Dele af Byen ere Husene undertiden byggede saaledes, at de, ved de mere og mere fremspringende Etager, helde i saadan en Grad mod hinanden, at Dagens Lys derved kiendeligen formindskes, og undertiden gaae Gaderne i saamange Krumninger, at den ene ikke kan skilles fra den anden,

hvilket især er Tilfældet i Nærheden af Notre-Dame Kirken, og overhovedet i den ældste og midterste Deel af Paris (la cité.) — En Deel Gader som ikke ere saa meget gamle, løbe derimod i lige Retninger og ere undertiden henved en Fierdingvei lange. — De skiønneste Partier af Byen ere de saakaldte Quais, eller de Gader som løbe langs med Floden; thi disse have alle en betydelig Brede, Husene ere høie og byggede i en smuk Stiil, og overalt frembyder sig de skiønneste Byprospecter, i hvilke den gule Seine med en Mængde Flodskibe og herlige Broer udgiør Forgrunden, og de ligeover for paa den modsatte Flodbred liggende Bygninger — over hvilke skiønne Kupler og ærværdige Taarne rage frem — danne Baggrunden, der paa det mest overraskende forandrer sig, alt som man skuer hen i forskiellige Retninger.

Der gives Quais, fra hvilke man paa engang seer tre til fire af Seinens stolte Broer, og hvor man tillige nyder det majestætiske Syn af to af de mest charakteristiske Taarne — Notre-Dame Kirkens Tvillingtaarne, der som tvende tilhuggede Klipper reise sig steilt i Veiret, uden Spire, blot zirede med gothiske Udbygninger og Billedværk paa den øverste Rand; — tre særdeles pragtfulde, af Forgyldning luende Kupler: den paa Pantheon, paa Militairskolen og paa Invalidernes Palais; — og bag ved disse skinnende Gienstande en skovkrandset Bakke, over hvilken et helligt Træ (om det er tilladt at bruge

dette Udtryk) bestandigen vugger sin Krone; det er Plantehaven (Jardin des plantes) eller den berømte botaniske Have, med en majestætisk libanonsk Ceder, der, som bekiendt, er den største i Europa.

En stor Zier for Paris ere ogsaa de saakaldte Boulevards, eller en meget bred Gade med Alleer paa begge Sider langs med Husene og en Kiørevei i Midten; denne indcirkler vel henved en Halvdeel af Byen. — Alleerne ere til alle Tider af Dagen opfyldte med talløse Fodgængere og Kiøreveien med Equipager. Bag ved Alleerne er den ene Boutique ved den anden — alle ved selve Varene decorerede til en Grad af Smagfuldhed, som Ingen, der ikke har seet dem, kan giøre sig noget Begreb om. — Her kan man gaae Timer og Dage, og ikke giøre andet end besee hvad der er tilfals af alle mulige Luxus- og Nødvendigheds-Artikler, den ene mere udsøgt i sit Slags, end den anden; og man vil ikke blive træt, saafremt man ellers interesserer sig for hvad der er skiønt og hensigtsmæssigt, eller for at see, til hvilken Grad Forfængelighed og Naragtighed kan drives. — Foruden disse indvendige Boulevards, har Paris endnu de udvendige, der vel ere af en langt større Udstrækning, da de omgive næsten hele Staden med dens Forstæder, men som i andre Hensender ikke kan komme i Sammenligning med de indvendige.

I Forhold til sin Størrelse har Paris efter min Mening faa udmærkede Pladser, eller hvad man

kalder Torve, naar man tager Hensyn til deres Omfang eller til de Bygninger, som omgive dem, hvorimod de næsten alle ere prydede med Statuer eller skionne Springvand. Den i Henseende til Størrelse og Skionhed mest udmærkede Plads er den saa kaldte Carrousel-Plads; og fordi denne Plads i sin nærværende Form paa lidet nær skylder Napoleon sin Tilværelse; fordi jeg troer, at et Par Ord om den Forfatning, hvori jeg til dette Øieblik fandt hans Værker af denne Art, ville interessere: skal jeg omtale dette Sted, saavel som nogle flere, med lidt mere Omstændelighed. —

Carrousel-Pladsen begrændses paa den ene Side af den vidtløftige Tuillerie-Bygning, paa den anden af det franske Museum, (tilforn Musée Napoleon) et Gallerie, der hviler paa en Colonnade af en saadan Udstrækning, at den synes at tabe sig i det uendelige, naar man fra en af Enderne skuer mod den anden. Paa en tredie Side vil Slottet Louvre — der under Napoleons Regiering er sat under Ombygning, og, hvis Fuldendelsen skal svare til Begyndelsen, sikkert bliver en af de skionneste Bygninger, der gives — komme til at begrændse denne Plads; men henimod dette Slot var Pladsen endnu ikke fuldkommen ryddeliggiort, endnu stode nogle Mure af fordums Huse, der havde dannet flere Gader, og som, efter hvad man fortalte mig, vare nedskudte med Kanoner, med eller imod Eiernes Villie, efter at de først ved Keiserens Udvalgte vare blevne vurderede.

Paa Pladsens Midte brammede, som den store franske Armees Triumphbue, den skionne Carousel-Støtte, paa sin Tinde prydet med fire gyldne Heste, spændte for en gylden Triumphvogn. — Paa Triumphbuen selv fandt jeg overalt, ganske ubeskadiget, det skionneste Basrelief, for den største Deel forestillende den franske Armees og Keiserens Bedrifter og mærkeligste Hændelser; kun Inscriptionerne vare afpillede. — Hestene for Triumphvognen vare de berømte Antiker, der saalænge udgiorde en af Venedigs stolteste Seiersminder og ypperste Prydelser. — Man fortalte: at under Napoleons Regieringstid var en Nat hans forgyldte Statue af Gips, i Form af en romersk Helt, bleven opstillet i Triumphvognen; men Keiseren, da han saae dette om Morgenen fra Tuilleriernes Vinduer, viste sig forbittret og lod den øieblikkelig nedtage. Det Hele ansaaes ikke destomindre for at være skeet efter hans Befaling, deels for at forberede Gemytterne paa, hvad der med Tiden vilde skee, deels for saaledes at kunne indhylle den største Forfængelighed i den største Beskedenhed.

Med lige Forundring fandt jeg det andet under Napoleon til den store Armees Hæder opreiste Mindesmærke, paa nogle afpillede Inscriptioner nær, uden Kiendetegn til at det var i hans Fienders Vold: den skionne Støtte nemlig, som han af Malmet af de ved Austerlitz erobrede Kanoner havde ladet opføre, og som i Henseende til Formen er en Efterligning af Trajans Støtte i Rom. — Et Basrelief

af Malm, forestillende Armeens Bedrifter, omslynger i en Sneglegang denne Støtte fra Piedestalen indtil dens øverste Rand, som er omgiven med en Altan, hvortil man stiger op ad en Vindeltrappe igiennem den hule Støtte. Dens Høide overgaaer betydeligen de omliggende høie Huses.

Ogsaa Austerlitz-Broen, uden Sammenligning den skiønneste af Seinens Broer og et af de første Konstværker, som under Napoleon er bleven udført, fandt jeg uden mindste Meen: denne Bro, der skyder sig beundringsværdigt let, men ligesaa kraftigt, i en lige Retning hen over den strømmende Bølge. — Dens Buer, der i Forhold til deres store Længde ere meget lave, ere dannede allene af støbt Jern, og synes saa svage, at man let kan fristes til den Tanke, at kun et Trylleværk holder Broen fra at synke, indtil man ved en nærmere Undersøgelse bemærker, at Jernværket ved en konstig og hensigtsmæssig Sammenbindelse er af den største Soliditet. — Fra Bunden af Floden skyde murede Grundpiller frem, hvorpaa Jernværket af de sammenstødende Buer hviler, men disse Piller ere Vandets Overflade saa nær, at den hele Bro synes ligesom at svæve over Floden.

Da disse Konstværker i et Øieblik, som det nærværende, ved deres eiendommelige Ypperlighed havde undgaaet Fordærvelsen, er det mindre at undre sig over, at det franske Museum, som da var beriget med Verdens kostbareste Antiquer og Malerkonstens ypperste Værker, fandtes i fuldkommen uskadt Stand.

Naturligviis besøgte jeg dette Konstens Tempel flere Gange, og har oftere henrykt dvælet for disse over den hele cultiverede Verden berømte Mesterværker; men jeg vilde kun slet have lært at agte Konstens Genius, om jeg forsøgte paa at skildre disse Konstværkers Skionheder, der langt overgaae min svage Pens Evne, og som desuden saa ofte af mere beretigede Dommere ere beskrevne. — Overhovedet var mit Ophold i Paris saa kortvarigt, i Forhold til Alt hvad denne By indeslutter af Mærkværdigheder, at jeg med Hensyn til det enkelte ikke har været istand til at giøre Bemærkninger, der fortiente at optegnes, eller som Andre ikke allerede have giort. Kun nogle flygtige Omtræk af denne Hovedstads Udseende var det min Hensigt, her at meddele; og jeg vil derfor endnu kun opholde mig nogle Øieblik ved tvende Gienstande: Bierget Montmartre og Palais Royal, det første, fordi man derfra i egentligste Forstand overskuer hele Paris; og det sidste, fordi det ikke allene er Paris, men en lille Verden in nuce, som vist faa, der have seet Paris, ville kunne afholde sig fra at omtale. —

Montmartre er af en betydelig Høide; det ligger saa tæt ved Byen, at en Deel af en af dens Forstæder, som fører samme Navn, er derpaa beliggende. — Fra dets Tinde, paa hvilken en liden Kirke eller et Kapel er bygget, overskuer man Paris i sin hele Udstrækning; især naar man bestiger Kirkens Taarn, der er forsynet med en Altan og en Telegraph,

som correspondérer middelbart eller umiddelbart med alle Frankriges øvrige Telegrapher, og i fordums Dage, hurtigere end Fuglens Flugt, har modtaget og bragt mangen et, hele Verdens Vee eller Vel afgiørende Budskab. — Fra dette Standpunkt oversaae jeg denne Kæmpeby (mod hvilken Kiøbenhavn bliver til en lille Kiøbstad) denne Fastlandets dethroniserede Dronning. — Med alle sine blaa Tage og hvide Skorstene laae Paris for mig som et Hav, bedækket med talløse, sammenskruede Jisskiær, blandt hvilke Taarnene og Kuplerne ragede frem som Klipper og Øer; thi Afstanden var stor nok til at jeg ikke kunde skielne de enkelte Huse, og over Paris svæver ikke, som over andre store Byer, en evig Taage- og Røgsky, formodentlig fordi det sædvanlige Brændsel er Trækul, der ikke give megen Røg fra sig ved at forbrændes.

Palais Royal besøgte jeg første Gang en Aftenstund imellem Klokken 9 og 10. Hvilket overraskende Syn! tusinde og atter tusinde Lamper oplyste lange Buegange, paa hvis ene Side jeg saae de rigeste Boutiquer fyldte med glimrende Vare af alle tænkelige Arter, imedens jeg paa den anden Side, halv blendet af de mange Lys, giennem hvælvede Aabninger skimtede et grønt Bosket. — I Gangene bevægede sig en tallos Vrimmel af de mest forskiellige Figurer; men især vare de opfyldte med Officierer af den store allierede Armee, og med Klynger af Skionne, som paa lette Fod dandsede dem forbi og til-

vinkede deres Uniformer Bifald. — Tilsammenlagte udgiøre disse Buegange, der løbe langs med den indvendige Side af dette, i Form af en aflang Firkant byggede Palais, en Længde af mere end en Fierdedeel Miil (lieue), og man vil deraf kunne slutte sig til hele Bygningens Størrelse; de udgiøre, tilligemed Boutiquerne, dens underste Etage, som allene beboes af Handlende (i vidtløftig Betydning). Mangfoldigheden af Vare er saa stor, at det er bleven til et Mundheld, at der er Intet til i Verden, som jo er at faae i Palais Royal; lad være, at dette vel er overdrevet, saa vil jeg dog til Exempel anføre: at paa denne Tid skal enhver Officier af den allierede Armee, fra Gardisten indtil Kosakken, fra Generalen indtil Fændrikken, have kunnet kiøbe sin Uniform complet færdig i Palais Royal. — Anden Etage er opfyldt med Restaurationer, Caffeehuse, Theatre, Dandsesale og Spillestuer, som alle indbyrdes rivalisere; og tredie Etage udgiør en Bopæl for henved 2000 af det Slags Skiønne, som i forskiellige Drapperier giennemstreife alle Gange og Sale. — Det forekommer mig, som blev det sagt: man regner at 20,000 Mennesker have stadigt Ophold i Palais Royal. Denne Bygning indeslutter en ret smuk Have af 117 Toiser i Længde og 50 i Brede, under hvis skyggefulde Lindetræer de Spadserende om Dagen søge Beskyttelse mod den brændende Sol, nyde allehaande Forfriskninger og erfare Nyheder af alle mulige Slags.

Saavel ved min Ankomst til Paris, som under mit Ophold i denne By bemærkede jeg faa andre Kiendetegn til, at Byen var i en seirende Armees Vold, end netop det blotte Syn af en Mængde fremmed Militair og et Slags Ydmygelse, som jeg troede at opdage i enhver Parisers Væsen; thi jeg saae ingen Kanoner plantede paa Broerne, eller de offentlige Pladser; alle Vagterne vare besatte med franske Soldater, naturligviis af Kong Ludvig den 18des Tropper, og Gensd'armeriet sørgede for Ordenen paa Gaderne; men faa Dage før min Ankomst skulle alle Vagterne have været besatte med Tropper af den allierede Armee, og Artilleristen skal stedse have været forsynet med brændende Lunte, for i det Øieblik, en Uorden fandt Sted, at bringe Gemytterne i Ro ved Kanonernes Veltalenhed. Jeg saae endog sielden andet, end blot Officierer af den allierede Armee (enkelte Gange saae jeg dog hele Regimenter drage igiennem Byen); de Gemene havde, saavidt jeg veed, ikke engang Tilladelse til at indfinde sig i Byen. Alle offentlige Promenader og offentlige Steder vare opfyldte med fremmede Officierer, paa hvilke man hos hver især godt kunde see, at han hørte til det seirende Parti. De omgikkes vel ikke Franskmændene, men betalte dog Alt hvad de nøde, og fortærede sandsynligviis for den største Deel det Bytte de havde giort.

At Parisernes Mod for Øieblikket var bøiet, det mærkede man vel af alle Ytringer og saae dag-

lige Beviser derpaa i de uhyre overdrevne Smigrerier, deels til de Allierede, som deres Befriere, deels til Ludvig den 18de, som deres kiære, gienfundne, længselfuldt ventede Konge, hvormed forenedes Forbandelser og Haan mod den Person, for hvem de nyligen havde kastet dem tilbedende i Støvet. Ikke destomindre begyndte vist allerede den Gang tillige Tanken om at afkaste et Herredømme, som kun havde yttret sig i Høimodighed; og Haabet om at gienvinde tabte Laurbær og paalægge det befriede Europa Militairdespotiets Aag, var hos Mængden vist ikke udslukt, og næredes vel i Almindelighed mest hos den Generation af Franskmænd, som under de sidste 20 Aars Omvæltninger havde naaet Modenhed; ja mangen Franskmand, der havde frygtet og hadet Napoleon, som en streng Despot, begyndte vist allerede hemmelig at ønske sig den afsatte Keiser tilbage, som han nu savnede, fordi det Nærværende ikke passede til hans Natur, der vil beherske og beherskes. Jeg troede at slutte dette, deels af det afstikkende Hykleri i Parisernes hele Adfærd, som til den Tid yttrede sig i de mindste Bagateller, og især i Flyveskrifter tog Overhaand; og deels af Enkeltes Yttringer til mig, hvilke de i deres Ivrighed kom frem med, efter at den Idee, at jeg var en Dansk, og saaledes, som de sagde, deres gamle, troe Allierede, havde fremkaldt deres Oprigtighed. Nu da Franskmændenes daværende Sindelag imod Kongen og mod de skaansomme Seierherrer er lagt for Da-

gen, tør jeg vel anføre dette som Kiendsgierninger, hvormeget jeg end frygter den almindelige Feil, at bedømme Nationaltænkemaaden efter Enkeltes skriftlige eller mundtlige Yttringer.

I de sidste Dage, jeg var i Paris (i Slutningen af Mai) blev dette endnu mere umiskiendeligt; thi Pariserne yttrede da ved offentlige Leiligheder temmelig dristigt deres Misfornøielse og især deres sædvanlige, medfødte Uvillie mod Englænderne. Man fortalte mig blandt andet, at en dansk Officier i Uniform var en Aften traadt frem i en Loge i den store Opera, saaledes at man fra Parterret fik Øie paa ham; man tog ham for en Englænder og begyndte strax at raabe: à bas le Goddam! dette blev gientaget flere Gange, og den almindelige Opmærsomhed blev saa stor, at Officieren maatte give Tegn til, han havde noget at sige; man blev et Øieblik stille, og da han havde sagt: "Mesieurs! je ne suis pas un goddam, je suis Danois, voilà le chiffre de mon Roi!" i det han fremviste sin Patrontaske, hvorpaa Kongens Navnetræk fandtes: tonede der ham et Bravo imøde af de samme, som før havde yttret deres Misfornøielse.

Det var egentlig kun Russerne, som Franskmændene dengang anseae for deres Overvindere. De toge det i Henseende til Distinctioner ikke saa nøie. — De vidste, at i Aaret 1813 var den franske Armee gaaet mod Rusland, havde været i Moskov, var med Ild og Sværd drevet tilbage, ængstet paa

alle Kanter af de frygtelige Kosakker, og omsider reent opløst; de havde seet disse samme Kosakker for Parises Porte, saae dem nu jage giennem Gaderne, og de ændsede neppe Preussere, Østerrigere og Englændere; hvortil det ogsaa bidrog, at Keiser Alexander personlig i flere Henseender havde vidst at imponere Pariserne, frem for de øvrige Monarker og Fyrster, som vare nærværende. Det var derfor ikke usædvanligt, at enhver fremmed Militair, der havde et nogenlunde martialsk Udseende, kaldtes en Kosak.

I Tivoli, et Slags Vauxhal, som udmærker sig ved skionne Fyrværkerier, Illuminationer, Liniedands, Musik og Sang i en smagfuld Have, saae jeg første Gang Kongen af Preussen. Han var civil paaklædt og spadserede allene med en General. Jeg havde den Lykke at see ham ganske nær ved. Det er en Mand af en skion, høi Figur, hans Ansigt forekom mig godmodigt, skiondt ikke smukt, og dets rolige Træk syntes at røbe en vis Tungsindighed, skiondt dette vel ikke er andet end Spor af fordums Sorger. Om denne Monark blev det almindeligen sagt: at han i Paris, saavidt muligt, førte det samme stille Liv, som han, hvor Omstændighederne tillade det, stedse skal hige efter, foretrækkende enkelte Udvalgtes Omgang for at omgives af et glimrende Hof. Keiser Alexander saae jeg ved en anden Leilighed ligeledes temmelig nær ved og civil paaklædt; han er almindelig nok bekiendt for at være en sielden smuk Mand, og saaledes fandt jeg ham ogsaa; skiondt jeg

er tilbøielig til at troe, at han har begyndt at tabe sig noget. Han har en lille, ikke smuk Næse til et fyldigt Ansigt; hans Anstand er stolt, skiøndt den tillige ofte har noget venligt hos sig; man seer i ham den store Keiser, der hersker over en syvende Deel af Jordkloden, og i hans Aasyn en Higen efter Storhed og et Krav paa Beundring, skiøndt man ikke let giør sig selv Rede for, af hvilken Art eller i hvilken Henseende. — Jeg saae ligeledes flere Gange disse Monarker til Hest og i Uniform; begge føre de, som Militaire, en sielden skiøn Person. Keiseren af Rusland er alle Pariserindernes Ideal; Kongen af Preussen var det vel kun for Enkelte; vist sielden saae Verden tvende saa legemlig skiønne Monarker ved Siden af hinanden.

Keiseren af Østerrige saae jeg ikke, thi han reiste just et Par Dage efter min Ankomst til Paris. Ludvig den 18de var det vanskeligt at faae at see, da han sielden viste sig offentlig; jeg saae ham imidlertid fra Tuilleriehaven i et Vindue; saavidt jeg kunde see, havde han et meget fyldigt Ansigt, en høiet Næse, meget stærkt aabnede Øine, stærk Ansigtsfarve og en rolig Mine; man siger han skal ikke være høi, temmelig corpulent og ofte syg af Podagra. — Hertuginden af Angouleme var allerede tilbedet af Pariserne, og den eneste af den bourbonske Familie, som umiskiendeligen havde vundet Gemytterne, og som holdt dem fængslede ligesaa meget ved sin Forstand, som ved sin Ynde; den ringeste Deel

af hendes Pynt var, saa snart man fik Die paa den, en almindelig Mode for alle Damer, og enhver Herre af god Tone maatte eie hendes Portrait. Desværre saae jeg hende ikke.

Det var under mit Ophold i Paris, at Keiserinde Josephine pludselig døde, og det er mærkeligt, hvilken almindelig Sorg og Deeltagelse hendes Død foraarsagede. Man yttrede sine Følelser uden ringeste Tilbageholdenhed; man roste hende for hendes Klogskab, gode Tænkemaade og Godgiørenhed mod de Fattige; man erindrede sig endnu i hende den Person, som saa ofte havde afværget Følgerne af Napoleons Grumhed og Haardhed, naar han, henrevet af sin Heftighed, var døv for alle Andres Stemme. Man vidste at hun stedse, endogsaa efter at hun var skilt fra ham, vedblev at være hans Veninde, Raadgiverinde, og den, som indgød ham Tillid, naar han kort før Handlingens Øieblik (et synderligt Træk i hans Charakteer) skiælvede for, at det ikke skulde lykkes ham at udføre sine store Planer. Man vidste at hun ene, da han havde besluttet Hertugen af Enghiens Død, vovede med Knæfald at følge ham igiennem flere Gemakker, bedende om Naade for den Uskyldige, skiønt dengang uden Nytte. Kort, man havde engang lært at agte og elske hende, og Øieblikket kunde ikke dæmpe disse Følelser. Da hun blev begravet, saae jeg alle Gaderne omkring hendes Bopæl opfyldte med Kareter, saa at det ikke var mulig at passere dem uden til Fods.

(sluttes i næste Hefte.)

Tolv Paragrapher
om
Jens Baggesen.

Femte Paragraph *).

Om Labyrinthen eller Digtervandringerne.

Ganske anderledes end med Emma forholder det sig med dette Værk fra Baggesens Ungdomstid; thi her fordredes hverken opfindende Genie eller poetisk Frem-

*) Endskiondt Baggesen af ubekiendte Grunde, ikke har ladet aftrykke paa nye mere end tre Fierdedele af Labyrinthens første Deel, under Navn af Digtervandringer, saa fordrer dog Billighed at medtage i Bedømmelsen ogsaa den anden Deel, især da den i flere Henseender endog staaer over den første. De enkelte Fragmenter, som hist og her ere leverede af de syv utrykte Bind, kunne derimod ikke omtales, da de ere af liden Vigtighed, udenfor den reen historiske. Er, som man maaskee tør befrygte, disse syv Bind for størstedelen ogsaa uskrevne, saa kan man kun vente sig liden Glæde af dem, om de engang komme for Lyset; thi der er foregaaet en total Forandring i Forfatterens hele Natur, som gior ham det fuldkommen umuligt nogensinde mere at frembringe et Værk, der kunde sammenlignes, end sige, som Fortsættelse, staae ved Siden af Labyrinthen. Holger Danske, som Forfatteren selv flere Steder i Labyrinthen erklærer for slet, forbigaaes ganske, saavelsom Erik Eiegod, der er ligesaa upoetisk. Labyrinthens Forfatter har alt for meget og alt for ofte søgt at forringe den Roes, der tilkom ham, for at man skulde være saa noieregnende i at giennemgaae ethvert af hans mange slette Produkter.

stillingsgave i dette Ords høiere Betydning; men netop det klart og hurtigt opfattende Talent, den let modtagende Indbildningskraft, den subjective Følelse og det spillende, tilglattende Vid, som ere Baggesen saa eiendommelige. Han siger i Fortalen, „at „han ikke vil skrive noget af de sædvanlige geogra„phiske Værker, som kaldes Reiser; men, at han, „uden Phantasiens Tilsætninger, vil „give en sandfærdig og tro Fremstilling af hvad „han oplevede paa sin Reise i Tydskland, Schweitz „og Frankrige; han mener, at det nødvendigste i en „Reise-er en Reisende, og han giver derfor stedse „sine egne Tanker og Følelser, ved enhver Leilig„hed, langt hellere end han simpelt hen fortæller;" — kort: „det er hans poetiske Betragt„ninger af Naturen og Menneskene," som indeholdes i disse Breve. Den poetiske Værdi, og overhovedet det Fortienstfulde ved hele Værket maa derfor søges i den Maade, hvorpaa Indholdet er fortalt, og i det Valg, Forfatteren har giort af sine Tanker, og af de Gienstande, som vakte dem. Da han selv siger i Fortalen til første Deel (S. XX): „jeg havde nedlagt de betydeligste Mate„rialier til Værket, og tildeels hele Stykker af „min Dagbog i en Samling af meer end halvhun„drede Breve, som jeg ved min Hiemkomst erfarede „at være opoffrede Vulkan. Det kostede mig usi„gelig Møie, nogenlunde at erstatte dette Tab. Den „første Deel har især lidt under denne Mangel paa

„Kilder, og ulykkeligviis var det den, som mest „trængte til samme, da den baade subjectiv og „objectiv betragtet indbefattede den tørreste og ufrugt„bareste Strækning i hele Labyrinthen;" — saa finder man det naturligt, om ikke tilgiveligt, at den første Deel i flere Henseender staaer under den anden. Det øieblikkelige Indtryk i en heldig Stemning fremkalder ofte Ideer og Indfald, som siden aldrig indfinde sig, og paa en Reise, hvor saa mangfoldige Gienstande ideligen afvexle med hinanden, er det nødvendigt strax at opfatte disse. Den Roes, man derfor kan finde sig beføiet til at tildele Labyrinthen, gielder fornemmeligen den anden Deel, og det er derfor retfærdigt at bedømme hver for sig.

Fortællingen i Labyrinthens første Deel indtil Ankomsten til Pyrmont (netop saameget, som, under Navnet Digtervandringer, paa ny er udgivet) er, i det Hele taget, meget flydende og let; en munter, jovialsk Tone stemmer Læseren til Deeltagelse og Forfatterens ungdommelige Maade at betragte flere Ting paa, hans lystige, undertiden endog humoristiske Indfald, hans klare Fremstilling af individuelle, charakteristiske Situationer, er baade behagelig og underholdende. Men paa den anden Side findes der paa flere Steder en Vidtløftighed i Fortællingen, som er trættende, da den for en stor Deel er indholdsløs; og da det meget ofte er velbekiendte Ting, som omtales, for endeel ogsaa det samme, der saa tidt andensteds er fortalt: saa staaer denne Deel

ogsaa med Hensyn til Interessen tilbage for den anden. Mange ganske personlige og øieblikkelige Bemærkninger har Forfatteren slet ikke vidst at meddele den almindelige, varige Interesse, som var nødvendig for dem, om de skulde hævde deres Plads. Blandt de enkelte Stykker udmærke sig især: det ypperlige om Lyneborgerheden, Capitlet til Professorerne, Passet, Madkurven og Lübek. Med Hensyn til den historiske Interesse fortiene især Pyrmont, Hamborg, Hameln og Hannover at nævnes. Der findes ogsaa her mange ret interessante Efterretninger om berømte og bekiendte Mænd, f. Ex. Klopstock, Bürger, Claudius, Schröder, o. fl., som Forfatteren har talt med; han veed for det meste at charakterisere dem med faa Træk og fortæller med egen Omhu flere Smaating, der ligesom stille dem i et poetisk Lys for Læseren. Stykkerne: Tremsbüttel, Reisen til Verdens Ende, Kong Lear, Vierlandene, Børsen i Hamborg og Hermansbierget, ere derimod ubetydelige baade i Indhold og Form. Intet er maaskee bedre Beviis paa, hvorledes maa lærer paa Reiser, end den store Forskiel imellem Aanden i disse to Dele af Labyrinthen. Der findes i den første Deel meget Almindeligt og Trivielt, og Forfatterens Betragtninger ere i denne næsten alle, især naar de gaae ud paa et alvorligt, høiere Formaal, af slet ingen Værdi. Hvad ethvert dannet Menneske kan tænke og sige i det dagligt Liv, det har B. flere

Steder ganske nogent indsat som Philosophie eller Poesie. (Man eftersee Labyrinthen S. 29, 35, 57, 58, 102, 238—39, 265, 315. Digtv. S. 37, 45, 69, 128, 307—8, 344.) Forf. taler ogsaa alt for ofte om sin Sygdom, og ikke uden sygelig Affectation. Det blot poetiske, eller hvad Baggesen kalder sine poetiske Betragtninger af Naturen, vise ogsaa tydeligen hans bestemte Kald til det Komiske; thi disse ere enten svulstige eller tomme. Den skabende Phantasie og det genialske Blik, der udfordres for at kunne digte, mangler han, og kun enkelte lysende Funker komme tilsyne i lykkelige Øieblik. Der findes derfor heller ikke i nogen af Labyrinthens Dele skionne Billeder, originale Anskuelser, dybe Blik i Menneskets Hierte, Naturens eller Videnskabens og Konstens Væsen. Alt det Fortrinlige bestaaer egentligen i en vittig Maade at fortælle de Begivenheder paa, som tildrog sig under Reisen.

Til at oplyse hvad her er sagt om Labyrinthen, kan et Par Exempler tiene:

Svulstig Trivialitet. (S. 315. I Anledning af Georgsfæstningen.) „Lad denne Stigen „i det mindste tiene dig til Advarsel, blev jeg ved, „i Hensigt til din Siæls Fremvandring! Forsom „ikke af utaalmodig Higen, eller overdreven Nydel„ses Raffinering, at plukke de uanseelige Blomster „paa din Vei til Rosenmaalet! Lædsk din brænende Tørst i Bækkens mindre klare Rislen paa „den lange, moisomme og usikkre Opgang til Chry-

„stalkildens Udspring — at du ikke ved Enden maa
„skuffes som her, og — i det Døden med Haan-
„latter pludselig slaaer Bommen ned for Dig —
„forsildig begræde, at du daarligen kastede det grum-
„sede Vand bort, før du fandt det rene."

Slet Poesie. En Catalog, som følgende, gielder hos Baggesen for en Ode. S. 369.

Hermann! ædle Hermann!
Her, paa Toppen af Friheds Bierg,
I Mulmskyggen her af din Eeg,
Vær Vidne — du svæver end her — til min hel-
lige Eed!
Tydskland! ædle Tydskland!
Værd din Hermann! og værd hans Slag!
Modtag af den svagere Haand
Et broderligt Haandslag, af mattere Læbe din Lov!
Du Hermann! du Karl! du Otto! du Fridrich!
I festlige Navn for Jubelsang!
Du Luther! du Melanchton! du Leibnitz! du Wolff!
I festlige Navne o. s. v.
Du Kepler! du Lambert! du Herschel! du Kant!
— — — — — —
Du Lessing! du Reimarus! du Garve! du Je-
rusalem!
— — — — — —
Du Jacobi! du Herder! du Sulzer! du Engel!
— — — — — —
Du Klopstock! du Wieland! du Schiller! du Voss! *)
— — — — — —

*) Her findes, vel at mærke, ikke Göthes Navn, endskiondt han allerede dengang var berømt i Tydskland, som Forfatter af Göz von Berlichingen, Werther, o. s. v.

Du Stolberg! du Pfeffel! du Claudius! du Gleim!
— — — — — —
Du Händel! du Haydn! du Bach! du Gluck! du Schultz!
— — — — — —
I alle! — hvo tæller Germaniens Hær
Af herlige Sole?
Tydske! ædle Tydske!
Her paa Toppen af Hermanns Bierg
I Skyggen af Hermanns Eeg,
Modtager min Lov! min Beundring! min signende Tak!
Fra Germaniens Skove gik Friheden ud!
Gik, med renere Troe, med en dybere Viden,
Med Fakler, som oplyste Himlen og Jorden.
Og Menneskets Guddom, (??) Oplysningen, ud,
Omtonet af Musernes yndigste Sange,
I himmelnedhentede nye Melodier!
Broderen agte sin Broder i Staten!
Staten agte sin Nabostat!
Broderen elske sin Broder i Landet!
Landet elske sit Naboland!
(Hvor mat og flaut!)

Til Slutning gjøres den latterlige Anmærkning, at dette „lyriske Udbrud", denne „Begeistringens yderste Drukkenskab (!!)" ikke kan give det „fuldstændige Antal Navne (!)" eller sætte dem i „streng Rangordning"; og der endes med den Undskyldning, at Forfatteren ei kiendte Reinhold, da han skrev dette, hvilket ene kan tilgive, at han er udeladt.

Maaskee den eneste beskedne Yttring, som Baggesen oprigtigen har meent, slutter den første Deel.

„Den Vei vi have lagt tilbage (jeg tilstaaer det) „har været knuddret, hullet, befværlig, hvad der er „værre: heel uinteressant, yderst fattig paa under„holdende Gienstande — og hvad der er det aller„værste: Veiviseren har været eenfoldig, uvidende, „dosig og kiedsommelig."

Denne strenge Dom klæder den unge Forfatter vel; thi endskiøndt Følelsen af, at den var altfor streng, allene kunde bringe den over hans Læber, saa er en naturlig, uaffecteret Beskedenhed en skiøn Anbefaling endog for den yndede Digter; og naar man ved Giennemlæsningen af den anden Deel seer, hvor troligen og skiønt han har holdt sit Løfte (S. 418), at denne skulde blive langt mangfoldigere og interessantere, saa kan man ikke andet end beklage baade Baggesen selv og hans Fædreland, at han saa aldeles miskiendte sit naturlige Kald, og saa ganske overgav sig til lave og uværdige Lidenskaber, at han nu i sin Alderdom, istedetfor at høste Frugterne af den Agtelse og Kiærlighed, han engang besad, maa ende sit Liv, ledsaget af alle Ædles Medynk og plaget af alle de smertelige Øieblik, som en tærende Egoisme fører med sig. Hans forfærdelige Uroisomhed drev ham bestandigen fremad, og da han ikke besad indvortes Kraft til at forsvare den høie Plads, han vilde bemægtige sig, saa faldt han des voldsommere tilbage, jo mere Anstrengelse det havde kostet ham at stige. Kun et lykkeligt Tilfælde kan nu vogte ham for Afgrunden! — Den anden Deel af Labyrin-

then indeholder Rigdom af historisk interessante Gienstande, flere gode Betragtninger over Livet og Menneskene, og endeel Samtaler og Scener, der ere behandlede og fortalte med en spillende, begeistret Vittighed, og med en Naturlighed, der sætter dem i Classe med de fortrinligere Stykker af Sterne og Thümmel. Torveskibet, Costhime, Giessen, Burggrevinden, Oversvømmelsen i Manheim og Hotel d'Esprit ere smaa Kabinetsstykker, fulde af kiække Penselstrøg og muntre lyse Farver. Det eneste man kan bebreide dem er Monotonie. Alle de skionne Landskaber, som glædede den unge, fyrige Reisende, beskriver han ikke som i første Deel, men han maler dem som oftest temmelig heldigen. Hans smaa Fortællinger ere fulde af vittige Indfald, en ægte Humør begeistrer endog enkelte Gange Læseren, ja en simpel Godlidenhed gior Forfatteren undertiden selv behagelig. Den Færdighed, hvormed han veed at fremdrage de mindste Individualiteter, og den Snildhed, han viser i at kaste det stærkeste Lys just paa disse, sætter Læseren i en meget veltilfreds Stemning. Baggesen er i denne Deel træffende, naar han skildrer enkelte Scener, underholdende, naar han fortæller, som oftest sand og naturlig, naar han anstiller Betragtninger, og kun slet, naar han vil være hoi. Det er lige imod hans Natur, og derfor mislykkes alle Forsog. Paa en Drikkevise og to smaa Vers S. 144 og 175, nær, ere alle de indstrøede Stykker i bunden Stiil

kun maadelige, og endskiondt han har Ret, naar han siger: (S. 83) „Den skionne Natur har iblandt „andet det tilfælleds med Vin og Kiærlighed, at „den berusер, og i sin fulde Nydelse giør Prosaisten „selv til Poet," — forsaavidt som det netop kan anvendes paa talentfulde, unge, let begeistrede Hoveder, som han selv paa denne Reise; saa er det dog usandt, naar derved skal forstaaes, at Prosaisten bliver sat istand til at digte. Det er eet at føle sig selv begeistret, og et ganske andet at meddele Andre denne Begeistring, især naar den er udsprungen af Ideer, og ikke af opfattede, sandselige Forestillinger. (Man eftersee S. 10, 89, 170, 191, 317, 322, 348—50, 378—79.). Af Betragtningerne over moralske og andre theoretiske Gienstande ere flere temmelig almindelige; enkelte af dem kan dog hans Tidsalder og hans eensidige Dannelse nogenlunde undskylde. (S. 100, 102—3, 109, 318—19.) Flere Gange kommer han ogsaa i en Slags Ekstase, hvor hans Ordrighed dog ret godt kommer ham tilpas, saalænge den blot grændser til Svulst, og man betragter det da som enkelte funklende Blus af en begeistret, levende Ungdom. Men ikke sielden bliver han høitravende og geberder sig da heel snurrigt. (S. 39, 98, 99, 111, 12, 146, 326—28, 345—52.) Hans heftige Beundring af *alle* smukke Piger gaaer ogsaa altfor vidt, og han taber af lutter Beundring baade Øine og Næse, Skeer og Ærmer. S. 251—55 findes et meget mærkeligt Sted, — hvor han troer,

at Shakespear er skrevet i Prosa (han havde vel læst Wielands eller Eschenburgs Oversættelse) — thi her vise flere Yttringer hans meget feilagtige Grundsætninger om Konst og Phantasie. Stedet forstaaes kun i Sammenhæng, og man kan derfor ikke anføre hans egne Ord; men Meningen er, at den forstandige Opløsen af alle Naturphænomener, som paa den Tid stedse mere og mere tiltog, (f. Ex. Franklins af Tordenen) den Bortfiernelse af alle Følelser, som var Tidsalderen egen, og hvorved al Phantasie blev skadelig eller unyttig, var en Forberedelse til Culturens Formaal: „at gaae fra det Behage„lige giennem det Skiønne til det Gode; og at man „engang i Tiden, naar man kommer til Skiældsal„der vil kaste den egentlige Poesie, et blot „Legetøi, som" (o: fordi den) „ei henhører til „vort Huusbehov, bort tilligemed de udtraadte Bør„neskoe." — Hvor uphilosophisk! ligesom ikke Menneskets høieste Punkt maatte være den inderligste Forening imellem en besindig Reflexion, og en Følelse fuld af Phantasie. De enkelte temporaire Meninger, saasom hans Spot over Theologien, og en urimelig Beundring af den franske Revolutions græsselige Phænomener, tilgiver man Forfatteren gierne. — Endeligen tiene endnu til Exempel, for de mange, som ikke eie denne Bog, følgende Steder:

Svulstig Beundring. (S. III.) „Da „jeg kom ind i Kirken blev jeg pludselig kold (!) „ved Synet af Altertavlen. Det var Albrecht

„Dürers Trolddom", (?) som voldte mig denne kildrende Gysen (!) og fastnaglede mine Fødder til Pladsen, jeg stod paa."

Triviel Betragtning. (S. 119) „Jordkiærlighed og Menneskekiærlighed allene ere uopløselige, utabelige, uforgængelige. Deres Objecter blive og forandres ikke. Hvor jeg gaaer, er Jord, og hvor jeg omgaaes, ere Mennesker, var det blot Getere. Saaledes fornufter (!) jeg; men min Følelse modsiger desværre endnu bestandig min Fornuft."

Slet Poesie. (S. 317, 18.)

Hvad ligner din Nektars livsalige Drik,
Natur! af dit himmelbekrandsede Bæger?
Hvor kildrer, hvor styrker, hvor lindrer, hvor qvæger
Den Væsnet, som Sands til sin Nydelse fik!
I Frugtbarheds Skiød,
Hvor Friheds og Eiendoms Lovsange lød,
Omrislet af Bækken, omraslet af Lunden,
Omskimret af Maanen i drømmende Blunden,
Den rusende Vellyst du over mig giød!
Jeg drømte mig opløst i Æther; min Aand
Afløstes de tunge, de trykkende Baand;
Jeg dufted med Blomstet; — jeg svæved som Maanen,
Jeg flagred i Vinden; og — salige Daanen! —
Mit Liv i en sagte henrislende Død,
Som, badet i Himmelens Olie, (?) flød!
(„Hvilken underlig, u—behagelig hensmeltende Mathed!"
Kan man her udraabe med Baggesen selv.)

Men Krandsen paa sin Svulst og Affectation hentede han dog paa Toppen af Münsteren; hans Ekstase her er et sandt „Svimmelmonument", hvilken betydningsløse Benævnelse han meget upassende tillægger denne ærværdige Bygning. Stykket (fra Side 345 til S. 351) har Navnet Spidsen af Spiret, og han synes ogsaa paa dette høieste Punkt af alle menneskelige Værker, at have naaet Spidsen af al menneskelig, poetisk Forkeerthed. At sammenligne Münsteren med Tragedien Kong Lear, som dengang frapperede saa mange, er grundfalsk. Baggesen saae dette Stykke opføre i Hamborg, det giorde et dybt Indtryk paa ham, og da dette, ifølge hans svage Evne til originale Anskuelser, ofte maatte komme igien, saa faldt det ham just i Tankerne her. Intet kan være mere modsat end det himmelstræbende Haab i Münstertaarnet, og det Sønderknusende i Cordelias Død, end den dybe Rolighed i det grundfaste Mindesmærke, og de rædsomme Begivenheder, der ideligen afvexle i Lear. Hvad skiønt kan desuden den sige om Münsteren, der finder den „aldeles ikke smuk," og kalder den „Nordens Carricatur"?

Siette Paragraph.

Om Riimbrevene.

Denne Samling, af „lette spøgende Riimbreve," er egentligen en Samling af tunge kiedsommelige Breve i Riim, der ikke have den ringeste Interesse for tre-

die Mand, eller, som den „hiemkomne ægte Kritik," i sit „lette, nette, runde, flydende Sprog," vilde have udtrykt sig, „et Sammensurium af noget rimet urimeligt Tøi." Forfatteren siger virkeligen selv: (Riimbrev. S. 69.) „Jeg skriver ulyksaligt „Sludder net." Forfatterens Forsvar i Fortalen for Udgivelsen af disse, endog som blotte private Breve betragtede, temmelig kiedende og indholdsløse Skrivelser, holder ikke Stik. Den „Overgang fra det Forbigangne til det Tilkommende," den „Opfrisken af det gamle Minde!" (en meget sandbru Bekiendelse!) den „Forbereden af hans nye (!) Fremtræden, „som han troede at bevirke ved denne Udgivelse kunde for ham maaskee være Grund til atter at giøre sig bekiendt med dem, men hvad har Litteraturen eller den læsende Verden at giøre med hans private Minister- eller Dameforbindelser? Hvad Forberedelse, for en ny Udgave af hans gamle Værker, kan der vel ligge i hans Hunde- og Strømpebaandshistorier? Slutningen af Fortalen viser desuden, — i det han med sin sædvanlige beskedne Fornemhed „haaber, at hvis disse Epistler skulde „dømmes værdige en lille Plads imellem andre Digt„arter, man da vil bemærke, hvorlunde de aldeles „(!!) tilhøre ham som Opfinder" — at han dog i Grunden ansaae dem som et nyt Slags Digte, der giorde hans Navn Ære, og hvis Værdi langt fra er indskrænket til „Sprogets og Versemaalets Lethed og Rundhed." Disse to Fortrin besidder Bogen

unegteligen i høi Grad, men „et ikke uværdigt Offer paa Sprogets Altar" kan den dog neppe fortiene at kaldes, da der i den findes mange fvulstige og udanske Steder (Jvf. §. 11). — Slige Breve kunne vel, naar de forfattes med Aand og Vittighed, og især, naar en vis Begivenhed, eller et vist bestemt Forhold giver dem deres Tilværelse, være moersomme for de paagieldende Personer, og ere de af den Natur, at de kunne forstaaes af Uvedkommende, uden Forklaringer, saa kunne de ogsaa, for een Gangs Skyld, være værd at giennemlæses, naar man vil fordrive en ledig Time. Men at ansee dem som en egen Digtart, er udentvivl at ringeagte Poesien, med mindre de besad saa megen Lune og Vittighed, og saa rigt, eller interessant et Stof, at de snarere maatte ansees som blot uvæsentlige Former for virkelig poetisk behandlede Emner. Men disse Egenskaber besidde de fleste af de her aftrykte Riimbreve ikke, og var det Tilfældet, saa var der dog intet, som kunde berettige Baggesen til at udgive dem for et nyt, ham eget, Slags Digte. Mange, som: Brevlængselen, Reisen til Corsør, Brevrusen, Fragmentet i Lolland, det korte Solbesøg, Alperne, Fuglen, Apollo den syttende, Parnasrevolutionen, Postscriptet og Overhovedet og i Grunden, ere deels uden synderligt Indhold, deels uforstaaelige for alle Uvedkommende. De ere haandgribelige Be-

viser paa Sandheden i en Bekiendelse, som Baggesen selv giør. S. 286:

I Grunden hader jeg af Alt dog mest Forstand,
Det veed enhver som kiender mine Nykker!

„Og som maa pines med at læse disse Stykker!" sætter vist nok Læseren til med et Suk, i det han tænker med Horats. A. P. v. 457 60.

— -- — Hic si decidit —
In puteum foveamve, licet "succurrite" longum
Clamet; "Jo cives!" non sim qui tollere curem!

Ogsaa synes det at være altfor meget forlangt, at Læseren paa halvfierdehundrede Sider skal interessere sig for eet Menneskes bestandige Talen om sig selv, og om hans mange ubetydelige Forhold, Hændelser og Samtaler, der ere af den Natur, at de burde forglemmes i det Øieblik de forandredes eller endtes. En trættende Forsikkring fremføres flere Steder om, at Baggesen evigen elsker Danmark, endskiøndt han som oftest skriver Vers i Paris, hvilken mangler baade Hierteligheden og Naivitet. Med en stor Snaksomhed, der ofte ikke engang er meget vittig, men endnu langt sieldnere rig paa Stof, udspændes paa flere Blade, hvad der kunde siges i en halv Snees Linier. Baggesen charakteriserer selv denne Snaksomhed meget træffende, (S. 44) i Reisen til Corsør, et Brev til hans Moder, saaledes:

„Jeg i mit ferrige hastfulde Brev
Min Ankomst her til Trolleborg Dem skrev,
I lette Vers — maaskee kun alt for lette!
Men ak! jeg har paa denne Flyven om
Ei Stunder til, en Pidsk i Nakken mig at flette,
End sige til min krumme Stiil at rette;
Hver Tanke gaaer deri aldeles som den kom,
Og kommer som den gaaer. Det er en egen
Maade!"
(Ja, deri har han fuldkommen Ret!)

„Min sødeste Mama! hver har jo sin,
Det er nu min,
Tag den til Naade!
Giv ingen Ærgrelse derover Rum,
Erindre Dem den Frihed, De mig skienkte,
Engang for alle til at være — dum,
Paa min Maneer, i Prosa som i Vers,
I Snak og Sang, i Alvor og i Skiærts,
Og tænke selv, som om jeg aldrig
tænkte
Paa noget Verdsens Publicum."

Men hans Moder er dog ikke Publicum; og saa længe dette ikke har tilladt ham „at være — dum," er det kun lidet ærefuldt for ham at byde det „hans Snak, paa denne egne Maade."

Af de enkelte Riimbreve ere Sandsigelsen og Hunden ret muntre og jovialske. Colle-rette, Fastelavnsriset og Offeret ere tre nette franske Galanterier, hvilke overhovedet ere Baggesens Force i denne Art at skrive paa, naar han blot er heldig nok til ikke at overdrive. Men

hans Smiger er oftest uden Finhed eller Charakteer; thi den bestaaer i superlativiske Udtryk, uden Billeder eller Phantasie, hvorimod den sande Smiger netop bestaaer i at gaae til en vis Grad, og saaledes at lade noget tilbage at supplere, ja ligesom i en Gynge at hæve den, man smigrer, til en vis Høide, atter at lade ham synke, for atter at hæve ham endnu høiere, og derved vende ham til den bestandige Stigen. Men Baggesen er strax færdig: alle Damer kalder han een af de tre Gratier, eller gior dem endog stundom til en fierde! Museerne snakker han om hvert Øieblik og citerer dem ved de ubetydeligste Leiligheder. Men komme de nu:

Saa staaer han mellem dem, som en fortabt Trompeter! (S. 123.)

En ganske lystig Fortælling (S. 31) om Historien indtil Syndfloden, og en om Verdens Skabelse (S. 182—88), bør vel ogsaa nævnes som noget af det, der mest underholder Læseren. Ved Exempler for Resten at bevise den her givne Charakteristik af Riimbrevene, vilde være meget vanskeligt, da alle de slette Breve ere for lange til at citeres, og man ikke kan udtage enkelte Stykker, siden det hele Brev som oftest er een sammenhængende Snak. Desuden ere flere af de angivne Feil mere negative end positive. Læserne behøvede kun at kaste Bogen op, og ville snart træffe paa enkelte Steder, eller hele Breve, der kunne tiene til Beviser paa det, her er sagt. — Rom og Paris, til A. C. Gierlev, er som slig

en privat Skrivelse ret artig at læse igiennem. Romereringen, til den samme, er mærkelig, da den indeholder uvittige Stiklerier paa Wolf, Göthe, Voss og andre tydske Forfattere, saavelsom paa Oehlenschläger, hvem Baggesen her meget upassende bærer med Navn af en Schlegelschlæger; thi denne Digter gik i sine første Digte, som Baggesen dengang blot kunde bedømme, siden ei mere af D. var udkommet, en ganske original Vei, som i det mindste var aldeles forskiellig fra Tiecks og Schlegelernes! Var Baggesen dengang virkelig af modsat Mening, saa er det kun eet Beviis mere paa hans slette og eensidige Sands for ægte Poesie. — Som Exempler til Bedømmelsen af Baggesens tomme Smigerbreve læse man. (S. 112.)

Gratierne.

(til Grevinde Schimmelmann.)

For mig som for den hele Klode,
Hvor Ynde, Vid og Dyd er Mode,
Er alle Gratier kun tre.
Den første og den anden bleve
Grevinder og fik hver sin Greve;
Slet intet blev den tredie.
Den første og den anden leve
Hver med sin eiegode Greve!
Sybille her og hisset De!
Og her og hisset alle tre!
Ak! fra den første reiser Manden,
Som fandt den første og den anden.
I det han gaaer fra Trolleborg

Til Kiøbenhavn og Næringssorg;
Han reiste vist nok fra Forstanden,
Hvis han ei reiste til den anden
Og reiste med den tredie.

(Og denne Forfatter kalder sig for Alvor: „Gratiernes (o: de græske Huldgudinders) evige Tilbeder"?)

Det staaer kun tilbage at omtale det første, som Baggesen offentligen bekiendtgiorde angaaende sine Meninger om den yngre Digter Oehlenschläger *), der i hans Fraværelse havde i faa Aar naaet en saa beundringsværdig Høide. En nøie Betragtning af Aanden i dette Brev kan ene sætte Baggesens litteraire Donquixotterie, i det forløbne Decennium, under den rette Belysning, og Læseren bedes derfor, at skienke denne Betragtning sin udeelte Opmærksomhed.

Oversætter man i den personificerede Idee hvert af disse Navne, som Baggesen har betient sig af, saa faaer man rigtig nok en ganske anden Betydning i Brevet, end han vil at man skal lægge deri; men en nærmere Analyse skal lære, at det dog just er den sande. „Noureddin til Aladdin" kommer saaledes til at hedde: Jens Baggesen, personificerende det eensidige Talent, som i sin tomme, forfængelige Stræben misunder Geniet, men dog efter Gudernes Villie

*) Brevet: Noureddin til Aladdin.

selv maa række dette Haanden, til Adam Oehlenschläger, personificerende det af Skiebnen med alt Stort og Godt begavede Barn, som revses og helbredes for sin Letsindighed, just derved at Talentet søger at tilintetgiøre det. (See Aladdin oder die Wunderlampe. Amsterdam 1808, Vorrede S. 9, hvor Digteren selv saaledes udtyder disse to Navne.

I Slutningen af Aaret 1806 kom Baggesen fra Paris til Kiøbenhavn, og mærkede til sin store Bedrøvelse, hvorledes Tiderne vare forandrede, og hvorledes meget af den store Tillid og Høiagtelse, man havde ydet ham, hos Mange var forsvundet. Steffens's Forelæsninger og lærerige Omgang, og Oehlenschlägers Digte havde virket paa endeel unge, lyse Hoveder, og lært dem at forstaae og vurdere Betydningen af den daværende Giæring i den store tydske Litteratur; og da Baggesens Aand og hele Stræben var denne lige imodsat, saa var intet naturligere, end at han ganske oversaaes af dette Parti, som dagligen vandt flere Tilhængere, og som, ved sin levende Begeistring for det Store og Skiønne, ganske fiernede sig fra Baggesens jævne, spidsborgerlige Tidsalder. Hans klogtige Hoved lærte ham snart, at det vilde være et Grundstød for hans hele litteraire Existence, hvis han ikke ved et eller andet Konstgreb tilsneg sig de Opponerendes Bifald, og den næste Paragraph skal undersøge, hvorvidt dette lykkedes ham med Giengangeren. Men da han indsaae, at han vandt alle med eet Slag, ifald han

kunde vinde Hovedet for Oppositionen, (Oehlenschlåger nemlig, thi Steffens forlod Danmark allerede 1803) saa tilskrev han denne privatim, og bekiendtgiorde nogle Maaneder efter denne Skrivelse. Vi kiende Alle Aladdins diærve Svar, og, at han med Rette forkastede enhver falsk Haandrækning, vil man see af den følgende Fremstilling.

Baggesen som: (S. 321.)

Med Alvors (?) dybe Grublen, med
Utrættelig Arbeidsomhed,
Fra Sol gik op, til Sol gik ned,
Blandt Torne og Tidsler, i blodige (?) Fied,
Med glødende Pande, med strømmende
Sveed, (!)
Mens Hindring og Fare hans Stræben forøgte,
I Afgrundens Skiød og paa Klippernes Toppe,
Med frysende Hierne,
Ved Glimt af vor Nordpols bestandig urokkede
Stierne,
Med iisnende Bryst,
Ved Smiil kun af Maanens veemodigen verlende
Lyst,

Baggesen — som saaledes stedse „søgte efter Lampen," da han venteligen af Homerus og Horatius havde hørt, at den var til, „erkiender her med Fryd (?) Adams Fund af denne Lampe," og tilføier meget beskedent:

Og skiøndt du fandt, hvad du har aldrig søgt,
Som Lykken ene findes kan i Blinde;
Skiøndt du, naar Jeg (!) har gravet, kun
har spøgt,

Og skiøndt du, som et Barn, end staaer derinde
Blandt Underjordens diamantne Træer,
Din Undergang endnu, som forhen nær, *)
End ei, som jeg, erkiendende dens
Aand (!!) —

Skiøndt du har fyldet alle dine Lommer
Med Schlegelpærer og med Tieckske Blommer,
Og proppet Buxefikken alt for fuld
Af Goethes underjordiske Granater, —
Skiøndt, havde du betænkt dig meget
længe,
Du maaskee ganske havde ladt den
hænge —**)
Saa dog — Du har den eengang —

(o: Hvad skal jeg giøre? Du er nu engang en stor Digter, og jeg en lille bitte; saa faaer jeg vel lade, som om jeg deeltog med de andre i deres Fryd. Apollo, Muser og Gratier vide, hvor nødig jeg giør det!)

— og dens Aand
Er Din, min Adam! og, Din Ven (?) som ledte
Forgiæves efter den,
(fordi han ikke duede til at finde den!)
og, mens Du spøgte, svedte,
(Som om man kunde svede sig
Aand og Genie til!)
Med Vellyst rækker dig sin Haand!

*) Flere udeladte Vers, her og andre Steder, ere kun de samme Tanker med andre Ord.

**) Hvilken utidig, ringeagtende Mistanke! Den kan allene forklares som et Foster af Misundelse og Lyst til at skade dens Navn, som fordunklede hans ganske.

Meningen af denne Vellyst er let at finde. B. erkiender, at D. har „fundet" Lampen, og altsaa ingen Fortieneste har, som Digter, da Lampens Aand lærer ham det altsammen; fremdeles, siden D. nu engang har Lampen, saa indseer B., det er raadeligst at tilstaae, at Lampens Aand dog veed Noget, som er bedre end det, der giennem Sveden er uddunstet af hans glødende Pande; men han gior dog opmærksom paa (S. 324), hvorledes D. foragter „Hulens ægte, fast umærkelige Skimmer," samt hvorledes alle Vildtydskerne overdøve Lampeaandens rene Røst, ved at fylde hans Øren med deres Skrigen, og søger tilsidst at indbilde Folk, hvorledes hans egen Fortieneste dog er langt roesværdigere, i det at han saa uafladeligen har stræbt efter et stort og berømmeligt Digternavn, vel at mærke, uden at tilstaae, at Ingen dertil har opfordret eller kaldet ham. Og for nu ret at imponere og skiule det Fornemme i hans Lykønskning, kommer han med et Indfald, der i Hovmod søger sin Lige. Han forsikkrer (S. 326), at han er „ukiendt med Svig, „uegennyttig, umisundelig (!) og froe, hos sin Ven „at see den Skat, han ønskte sig." (Dog hvortil denne utidige Forsikkren, dersom han ikke havde en ond Samvittighed?) og opfordrer derpaa D. „ved Lampen, ved Lampens Aanders Aand" saaledes:

Behold kun Lampen i den ene Haand, (hvor naadig!)
Og træk Din Ven den anden! — Stormen tier,

Og Tordenen forstummer — Soles Sang (?)
Opkalder Dig, i (?) alle Stierners Klang,
Til Lampens Aanders høie Harmonier!
Stig op! Stig op!
Høit! høiere! til Bierget! til dets Top
Der sæt Dig, Lykkelige! ved min Side!
Og jeg, som ikke Lampen har, men veed
Om Lampens Brug og Lampens Aand Besked, *)
Vil lære Dig, dens Kobberrust at gnide! —

Hvilken Arrogance! hvilken Forvovenhed! hvilken affindig Trodsen imod Skiebnens mægtige Bud! Og for at strøe lokkende Sukker paa denne væmmelige Ret, slutter han Opfordringen med en Fortælling om hans „fæle, skumle (!) Tvivl" saalænge D. endnu „gik med tydske Rangler," og om hans Glædestaarer, da denne greb Lampen:

(S. 329.)

Vel har jeg trællet, medens han har sovet.
Men ligemeget, hans Letsindighed
Er mere værd i Lampens Konges Øie,
End al min Tanke, Sindighed og Møie:
Jeg vil mig over hans Triumph fornøie!
Mig venter andensteds (?) en anden (!) Salighed.

*) Himlen maa vide, hvor han har faaet den Besked! — Maaskee i Palais Royal? eller paa Hermansbierget? eller vel endog paa Strasborgtaarnet?

(o: Hans Hæder er af denne Verden, men jeg skal først nyde en langt høiere i en anden Verden; hvorfor skulde jeg da misunde ham dette forgængelige Gode! Nei, jeg har stedse sjunget om „Englene", og derfor ville de føre mig paa deres Vinger, gjennem Ætheren, medens han vil blive straffet for dette mahomedanske Afguderi!)

Tilsidst sammenligner han sig og D. med Castor og Pollux, hilser ham som „Danmarks Melpomenes største Digter", da han allene „uden B.'s „Hielp er kommet op af Hulen, og med et Hop (o: „Hakon Jarl) har naaet Fieldets Top", besværger ham ved „Aladdin — — — og Emma," (hvo holder sig vel for Latter?) forsikrer ham:

Naar hver sin Yndlingsdigter drømmer sig.
Den ene, som opveier Millioner,
Og Guden i vort Bryst, som over Mængden throner,
Med Smagens Jodepublicum forsoner,
Jeg tænker Dig, og Du erindrer mig;
(en aabenbar Usandhed!)

og sætter endelig Kronen paa det Hele, i det han siger:

Min Gang mod Banens store Maal er seen; (!)
Men stadig, lige, tryg, paa begge Been.
Dog, hvad jeg finder, efter mange Kampe,
(Ifald jeg ellers finder een)
Det bliver neppe den forunderlige Lampe,
Men ventelig Vaulunders Steen!

Det hele Brev gaaer saaledes aabenbar ud paa at vinde Digteren Oehlenschäger, som Baggesen ansaae for ligesaa uklog, som Aladdin, og derimod paa at indbilde, om muligt, Publicum, at han selv dog

i Fortieneste og sand Værdi staaer langt over Oehlenschläger, og at han søger noget langt solidere end Lampen, (eller den „egentlige Poesie", der jo, efter Labyrinthen, ikke hører til vort Huusbehov), nemlig, Vaulunders Steen, eller som han senere kalder den: „Philosophiens Ende og Maal"!

Man tør haabe, at Læseren af ovenstaaende Fremstilling har indseet fra hvad Side Baggesens hele litteraire Bane, fra dette Øieblik af, bør betragtes: nemlig, som en Stræben efter at indbilde sig selv og sine Landsmænd, at han var paa Veie med at finde denne de Vises Steen, hvortil senere kommer et Forsøg paa at vise, hvorledes den „fæle, skumle Tvivl" var altfor grundet, da Digteren Oehlenschläger ei mere forstaaer at gnide Lampen rigtig, og at den derfor bør tilkiendes en anden: Ingemann. (See Danfana, Februar, S. 183.) Baggesen er naturligviis altfor meget Philosoph til selv at attraae dens Besiddelse!

Syvende Paragraph.

Om Giengangeren, den nye Fortale til Digtervandringerne og den, i disse, affecterede Omvendelse til den sande poetiske Tro.

Det omtalte Konstgreb, hvorved Baggesen troede at vinde Oppositionen, var intet mere eller mindre end den Erklæring, at han hidtil ikke havde

frembragt et Digt, som var hans Digterliv værdigt eller overeensstemmende med hans sande Natur. Han fremstillede i en Dialog, imellem hans Gienganger, Forfatteren til Alt, hvad han hidtil havde skrevet, og „Jeg selv", det Væsen, hvis Rolle han nu vilde prøve at spille, hvad han ansaae for Poesie, og hvorledes han vilde have den behandlet. Ikke at tale om, at Alt hvad der siges i denne Anledning, er aldeles uphilosophisk og upoetisk, saa er den hele Bog, i sin Form og i sit Formaal, det mest talende Beviis paa, hvorvidt Hovmod og Egoisme kan forvilde et Hoved, der ikke er sig selv mægtigt.

I. Baggesens Tilstaaelse af, at hans Digte ere upoetiske, er ledsaget med den sædvanlige Fornemhed, hvorved den egentlig ophæver sig selv. Giengangeren, som heelt igiennem burde revses, er i Grunden eet med „Jeg selv," og de sige hinanden de største Complimenter (S. 29 og 33) i Anledning af de Uartigheder, man havde fundet i Riimbrevene imod en meget agtet Dame og en hædret Olding. „Jeg selv" benævner sig saaledes: (S. 25.)

Uskyldighedens egen omme Ven,
Blodfienden af gemene Vittigheder, (??)
Og Gratiernes evige Tilbeder,
Selines Sanger, jeg Jens Baggesen!

II. Han er uklog nok til at udstøde foragtende Ord imod den Tidsalder, han vil indsmigre sig hos. (S. 17.)

Ja! død for Andres Liv,
For hvad man kalder saa, for hvad jeg kalder Kede,
Kuld, Krampe, Kryben, Kiævlen, Kamp og Krig
Krimskrams, Kujonskab og Kiæltringeri,
Og alt, hvortil min Siæl har Lede —
Død er jeg for en Levetid, hvis Aand
Er Had til Aandens Virken, og til Aanden,
Og Kiærlighed til Rangler og til Baand,
Og overalt til hvad der er for Haanden. —

III. Han bebreider Aladdins Forfatter det meget sarkiske i hans Sprog, men vover at kalde sig selv (S. 39) „det danske Sprogs Borger." (Man haaber, at den ellevte Paragraph skal tilstrækkeligen godtgiøre det Ufortiente i denne Hæderstitel.)

IV. Han driver endeligen sin Toileløshed til det høieste Punkt, ved at angribe med bidende, fornærmelig Satire, alle de Ældre, som Oppositionen laae i Strid med, hos hvilke han sikkert ikke forstod at skielne det Gode fra det Slette, og med hvilke han tilforn meer eller mindre havde staaet i venskabeligt Forhold, samt ved at overdynge den, vist nok svage, men, i Sammenligning med Baggesen, skyldfrie Rahbek, med alle Slags plumpe Uartigheder, fordi denne, efter sin slemme Sædvane, roste han saavelsom enhver anden (S. 75—98). Men herved taber hele Tilstaaelsen al Værd, da man seer tydeligen, at den ikke er meent; og Forkastelsen af alle hans Værker har ikke stort at sige,

naar han med det samme forkaster den hele Tidsalder, i hvilken de frembragtes.

V. Men alt dette er dog Intet imod den Hovmodighed, hvormed den hele Bog er skrevet. Han siger i Prologen:

Vort Sangfields stormende Fiender,
Vorde for mange! de skiule vort Land med mylrende (?) Skarer,
Lig Græshopper, i Styrke Foragt, (?) men Rædsel i Antal (?)

og ligesom nu Odysseus *) kom hiem fra Toget til Ilium, og, understøttet af sin Søn Telemachos, straffede med Døden alle Penelopes dumdristige Beilere, — saaledes kommer Jens Baggesen hiem fra en Reise til Paris, for, understøttet af sin Søn (!!) Adam Oehlenschlåger, at holde „Dommedag" over disse mylrende Skarer, — der slet ikke existerede; thi alle de Mænd, han angriber, vare meer eller mindre hans Samtidige, og kunde derfor slet ikke siges at vorde for mange. Skulde dette siges om Nogen, var det netop om dem, som Baggesen søgte at vinde ved sine vilde, affindige Angreb paa deres Modstandere. — Enden kroner Værket, tænkte Baggesen, og opbevarede denne skionne Sammen-

*) Til endvidere Oplysning følger en Oversættelse af Odysseens to og tyvende Bog, der handler om Odysseus's Hevn over alle Beilerne.

ligning for Bogens Slutning. Man læse selv hans Ord: (S. 176—78.)

Jeg ei dem griber an af Egennytte —
Jeg veed, at jeg i denne Krig,
Slog jeg og hele Hæren, sikkerlig
Gior ei det allermindste Bytte — *)
Det er for Musens Ære, Sangens Liv,
For Konstens (?) og for Sprogets Sag jeg fegter;
Med hvis Formuenhed, i Suus og Duus,
De, mens Odysseus borte var, og Sønnen (?)
I Opvært, holdt saa skiændeligen Huus. —
Det er for Alt, hvad mig er helligt vorden,
For Tanken og for Følelsen **) i Norden,
Saavidt den yttrer sig i Sang,
Jeg mod de Svirebrødre, som fortære
Parnassets Gods, og skiænde Musers Ære,
Satirens krigeriske Fane svang.
Nu hielper ingen Sukken, ingen Stønnen,
Nu svæver over Hov'det deres Dom!
Odysseus, som de frækt med Vinen overstænkte,
Hvem een af dem endog en Kofod nylig skiænkte,
Fordi de ham en gammel Betler tænkte,
Foryngt, i al sin Kraft til bage kom. (!!) —

*) Det er mærkeligt, at Baggesen saaledes stedse taler om sine rene Hensigter der, hvor Ingen bestylder ham for urene: i Forbindelse med hans sieldne Lyst og Færdighed, til at tale om sig selv, vækker det en meget slem Mistanke!

**) Disse tvende Ord ere udmærkede af Baggesen selv, for at vise, at en Digter slet ingen Phantasie behøver, og at denne derfor slet ikke bør forsvares!

Vor Dialog er blot en Kamp for Spog, der fæl-
der (?)
Antinoos (Rahbek?) til Prøve! Vee dem! Vee!
Naar Jeg slaaer Hammen af og holder
op at lee!
Naar hele Sværmen det for Alvor
gielder,
Hvis de mig tirre til det sidste store Slag,
Hvor sig Telemachos vil med min Harm forene,
Tilskyndet af vort Nordens Athene
For at fuldende deres Dommedag!

Hvo som her ikke hører den mest uhyre Egoisme og Indbildskhed, han er visseligen stokdøv, og paa ham er al videre Tale spildt! — At dette Giengangeriets forfængelige Formaal ikke havde den forønskede Virkning er meget naturligt. Det Partie, han beilede til, foragtede en saadan Fremfærd, og da hertil kom de absurde Meninger om Poesie og Kritik, hele Bogen vrimler af, saa blev denne kun en Gienstand for Latter, og man ynkede en Forfatter, der beherskedes af en saa vægelsindet og indbildsk Muse.

Til videre Beviis afskrives følgende Steder: (S. 140.)

Nonsens.

Kan den *) i Digterværker gives meer
End Tasso, Dante, Milton og Homer?

*) Dette „den" svarer til Intet. Desuden er der heller ingen Mening i de fire foregaaende Sider fra 136—140. Skulde man udpege Alt det meningsløse, maatte man aftrykke en fierde Deel af hele Bogen.

End Shakspear, Göthe, Klopstock, Ewald, Schiller,
Og Ætnas Skiald og Skotlands Harpespiller?
Cervantes, Camoens *), Horaz, Virgil,
Og Pindar?

Jeg selv.

Neppe meer — i Form og Stiil,
I Farve, Tone, Kraft, og Liv og Ynde,
Men vel i Stof, i Aand, i Fylde selv (?)
Af Kilden til enhver Begeistrings Elv:
Religion. — Vi burde dog begynde,
Saa synes mig, engang at stille frem
I Sang og Digt, det nye Naturens Rige, (?)
Til hvis Olymp og Lidskialf, iblandt dem,
Du nævnte, Göthe kun har kiæk begyndt at stige (!)

(Hvilken Forvirring i Begreberne! Hvilken tankeløs Sammenjasken af alle store Digtere under een intetsigende Cathegorie!)

Nonsens.

Da Giengangeren giør den Indvending, at det er Alles Klage, at den nuværende Tid intet Stof leverer for Poesien, og, at Alt er forvandlet til Taktik og Mathematik, saa svarer „Jeg selv." (S. 145—6.)

De mindre Guder, som vor Sandsen leder efter,
Er den usynlige Navnløses Ord,

*) Denne Digter medtages for at efterligne Schlegel og Tieck. Det er overhovedet meget latterligt at see, hvorledes Baggesen saa ofte bruger disse Forfatteres Tanker og Udtryk, uden at forstaae dem, og dog hvert Øieblik lader haant om dem.

Som, magtbevingede, fra Templet, hvor han boer,
Igiennemflyve Himmel, Hav og Jord
Og Ild, med Livets Bud. Naturens Kræfter
Er Aander! Mon Elektron (!) buldrer ud
Med mindre Kraft end Tordnen: Jeg er Gud!
Fordi han ikke blot i Skyen, som sig dunkler, (?)
Men selv i Løvens Blik, i Ormens Glimmer funkler?
Mon Magnas (!) mindre stærk udfolder os sin
Magt,
Fordi han har udvidet os sit Rige?

Kan der vel tænkes en galere Mening, end at det abstrakte Begreb om Naturkræfter, i hvilke aldeles ingen Idee findes, eller i det mindste endnu ikke er fattet, skulde kunne repræsentere Billederne paa de høieste Ideer i Poesien, og saaledes indklæde i Phantasiens Former det aandelige Liv, der selv styrer deres Virksomhed?

Forvirrede Begreber.

S. 112 kaldes „flittig Konst og Rigdom af Genie Poesiens Form og Stof," og S. 114 tales der om genieløs Konst og konstløs Genie. S. 109 tages Genie ganske identisk med „tøileløs Phantasie," og S. 130 adskilles „blot Genie" fra den „stemplende Konst." S. 128, 29 kaldes Anlægget af det norske Huus i Søndermarken, Digtekonst, (!!) hele Norden i det Lille, (!!) og tilsidst udraaber „Jeg selv":

Saa stor (?) er Konstens Magt! Hvad vildt Naturen spreder,
I rolig Harmonie forener den,

Og hvad harmonisk heelt hiin gav paa fierne Steder,
Den flytter til vor egen Bopæl hen —
Som Selvfrembringer, (??) eller Oversætter. (!!)

S. 120 tales derimod om Konstens Altar saaledes, at man maa anse det for eet med Poesiens Altar.

Men S. 119 findes det Allerlatterligste: en Sætning, som ganske tilintetgiør den hele Gienganger, Omvendelsen og den foryngede Kraft, og som viser den indbildte Odysseus, „Mesteren i Paafund," i sin hele indvortes Forvirring.

Gienganger en.
Jeg veed, at mine Vers er ikke maadelige,
Da hele Verden just gior ikke slige,
Og dermed slaaer jeg mig til Ro.

Jeg selv.
Det er kun lidt; men det er altid noget!
Skiønt Digter-Loven fordrer meget meer.
Det væsentligste dog, hvorpaa den seer,
Er Velklang, Liv og Rigtighed i Sproget.
Kun der, hvor dette mangler, byder den:
(Hvis genialske Træk Erstatning ikke give)
Herr Skribler! hold aldeles op at skrive!

Hvo tænker ikke her med Baggesen selv: (Kom. Fort. 1 D. S. 227.)

Naturam furca pellas ex
Hun kommer dog igien, den Hex!

Thi dette Sted lærer jo klart og tydeligen, at det hele Digt er Affectation med Noget, Baggesen

aldrig har følt, og Praleri med Grundsætninger, han ei forstaaer, eller hvori der aldeles ingen Mening er! Mon han dog ikke ofte siden har tænkt, hvad han engang skrev: (Kom. Fort. 2D. S. 237)

Vee! tretten Gange vee det Øieblik,
Hvori jeg første Gang det Indfald fik,
At rime!
Vee, tretten Gange vee den Tyge Brahes Dag,
Da noget (ganske vist en Diævel) lumskelig
I Øret hviskede mig:
„At giøre Vers er ingen Sag!"
Jeg siden ei har havt en rolig Time!

I den nye Fortale til Digtervandringerne proclameres høit og lydeligen den poetiske Omvendelse til den sande Tro. Men ikke at tale om, at alle hans senere Arbeider benegte denne Omvendelse, saa indeholder denne Fortale selv tilstrækkelige Kriterier paa dens fuldkomne Uægthed. Baggesen erklærer: (S. VI) „For dem, der an„see Poesie for rimet Prosa, for konstig bundet „Dagligdagstale, for blot legemlig (?) Moro — „for dem, der ansee den blot for Naturefterlignelse „i det Lille, eller Fremstilling af Livets enkelte Vir„keligheder — for dem, der ansee den for Liden„skabernes Tolk, Begrebernes Sanger eller Kund„skabernes Maler — selv for dem, der, ærende den „høit, forverle den med Philosophien, og forestille „sig dens Sol blot lysende — skriver jeg ikke denne „Fortale. Jeg har tilfredsstillet dem alle meer el-

„ler mindre med de slettеste blandt mine „Digte — og med dem især, der aldeles „ikke vare det." — Videre: „(S. X) Sandelig, „hvis min Bane var endt, hvis jeg, som Dig„ter, maatte bedømmes efter hvad jeg hidind til „har ladet komme for Lyset; langt fra at tage denne „(?) Tvivlen om min egentlige Konstcharakteer ilde „op, vilde jeg endog tilgive, om man af„sagde den mest ufordeelagtige Dom „derover." — Videre: (S. XI) „Ærligen tilstaaer „jeg, at jeg hidindtil, fra den høiere (?) Kritiks „Standpunkt, oftere har misbrugt, end heldigen „brugt de Digtereyner, Naturen betroede mig." Videre: (S. XV) „Men værre var den bittre Nødven„dighed, formedelst Hensyn paa min oeconomiske Tarv, „helliggiort ved den strenge Pligt, at opoffre sig „for Sine, at see mig nødsaget, at lade Stykker „løbe med i mine Udgaver, der fyldte blot Arkan„tallets Huller." — Videre: „Jeg trøstede mig „altsaa, som Skribent, over Digterens Tab, saa„meget lettere, da jeg egentligen ikke did„indtil tænkte paa at optræde som Dig„ter i alleregentligste (!) Betydning*); „vel følende, at jeg som saadan, trods min Forfat„ter-Alder, ikke endnu var fuldkommen moden." Endeligen taler han (S. XX) om den „ham selv, saa

*) o: Som episk og lyrisk Digter: see herom Slutningen af 8de Paragraph, og Digtervandringer, S. 183. Labyrinthen, 1 Deel, S. 144.

„klart, som nogen, indlysende Hidtilsmangel „paa Eenhed, Heelhed og Selvstændig„hed i hans Værker." — Man haaber, at de her anførte Erklæringer ere tilstrækkelige for at sætte Læseren ind i den Aand, som herfker i denne Fortale. Havde Baggesen Intet skrevet efter denne, saa vilde vist nok Mange have troet, at han virkeligen havde omvendt sig; men nu røber han selv for dem, som kunde havt denne Tro, sin indre Uklarhed, ved det, han efter denne Tid har udgivet. Allevegne, desuden, hvor han her taler om Konsten, hvilken betragtes identisk med Poesien, (altsaa lige tvertimod hans Lære i Giengangeren!) savner man i hans temmelig skruede Ord al den inderlige Kiærlighed, al den klare Anskuelse, al den naive Simpelhed, kort al den Salvelse, som saameget rører os, saavel i Göthes som i Tiecks og flere af Schlegelernes Skrifter. Han giver os ikke et eneste originalt Blik over Konstens Væsen, eller en eneste, ham egen, Betragtning: Alt er enten tomme Ord, eller laante og for endeel af Lærlingerne forslidte og misbrugte Talemaader. Han yttrer desuden Frygt for Miskiendelse og Beskyldning for „Nid", som ikke røber Bevidsthed om en god Sag. Og naar han endeligen erklærer (S. XXXV): „For nærværende Tid er „min poetiske Theorie, den være rigtig eller „falsk, uforanderlig; og min Dom om „Digtekonstens Mestere og Mester„stykker ikke mere vaklende;" saa skal den

ottende og tiende Paragraph tilstrækkeligen godtgiøre det ganske uhiemlede i denne Forsikkring. At han fortæller, hvorlunde han stedse uden Orden eller Plan, uden kritisk Valg eller Skionsomhed, udgav sine Digte, ja, at han, imod sit følte Kald, skrev sine comiske Fortællinger, for at betale sin afdøde Faders Gield: gior ham vistnok som Menneske beklageligere i vore Øine, man kan jo dog ingensinde forhøie hans ringe Digterværd. Heller ikke kan hans Klage (S. XV) over den „bittre Nødvendighed," som „nødsager" ham til at udgive sine forhen trykte Arbeider, paa nogen Maade formilde Kritikens retfærdige Dom over noget af disse. Og selv denne Svaghed, ja denne Fornærmelse imod en Konst, som Baggesen selv kalder „inderlig kiær og underlig hellig," kan aldrig tilgives ham, endog som blot Menneske betragtet. Den, der i Sandhed elsker sit Fædreneland, den der ærer Litteraturen som et heelt Folks Eiendom, den der tilbeder den hellige Konst, saaledes som Baggesen forsikkrer os, at han gior det, den kan aldrigen vanære sin Kiærligheds ophøiede Gienstande, og han kæmper hellere imod sin ublide Skiebne; thi er hans Kald Konstnerens, saa vil sikkert en venlig Haand engang frelse ham. Og bukker han endog under, som vor uforglemmelige Ewald, da er en reen Samvittighed en fuldkommen Erstatning for ethvert Tab og Savn: hans Ære er frelst, og hans Minde hædres.

Hvad der for Resten siges af nogen Mærkelighed, er kun til at lee af. Saaledes: hvad han melder om „de enkelte Træk i hans Værker af høiere „(?) Phantasie, de Udbrud af hellig *) Ild, alle „de Tegn paa dybere Anskuelser og Glimt af evig „Ild," og endeligen „alle de Stiil-Konstens (?) Trylleslør, trods hvilke man dog opdager Mangel paa Eenhed, Heelhed og Selvstændighed." — Saaledes: „Planerne til store (!) Dramer og episke „Digte, der bragtes til en vis (?) Grad af Tydelighed og Klarhed i Baggesens Hierne og i lette „(!) Omrids paa Papiret." — Saaledes: „hans „Studiers Mangfoldighed, der giorde ham Behandlingen af et stort Æmne umuligt, da han, undtagen Jurisprudents **) og Medicin, har søgt (!) „at giøre sig bekiendt med alle andre Videnskaber." — Saaledes: „at han stedse meer eller mindre var „begeistret af Ideen, endog der, hvor hans Digt „mest kunde synes at bære Leilighedspræget." Dette sees især af de uforlignelige Hymner til Fornuften, Siælen, Andagten, o. s. v.!

Den sidste Deel af denne Fortale handler om Baggesens Foranderlighed ***) i hans Menin-

*) Hermed menes venteligen det hyppigen anvendte, af Thaarup eller af Bibelen laante Udbrud: Hellig! Hellig! Hellig!

**) Desto mere har han studeret den grammatikalske Jurisprudents, thi hans senere Kritiker ere intet andet end det skammeligste Lovtrækkerie med Ordene, og med for længe siden abrogerede Love, dem han med sædvanlige Procuratorkneb: Opdigtelse og Forvanskning, veed at fremsætte som vise og der anvendelige!

***) Et passende Udtryk. Thi havde han sagt Forandring, saa kunde han ikke mere skifret; men Foranderlighed betegner, at vi endnu kunne vente flere Metamorphoser! — De kom ogsaa, hvilket den tiende Paragraph skal vise.

ger om andre Digtere. Undskyldningen (S. XXII) at, „skulde man aldeles tilbageholde sin Dom, ind„til man blev fuldeligen oplyst, vilde ingen Viden„skab kunne begyndes, langt mindre fuldendes," er, i og for sig, aldeles gyldig, men her uanvendelig, da ikke nogen enkelt Dom forandres, men alle Principerne for alle Dommene. Hvorfor vil Baggesen ikke her tilstaae med samme Oprigtighed, at han har feilet? Hans Fortælling: (S. XXIII) „Der gives „faa menneskelige Forfatninger, fra Overflødighedens „til Armodens, fra Hofmandens til Eremitens, fra „den i Verden omhvirvlede Reisendes, til den Aar „ud og Aar ind i sin Hytte med Kone og Børn „levende Bondes, jeg ikke har fundet (?) mig i, snart „i Syden, snart i Norden — der gives faa Kon„stens og Videnskabens Sphærer, hvori min Aand „ikke har svævet — faa Europas dyrkede Lande, „og dyrkede Sprog, hvori jeg ikke har gjort Be„kiendtskab med det Kiendeværdigste." (uden Tvivl et meget parisisk Bekiendtskab!) „At jeg altsaa ved „bestandigen at berige, maaskee overlade mig med „nye Følelser, nye Fornemmelser, nye Anskuelser „af Livet, af Verden, af Mennesket og af Natu„ren oftere end de fleste, maa have forandret mine „Meninger, er naturligt." (Denne Periode synes at være Originalen til Baggesens poetiske Ven, Hr. Blicherolsens (See Dansk. Juli S. 91) naragtige Ekstase i Fortalen til den psychologisk mærkværdige Bog: To Dages Læsning.) At Giengangeren skulde være „skiemtsom" faaer han Ingen, med sund Fornuft, til at troe. Mon da ikke ogsaa Brevet „Noureddin til Aladdin" er skiemtsomt?

Om Baggesens naturlige (?) Kald til Alvor, (S. XXX) og om hans uafladelige Studium af Ewald og Bibelen, kan man her intet andet sige, end at det ikke har frugtet det allerringeste i nogen af hans

poetiske Frembringelser; thi imellem Balders Død og Eventyret Emma, eller imellem Davids Psalmer og Baggesens Hymner, er der større Forskiel, end imellem Jerusalem og Korsør. Heller ikke have Evangelierne, som nævnes blandt de Dele af Bibelen, han fornemmeligen studerede, bidraget det ringeste til at gjøre ham human, overbærende eller sandru. At den dybsindige, kraftfulde Schiller (S. XXXV) har havt mere Indflydelse paa hans Digtekonst, end den muntre, leflende Wieland, af hvem han, baade som Digter og som lærd Kritiker, er en forulykket Copie, er derfor ligesaa absurd at paastaae, som om man sagde, at Ingemann var en Copie af Parny eller T. C. Bruun!

Den store Göthe mener han at forstaae bedre end alle andre, da han i lang Tid satte Wieland over ham, (!) og troer saaledes nu, da han beundrer ham, ikke at staae Fare for at miste den „Aandens Frihed", han let kunde tabt, ved blindt hen at efterligne ham, men meget mere selv at kunne foreskrive sig „modne, uforanderlige Love." At disse, som da skulle lede til noget endnu bedre end Göthes Poesie, ere usle og uforstaaelige, vil man erkiende ved at læse de to første: 1) At det Mystiske i Poesien, der skal komme af en nye Digter-Religion, (?) er at søge i Naturphilosophiens levende Fremstilling af Naturkræfterne, (!) og 2) at Hexametret skal fortrænge Rimet — der er Grundlaget for den hele nye Poesies eiendommelige Form. Disse Phraser, saavelsom hele Fortalen, ere et overmaade talende Beviis paa, at de „excentriske Svingninger" (S. VI) ikke endnu havde forladt Baggesen, saavelsom, at det stod aldeles ikke i hans Magt at fatte og tilegne sig Frugterne af den nye tydske Gjæring.

Kort Efterretning om det store Kongelige Bibliotheks Stiftelse, Skiebne og Tilstand.

Da vi endnu savne en Historie af det store kongelige Bibliothek, og de adspredte Efterretninger man i forskiellige Skrifter finder om denne herlige, for vort Fædreland saare hæderfulde National-Indretning, ere deels ufuldstændige, deels uneiagtige: ville følgende Optegnelser, hvortil det første Udkast blev giort for at benyttes til et Værk, som udgives i et fremmedt Sprog, maaskee ikke synes ganske overflødige. Denne deres første Bestemmelse kan forklare, hvorfor adskillige Underretninger, der kunne ansees for at være temmelig almindelig bekiendte hos os, ikke ere udelukkede. De meddeles her i en noget forøget og udførligere Skikkelse, uden dog at omfatte mere end de yderste Grundtræk af deres Gienstand, og uden at gaae ind i en fuldstændig Udvikling af alle de enkelte Partier, som det tilkommer en Beskrivelse eller Historie af et stort Bibliothek at berøre og afhandle. Et saadant Værk kunne vi efter Sigende vente os fra Hr. Professor og Bibliothekssecretair Werlauffs Haand. Imidlertid modtage Læseren velvilligen dette korte historiske Udkast, som maaskee kunde efterfølges af flere Bidrag til Kundskab om denne kongelige Bogsamling

og enkelte af dens litterariske Mærkværdigheder og Sieldenheder.

Det store kongelige Bibliothek d. 30 August 1816.

Det er ikke allene sandsynligt, men historisk beviisligt, at de danske Konger førend Frederik den Tredie have været i Besiddelse af private Bogsamlinger; men de have ikke været af Betydenhed, og de Efterretninger, Tiden herom har levnet os, ere faa og ikke af nogen Vigtighed. De forbigaaes her, hvor Talen er om det nærværende Bibliothek fra det Tidspunkt, hvori dets egentlige Stiftelse kan hensættes. En fuldstændig Historie om dette Bibliothek deler sig rigtigst i tre Perioder: den første og længste fra Stiftelsen til 1778 (da Møllmann døde.) Den anden fra 1778 til 1793, da Bibliotheket aabnedes til offentligt Brug. Den tredie fra 1793 til nærværende Tid.

Det store kongelige Bibliotheks rette Stifter er Kong Frederik den Tredie, der var en Kiender og Ynder af Videnskaberne, hvilke han, baade som Prinds og som Konge, selv sysselsatte sig med, saavidt høiere Pligter tillod ham det, hvis Dyrkere han beskyttede, og hvis Tarv han ved denne Indretning paa en kongelig Maade fremmede. Fra hvilket Aar man egentlig kan regne Bibliothekets Stiftelse, er ubekiendt, eller i det mindste uvist. Allerede i Aaret 1663, da den bekiendte Lærde Mar-

tus Meibom fratraadte sit Bibliothekar-Embede, som han kun maadelig skal have bestyret, var den kongelige Bogsamling saa betydelig, at Fortegnelsen over samme udgjør 426 tætskrevne Foliosider *), og efter en (som det synes med denne samtidig) summarisk Optælling af Bøgernes Antal **), saaledes som de fandtes i de forskiellige Fag af Bibliotheket, udgjorde de 2625 Folianter, 2967 Quarter, 3001 Octaver, 1306 Duodezer, i Alt 9899 Bind, foruden 50 Musikbøger og 733 Bundter eller Fascikler med Smaaskrifter og Disputationer. Efter en noget sildigere (med Griffenfelds Haand skreven) Designation var Antallet 10,166 Bind.

Det kan neppe være tvivlsomt, at Kong Frederik den Tredies Bogsamling først har havt en anden

*) Ved Enden af denne findes Meiboms Paategning, at Bibliotheket efter denne Fortegnelse er overleveret Schumacher; dennes Quittering for Modtagelsen (saaledes lydende: "Qvam mihi Serenissimæ Regiæ Majestatis Bibliothecam, ita ut hoc catalogo scripta renumerataqve extat, tradidisse scripsit Marcus Meibomius, eam me isthoc modo & numero accepisse testor Petrus Schumacherus. Hafn. d. 18. Jul. 1663) og Wilh. Worms Tilstaaelse (4. Jan. 1671) at have modtaget Bibliotheket i samme Stand af Schumacher.

**) Den bevares paa det kongelige Bibliothek, og har den Titel: Enumeratio librorum Serenissimi Regis Friderici tertii.

Plads, end den nærværende Bibliotheksbygning — efter al Rimelighed paa det kongelige Slot. 1663 blev den siden som Statsmand saa berømte Peder Schumacher kongelig Bibliothekar, og forestod dette Embede i 8 Aar (fra den 18de Jul. 1663 til d. 4de Jan. 1671). I dette Tidsrum var det, (1666, som nogle Efterretninger melde) at Kongen lod opføre den smukke og anseelige Bygning, 136 Alen lang, hvori Bibliothekets prægtige Sal indrettedes i den mellemste Etage, ligesom det kongelige Konstkammer fik sin Plads i den øverste; og fra den Tid regner man med Rette det store kongelige Bibliotheks Tilværelse, og den udødelige Griffenfeld for dets første Bestyrer. At Frederik den Tredie har betient sig af ham ved Bibliothekets Indretning efter en udvidet Plan, er ligesaa rimeligt, som det er vist, at denne Post var den første Anledning til den glimrende Lykke, som den lærde og kloge Schumacher gjorde paa den politiske Løbebane. Endnu medens han forestod Bibliotheket blev han 1668 Cabinetssecretair.

Bibliothekets Grundvold, da det stiftedes, bestod saaledes i den Samling af Bøger, Kong Frederik den Tredie allerede eiede, og tildeels havde arvet efter sine Forfædre; men han sørgede for, at det snart fik betydelig Udvidelse ved hele Bogsamlinger, som Kongen kiøbte, eller som skienkedes ham for at indlemmes i det kongelige Bibliothek. Saaledes kiøbte Kongen Etatsraad P. Scavenii betydelige og kostbare

Bogsamling *), hvorover en systematisk Fortegnelse er trykt i Kiøbenhavn 1665. Rigsdrosten Joachim Gersdorff skienkede Kongen i levende Live sin ypperlige Samling **), som vel har udgiort en tituſinde Bind, eller derover, hvoriblandt ogsaa skal have været endeel gode spanske og italienske Haandskrifter. Vice-Statholderen i Norge, Geheimeraad Just Høeghs og den lærde Adelsmand Laurids Ulfelds Bogsamlinger kiøbte Frederik den Tredie. Han sørgede tillige paa andre Maader for et Bibliotheks Forøgelse, der var ham kiært, baade som hans egen Stiftelse, og som det Sted, hvor han gierne og hyppigen tilbragte endeel af de Timer, som Regieringssysler levnede ham; og han efterlod sin Søn den kongelige Bogsamling i en paa den Tid rigelig udstyret Tilstand — uagtet den kun maa have opfyldt en liden Deel af Rummet i den store Bi-

*) Den udgiorde 1633 Folianter, 2152 Quarter, 1666 Octaver, 389 Duodezer, i Alt 5840 Bind; og er samlet med godt Udvalg i alle Fag. Ved Enden af Catalogen anføres 38 Manuskripter, hvoriblandt adskillige af Værdi (f. Ex. et Haandskrift af Dante's Comedia divina. Cod. Reg. Fol. No. 436. m. fl.)

**) M. Meibom var i nogen Tid ogsaa Bibliothekar hos Gersdorf, og skal have forfattet en Catalog over hans Bøger. Formodentlig er det den, som findes i god scientifisk-alphabetisk Orden, i en meget zirlig Afskrift, paa det kongelige Bibliothek; tre store Foliobind.

bliotheksfal, Kongen lod bygge. Blandt de under Frederik den Tredie anskaffede Bøger udmærke sig i Bibliotheket især de i Folio-Format ved deres Mængde og eensformige Indbinding, ligesom de og bære Stifterens Navnetræk paa Ryggen af Bindet *). — Aaret efter Frederik den Tredies Død afgik Schumacher fra sin Post som Opsynsmand over det kongelige Bibliothek, hvilken betroedes til Wilhelm Worm, en Søn af den berømte Ole Worm, der imidlertid hverken som kongelig Bibliothekar, eller Historiograph, har efterladt sig noget stort Navn. Endnu findes en Fortegnelse over Bibliothekets Tilvæxt i de Aar, Griffenfeld forestod samme, skrevet af W. Worm; men den indbefatter efter Rimelighed kun de Bøger, som Tid efter anden enkelte ere anskaffede **); da Bibliothekets Forøgelse i Griffenfelds Tid ved hele Samlinger var langt betydeligere.

*) Dette finder man derfor hyppigen i Bibliotheket; men Christian den Femtes Navnetræk findes næsten slet ikke, og saare sielden hans Efterfølgeres indtil Frederik den Femtes.

**) Den udgior 20, kun tildeels fuldskrevne Folio-Blade, og er skreven 1671 med Wilh. Worms Haand, som ogsaa paa den sidste Side har quitteret for Modtagelsen. Titelen er: Catalogus librorum typis exaratorum, pariter ac Mss. quibus curante Petro Schumachero aucta est Bibliotheca Regia. Fol. 17—20 opregnes Titlerne paa 80 Haandskrifter, hvoriblandt Ingen af stor Betydenhed.

Dets Tilvæxt i Kong Christian den Femtes Tid og under Worms Bestyrelse i 33 Aar (indtil 1704) har uden Tvivl forholdsviis været langt ringere. Af hele Samlinger, hvormed Bibliotheket i dette Tidsrum forøgedes, veed man kun at angive een:*) Esaias Puffendorffs Bogsamling, som i det historiske Fag var temmelig vel forsynet, og i Særdeleshed rig paa sieldne Smaaskrifter hørende til Tidens Historie. En Fortegnelse over den Puffendorffske Samling er trykket i Hamborg 1690. — Under Frederik den Fierde erholdt Bibliotheket sin vigtigste Berigelse i Etatsraad Christian Reitzers Bogsamling, der udgiorde over 13,000 Bind, var meget rigt i det historiske, juridiske og politiske Fag, og havde en herlig Samling af latinske Classikere, hvoriblandt mange gamle og sieldne Udgaver **). Med denne Samling kom ogsaa den yngre Sperlings vigtige Haandskrifter til Bibliotheket; men Marqu. Gudii rige og fortræffelige Samling af Codices lod man 1710 gaae til Wolffenbüttel. — Under Christian den Siette blev den forrige hertugelige Gottorpske Bogsamling (stiftet 1606 af Her-

*) Paa det kongelige Bibliothek findes en haandskreven Fortegnelse i Folio over en betydelig Samling af Boger i forskiellige Fag, og ved Enden læses: „Die in diesem Catalogo beschriebene Bücher sollen geliefert werden von mir Herman Meier." Copenh. d. 9. Märtz 1673. Men hvorledes det med denne Samling forholder sig, og hvem denne H. Meier var; har ikke været at opdage.

**) Cf. Bernh. Raupach de præsenti rei sacræ & litt. in Dania statu. Hamb. 1717. 8. p. 33.

tug Johan Adolph) indlemmet i det kongelige Bibliothek, og var i denne Periode dets vigtigste Tilvæxt. De trykte Bøgers Antal i den Gottorpske Samling var ikke meget stort *); men Haandskrifterne vare tildeels af megen Vigtighed, og udgiorde, efter den 1734 af Mollmann affkrevne Catalog, 331 Nummere. Deriblandt var ogsaa adskillige gode Codices af græske og latinske Classikere og Kirkefædre (f. Ex. Hippokrates, Josephus, Plinius, Virgilius, Ovidius, Lucanus, Sallustius, o. fl.), og denne Samling, — som blandt det syttende Aarhundredes lærde Philologer var i temmelig Anseelse **) — kan betragtes som en Hoveddeel i Grundvolden til det konge-

*) Den skrevne Catalog over samme udgior et maadeligt Foliobind.

**) Cf. Epistola J. F. Gronovii ad Nic. Heinsium i Burmanni sylloge Epistolarum, T. 3. p. 506, og et andet af Js. Vossius til N. Heinsius (Stockholm 4. Mai 1650) sammesteds p. 586. 87. Vossius forsikrer her: "Aurei enim sunt revera codices quidam bibliothecæ illius (Gottorpiensis); sed hoc nemo resciverit non eruditus." Man seer end videre af hans Brev, at der handledes om at bytte disse Codices bort for nogle alchymiske Manuskripter, ved hvilken Leilighed Vossius beærer Hertugen af Holsteen med Navnet: princeps lunaticus. Om det daværende kongelige Bibliothek i Kiøbenhavn bruger han det Udtryk: "In Regis Daniæ bibliotheca recte mones, nihil reperiri præter pulverem & sordes." Det Seefeldske Bibliothek roser han derimod.

lige Bibliotheks Manuskriptsamling, hvilken omtrent paa samme Tid (1732) erholdt en ikke mindre vigtig Udvidelse ved de efter Grev Christian Danneskiold-Samsøe kiøbte Haandskrifter. Disse havde for en stor Deel deres nærmeste Herkomst fra den lærde Frederik Rostgaards Bibliothek, og deriblandt var ikke faa Codices af græske og latinske Classikere og andre vigtige Manuskripter, som denne Lærde havde indkiøbt paa hans Udenlandsreiser, især i Frankrige og Italien.

Under Frederik den Femtes Regiering udvidedes det kongelige Bibliothek ikke ved Indlemmelse af nogen heel og betydelig Bogsamling; men det berigedes, foruden den aarlige Forøgelse ved Indkiøb, med adskillige vigtige Manuskriptsamlinger, hvoraf især fortiener at nævnes: a.) En betydelig Deel Haandskrifter, for det meste hørende til den nordiske Historie, kiøbte paa Etatsraad N. Fosses Auction 1751, tilligemed mange trykte Bøger af hans ualmindelig udvalgte og i det Udvortes prægtige Bogsamling *). b.) Grams Manuskriptsamling (299 Nummere) fornemmelig hørende til den nordiske Historie og Litteratur, hvilke hans Arvinger 1752 overlod til Kongen. c.) De orientalske (hebraiske, arabiske og persiske) Manuskripter, der

*) Den skrevne Fortegnelse over de paa Fosses Auction til det kongelige Bibliothek kiøbte Haandskrifter og Bøger, udgior 64 tætte Folio-Sider, og Regningens Beløb var noget over 1000 Rdlr.

samledes af de ved Kong Frederik den Femte paa en videnskabelig Reise til Østerlandene udsendte Lærde, af hvilke den berømte Niebuhr, som ene overlevede sine Reisefæller, hiembragte denne rige og udsøgte Skat af orientalsk Lærdom, der udgiør en af det kongelige Bibliotheks ypperste Prydelser, og stedse der vil være et skiønt Minde om vor Femte Frederiks Ynde for Videnskaberne *).

Det kongelige Bibliothek var saaledes, deels ved enkelte betydeligere Forøgelser, deels ogsaa ved aarligt Indkiøb, henimod Midten af det attende Aarhundrede voxet til en ganske anseelig Størrelse, som i Skrifter fra den Tid angives til 60—70,000 Bind af trykte Bøger **). En virksom og nidkiær Opsynsmand havde det i 18 Aar (fra 1730 til 1748)

*) Nyligen er en fuldstændig og nøiagtig Catalog over det store kongelige Bibliotheks orientalske Haandskrifter forfattet af Hr. Professor Rasmussen. De udgiøre 6 cufiske Manuskripter, 33 arabiske Manuskripter i Folio, og 144 i mindre Formater, 90 persiske og tyrkiske i Folio og Quarto. De hebraiske, saavel de ældre, som de af Niebuhr indkiøbte Codices, ere beskrevne i den under Erichsen forfattede Manuskript-Catalog.

**) Thuras Hafnia hodierna. Kbh. 1748, S. 109. Jvf. Journal étranger. 1755, Mai. p. 13, hvor Bibliotheket allerede kaldes: "une des plus belles bibliotheques de l'Europe," og hvor man finder en kort Beskrivelse over samme, som dog kun er et Uddrag af Thuras Bog.

havt i vor udødelige Gram; men nu indtraadte en Periode af 30 Aar, hvori det vel ikke — som vi have seet — savnede vigtige Berigelser, og dets aarlige Forøgelse med nyere Skrifter heller ikke ganske forsømtes, men dog paa en meget planløs og utilstrækkelig Maade iværksattes; og Bibliotheket desuden Aar for Aar mere og mere blev til en død Skat, som Ingen kunde faae Adgang til, og som ved en tiltagende Uorden og Ufuldstændighed, heller ikke kunde bruges med behørig Nytte. — Det var den 1748 til Bibliothekar ansatte Professor i Historien B. Mollmann, der, som Grams Eftermand, blev det Modsatte af hvad denne store Lærde havde været, baade for Bibliotheket og for Videnskaberne; ja efterlod i Bestyrelsen af sit Embede det fuldstændigste Exempel paa en Bibliothekar, som han ikke bør være. Han forsømte ikke blot i høi Grad at sørge for Bibliothekets Forøgelse ved Anskaffelsen af nye udkomne udenlandske Skrifter og Fortsættelser af ældre, selv de betydeligste Hovedværker *); men

*) Det synes, som der i Mollmanns Tid var bestemt et Slags aarlig Fond for Bibliotheket af 1000 Rdlr., men denne anvendtes uordentligt, og i adskillige Aar finder man, at der slet intet anskaffedes. Desuden havde den franske Boghandler Philibert udvirket sig en kongelig Bevilling, at han maatte levere for 1000 Rdlr. aarlig til det kongelige Bibliothek. (Nyerups Br. til Schlegel, S. 12.) Den hele Sum, hvorfor der var anskaffet Bøger til Bibliotheket i

han efterlod endog at berige Bibliotheket ved Indkiøb paa Bogauctioner (hvoraf endeel vigtige, f. Ex. E. Pontoppidans, v. Østens, Klevenfelds, Langebeks, o. fl.) indtraf i hans Periode. Ikke blot lod han de anskaffede Bøger for en stor Deel henligge uindbundne, og de indbundne uindsatte i Fagene, hvor de henhørte, ligesom han ogsaa efter 1748 aldeles forsømte at fortsætte den af ham selv under Grams Opsyn skrevne Catalog (i 11 Foliobind): men han negtede endog paa den mest uliberale Maade Enhver, selv de lærdeste Mænd, Adgang til Bibliotheket, eller giorde dem samme saa vanskelig, at de opgav ethvert Forsøg paa at forskaffe sig den, eller, for at erholde Adgang, maatte forsyne sig med umiddelbare kongelige Befalinger. Det er saaledes bekiendt, at Langebek, som i Grams Tid daglig besøgte Bibliotheket, i 27 Aar (fra 1748, da Gram døde, til 1775, da J. H. Schlegel fik Adgang til Bibliotheket) ikke var der en eneste Gang, i hvor meget han end ofte maa have savnet dets Haandskrifter ved sine Arbeider i Fædrelandets Historie. Erichsen, der selv blev Mollmanns Eftermand, fandt det umuligt i sine yngre Aar, at faae Adgang til det kongelige Bibliothek, og maatte derfor lade et

Aarene 1749—77 — for saavidt som man kunde finde Rigtighed for samme efter Mollmanns Død — udgiorde 22,000 Rdlr. Ved et kongeligt Reskript af 31. Dec. 1772 bestemtes Bibliothekets Fond til 700 Rdlr., som betaltes af Particulier-Cassen.

Arbeide, han havde under Hænder, ligge aldeles hen *). — Derfor hørtes, baade inden- og udenlands, Klager over, at denne skionne Indretning forfaldt, at Bibliotheket blev en i Støv og Mørke begravet Skat, som Faa kiendte, og Ingen havde Nytte af. I et Skrift fra 1760 hedder det (man veed neppe, om Forfatteren taler alvorligt, eller ironisk): „at det kongelige Bibliothek er en skiult og bortgiemt Skat, da den berømmelige Møllmann forhindres ved mange og vigtige Forretninger (i det mindste ikke ved Forfatter-Arbeider) fra at aabne og fremvise denne Bogsamling for de Videlystne, og den heller ikke er til offentlig Nytte, da den hverken staaer aaben i visse Timer, heller ikke nogen Bog udlaanes derfra til Videnskabernes Venner, for at ikke de prægtige Bind skulde slides og tabe deres Glands ved at gaae igiennem for mange Hænder." **)

En heldigere Tid oprandt for det kongelige Bibliothek, efterat det saaledes i 30 Aar havde hvilet i

*) S. hans Udsigt over det kongelige Bibliotheks Manuscriptsamling 1786. S. 1, 2.

**) J. C. F. Gesneri Narratio de statu præsenti rei literar. in Dania. Hafn. 1760. 4. p. 42. Jvf. Suhms Essay sur l'état des sciences dans le Dannemarc. 1771. p. 14. Nyerups Brev til J. F. W. Schlegel. Kbh. 1787. S. 8—15, hvor han af egen Erfaring beskriver den slette, forsømte og uordentlige Forfatning, hvori Bibliotheket fandtes ved Møllmanns Død.

Forglemmelse, da Hs. Excellence Statsministeren Grev J. G. Moltke blev dets Chef, og den lærde J. H. Schlegel, Professor i Historien ved Kiøbenhavns Universitet i Aaret 1778 blev Mollmanns Eftermand. En kongelig Commission, af hvilken Luxdorf, Suhm, Schøning og Capitain Grube vare Medlemmer, nedsattes for at have Opsyn med Bibliothekets Revision. En saadan var i høieste Grad nødvendig, om Bibliotheket nogensinde skulde blive brugeligt; da flere tusinde Bind af dets Tilvæxt i de forløbne Aar henlaae uindbundne i uhyre Dynger, paa Gulvet og i Krogene, hvorved ogsaa mange kostbare Værker vare blevne beskadigede og defecte. En ligesaa stor Mængde af de indbundne Bøger vare ikke indsatte paa de behørige Steder, men laae omkring paa Rækværkerne og paa Gulvet, og en stor Forvirring og Uorden herskede i alle Fag. Denne Revision af Bibliotheket kunde neppe bringes til Ende i de to Aar, Professor Schlegel forestod det som Overbibliothekar, og han maatte ved sin Død overlade Værkets Fuldendelse til Andre. Han havde imidlertid selv udarbeidet det første Udkast til en Manuskript-Fortegnelse; men en Catalog over Bibliothekets trykte Bøger kunde i den korte Tid ikke fuldføres; heller ikke blev den Mollmannske ret brugelige Real-Catalog suppleret. Hans Eftermand som Overbibliothekar blev i Aaret 1780 Conferentsraad John Erichsen, Deputeret i det kongelige Rentekammer (tilforn Professor i Lovkyndig-

heden ved Sorøe Academie), en Mand, hvis Fortieneſter af Bibliotheket ei have været mindre betydelige, end hans Virkſomhed, ſom Lærd og ſom praktiſk Embedsmand i et af Statens første Regieringscollegier, var udbredt og gavnlig.

Ved den for Bibliotheket saa heldige Omſtændighed, at en Chef, der satte saa høi Priis paa Lærdoms og Videnſkabs Befordring, ſom Hs. Excellence Grev J. G. Moltke, ſtod i Spidſen for denne Stiftelſe, maatte Frugterne af en nidkiær og virkſom Overbibliothekars Iver blive end mere udmærkede. I en ſkion Forening virkede begge til at forøge Bibliothekets indvortes Værd og forhøie dets udvortes Anſeelſe, og enhver hertil ſigtende Plan kunde være ſikker paa at vinde Bifald hos en Regiering, der giennem en lang Periode har ſat ſin Ære i, at ſkienke Konſter og Videnſkaber den kraftigſte Beſkyttelſe. Ikke allene udvirkede Hs. Excellence Grev Moltke, ſom Bibliothekets Chef, at Hans Majeſtæt høiſalig Kong Chriſtian den Syvende bevilgede en anſeelig aarlig Fond for ſamme, ſom meget overgik, hvad der i nogen tidligere Periode var udſat til Bibliothekets Udvidelſe; men ogſaa, at en heel ny Bygning, beſtaaende af tvende ſtore Sale, den ene ovenover den anden, opførtes (1781), for at give Bibliotheket et udvidet Locale, ſvarende til dets allerede erhvervede Tilvæxt og dets Forøgelſe i Fremtiden. Af diſſe Sale beſtemtes den øverſte til et ſærſkilt nordiſk Bibliothek, i hvilket Alt hvad

der hører til Danmarks, Norges, Hertugdømmerne Slesvigs og Holstens Litteratur og Historie, efter Conferentsraad Erichsens Plan opstilledes for sig selv i systematisk Orden, hvortil ogsaa føiedes den svenske Nations historiske og linguistiske Litteratur, fordi dette Land udgiør en Deel af det skandinaviske Norden, desuden altid har staaet i nær politisk Berøring til det danske Monarchie, og dets Sprog er med vort saa nær beslægtet. Erichsen, der, som en indfødt Islænder og lærd Grandsker i Nordens Historie og Oldkyndighed, fortrinlig interesserede sig for den danske og nordiske Litteratur, anvendte stor Flid paa at bringe denne til den største mulige Fuldstændighed i Bibliotheket; og ligesom han overhovedet holdt for, at dette burde ogsaa i det Udvortes have en Anseelse, svarende til dets indvortes Værd, og til den Ende sørgede for, at en Mængde ældre Bøger og Haandskrifter i Bibliotheket, der fattedes anstændige Bind, bleve dermed forsynede: saa lod han heller ikke de danske Bøger savne denne Omsorg, som er vigtigere og mere fornøden til Bevaringen af et Bibliothek for efterkommende Slægter, end Mangen maaskee anseer den for. Ligeledes udvirkede han, at de ældre kongelige Anordninger, i Følge hvilke Bogtrykkerne i Kiøbenhavn skulde levere visse Exemplarer af Alt, hvad der udgik fra deres Trykkerier, til det kongelige Bibliothek, bleve fornyede og udvidede til alle Bogtrykkerier i de danske Stater. Ved en kongelig Forordning, der udkom ikke længe efter at

Gram var bleven Bibliothekar (25. April 1732) befaledes alle Bogtrykkere i Kiøbenhavn at levere til Bibliotheket 3 uindbundne Exemplarer af Alt, hvad der tryktes hos dem. Dette udvidedes ved Forordningen af 10. Jan. 1781 derhen, at alle Bogtrykkere i de danske Stater, saavelsom Alle, der udgive Portraiter eller andre Kobberstykker, skulle hvert Halvaar frit indsende til Bibliotheket bemeldte 3 Exemplarer af Alt hvad der trykkes eller stikkes i Kobber, selv de ugentlige Aviser og Intelligentsblade, samt Catalogi over Bøger, Mynter og Kobberstykker. Ved Placaten af 5. Februar 1783 forandredes dette saaledes, at Bogtrykkerne kun skulde levere to Exemplarer; men deraf det ene paa Skrivpapir. — Saa vel sørgedes der for Bibliothekets Tarv i Henseende til Udførelsen af den herlige Idee, som skyldes vor fortiente Erichsen: at stifte et dansk National-Bibliothek, hvor Alt, hvad der indbefattes under Danmarks og de danske Rigers og Landes Litteratur, skulde paa eet Sted være samlet i sin høieste Fuldstændighed og videste Udstrækning. Imidlertid blev der, ved at udstede Anordninger, som befale Bogtrykkerne at levere Alt hvad der udgaaer fra deres Presser, ikke tilstrækkeligen sørget for, at Bibliothekarerne ved det kongelige Bibliothek kunde komme til Kundskab om Alt, hvad der i de danske Stater udkom i Trykken *);

*) Ved den ældre Forordn. af 25. Apr. 1732, befaledes det, under eftertrykkelig Pengestraf, at enhver

og det er herved blevet muligt for uordentlige og forsømmelige Bogtrykkere, for en Tid at unddrage sig hine priisværdige kongelige Anordningers Efterlevelse, hvis Skærpelse derfor enhver Ynder af Danmarks Nationallitteratur maa ønske. — Det fortiener endnu at anmærkes, at der den 15. Mai 1782 udkom en kongelig Placat, som befaler alle geistlige og verdslige Øvrigheder i de danske Stater at undersøge, hvilke haandskrevne Codices eller gamle danske Bøger der maatte findes ved Kirker eller andre offentlige Stiftelser, og som derfra efter disses Indretning kunde afhændes til det kongelige Bibliothek; ligesom ogsaa Privatfolk, der maatte være i Besiddelse af saadanne Bøger, indbødes til at overlade samme til Bibliotheket, imod en af dem selv bestemt billig Betaling.

Til Conferentsraad Erichsens øvrige Fortieneſter af Bibliotheket hører ogsaa, at han bragte dets Manuskriptsamling i Orden, og forfattede den første fuldstændige og nøiagtige scientifiske Catalog over samme, ligesom han ogsaa 1786 udgav i Trykken en nyttig og brugbar Udsigt over de betydeligste og interessanteste Haandskrifter i den kongelige Sam-

Bogtrykker maanedlig skulde indgive en fuldstændig Fortegnelse in duplo til Politimesteren over Alt, hvad der i hans Officin var trykket, af hvilke Fortegnelser den ene sendtes Bibliothekaren til hans Efterretning. Dette udelodes derimod i Forordningerne af 1781 og 1783.

ling *), da man hidtil havde været ganske uvidende om, hvormange og vigtige Skatte den indeholdt. 1781 erholdt Bibliotheket Conferentsraad Scherevins talrige Samling af Disputationer, udkomne i Danmark (der udgiorde 82 Fascikler i Quartformat.) En Catalog over disse og Bibliothekets øvrige danske Disputationer lod Erichsen forfatte i to Foliobind. Saa blev ogsaa i Aarene 1783—86 udarbeidet en scientifisk Catalog over det nordiske Bibliothek, hvilken dog blot over Bøgerne i Folio og Quarto blev fuldført. Derimod blev en nøiagtig Catalog over det kongelige Bibliotheks betydelige Samling af Kobberstykker forfattet og fuldført under Opsyn af vor berømte Wiedewelt, og en stor Deel af Samlingen (29,016 Blade) ordnet efter de forskiellige Malerskoler og Mestere, og indbunden i 130 store Bind. Den samme Orden er fulgt i Catalogen, som udgior 9 Foliobind, og Samlingens Brugbarhed for Konstens og Konsthistoriens Studium er derved betydelig forøget. Foruden denne Bibliothekets nyere Kobbersamling, som efter Hs. Excellence Grev J. G. Moltkes Indstilling kiøbtes af Etatsraad Wassersleben, besidder det en endnu

*) Udsigt over den gamle Manuskript-Samling i det store kongelige Bibliothek, ved John Erichsen. Kbh. 1786. 140 S. 8. Forf. kalder den her beskrevne kongelige Manuskriptsamling den gamle, for at skille den fra den 1786 erhvervede Thottske Samling.

større ældre Samling (47,228 Blade, hvoriblandt mange af den høieste Sieldenhed, i 56 Foliobind), men som ikke er saa hensigtsmæssigt ordnet *). Begge disse Samlinger, der udgiøre en af Bibliothekets kostbarste Prydelser, indeholde saaledes tilsammen 76,244 Blade efter flere end 2000 forskiellige ældre og nyere Konstnere. En anden, ligeledes vigtig Kobbersamling, som Bibliotheket besidder, under Navn af Pinacotheca Danica, vil nedenfor blive omtalt.

I Aaret 1784 forlod Hs. Exc. Geheime-Statsministeren Grev J. G. Moltke sin Post, som Chef for det store kongelige Bibliothek, for hvis Berigelse og Forskiønnelse han havde virket saa meget, og af hvilket han i Særdeleshed, ved at udvirke en fast, aarlig Fond for samme, og saaledes betrygge dets fremtidige Udvidelse, havde erhvervet sig uforglemmelige Fortieneſter. Men Bibliotheket var heldigt nok til, i denne Herres Eftermand, Hs. Excellence Geheime Conferentsraad Grev Cay Reventlow, at erholde en Chef, der hørte til de ædelste og mest dannede Adelsmænd i de danske Stater, og i hvem det derfor stedse eiede en villig Talsmand hos

*) At en betydelig Deel af denne Kobbersamling alt i Christian den Femtes Tid fandtes ved Bibliotheket, sees af en i denne Konges Tid forfattet, zirlig skrevet Fortegnelse over Bibliothekets Kobberstykker, som der endnu bevares. I denne ligger en anden, der synes at være endnu ældre.

en Regent, af hvis kongelige Gavmildhed imod denne og saamange andre Indretninger til Konsters og Videnskabers Fremme, den sildigste Efterslægt i Danmark vil høste velgiørende Frugter. Da Hs. Excellence Grev Reventlow afgik som overordentlig Gesandt til det svenske Hof, blev hans Post som Bibliothek-Chef besørget af vor udødelige A. P. Bernstorf, hvis Navn vi blot behøve at nævne for taknemmelige Danske. — I disse trende Statsmænd, i den af Videnskabernes Dyrkere i Danmark savnede Hertug Frederik Christian af Augustenborg, som efter Hs. Exc. Grev Reventlows Resignation i Aaret 1802 paatog sig hans Functioner som Bibliothekets Chef, og i Hs. Excellence Geheime Statsminister Grev Schimmelmann, ærer det kongelige Bibliothek sine høie Beskyttere, hvis levende Sands for Videnskabernes Værd, og for Vigtigheden af et Nationalbibliothek til at fremme deres Flor, var den ædle Drivefieder, som bragte dem til paa det kraftigste at antage sig denne Stiftelses Tarv i ethvert vigtigt Tilfælde. Deres Forslag og Indstillinger fandt stedse den gunstigste Modtagelse hos den Fyrste, der hørte deres Raad i videnskabelige Anliggenheder: Danmarks Siette Frederik, som i høimodig Understøttelse af ethvert almeennyttigt Foretagende, enhver videnskabelig Indretning, har overgaaet endog sine høilovlige Forfædre, og hvis Kongesind vilde, at selv i Danmarks uforskyldte Trængselsaar skulde Frederik den

Tredies Stiftelse ikke sættes tilbage, det kongelige Bibliothek ikke lide nogen Indskrænkning i dets planmæssige Udvidelse. — Derved er det skeet, at denne ypperlige Bogsamling, som i Aaret 1787, da Overbibliothekaren, Conferentsraad Erichsen ved Døden afgik, allerede var voxet til over 100,000 Bind, i de fra den Tid til nu forløbne 29 Aar har kunnet forøges til en Størrelse, der meget overgaaer det Tredobbelte af bemeldte Antal — og det paa den for Fædrelandet og dets Regiering hæderligste Maade, uden at dertil er anvendt noget af de langt mindre berømmelige Midler, hvorved andre Biblioteker i Europa have vundet store og betydelige Forøgelser.

Det var ved at benytte de saare heldige Tidsomstændigheder, der i hiin Periode, som vel kan kaldes Bibliothekets heldigste, frembød sig, at den nærværende Overbibliothekar, Hr. Conferentsraad og Ridder D. G. Moldenhawer, anvendte de Midler, den kongelige Gavmildhed satte ham i Stand til at bruge, til en saa stor og mærkværdig Udvidelse af det kongelige Bibliothek, at det hævedes til Rang iblandt de første Biblioteker i Europa. Et endog over Forventning gunstigt Udfald lønnede hans, med mange Aars Opoffrelser af vedholdende Arbeide og Møie ledsagede Bestræbelser. Vi overlade Fremtiden at berømme disse, og indskrænke os til at fortælle om deres Frugter; thi det er vel saaledes, at den sande Fortieneste finder sin værdigste Roes.

Danmarks Hovedstad var for 30 Aar siden en af de rigeste paa store og betydelige private Biblioteker, hvilke Fædrelandets første Statsmænd, Lærde og Embedsmænd med en ædel Kappelyst og store Bekostninger havde samlet. En for det kongelige Bibliothek heldig Skiebne vilde, at næsten alle disse Bogsamlinger Tid efter anden ved offentligt Salg efter Eiernes Død skulde adsplittes. Ved ingen saadan Leilighed undlod den nærværende Overbibliothekar at sørge for det kongelige Bibliotheks Berigelse, ved Indkiøb af Alt hvad der kunde bidrage til dets væsentlige Fuldstændighed; og de Opoffrelser, den danske Regiering til den Ende bevilgede, overgaae uden Tvivl forholdsmæssigen Alt, hvad nogen anden Regiering i Europa har anvendt til lignende almeennyttige Øiemed. — Foruden Bibliothekets Forøgelse paa denne Maade, er i bemeldte Periode mere end een heel Bogsamling, der havde været i privat Eie, bleven indlemmet i samme, og enkelte Statsborgeres Patriotisme har ved frivillige Gaver medvirket til at understøtte Regieringens Liberalitet. Blandt saadanne fortiener i Særdeleshed Grev Otto Thotts uskatteerlige Gave af sine Haandskrifter og Palæotyper, og Geheime Conferentsraad Grev Rosencrones Donation (1806), hvorved den Hielmstiernske Bogsamling blev forenet med den Kongelige, at nævnes med udmærket Hæder og Erkiendtlighed.

For nu at omtale det kongelige Bibliotheks største og betydeligste Erhvervelser i Perioden fra

1787: saa blev det ikke allene i Aarene 1789—92 ved Indkiøb paa Auctionen over Statsministeren Grev Otto Thotts Bogsamling — der, som bekiendt, var et af de største private Bibliotheker, som have existeret *) — forøget med henved 50,000 Bind **) større og mindre Skrifter; men denne Elsker og Beskytter af Videnskaberne skienkede ogsaa ved Testamente til Bibliotheket sin hele Samling af Manuskripter, bestaaende af 4154 Nummere, og sin talrige, ikke mindre kostbare Samling af Palæotyper, eller alle Bøger i hans Bibliothek, trykkede før Aaret 1530 ***), hvorved blandt andet det kongelige Bibliotheks allerede store Forraad af de ældste, sieldenste Udgaver af græske og romerske Classikere fik en overordentlig rig Forøgelse.

En anden vel ikke saa stor, men dog vigtig Berigelse erholdt Bibliotheket 1789 ved Indkiøb paa Auctionen efter vor lærde Geheimeraad Lurdorph,

*) Det hele Antal af Bøger, som findes i Catalogens 11 Bind, er 116,395, foruden 15,013 juridiske Smaaskrifter, og foruden de i den 7de Deel eller det 11te Bind indbefattede Haandskrifter og Palæotyper.

**) Dette Antal angives i Nyerups Beskrivelse over Kiøbenhavn, S. 324.

***) De udgiorde i alt 6159 Bind i alle Formater. Vid. Catalogi Bibliothecæ Thottianæ Tomus Septimus, libros, cum ab inventa typographia ad annum MDXXX. excusos, tum manuscriptos continens. (curante D. G. Moldenhawer.) Hafn. 1795. 537 p. 8.

hvis Bogsamling i Størrelse stod langt tilbage for Thotts; men hørte til de mest udvalgte, i det historiske Fag og i den classiske Litteratur fuldstændigste private Bibliotheker, som i noget Land ere samlede. En god Samling af Manuskripter, fornemmelig til den nordiske Historie og Litteratur, forøgede dens Værdi, hvoraf ligeledes endeel kiøbtes til det kongelige Bibliotheks Berigelse. — Vigtige Erhvervelser skete end videre for Bibliotheket ved Indkiøb paa mange flere betydelige Bogauctioner, f. Ex. efter de berømte Naturforskere Oeder (1791), Holmskiold (1793) og Rottbøll (1798), efter Conferentsraad Kofod Ancher (1789), Commandeur Gerner (1789), Etatsraad Martfelt (1790), Geheimeraad Stampe (1791) o. fl. Bibliotheket berigedes ved Kongens Haandbibliothekar, Conferentsraad Nielsens Bogsamling, der reddedes af Christiansborg Slots Brand 1794, ved Livmedicus Bergers medicinske Samling, og mange flere større og mindre Acquisitioner, som det vilde falde for vidtløftigt her at opregne.

Ingen af disse, eller nogen af det kongelige Bibliotheks ældre, paa eengang erholdte Berigelser kan dog maale sig i Størrelse eller Vigtighed med den Tilvært, det modtog ved Indlemmelsen af det hele Suhmske Bibliothek. Det er bekiendt nok, at Kammerherre og Rigshistoriograph Peter Frederik Suhm, hvis mageløse Fortieneſter af Litteraturen, Videnskaberne og deres Dyrkere have giort hans

Navn berømt over hele Europa, havde, med Opofrelse af den største Deel af sin Formue, med virkelig fyrstelige Bekostninger, i en Tid af 50 Aar samlet et Bibliothek paa henimod 100,000 Bind; i Bøgernes Antal maaskee ikke overgaaende det Thottske, men ulige kostbarere og mere udvalgt, forsynet i alle Videnskabsfag med de bedste udenlandske Værker, som i nyere Tider vare udkomne, rigt ogsaa i den ældre Litteratur, og i Særdeleshed i de historiske Fag næsten udtømmende fuldstændigt. Denne herlige Lærdomsskat, med en Samling af nogle tusinde Haandskrifter*) — de allerfleste hørende til den nordiske Historie, og deriblandt gode Afskrifter af alle i det gamle nordiske Sprog skrevne Sagaer og Annaler — og med de vigtige Reiskeske Haandskrifter, som Suhms Gavmildhed erhvervede Danmark — denne ypperlige Bogsamling — som han i tyve Aar havde med en Liberalitet uden Lige aabnet til offentlig Brug for Alle og enhver, paa en Tid, da intet andet offentligt Bibliothek fandtes i Danmark — afstod den udødelige Eier 1796 til Indlemmelse i det store kongelige Bibliothek, imod Udbetaling af en aarlig Pension til ham og hans efterlevende Enke. Det var ved denne sidste ædle Daad, at Suhm kronede et langt og hæderfuldt, til Fædrelandet og Muserne indviet Liv, og det syntes som han behøvede denne dets Fuldendelse for at gaae ind til et bedre. Do-

*) 953 Nummere i Folio, 1537 i Quarto, 122 i mindre Formater, tilsammen 2612.

den bortrev den 7de September 1798 Suhm fra Danmark, hvis Stolthed og Prydelse han var; meget hastigt fulgte hans Enke ham; og det kongelige Bibliothek modtog den uhyre Berigelse næsten som en Gave. — Ved Indlemmelsen af den Suhmske Bogsamling forøgedes Bibliotheket med mere end 50,000 Bind trykte Bøger, og deriblandt saare meget i den nyere Litteratur, som savnedes; det erholdt i de Suhmske Manuskripter en yderst vigtig Tilvæxt til dets store Forraad af Kilder til den danske og nordiske Historie, og i den store Philolog Reiskes Haandskrifter og kritiske Arbeider en Skat, som for de lærde og de orientalske Sprogs, for den arabiske Histories og Litteraturs Dyrkere, er af saare høi Værdi *). — At beskrive det Suhmske Bibliothek og i det Enkelte angive, hvad det Kongelige ved Foreningen med samme har vundet, er her ikke Sted til. For at erholde et Begreb om dets Størrelse og Værd behøver man blot at erindre sig, at næsten den hele Samling af Doubletter fra det store kongelige Bibliothek, som Hans Majestæt Kongen 1811 skienkede det af ham stiftede Frederiks-Universitet i Norge, og som udgiorde et heelt, stort Bibliothek, havde deres Herkomst fra Suhms Bogsamling.

Allerede førend dennes Forening med det store kongelige Bibliothek var dette efter Befaling af høi-

*) En Fortegnelse over disse Haandskrifter og Samlinger finder man i Reiskes Lebensbeschreibung. Leipz. 1783. S. 152—177.

salig Kong Christian den Syvende (15de November 1793) erklæret for et offentligt Bibliothek, og aabnet til Brug for Publicum, saavel i visse daglige Timer i en dertil indrettet Læsesal, som ved Udlaan. Derved blev denne rige Bogsamling, fra et Slags Kron-Domaine, mere glimrende end nyttig, til et virkeligt Nationalbibliothek; og dettes Gavnlighed for Videnskaberne og Culturens Udbredelse, ved en saa liberal Indretning, har tifold forøget dets Værdi. Herimod kan det ikke komme i Beregning, at Bibliotheket, uagtet den omhyggeligste Forsigtighed, stundom er udsat for Tab, og at de meget brugte og læste Bøger kunne lide ved Udlaan; men vel kunde man have Ret til at vente sig, at Enhver, som nyder Godt af den kongelige Indretning, hvis Mage i Liberalitet neppe ved noget andet lignende Bibliothek er at finde, vilde erkiendtligen paaskionne den, og samvittighedsfuldt mindes, at disse Bøger ikke ere der blot for os og vor Samtid, at Bibliotheket, om Forsynets Haand maa vaage over det, som hidtil i tre Gange overhængende Fare *), skal yde den sildigste Efter-

*) Ved Christiansborg Slots Brand 1794, ved hvilken den med Slottet ved et Gallerie umiddelbar forenede Bibliotheksbygning, ligesom ved et Underværk reddedes: ved den store Ildebrand i Kiøbenhavn 1795, og ved Bombardementet 1807, da et Par ved Bombestykker sønderslagne Vinduer, og nogle faa beskadigede Bøger, var det eneste Tab

Nægt i Fædrelandet de samme Fordele, som vi nu høste deraf.

Efterat Bibliothekets Størrelse ved Tilvæxten af den Thottske, Suhmske og af saamange andre Bogsamlinger var bleven saa anseeligen forøget: var det uomgængelig fornødent, at opstille det i en anden Orden end tilforn, for at give den overordentlige Mængde af nye tilkomne Bøger deres behørige Plads. Dette skete nu ogsaa. Hele Bibliotheket blev ordnet efter en streng og meget systematisk videnskabelig Inddeling, hvilken den lærde Overbibliothekar, der med skarpt philosophisk Blik gjennemskuede og overskuede den hele Masse af menneskelig Kundskab og Videnskab, af gyldige Grunde foretrak for enhver vilkaarlig, paa Bøgernes Nummerering eller andre mechaniske Hielpemidler grundet Ordning. Saaledes udgiør denne store Bogsamling ligesom en colossalsk Encyklopædie, hvor det er muligt umiddelbart at overskue en større eller mindre Deel af den menneskelige Aands Viden i selve dens Værker, og hvor enhver Bog finder efter Systemet sin bestemte Plads, og saaledes uden mechanisk Veiledning kan udfindes blandt Hundredetusinde. I denne Orden er Bibliotheket siden forblevet, da dets senere Berigelser

Bibliotheket led. Betydeligere var Tabet ved Slotsbranden, da Bibliothekets hele Manuskriptsamling ved Nattetid maatte flyttes paa Vogne, og derved enkelte Stykker, skiøndt faa af Betydenhed, bleve tabte.

hidtil endnu alle, uagtet det stedse mere og mere indskrænkede Rum, have kunnet finde den Plads, som tilkom dem efter Bibliothekets System. Dog er det nordiske Bibliothek, som er ordnet paa lignende Maade, bestandig vedligeholdt og suppleret, som en egen, fra det øvrige særskilt, i en egen Sal opstillet Bogsamling. Efter det samme System, hvorefter Bibliotheket er ordnet, er en scientifisk eller Real-Catalog over samme udarbeidet; men denne er endnu kun til i Udkast, eller enkelte Fascikler, hvoraf enhver indbefatter en lille Green af et Videnskabsfag; og Catalogens Afskrivning paa behørig Maade, saaledes at den kunde være til bequemmere Brug og Eftersyn, er et Arbeide, som for Bibliothekets indskrænkede Personale vilde medtage Snese Aar, til en ganske mechanisk Beskiæftigelse; men som vi tør haabe, ved den Fyrstes høimodige Liberalitet, af hvis kongelige Naade denne Stiftelse har høstet de herligste Frugter, engang at see udført paa en Bibliotheket værdig Maade. *)

*) Foruden en videnskabelig ordnet Real-Catalog, behøvede Bibliotheket en efter Forfatternes Navne, og, hvor disse mangle, efter Bøgernes Titler alphabetisk ordnet Catalog, som af Real-Catalogen kan uddrages. Saaledes finder man Catalogerne ved det göttingske Bibliothek, som i Størrelse vel omtrent ligner det store kongelige, indrettede; den alphabetiske Catalog udgiør over 150 Bind, hvorpaa er arbeidet i en Tid af 10 Aar af flere Mennesker. Real-Catalogen, begyndt 1802, er endnu ikke færdig. (Jvf. om disse Catalogers Indretning Heynes Leben von Heeren. Gött. 1813. S. 177—79. 301—306.

Til de vigtigste af det kongelige Bibliotheks Berigelser efter 1796, da det Suhmske Bibliothek indlemmedes i samme, kan regnes den af Conferentsraad F. A. Müller i 50 Aar med stor Flid og Bekostning sammenbragte Kobbersamling til den danske Historie og Konst, hvilken i 26 meget store Foliobind indeholder alle de Kobberstykker (omtrent 4500 i Tallet), som vedkomme de danske Stater, saasom Portraiter af danske Konger, Prindser og andre Mænd, Prospecter, Monumenter, Arbeider af danske Konstnere, m. m. Denne i sit Slags eneste Samling, som for den danske Historie, og i Særdeleshed for Fædrelandets Konsthistorie er af stor Vigtighed, blev efter Conferentsraad Müllers Død kiøbt til det store kongelige Bibliothek af hans Arvinger (1797). En meget nøiagtig og udførlig Catalog, som tillige indeholder biographiske Efterretninger om alle de Personer, hvis Portraiter forekomme, forhøier denne Kobbersamlings Værdi og Brugbarhed, om hvilken det med Rette siges i den af Etatsraad A. G. Müller udgivne Udsigt over samme, at det er et Værk, „som gior Fædrelandet Ære, gavner Videnskaberne og hædrer Samlerens Indsigter og Smag." *)

Det kongelige Bibliothek er endvidere i fornævnte Periode bleven beriget med en stor Deel af Danmarks uforglemmelige Statsmand, Grev A. P. Bernstorfs fortræffelig udvalgte og høist zirlige

*) Udsigt over den af Conferentsraad F. A. Müller efterladte Kobberstik-Samling. Kbh. 1796. 4.

Bogsamling; med Statsministeren Grev Hartshausens hele Samling, for den største Deel af historisk Indhold, hvoriblandt endeel hørende til den russiske og polske Historie, som denne Minister under sit Gesandtskab i Petersborg havde anskaffet sig; med et betydeligt medicinsk Bibliothek, som den nu afdøde Etatsraad og Livlæge U. B. Aaskow mod en aarlig Pension afhændede til H. M. Kongen; med de Skrifter i vor store Botaniker M. Vahls Bogsamling, der ikke vare af botanisk Indhold, foruden mange flere betydelige Forøgelser, som Bibliotheket ved store Bogauctioner, Indkiøb af enkelte private Samlinger og ved andre Leiligheder i dette Tidsrum har erholdt, og hvilke det vilde blive for vidtløftigt at opregne. Dog maa nævnes Erhvervelsen af to vigtige Manuskriptsamlinger: den Uldalske, bestaaende af 536 Haandskrifter, næsten alle hørende til den danske og nordiske Historie og Lovkyndighed, og de fleste af Vigtighed og Interesse. Samleren var den berømte Lovkyndige Etatsraad P. Uldall, hvis Sønner efter hans Død afstod den uden Betaling til Bibliotheket. Den anden er vor berømte Zoegas efterladte Haandskrifter, en betydelig Samling af hans egne lærde Udarbeidelser (saasom hans næsten fuldførte Topographie over Staden Rom, hans mythologiske og archæologiske Afhandlinger, m. fl.), Excerpter og Materialier til forskiellige Værker, endeel af hans Brevvexling, m. m. Man behøver blot at kiende Zoegas Aand og Lærdom af et eneste

af hans Værker, for at kunne domme om, hvor indholdsrige disse hans litterariske Efterladenskaber maa være, hvor interessante for enhver, med den klassiske Oldtid fortrolig Grandsker, og hvor meget det bør glæde enhver Dansk, at Zoegas Fædreland, hvis Hæder han i saa mange Aar var i det stolte Rom, er bleven i Besiddelse af de efterladte Frugter af hans Flid og dybe Lærdom *).

Endnu maa jeg tilsidst omtale Bibliothekets Forøgelse med den Hielmstiernske Bogsamling (1806), som udgior en af dets vigtigste Erhvervelser siden 1796. Den 1780 afdøde Geheimeraad Hielmstierne havde, som bekiendt, samlet et Bibliothek af flere tusinde Bind, alle henhørende til den dansk-norske Litteratur, og deriblandt en Mængde af de største og kostbareste Sieldenheder. Denne hele Bogsamling, der efter Hielmstiernes Død ikke var bleven forøget, skienkede hans Svigersøn og Arving, Geheime Conferentsraad Grev Rosencrone til Hans Majestæt Kongen, for at indlemmes i det store

*) Zoega døde i Rom d. 10de Febr. 1809. Hans efterladte Papirer bleve, ved H. E. Hr. Geheime-Conferentsraad Schubarts Omsorg samme Aar ordnede af den afdøde Dr. Koes, og hidkom nogle Aar efter. (Jvf. om deres Indhold Kbh. lærde Efterr. 1809. S. 543.) For at giennemsee og benytte dem til en Biographie over Zoega opholdt Professor F. G. Welcker fra Giessen sig her i Kiøbenhavn i A. 1814 og 1815.

kongelige Bibliotheks nordiske Afdeling, som derved fik en uskatteerlig Tilvæxt af mange typografiske Sieldenheder af første Rang i den danske Litteratur *) — ei at tale om de øvrige Berigelser, Bibliotheket herved erholdt. — Det kan her ogsaa være Sted at nævne, at en med det store kongelige Bibliothek forbunden Indretning, under Navn af Museum, stiftedes ved kongelig Resolution af 28de Januar 1809. Dens Bestemmelse skal være, at befordre Udgivelsen af endeel af de hidtil ubenyttede videnskabelige Arbeider, som findes i Bibliothekets Manuskriptsamling; og den patriotiske Rosencrone udmærkede sig atter ved at tilbyde en betydelig Gave til denne Indretning Fremme, ligesom han ogsaa yttrede, at ville i sit Testamente bestemme en Deel af sin Formue til et saa ærefuldt og gavnligt Øiemed. — Ved denne Leilighed kan det anmærkes, at det kongelige Bibliotheks Manuscripter for nærværende Tid udgiøre 4 forskiellige Samlinger, den ældre Kongelige, (hvorunder hører Samlingen af østerlandske Haandskrifter), den Thottske, de Suhmske Manuskripter og den Uldallske Samling, hvortil endnu kommer forskiellige, i senere Tider erhvervede Manu-

*) Det er bekiendt, at Hielmstierne endog drev sin Iver i at samle typographiske Sieldenheder saa vidt, at han lod nogle af disse, som det var ham umuligt at erholde, eftertrykke med Skrifter, liig de i Originalen, og hele Oplaget af Eftertrykket bestod i eet Exemplar.

skripter, som ikke høre til nogen af disse Samlinger (f. Ex. Tyge Rothes og Zoegas efterladte Haandskrifter, hvad der er kiøbt paa forskiellige Auctioner, m. m.) Over alle disse Samlinger haves Fortegnelser, og Bestemmelsen er, at de skulle forenes i en eneste, videnskabelig ordnet Samling, og en almindelig Catalog over denne forfærdiges.

Dette af vor Tredie Frederik stiftede, ved syv danske Kongers ædle og høist priselige Liberalitet berigede, og i Særdeleshed under Siette Frederiks Styrelse, ved hans kongelige Gavmildhed, under heldigt sammentræffende og med Omhu benyttede Omstændigheder saa betydeligt forøgede Nationalbibliothek, der nu kan regnes iblandt Bibliothekerne af første Rang i Europa, har i 23 Aar, eller siden d. 15de Nov. 1793 været aabnet til offentlig Brug, og virket til uberegnelig Nytte for Lærdoms og videnskabelig Culturs Fremme i de danske Stater. To Timer hver Formiddag er Bibliotheket aabent, saavel for dem, som i en dertil indrettet Læsesal ville benytte Bøgerne paa Stedet, som for dem, der forlange Bøger til Laans. Udlaanet skeer under visse hensigtsmæssige Bestemmelser og Indskrænkninger, for saameget som muligt at betrygge Bibliotheket for Tab. Bøgerne udlaanes paa en bestemt Tid, af Værker i flere Dele kun eet Bind ad Gangen, og kostbare eller sieldne Værker og Manuskripter, som ved Udlaan let kunde beskadiges, vanskeligen eller aldeles ikke erstattes, kunne blot erholdes til Brug paa

Læsesalen; ligesom og enhver ubekiendt Laaner maa stille den tilbørlige Sikkerhed. Saa meget man nu end maa ønske at unødvendig og uliberal Tvang fiernet fra en saadan Indretning: saameget maatte man ogsaa ønske, at hvor dette, som ved det store kongelige Bibliothek, er Tilfældet, enhver Laaner ogsaa villigen vilde opfylde de Pligter, baade i Henseende til Bøgernes omhyggelige Bevaring og til deres Tilbagelevering, der burde være ham hellige; og skammelig er den Efterladelse af saadanne Pligter, der grunder sig i Ligegyldighed og Mangel paa Agtelse for offentlig Eiendom *).

Til det store kongelige Bibliotheks aarlige Complettering og Forøgelse med de vigtigste nye udkommende udenlandske Værker, saavelsom til Bøgernes Indbinding og forefaldende mindre Udgifter, har Hs. Majestæt Kongen bevilget en Fond af 6400 Rigsbankdaler i Sølv og 1000 Rbdlr. S. V. aarlig, som udbetales af Statscassen, og allene anvendes til dette Øiemed, da særskilte Fonds ere anviste til Lønning for Bibliothekarerne og øvrige Betiente.

Bibliothekets nærværende Locale bestaaer af: a.) den i Kong Frederik den Tredies Tid byggede Sal, 140 danske Alen lang og 18 Alen bred, med et Gulv

*) Allerede i Aaret 1388 fastsatte man, ved Aarhuus Domcapitels Bibliothek, Pengestraf for dem, som enten forkom eller maculerede og beskadigede en derfra laant Bog. (See det mærkelige Sted i Scr. R. D. VI. p. 445.)

I Midten af sorte og hvide Marmorfliser, langs med Siderne af Bræder og to Trin ophøiet; hvilken Sal, som indvendigen er heel omgivet med et Gallerie, hvilende paa 66 corinthiske Piller og forsynet med tredobbelte Reoler, indeholder de theologiske, historiske og philologiske Videnskaber, den gamle classiske og den nyere poetiske og æsthetiske Litteratur, samt en Deel af Jurisprudentsen og Litterairhistorien. b.) Den i høisalig Kong Christian den Syvendes Tid tilbyggede mindre Sal, 30 Alen lang og 18 Alen bred, med et lignende Gallerie, og bygget i samme Stiil, som den store. I denne Sal indeholdes de philosophiske, mathematiske, naturhistoriske, physicalske og politiske Videnskaber, og den kostbarste Deel, eller de store Kobberværker af den medicinske Litteratur. c.) En ligeledes under Kong Christian den Syvende tilbygget Sal, ovenover den forrige, og af lige Størrelse med denne, med et dobbelt, paa Piller hvilende Gallerie; hvilken Sal indbefatter det nordiske Bibliothek. d.) Et langt Gallerie, som forener Bibliotheksbygningen med Christiansborg Slot. Her bevares en Deel af Manuskriptsamlingen, den medicinske Litteratur og en Deel af Jurisprudentsen. e.) En Sal, hvori den øvrige Deel af Manuskripterne (deriblandt de vigtige orientalske) og den til Bibliotheket skienkede Hielmstiernske Bogsamling giemmes. — Hertil kommer endnu den offentlige Læsesal, som under Opsyn af en Inspector, er aabnet to Timer daglig.

og et Comptoir, hvor de til Laans forlangte Bøger udleveres.

De ved det store kongelige Bibliothek fra dets Stiftelse til nærværende Tid (i 153 Aar) ansatte Bibliothekarer og Over-Bibliothekarer have været følgende: 1.) Marcus Meibomius, berømt som Philolog og Antiquar, var i nogle Aar Bibliothekar hos Kong Frederik III, indtil 1663. 2.) Peder Schumacher (siden Greve af Griffenfeld) var egentlig den første Bibliothekar ved det kongelige Bibliothek efter dets ordentlige Indretning fra 1663 til 1671. 3.) Wilhelm Worm, Professor, Justitiarius i Høieste Ret og Conferentsraad, fra 1671—1704. 4.) Joh. Conr. Wolff, Etatsraad og Livmedicus, fra 1704—1730. 5.) Hans Gram, Etatsraad, Professor og Rigsarchivar, fra 1730—1748. 6.) Bernhard Møllmann, Etatsraad, Professor i Historien og Rigshistoriograph, fra 1748—1778. 7.) Joh. Henr. Schlegel, Justitsraad, Professor i Historien og Rigshistoriograph, fra 1778—1780. 8.) John Erichsen, Conferentsraad, Professor og Deputeret i det kongelige Rentekammer, fra 1780—1787. 9.) D. G. Moldenhawer, Ridder, Conferentsraad, Doctor og Professor Theologiæ, Medlem af Directionen for Universitetet og de lærde Skoler, fra 1787.

Ildgnister,

strøede over den nyere svenske Litteratur.

(Overs. efter den svenske Forfatters Haandskrift af Udg.)

Fortsættelse.

VIII.

Med inderlig Høiagtelse, Savn og sorgblandet Glæde betragter jeg altid de faa, men kostelige Levninger efter den for tidlig bortgangne Elgstrøm's rige og dybe Genie. Var han bleven i Live, da havde vi uden Tvivl i ham faaet en didactisk Digter, som maaskee intet andet Land havde kunnet opvise Mage til. Dertil havde han dog behøvet, at leve nogle Aar endnu, for at ordne sin grundige og mangesidige Lærdom, at blive Herre over sin vidt udstrakte Speculation og vinde Evne til at bringe sin overordentlige Rigdom paa Ideer i behørig Form. Elgstrøms Arbeider give os et frappant Exempel paa, at en Konstner kan gaae over fra en let og mild Maneer til den mest strenge. Hans ældre Arbeider („Mit attende Aar" og „Kiærligheds Fødsel" for Ex.) ere skiønt duftende Roser, med mildt lysende Blade, hensigtsløst udsprungne af Digterens rørte Hierte. De have, uden Skade for deres rene Originalitet, nogen Slægtskabsliighed med Kellgrens blidt sentimentale Erotik. — De senere Arbeider skulde man derimod kunne sige, vare Fostre af en metaphy-

sisk eller ontologisk Poesie; de indeholde mythiske Speculationer over de høieste Gienstande for den menneskelige Grandskning. Følelsen selv har i dem forvandlet sig til Idee. Det synes som Forfatterens levende Anelse om sit Slægtskab med en anden og høiere Verden blot laante, og det endog uvilligen, Poesiens Sprog, for paa nogen Maade at angive sin uudtalelige Længsel. Hans senere, udførte Digte: Aphrodites Fødsel, Phantasiens Fryd o. fl. ere derfor, for det exoteriske Sind, i høieste Grad dunkle, saameget mere, som Gienstanden næsten altid overvældede hans dannende Haand, og en saadan strømmende Rigdom af Ideer trængte ind paa ham, at han ei kunde befrie sig fra dem, uden i lange, med mangfoldige Parentheser og Mellemsætninger giennemvævede Perioder. Den Lethed i Versificationen, der udmærkede Elgstroms første Sange, synes ogsaa næsten at være ganske bortdunstet med hans første muntre Ungdom, og i senere Tid var han noget monoton, saavel i Henseende til Valg af Metrum, som i selve Versebygningen. Aarsagen hertil laae maaskee deri, at den Art Poesie, som under hans senere Levetid var Elgstroms egen, var aldeles ny, og havde ei tilforn klædt sig i nogen eiendommelig udvortes Form. Derfor passede den ikke godt til nogen af de ældre, hverken til den antike elegiske, eller til den sædvanlige rimede, eller til den ellevestavede Jambe; ja ikke engang til den spanske

Assonance. Til en saadan Poesie maatte man opfinde en ny, særegen Form.

Elgstrøm skrev ogsaa et Par prosaiske Afhandlinger. Men eftersom han her var i den samme Forlegenhed, som i sin Poesie, for at finde et Middel til at kunne udtale sit indre Væsen, og han, ligesom i Fortvivlelse, i dette Øiemed greb til det billedrige poetiske Sprog, der strider saa aldeles lige imod Prosaens oprindelige Natur: saa blev disse Afhandlinger, med Hensyn til Indholdet af Værdi, men med Hensyn til Stilen høist feilagtige og ulæselige. Vilde hans efterlevende Venner engang skienke Almeenheden en Samling af Elgstrøms Reliquier, var det vel, om man af disse Afhandlinger, hvis prosaiske Stiil ganske er at forkaste, uddrog de vigtigste af de dybe og lyse Ideer, hvorpaa de ere saa rige. Man indvende ikke, at derved kun fremdragtes Fragmenter; thi fragmentariske og ufuldendte Udkast er desværre Alt, hvad vi eie af Elgstrøm. Sikkert havde baade det ene og det andet faaet en heel anden Skikkelse, om Forfatteren havde levet, og kunnet lægge den sidste Haand paa sine Arbeider.

IX.

I Forbigaaende bør jeg vel ogsaa frembære min Compliment for vore tre Digterinder. De fortiene den ogsaa — ja, en langt bedre, end jeg er i Stand til at bringe dem. — Fru Lenngren's naive og skiemtende Muse opholdt en Tid lang Stockholmspostens synkende Anseelse, og erhvervede sig en al-

mindelig Hylding. Hvo mindes ikke hendes "Cornelius Tratt," "Cathrina i Fällbänken," men fremfor alt Herskabsbesøget og den 1ste November? — I den idylliſk-lyriſke Digtart er Fru Lenngren ogſaa udmærket heldig. Hvilken rørende Simpelhed, hvilken mimiſk Munterhed i hendes landlige Skildringer! — Net behageligt har hun ogſaa i Brevet til min kiære Datter, om jeg havde nogen, vidſt at beklæde en Mængde Leveregler og moralſke Sætninger med duftende Blomſter fra Pindus. Derimod er hendes Carricatur-Poeſie vel raa, og røber en vis Mangel paa fiin, qvindelig Følelſe.

Denne eier Fru Widſtrøm derimod i ſaameget høiere Grad. Hendes erotiſke Sange kunne uden Tvivl ſættes ved Siden af ethvert andet Lands Digte af ſamme Art. En vis Sect hos de Gamle troede, at flere afdøde Menneſkers Siæle kunde forene ſig for at oplive et nyt Legeme; i ſaa Fald kunde man ſige, at Fru Widſtroms Siæl har noget baade af Sappho, Catull og Petrarca. Thi de fleſte af hendes Sange have virkelig en Forening af den førſtes brændende Attraa, den andens kiærlige Skalkagtighed, og den tredies ſmeltende Længſel. Men en dybere Konſtdommer (Hr. Atterbom, i Phosphoros 1811) har allerede ſkienket denne tryllende Digterinde det tilbørlige Lov, og giort det, jeg kunde ſige, overflødigt. Jeg vil blot anmærke, at diſſe erotiſke Sange udkom 1798, uden at de dengang i

Almindelighed giorde nogen synderlig Opsigt; de dadledes tvertimod i et vist periodisk Skrift, næsten med samme Overfladighed, som Hr. Hummels Rimerier der berømmedes. Med al Agtelse for den Trøst, som en Efterverdens Retfærdighed kan give, bliver det dog altid en tung Lod for et Genie, at fremstaae i en Tidsalder, der ikke forstaaer det — eller, med andre Ord, som ei er det værdigt.

Ligesom Fru Widstrøm først af den saakaldte nye Skole nød sin fortiente Agtelse og Beundring: saa har en anden Digterinde, Grevinde d'Albedyhl sluttet sig til den, udgiørende ligesom et Medlem af samme. Det er vel sandt, at allerede omtrent paa den Tid, da den æsthetiske Revolution udbrød, giorde hun sig bekiendt ved nogle ret heldige Oversættelser efter Bürger; men hendes originale Talent maa dog egentlig bedømmes efter hendes større Digt: Gefion. Dette udmærker sig fordeelagtigt ved en ypperlig, pragtfuld Versification, og ved nogle meget heldige Steder; nemlig alle de, i hvilke den ædle Forfatterinde har udtalt sin milde Subjectivitets Interesse. Men det Hele maa dog kaldes et temmelig planløst Værk af en Dame af de høiere Cirkler. Personerne i Digtet giøre egentlig ikke andet end Visiter, og Forfatterindens Camoene synes allene at have pyntet sig med den nordiske Mythologies Smykker, for at være i tilbørligt Costume imedens hun synger dette sit lange, høiade-

lige Familie-Digt *). — I nogle Smaastykker af Grevinde d'Albedyhl, som jeg har havt Leilighed til at see, røber sig en varm og skiøn Længsel efter Poesien; men her i Timeligheden faaer man ikke altid sin Længsel tilfredsstillet.

X.

I Almindelighed kan man sige, at den svenske Prosa er mindre bearbeidet, end Poesien. Fra Lehnbergs Fremtræden, i Aarene 1780, da han gjorde Epoke ved sin, efter Thomas' Lovtaler dannede Pseudoveltalenhed, kan man regne dens egentlige Forfald. Den tabte da sin Reenhed, sin Kraft og ukonstlede Mandighed **). Med Begyndelsen af det 19de Aarhundrede steg Smagløsheden til sin største Høide, i det at et virkeligt Raseri opkom, at ville giøre Alt, hvad der for Almeenheden bekiendtgiordes ved Bogtrykkersværte, veltalende, efter svenske academiske Monstre. Rigsdagsmemorialer, Børnebøger, historiske Afhandlinger, Tiggerskrifter, ja selv offentlige Indstillinger og Forordninger, oversvømmedes med klingende, tomme Phraser, og indpiintes i en falsk rhetorisk Schematik. Mod disse Misbrug ivrede ogsaa de nye Reformatorer, uden at man dog

*) Er Forf. her ikke for streng og noget ubillig mod denne Digterinde, ligesom han er vel gavmild i sin Roes over Fru Widstroms Smaadigte? (Jvf. Rec. over Gefion i Svensk Litt. Tidn. 3. Bd. 1814. S. 368 o. f.)

**) Havde den ikke for en Deel alt fra Dalin begyndt at tabe disse Egenskaber? Overs.

deraf har sporet nogen ret almindelig, eller saa glædelig Virkning, som i Henseende til Poesien. Det er sandt, at Palmblad har beriget den svenske Litteratur med et næsten aldeles ubearbeidet Slags, nemlig med den alvorlige Roman; men denne har dog snarere sit rette Sted inden for Poesiens Grændser. I det egentlige prosaiske Foredrag ere endnu Grev F. B. Schwerin og i Særdeleshed J. C. Afzelöf de berømmeligste; og naar vi til dem lægge Hr. Dr. Hagberg, der i sine senere Prædikener har viist sig næsten som den ypperste svenske aandelige Veltaler, og Dr. Cederschöld, der nylig har lagt for Dagen, at han bevæger sig med lige Kraft, Lethed og Ynde i den polemiske, som i den dogmatiske Stiil: saa have vi vel næsten opregnet alle de af Sverriges yngre Prosaister, som kunne fortiene, særskilt at udmærkes. Den førstnævnte (Schwerin) har ei allene i nogle mindre Afhandlinger, men ogsaa i sit større historiske Værk, overført i Stilen den Friskhed, Dybde, Bestemthed og originale Energie, som udmærker Forfatterens Individualitet. Det er blot Skade, at hans Diction savner en reen og let Uddannelse. I den polemiske Prosa og i den ephemeriske Afhandlingsstiil vil Afzelofs Arbeider i Polyfem stedse blive classiske Smaastykker. De udmærke sig i lige Grad ved Styrke og Livelighed, som ved selskabelig Gratie og stilistisk Dannelse. — Om Atterboms og Geyers Prosa have vi allerede talt. Palmblads ubundne Stiil er atter i de saa

Afhandlinger, vi besidde af ham, grundig, men noget tør, og Hammarskölds Prosa for tung, ujævn og skiødesløs. Törneblad derimod, en af Sverriges nuværende flittigste Forfattere, stræber med Iver efter at bemægtige sig Thorilds classisk-originale ubundne Foredrag, og det har lykkedes ham, saavidt som det kunde lykkes der, hvor Thorilds dybe, geniefulde Forestillinger fattedes. Et bevisende Exempel for denne Yttring afgiver det lille, gode Leilighedsskrift: Tiden og Bonaparte. Men med alt dette savner dog Törneblads Prosa Originalitet og Gedigenhed.

I Særdeleshed siden Forfatteren af den saakaldte Roman: Uno von Trasenberg, fremtraadte, have flere villet efterligne ham i et skiødesløst, med Flid lavt og sprogurigtigt Foredrag, i den Formodning, derved at giøre saameget større Virkning og at gielde for naive, vittige og komiske. Men den egentlige Tone til denne Smagloshed angav Hr. C. A. Grewesmöhlen, en Mand, for hvem Intet er helligt, og saaledes heller ikke Stilens Love og Sprogets grammaticalske Rigtighed. Mod Forfattere af en saadan Natur kan visselig Kritikens Svøbe ikke bruges skarpt nok, saafremt Reenhed og Værdighed, herefter som hidtil, skulle gielde for det ubundne Foredrags vigtigste og uundværligste Egenskaber.

XI.

Men ei mindre Gavn end disse originale Forfattere have de bragt Litteraturen, der have befattet

sig med Oversættelser af udenlandske Mesterværker. Ogsaa blandt disse hersker Uliighed i Talentet og i det Held, hvormed de have udført deres Bestræbelser. De fleste af de ovennævnte originale Forfattere have heri taget Deel; og ingen, som interesserer sig for Sprogets Forædling og Konstens Fremgang, vil glemme, at Geyer har overført Shakspeares Macbeth i svensk Dragt. — Ogsaa Atterbom fremtraadte engang med et Forsøg til en Oversættelse af en Episode af Tassos befriede Jerusalem, som i senere Tider især er bleven bekiendt ved et, i Almindelighed ligesaa grundløst, som ildesindet kritisk Angreb, eller rettere, et Udbrud af den saarede og nedtrykte Middelmaadigheds Skadefrohed. Ikke desmindre er det sandt, at bemeldte Oversættelse maaskee er det uheldigste af alle Atterboms poetiske Arbeider. Med sin altid virksomme Digterevne, har han mindre Kald til at blive en heldig Oversætter, hvortil, om det ret skal udføres, fordres langt mere af den passive Evne til at overgive sig til en Andens Ideer, og af den stille Flid, som iagttager enhver Skygge, ethvert Punkt, hvert Penselstrøg i Originalen.

Blandt dem, der egentligen, som Oversættere af de Gamle, have erhvervet sig en udødelig Ret til deres Landsmænds Taknemmelighed, fremtræde Navnene Adlerbeth, Palmblad og Wallenberg, som de mest glimrende. Et noiagtigt Kiendskab til sin Forfatter, en utrættelig Flid i Udarbei-

delsen, det allerfineste Øre for Udtrykkets egentlige Passelighed og Vellyd, have bevirket, at den førstnævntes forsvenskede Virgilius, og Oversættelse af Horazes Satyrer og Epistler stedse ville beholde et classisk Værd i den svenske Litteratur. — Palmblad have vi at takke for den paa Svensk oversatte Tryphiodorus, Prometheus af Æschylus, Sophokles's Ajas og Elektra, en Episode af Odysseen, en Ode af Pindarus — ei at tale om hans første Forsøg med Quintus Calaber. Med Hensyn til disse Oversættelser kan man sige, at Palmblad har drevet Atterbeths metriske Correcthed til en endnu høiere Grad af Pragtfuldhed og Vellyd; men derimod har han hidtil viist sig temmelig skiødeslös (vårdslös) i Behandlingen af sin Original, eller i at give dens Mening paa en tro og naturlig Maade; ja, endnu oftere, i at give den paa klart og bestemt Svensk. Ikke destomindre ere Oversættelserne efter Sophokles og Fragmentet af Odysseen mere frie for disse Feil, end hans øvrige Arbeider af dette Slags. — Ærefuldt debuterede Wallenberg nyligen paa Oversætterbanen med en svensk Fortolkning af hele Iliaden, hvori han er gaaet tilværks efter Grundsætninger, der ere Palmblads ganske modsatte. Homers Mening har han, uden at binde sig til den Vossiske Ordnøiagtighed, ivrigen bestræbt sig for at giengive med Sandhed, og det er virkelig til Beundring lykkedes ham, at opfatte den gamle joniske Bardes naiv-store og usøgt rolige Aand. Men Versificatio-

nen har han desværre vel meget betragtet som en uvæsentlig Biting, og derfor ikke allene ofte, imod den indre nødvendige Regel, falskt accentueret visse Ord; men ogsaa — hvad der er værre — ofte forsømt Variationen i Versenes indre Bygning, saa at Øret hele Sider igiennem trættes med een og den samme Rythmus.

Som Oversætter af de gamle Classikere, efter rigtige Grundsætninger, optraadte først Regnér, og man kan med Grund sige, at han var i Sverrige den rette Skaber saavel af den egentlige Oversættelsestheorie, som af den nye Bearbeidelse af riimfrie Versemaal. Men desforuden eie hans Oversættelser — ligesom de af hans Discipel Boman — unegtelige Fortieneſter i den Sandhed og Naivetet, hvormed han har vidst, skiøndt i høist uregelbundne Versformer, at giengive den originale Forfatters Aand. — Tranér betraadte tidligen de af Regnér og Adlerbeth giorte Spor, deels med Oversættelser efter Ovidius, som det svenske Academie belønnede med sit Accessit, deels med andre efter Homer *). De første ere hidtil blevne ubekiendte for Almeenheden, og vi have saaledes blot at tale om de sidste. Disses Mangler turde have deres Grund i en bibragt falsk Anskuelse af den antike Konst. Tranér synes nemlig i den ikke at see andet, end den høieste tænkelige Naivetet, og for at overføre denne saa fuldkommen som muligt i sin Oversættelse, falder han

*) Nogle af de første Sange af Ilias.

Athene. September 1816. S

stundom ind i en affecteret og næsten carricaturmæssig familiair Tone. Dog, ei nok dermed! undertiden vil han, for Contrastens Skyld, bringe ind i Udtrykket en vis sentimental Høihed (sublimitet), som, ved Siden af det naive Hverdagssprog, gior det Hele skievt og konstlet. I øvrigt have Tranérs Oversættelser en stor Fortieneste med Hensyn til at give Meningen af Originalens Ord i et nøiagtigt Aftryk — hvilket dog er noget andet, end det sande Udtryk af Forfatterens Aand. Ei mindre er han en meget grundig Versificateur, skiøndt han heri gaaer lidt i det Smaalige. Hans Hexametre lide ogsaa derved, at Cæsurerne komme noget for eensformigt igien, og at de, ved en næsten fuldkommen Mangel paa Ordenes Deling, ikke vel forme sig til et rythmisk Heelt. En Middelvei imellem Palmblads vidt drevne Stræben efter en pragtfuld Versification, og Tranérs familiaire Naivetet i Udtrykket, synes den tidligt bortgangne Ingelgren at have giort til Maalet for sine Bestræbelser som Oversætter af de Gamle. Hans svenske Oversættelse af Tyrtæos har ogsaa betydelige Fortienester. Men da Døden bortrev ham, havde han endnu ikke naaet Nogen af de nylig nævnte Lærde i Herredømme over Sproget, eller i Lethed i Udtrykkets Valg; hvorfor ogsaa baade hans Vers og hans Diction ofte bliver slæbende og unøiagtig ved de som Nødhielp anvendte smaa Ord og Partikler.

Blandt Oversættelser efter den romantiske Konsts fornemste Mestere ere vel de mærkeligste: Geyers

Macbeth, Törneblads trende Schillerske Tragoedier (Don Carlos, Pigen fra Orleans og Wallenstein) og Oxenstiernas Tabte Paradiis efter Milton. — Foruden den eiendommelige Fortieneste hos det første af disse Arbeider — som dog ikke er noget Mesterstykke af en Oversættelse — kan man sige, det besidder en ny deri, at det har lagt Grunden til en mere genialsk og paa Grundsætninger bygget Behandling af det svenske Sprog og den svenske Versekonst. — De Synder mod Konst og Smag, som Törneblad ved flere Leiligheder har begaaet i sit Ugeblad: Nya Posten, kan man sige, at han paa en hæderlig Maade har oprettet ved sine, i saa mange Henseender heldige Oversættelser af Schillers tre bekiendte Tragoedier — alle tre ligesaa udmærkede ved deres troe, skiondt noget usikkre Bøielse efter Originalerne, som ved deres utvungne Overflytning i det svenske Tungemaal. Med disse tre Stykker har, som en Følge af deres udmærkede Versebygning og populaire, skiondt correcte Diction, det svenske Sprog ligesaa uimodsigeligen tilegnet sig den tifodede Jambe, som tilforn Hexameteret. Om det behøvedes, skulde dette i endnu høiere Grad være indtruffet, i Fald Oxenstjerna efter Originalens Mønster, havde anvendt denne Versart i sin heldige og fortrinlig gode Oversættelse af Miltons episke Digt. Men ved Brugen af den ellevefodede Jambe med qvindelig Endestavelse har han givet det Hele en Tone af Blødhed og Mangel paa Kraft, der passer ilde til Digters Aand.

Saameget desmere har han derimod bestræbt sig for at overføre den engelske Digters Tegning, Udtryk og Colorit i sin svenske Oversættelse, og i Sprogets Behandling er han gaaet tilværks med den fordomsfrie Aandsstorhed (Storsinnighet), der egner det ægte Genie. — Efter Goethe ere nogle Smaastykker Tid efter anden, af ulige Hænder og med ulige Dueligbed, oversatte paa Svensk; ligeledes to eller tre af hans Romaner, men disse med den uforsvarligste Skiødesløshed. I Særdeleshed ere Valgslægtskaberne og Benvenuto Cellini oversatte paa en saadan Maade, at enhver Svensk maa rødme derover. For at give en ærefuld Opreisning for den herved viste Ringeagt mod Europas nuværende største poetiske Genius, var det derfor ønskeligt, at Grev Schwerin vilde fuldende sin Oversættelse af Goethes Torquato Tasso, af hvilken han har meddeelt en saa heldig, saameget lovende Prøve. *)

Det syntes en Tid, som om det i Sverrige vilde blive Mode, at oversætte Oehlenschläger, ligesom det i Aarene efter 1790 var Mode at oversætte Rahbek. I et kort Tidsrum saae man to Tragoedier, to prosaiske Fortællinger, samt flere lyriske Stykker af denne Digter overførte i Søstersproget. Hvad de to Oversættelser af Sørgespillene angaaer,

*) Om Udg ikke feiler, har man ogsaa faaet en heldig svensk Oversættelse af Goethes bekiendte Eventyr (i hans Skrifter 12te Deel af den ældre Tübinger Udgave) ved Hr. Adlerbeth, den yngre.

da kan man ikke sige, at nogen af dem er fuldkommen lykket. Den af Axel og Valborg er, med sin skiødesløse Versebygning, dog udført med Varme og Livelighed, skiøndt stundom med vel dristige Experimenter i Hensende til det svenske Sprog. Oversættelsen af Correggio derimod har en i det Hele mere correct Tact, men er med Hensyn til Dictionen temmelig stiv, og lider under en forfeilet Naivetet. Den bedste Oversættelse efter Oehlenschläger er vel uden Spørgsmaal den af Vaulunders Saga, ligesom den af Aly og Gulhindy uden Tvivl er den fletteste Oversættelse af noget fremmedt Digterværk, som i Sverrige er fabrikeret. Ved denne Leilighed maa jeg bringe en anden dansk Digter i Erindring, der vist nok kunde fortiene, at være mere bekiendt i Sverrige, end han er det: Schak Staffeldt. I det mindste er jeg for min Deel overbeviist om, at udvalgte Digte af ham, oversatte med lige Held, som et Par i Klytia og eet i den poetiske Kalender for 1814, vilde være en værdig Gave at bringe den svenske Sanggudinde.

Til Slutning maa jeg endnu yttre min Glæde over, at Lysten til Oversættelser af det islandske Sprog synes atter at være vaagnet i Sverrige. Afzelius har uden Tvivl indlagt sig Ære ved sin Oversættelse af Hervara Saga, og endnu mere ved den mesterlige Fortolkning af Voluspa. En værdig Medbeiler i dette Fag har han desværre nylig mistet i den afdøde Tholander, der har for-

eget sine øvrige litteraire Fortieneſter ved en berømmelig Overſættelse af Solarliod. Ogſaa Geyer er fremtraadt paa denne Bane; men det forekommer mig, ſom han røber en mindre ſikker og grundig Kundſkab i det gamle nordiſke Sprog, end de to ovennævnte.

Her turde det være mig tilladt at anføre nogle Ord i Henſeende til Overſættelſer efter de gamle Claſſikere i Almindelighed. — Egentlig hører vel endog den meſt lykkede Overſættelſe ikke inden for Æſthetikens eller den frie Konſts Grændſer, da den, i Følge ſin Natur, ei kan være et umiddelbart Product af Digtningsevnens frie Virkſomhed. Derimod bør et ſaadant Arbeide anſees ſom det ædelſte og ſkiønneſte Beviis paa philologiſk Lærdom, og i den Henſeende maa man tillægge det et høit Værd. Da nemlig den abſolute Konſt allene kan opſtaae ved alle de relative Konſters genialſke Forening og Opløsning med og i hverandre, er til bemeldte Øiemed nødvendigt, at alle de Former, i hvilke Konſten hidtil har aabenbaret ſig, bringes til almindelig Anſkuelighed. Dette iværkſættes tildeels ved Konſten at overſætte, naar den udøves efter ſtrenge og rigtige Grundſætninger; og den tydſke Poeſie ſkylder tilviſſe de tydſke Lærdes Flid, i at overføre de meſt udmærkede af næſten alle Nationers Meſterværker paa deres Sprog, meget af ſin i nyere Tider vundne høiere Fortræffelighed. — Men derfor bør dog ingen Overſættelſe af nogen Forfatter anſees ſom canoniſk; thi Spørgs-

maalet er ei om at frembringe eller gienfode et, i et viſt Sprog exiſterende Konſtværk i et andet; men blot om at fremſtille klart Overſætterens levende Anſkuelſe af ſin Forfatter. Men da ethvert Mesterværk er en uudtommelig Uendelighed, ſaa maa Enhver, ſom beſkuer det, ſee noget Andet deri, end hvad hans Fodgængere have ſeet, og diſſe divergerende Anſkuelſer er det, ſom maa bringes i Omlob, imedens Sprogene vænnes til at rore ſig i alle Former. Man indſeer ſaaledes, at den Konſt at overſætte er et uendeligt philologiſk Problem, ligeſaa umuligt at oploſe til Fuldkommenhed, ſom alle andre Geniets Opgaver; og endnu klarere er det, at man med Overſættelſer ikke ſigter til at ville fortrænge Originalerne af Almeenhedens Hænder, men ſnarere til at bringe dem mere i Omlob ved at vække Lyſten til ſelv ved Kilden at nyde de Skionheder, ſom Overſættelſen i brudte Straaler har afſpeilet. Ogſaa har i Tydſkland, ſiden Overſættelſer af græſke Forfattere ere blevne ſaa talrige, et ivrigt Studium af det græſke Sprog mere og mere udvidet ſig.

Er Henſigten derimod, at virke directe paa nogen nuværende Nations Digtekonſt, da ere Overſættelſer efter den claſſiſke Oldtids Digtere vel ikke af lige Vigtighed; thi den nyere Tids Aand er alt for uliig den antike, til at den ſidſtes indre Former i deres fulde Reenhed ſkulde kunne opfattes i den moderne Verden. Og hvad den ſvenſke æſthetiſke Litteratur angaaer, ſom det der her nærmeſt vedkommer

os, saa turde det for nærværende Tid være mere gavnligt for den, at man oversatte de ypperste fremmede Prosaister, end Digtere. De Svenske have nemlig i det mindste Begyndelsen til et skiønt poetisk Foredrag, men endnu ikke noget almindelig dannet prosaisk. Og da Prosaens Hielpemidler ere almindelige for alle Folk og Tider, efterdi den ikke, som Poesien, gaaer ud paa det indre Menneskes symboliske Aabenbaring, og desuagtet ingen nyere Forfatter som Prosaist kan sættes ved Siden af de Gamle: saa bør disse i høieste Grad anbefales til Oversættelse, uden at man dermed vil udelukke de fortrinligste moderne Forfattere. — Det er derfor min fulde Overbeviisning, at først da vil Solen opgaae over den svenske Nationallitteraturs Horizont, naar vi see Plato, Herodot, Tacitus, Guicciardini, Montaigne, J. J. Rousseau, Gibbon, Lessing, Joh. Müller og deres Jævninge, i mere og mere fuldkomne Oversættelser udbredes blandt Almeenheden. Da man desværre endnu synes ganske lidet at bekymre sig herom: bør man med saameget større Taknemmelighed mindes dem, som have virket noget til dette Øiemed; saasom C. Schröderheim, der har oversat Carl den Femtes Historie af Robertson; Hertzman, hvem vi have at takke for Oversættelsen af Schillers Historie om Trediveaarskrigen; A. Bethén, som paa vort Sprog har overført nogle af Schillers Afhandlinger; Arrhenius, som har anvendt sin Flid paa en Oversættelse af Schel-

lings Forelæsninger over det academiske Studium; A. G. Silverstolpe, som har oversat Agricola af Tacitus, Granberg, som nu er sysselsat med en Oversættelse af Herders Ideer til Historiens Philosophie, og nogle flere. Det er sandt, intet af de her nævnte Arbeider kan gielde som Mønster for en fuldkommen god Oversættelse; men desuagtet have de virket et Gavn, som er uberegneligt, skiøndt det ikke falder saa let i Øinene.

(fortsættes i næste Hefte.)

En Jilreise til Paris og London.

(Slutning.)

Jeg skulde ikke tilbringe mere end en Snees Dage i Paris. — I nogen Tid havde det alt været bekiendt, at Keiseren af Rusland og Kongen af Preussen vilde, ifølge Prindsregentens Indbydelse, see London; men idelig var deres Reise bleven opsat, og man troede den næsten opgivet; da det pludselig hørtes: om to Dage afreise Monarkerne. Mindst havde jeg drømt om at komme i deres Følge. Men visse Forbindelser aabnede den Mand, som jeg havde fulgt til Paris, en Plads i hans preussiske Majestæts Følge;

han besluttede at benytte denne Leilighed til at see England og fremme sine Anliggender, og jeg skulde ogsaa ledsage ham did.

Om Aftenen den 3die Junius sad jeg atter i Reisevognen; Monarkerne vare afreiste nogle Timer i Forveien; Reisen skulde gaae over Amiens, Abbeville og Boulogne, men Nat og Dag. — Paa den nærmeste Station fra Paris stødte vi sammen med Hans preussiske Majestæts Følge og reiste uafbrudt hele Natten igiennem. — Næste Morgen befandt jeg mig ved Solens Opgang rullende igiennem det skionne Picardie — denne for sin Frugtbarhed og Skionhed saa bekiendte Provinds; og om det var Indbildning eller Virkelighed veed jeg ikke — men det forekom mig, som om jeg aldrig havde seet saa lovrige Træer og Buske som her, aldrig seet saa grøn en Jordbund, aldrig seet Kornet i saa frodig en Vext. Op ad Dagen blev det Regnveir; paa alle Stationerne var der en uendelig Forvirring med de mange Heste, som skulle skaffes tilveie, Skiænderie med Postmestere og Postillioner, og især med de uelskværdige Postmesterinder, som ofte med al mulig Uforsagthed forrettede deres Mænds Tieneste midt iblandt alle Postillionerne. I Amiens spiste en Deel af Suiten til Middag, nemlig Fyrsten af Metternich, Fyrst Hardenberg og de preussiske Ministre. Reisen blev uopholdelig fortsat og den følgende Morgen viste Boulogne sig. Overalt havde en utrolig Mængde paatrængende Betlere omringet og fulgt Vognene;

hen imod Boulogne mødte os endeel afskedigede franske Tropper, som nu og da tilraabte os deres: "Poltrons! og vive l'Empereur," og i Boulogne berettede man, at de ligeledes havde tilraabt Monarkerne flere Gange i uanstændige Udtryk.

Boulogne har en særdeles malerisk Beliggenhed; den ene halve og ældre Deel af Byen beklæder Kanten af et jævnt opstigende Bierg og er omgivet med en gammel Ringmuur, den anden og nyere Halvdeel skiuler sig i Dalen under Biergets Rand. — Til høire hæver Bierget sig mere og mere, og til venstre udbreder sig en vid og frugtbar Slette — den samme, paa hvilken den betydelige Armee, bestemt til at giøre Landgang paa England, hvorom vi til sin Tid har læst nok i Aviserne, for faa Aar siden havde sin Leir. Da jeg kiørte ind i Byen, havde jeg slet ikke bemærket den nyere Deel; jeg troede at Boulogne hørte op ved den gamle Ringmuur; og hvor stor var ikke min Forundring, da jeg ved at bestige det høieste Kirketaarn, i den Hensigt at overse Kanalen og den engelske Kyst, blev under Bierget en By vaer, af et Udseende, ganske forskielligt fra den, hvori jeg befandt mig. Jeg veed ingensinde, at jeg har nydt en mere henrivende Udsigt, end fra det nysnævnte Kirketaarn. Det var som om jeg svævede over en heel By, der laae saalangt under mig, at jeg saae paa den, som paa en Grundtegning; den skiønneste Havn af en vid Udstrækning, omgierdet med mægtige Bulværker, laae

for mig, næsten uden Vand, som et uhyre Dyb — det var i Ebbetiden — men dog opfyldt med utallige store Skibe, der imod Naturen, som det syntes, stode ligesom murede til Grunden. Fort ved Fort og Batterie ved Batterie sinede jeg ved Havnens Ende, og for dens Munding den stolte engelske Flaade, som skulde føre Monarkerne til hiin skinnende Kyst, der begrændsede den speilblanke Kanal, som trindt omkring var bedækket med Seilere, ligesom en oprørt Sø med fraadende Bølger. — Til høire hævede sig paa Egnens høieste Punkt Skelettet af et Kæmpetaarn. Dette var et af Napoleons halvfuldendte Værker, hvis Bestemmelse skulde have været, at tiene til et, med de bedste Teleskoper vel forsynet Observatorium, fra hvilket den hele engelske Kyst kunde oversees.

En Dag tilbragtes i Boulogne med Overfartens Tilberedelser. Den følgende Dag henimod Middag gik Monarkerne ombord. En Timestid i Forveien var jeg alt gaaet ombord paa en af de engelske Brigger, fra hvilken jeg saae hele det skionne Tog. Kanonernes Torden dybt inde fra Havnen forkyndte, at Fastlandets Fyrster betraadte Neptuns Rige; de vældige Ildsvælg løde fra alle Kanter, snart nede fra Havets Overflade, snart fra en fremragende Klippe, og i faa Minuter var hele Havnen bedækket med en Røgsky, fra hvis Mørke jeg saae kun Ildglimt bryde frem. Men pludselig sinedes Keiser- og Kongeflagene, hundrede hvide Slupper undfløi den tykke Røgsky og foer med Delphinens

Fart over den skiælvende Bølge; og et Hurra af Flaadens i Master og Raaer opstillede Matroser og Skibskanonernes Brag bøde Souverainerne velkommen om Borde. — Saa hurtig som Seilene kunde heises og Ankerne lettes, stod det fra Land, og efter 5 til 6 Timers Seilads ankrede samtlige Orlogsmænd Brigger og Fregatter for Dover. Her lød Velkomsten, som Afskeden fra den franske Kyst; kun med endnu stærkere Anstrengelse; og uendelig skiønt og stolt var det, i Aftenrøden at see Kanonernes Lyn bag den sorte Sky høit oppe fra Dover Castle, paa Tinden af en Kalkklippe, og dybt nede fra Havets Skiød.

Hvilken Menneskevrimmel paa Kysten! Den gamle Fyrst Blücher kom først i Land; Folket spændte Hestene fra hans Vogn og trak ham under det mest levende Hurraraab ind i Byen. — Keiseren landede faa Minuter efter, man nævnede hans Navn, og et nyt Hurra tonede. Dog, det engelske Folk vilde ene bære sin Afgud, den gamle Blücher, paa sine Hænder; enhver anden maatte noies med at kiøre op til Byen med et Spænd af de skiønneste Heste. — Det var mørkt, da jeg kom i Land, og Dover var saa opfyldt med Mennesker, at det kun var med den yderste Nød, at jeg fik Qvarteer andensteds end paa Gaden.

Den følgende Morgen paraderede et Detaschement af den skiønne engelske Hestgarde foran det Huus, hvor Monarkerne om Aftenen vare stegne af, for at ledsage de ophøiede Giæster til London; men

begge Monarker vare om Natten i en let Postchaise ilede incognito til London. Det morede dem paa denne Maade at overraske Prindsregenten og hele Hovedstaden. Ikke destomindre behagede dette Puds Mængden saa lidt, at man faa Dage efter læste i Aviserne en Yttring af Forundring over, at de ophøiede Giæster vilde ligesom smugle sig ind i London (like to smuggle themselves into the town), og ikke unde de mange Tusinde, som vare ilede dem imøde, og hvoraf mange havde betalt et Vindue med en stor Sum, den Ære, at byde dem velkommen. — Jeg blev et Par Dage tilbage i Dover, hvilken Tid jeg benyttede til at vænne min Tunge og mine Øren til det engelske Sprog, som langtfra ikke forekom mig saa let at forstaae i England selv, som naar det tales hos os, og til at leve paa Engelsk, hvilket er langt forskielligt fra det, at leve paa fransk. Jeg reiste derefter i Selskab med en af de engelske Admiralitetscommissairer, som havde været i Dover for at ordne Alt til de fremmede Monarkers Modtagelse, til London.

Da Veiret var saare behageligt, besteg vi efter engelsk Skik Karetbukken (som man kalder to ride on the box, og ved hvilket jeg ofte i den følgende Tid har befundet mig meget vel). Jeg overskuede derfra paa den behageligste Maade den hele skionne Egn fra Dover til London, og jeg nød den Lykke at have ved Siden af mig en indfødt, meget oplyst Mand, som kunde tilfredsstille min Nysgierrighed i

alle Henseender. Jeg havde altid hørt, at England var et Land med skionne Situationer, og at det havde et grønnere Udseende end andre Lande: og jeg maa tilstaae, at det i begge Henseender overgik min Forventning; ligesom jeg fandt, at det hævede sig langt høiere over Havets Overflade, end jeg havde forestillet mig. Jeg talte med Englænderen om, hvad Aarsagen kunde være til at dette Land, fremfor Andre, er smykket med et saa deiligt og levende Grønt; og han angav mig den meget rimelige Grund, at det kom af den idelige Afvexlen af Regn og Solskin, som er Climatet egen. Aldrig har jeg seet et Land af saa cultiveret et Udseende, som den Deel af England jeg giennemreiste. Kornet stod som i Haver, saa reent og frodigt, som om det var luget og hyppet; Landsbyer, Avlsgaarde (farms) og Landsteder (Country houses) laae i Dale og paa Bakker i de yndigste og venligste Omgivninger, og Alt var saa fuldendt, hvert i sit Slags, at jeg maatte tilstaae mig selv: jeg intet vidste at tilføie for at giøre det endnu skionnere. — Hvad der giver endog det engelske Bondehuus saa behageligt et Udseende, er den store Reenlighed, som hersker rundt om det, og den skionne Skik at beklæde Væggene med levende Roser og at omgierde en grøn Plads uden for Huset (bowlinggreen) med et nydeligt simpelt Gitter af Pile eller Hasselstokke. Men synderligt nok, ved Siden af den mest udmærkede Cultur, saae jeg tvende uopdyrkede Hedestrækninger, som ikke engang vare

bevoxede med de Hedeurter, der røbe den allergoldeste Jordbund. I min Forundring henvendte jeg mig til Englænderen, og han svarede mig, at hans Landsmænd fuldendte det ene før de begyndte paa det andet, og at de stode dem bedre ved at dyrke den gode Jord med fuld Kraft, end ved at spilde en Deel af Kraften paa den golde.

Veien gik over Canterbury, hvor jeg, medens Hestene bleve forspændte, løb hen for at see den store berømte gothiske Dom-Kirke, en af de ældste og største i England. Udvendig er den bygget i en skion gothisk Stiil, og har ved sin ene Side en gammel Klosterbygning af en Architectur, der ei er uden Skionhed, men saa traurig, at man troer at være indenfor et tusindaarigt Gravsteds Hvælvinger, naar man træder ind i dens Gaard. Indvendig er denne Kirke af en overraskende Størrelse og dens Hvælvinger, som hvile paa riflede Piller, noget af det største, man kan see af Bygningskonst overhovedet. Det er bag Choret af denne Kirke, at den sorte Prinds ligger begravet, med hans Billede i fuld Legemsstørrelse udhugget paa Steenkisten.

Jeg kom derefter over Rochester, som har en overmaade malerisk Beliggenhed, især fra den ene Side, hvor Ruinerne af et gammelt Slot kneiser paa et Kalkfield og maler sig i en livelig Flod, i det man ruller over en skion Bro. Ved at opholde mig en halv Times Tid i denne By giorde jeg en vakker Englænderindes Bekiendtskab, som jeg endnu fandt

ganske indtaget af Keiser Alexander. Keiseren var nemlig steget af i hendes Faders Huus; man havde taget ham for en af Følget og indladt sig med ham i en Samtale, som han meget villig knyttede, da han taler særdeles godt Engelsk. Han havde blandt andet spurgt den skionne Dame, om hun kiendte Keiseren og om hun vel vilde give ham et Kys? Hun svarede: „jeg formoder ikke, at Keiseren vil kysse mig;" han havde derpaa grebet hendes Haand, og i det han kyssede den, sagt: „men han vil dog kysse Deres Haand." Først Dagen efter havde hun bragt i Erfaring, hvor sandt han talede.

Fra en meget høi Bakke rullede jeg ned mod det for sin skionne Beliggenhed saa bekiendte Chatham; til høire er en Kalkgrube af en rædsom Dybde; Byen ligger i en Dal tæt ved den brede Thames, der er opfyldt med tusinde Skibe; men blandt disse laae ogsaa de fastmurede Krigsfangeskibe, ved Synet af hvilke jeg kom til at tænke paa mine Landsmænd, som der saalænge havde sukket i Fængsel, og nu kunde jeg ikke mere fryde mig over det skionne maleriske Landskab med alle dets Forandringer. Det var kort efter Solens Nedgang, jeg passerede Chatham; inden jeg naaede London var Dagens Lys slukt, men Millioner andre oplyste denne Europas største Stad. Det var just den første Illuminations-Aften til Ære for de fremmede Monarker og de forenede Magters Seire, da jeg rullede ind i London. — Jeg føler Umuligheden af at beskrive

det pragtfulde ved denne Oplysning, hvorom man har læst saameget i Aviserne; jeg kan virkelig ikke finde Ord, som kunde udtrykke hvad jeg der saae; jeg vil derfor kun fremsætte enkelte Kiendemærker, hvoraf man kan slutte, hvormeget den gik i det store. — Hele Westminster, der er omtrent en Trediedeel af London, og dog er den to Gange saa stor som Kiøbenhavn, samt the City vare illuminerede, ikke med Lys i Vinduerne, som hos os, men med Lamper af alle mulige Farver og anbragte til alle Arter af Decorationer; men oftest som Løvværk, saa at det saae ud, som om de store regelmæssige Bygninger, især de som paa nogen Maade vare at ansee som offentlige, vare ligesaa mange diamantfunklende Løvhytter, i hvilke hvert Blad var en grøntluende Flamme. De skiønneste Transparenter i tusinde Tal vare overalt anbragte, og de brede, regelmæssige Gader opfyldte med herlige Equipager i fire til fem Rader tæt ved Siden af hinanden, saa at disse bevægede sig fremad i en Masse, som en Colonne Cavallerie. En uhyre Mængde af Pøbelen bedækkede enhver Plads paa disse Equipager, hvor det var muligt at et Menneske kunde hænge sig fast, saa at man ofte ikke kunde skielne den ene Vogn fra den anden; de med Fliser heelt belagte Fortog vare saa opfyldte med Fodgængere, at der allevegne og uafladelig var den stærkeste Trængsel. Jeg kiendte ikke den Skik, at det ved Illuminationer i London ikke forbydes Pøbelen at bestige Kareterne fra øverst til nederst,

og at tage Plads saavel bag paa, som oven paa Fadingens Dække, og kunde let have voldet mig selv Ubehageligheder, ved at søge at forhindre det, paa den Reisevogn som bragte mig ind i London, naar jeg ikke havde havt en Raadgiver ved min Side, som lærte mig at give de nærmest omstaaende Hagnden, og besvare deres evige „hvem er det (who is it?)" paa en tienstvillig Maade. Strax efter at jeg var stegen af i Burry Street stødte jeg paa en af mine Landsmænd, som kiendte London, og vi giennemstreifede tilsammen en stor Mængde Gader for at besee denne sieldne Illumination, og det i en uophørlig Trængsel, hvis Mage jeg hidtil ikke havde kiendt. Illuminationen varede, som bekiendt, i trende paa hinanden følgende Aftener, hver Aften med nye Forandringer.

Jeg glemte ikke at forskaffe mig et Kort over London, for strax at kunne orientere mig, og jeg var dermed istand til at gaae paa min egen Haand, hvorhen jeg vilde, hvortil jeg i London havde mere Leilighed end i Paris. — Men jeg skal ikke kiede Læseren ved en lang Beskrivelse over Londons Udseende, eller ved at udbrede mig over en Deel af dens Mærkværdigheder, som jeg har seet, fordi hvad jeg herom kunde sige, ifølge mit korte Ophold i denne By, dog stedse vilde blive ufuldstændigt, overfladeligt og en Gientagelse af hvad der ofte tilforn er berettet om denne Hovedstad. I Forbigaaende maa jeg kun bemomme den Deel af Byen, som fører Navn af West-

minster, for dens skiønne, regelmæssige, brede Gader, allevegne med Fortog, der ere heel belagte med Fliser, og for dens skiønne store Torve (Squares), der for den største Deel ere beplantede med skyggefulde Træer, og i Midten have et nydeligt Anlæg med Krat og Blomster, omhegnet med et Jerngitter, saa at de ligesaa meget ere at ansee for Haver, der tiene de omboende Familier til Promenader, som for Torve. — Jeg maa endnu tilføie Resultatet af mine Bemærkninger: at London er eneste, ikke blot i Henseende til sin Størrelse, og indeslutter i Almindelighed intet halvfuldendt, det være sig i det Gode eller Slette. — Enhver som interesserer sig for fremmede Stæders Mærkværdigheder og Beskaffenhed, veed jo i øvrigt vel, at St. Pauls Kirken rivaliserer i Henseende til Skiønhed og Størrelse med Petrikirken i Rom — at Westminster Abbey har det skiønneste Chor, opfyldt med berømte og udmærkede Mænds Gravminder — at Hydepark er mange Gange større end vor Frederiksberg Have, og at de engelske Damer i de prægtigste Equipager, iførte de mest moderne Dragter, nyde Morgenluften i denne Have Klokken 4 om Eftermiddagen — at London er sex danske Fierdingvei lang og Gaden Oxfordstreet næsten en halv Miil — at Shakespeares udødelige Aand besiæler Skuespillerne i Coventgarden og Drurylane, som paa intet andet Sted — at det brittiske Museum er et Land, som England, værdigt — at Themsen ved vældige Trylleværker, som drives

af Flodens egen Strøm, presser sit eget Vand gien-nem Jernrør op i Londons Gader, da denne By in-gen Kilder har o. s. v. o. s. v.

De eneste Steder hvorfra man komme til at skue ud over London er St. Pouls Kirkens Kuppel og The Monument, en meget høi fristaaende Pille i Nærheden af London bridge (opreist til Erindring om Londons Brand i det 17de Aarh.) og til hvis Spidse man stiger op ad en indvendig Vindeltrappe. Men det er dog aldrig muligt paa samme Tid at overseé denne colossalske By til alle Sider; thi stedse svæver en sort Steenkulsdamp over dens ene Halvdeel. Jeg over-saae imidlertid dens skiønneste Deel: den brede Tha-mes med sine vældige Broer, hvoraf nogle endog tilforn skulle have været bebyggede, og med sin tykke uigiennemskuelige Masteskov; det gamle Tower, Lon-dons Dokker og Forstæderne paa Themsens modsatte Bredde.

Man beskylder i Almindelighed Englænderne for Tilbageholdenhed og Stolthed mod Fremmede; skiøndt jeg ikke vil giendrive dette som urigtigt i Al-mindelighed, maa jeg dog tilstaae, at jeg ikke har havt Leilighed til at giøre denne Erfaring. Jeg fandt dem tvertimod særdeles forekommende og artige, endogsaa naar jeg slet ingen Anbefaling havde til dem, eller imod den almindelige Sædvane ei blev dem præsenteret; men dette havde muligen sin Grund i Tidsøieblikket, da de ansaae enhver Fremmed og især enhver, som de holdt for at høre til Monarker-

nes Følge, som deres Giæst og som Een, med hvem det lønnede Umagen at knytte Samtale, for at erholde Underretning om de fremmede Generaler og Fyrster, de saae. — Det første de i Almindelighed erkyndigede dem om, angik sædvanlig den gamle Blücher, og først eller sidst kom stedse det Spørgsmaal: hvem man ansaae for den største General Blücher eller Wellington? — Fyrsten Blücher var det især, som Folket ved alle Leiligheder her viste deres Opmærksomhed; ham fulgte det i klyngeviis, hvor han stod og gik, stedse tiljublende ham Bifald; ham tilsendte man Hædersgaver fra alle Kanter, endog fra Skotland. — Damerne kom til ham og bad ham om en Fieder af hans Fiederbusk til en Erindring om ham; og aldrig negtede de Helten et Kys — disse for deres strenge, afmaalte Sædelighed over hele Verden berømte Skiønne. — Havde han ikke været den stærke Mand, som han er, kunde han umuligen have udholdt alle de Fester og Gilder, som bleve givne for hans Skyld og som han maatte bivaane; thi alle kappedes de om at faae ham til Giæst, Ministre og Privatmænd, og der blev aldrig sparet paa fulde Pocaler. — Blüchers hele Væsen passer ogsaa saa godt til Englændernes: han siger sin Mening reent ud, bruger ikke mange Ord, er hiertelig og Manden paa sin Plads. Gav Englænderne ham hvad der tilkom ham, saa vidste han ogsaa at give dem deres. Saaledes samlede sig engang en Klynge Mennesker foran hans Vindue for

at kalde ham frem, paa det at de kunde see ham og hilse ham; han kom et Øieblik tilsyne, hilsede dem og takkede dem for deres Hurra, men strax sprang han tilbage i Værelset, greb Wellingtons Büste, holdt den ud af Vinduet, og betydede Folket med Tegn, at de burde raabe Hurra for denne General; der opstod da en almindelig Jubel og man hørte fra alle Sider: O the old Blücher and his friend Wellington! — Lignende Optrin tildrog sig daglig, stedse bleve de bekiendtgiorte i Aviserne, og Enthusiasmen for ham steg med hver Dag.

Naturligviis viste man ogsaa Monarkerne den største Opmærksomhed; men Folkets Stemme var dog lydeligst for Blücher; og hvad dets egen Regent angik, da var den i dette Øieblik ikke meget til hans Fordeel — thi paa Gader og offentlige Pladser yttrede man høit, naar han viste sig, sin Uvillie over den da berammede Formæling mellem Prindsessen Charlotte og Prindsen af Oranien, hvilken man troede var imod Prindsessens Ønske. — Jeg saae flere Gange Prindsregenten; han er en meget smuk Mand, skiønt lidt vel fyldig, af megen Anstand og en bestemt Mine; han taler de fleste levende Sprog og har et meget indtagende Væsen.

Det var ikke allene ved glimrende Fester, Vedløb, Boxen, Hanefegtninger og andre Forlystelser, at Englænderne søgte at more deres høie Giæster; men de foreviste dem ogsaa, ikke uden et Slags Krav paa Beundring, Alt hvad London eier af Konstsager,

offentlige Værker og Foranstaltninger, oeconomiske Indretninger i det Store, og fremfor alt glemte de ikke at vise dem Towers velforsynede Tøihuus, der efter saa mange Aars Krige til Lands og Vands, var udrustet med Vaaben og Ammunition for hele Armeer og Flaader.

Ofte har jeg ved mig selv villet giøre en Sammenligning imellem Franskmænd og Englændere, mellem Paris og London; men jeg har fundet det desto vanskeligere, jo mere jeg har overbeviist mig om, at Engelsk og Fransk næsten i eet og Alt er at betragte som to modsatte Størrelser; og jeg anseer mig i Grunden uberettiget til at fremkomme med nogen Sammenligning, baade fordi jeg dertil mangler den tilstrækkelige Erfaring, og fordi jeg har seet Paris i sin sørgeligste og London i sin mest glimrende Periode; imidlertid maa jeg bekiende: at jeg har befundet mig ulige bedre i London end i Paris, og at jeg har den Tro: at enhver, som seer England (naturligviis længere end jeg har seet det) taber ikke meget ved, ikke at see andre Lande, i Fald ellers hans Reises Formaal kun er, at erhverve sig Kundskaber om nyttige Indretninger og overhovedet at øve sig i sund Dømmekraft.

Tolv Paragrapher om Jens Baggesen.

Ottende Paragraph.

Om alle de Digte, som maa anseés for at være Baggesens Digterliv værdige.

Det kan sikkert ikke feile, at Læseren af de Blik, der i den syvende Paragraph ere kastede paa Baggesens uhyre Forvirring og latterlige Nyhedssyge, har sluttet sig til, at denne Forfatter selv ikke vidste, hvad han meente med sin Omskiften, og med sine store Opdagelser om den nye Digter-Religion, ligesom og, at han ikke synderligen kunde mene, hvad han hisset havde kundgiort om sin tilkommende litteraire Virksomhed. Den Trivialitet og kolde Affectation, der herskер i hvert Punktum af Fortalen til Digtervandringerne, rober altfor tydeligen, at han ikke mere formaaede at hengive sig til en udeelt Følelse, ja at hans Indre var sønderlemmet og adsplittet. Nærværende Paragraph skal end videre, saa tydeligt som den strengeste Dommer kan fordre det, bevise, at det kun var en tom Snak om hans Kald til alvorlige Digtninger og om den nye Periode, der, efter 1807, skulde begynde i hans Digterliv. Han har, efter denne Tid, ikke frembragt et eneste alvorligt Digt, som, paa nogen Maade kunde taale at sammenlignes med hans ældre gode; og de comiske Producter, som udgiøre et langt større

Antal end de alvorlige, ere endnu slettere. Baggesen gik, fra hiint Øieblik af, med besynderlige og meget ulige Skridt, den kraftløse Tilstand imøde, i hvilken han nu befinder sig. Diderot siger etsteds meget træffende, at Ingen, ei engang en smuk Dame, der om Morgenen opdager en Finne paa sin Næse, er i saa ynkelig en Tilstand, som en Autor, der maa overleve sit Navn; og vi bør vist nok ogsaa nu ligesaameget ynke og beklage Baggesen, som man i hans Ungdom elskede ham, og som man i hans frodigste Manddom maatte troe sig berettiget til at ringeagte ham. — En nærmere Udvikling og Godtgiørelse af disse Tanker indeholder denne Paragraph.

Den nye Fortale til Digtervandringerne ender med disse mærkelige Ord: „Om jeg, efter lang, „samvittighedsfuld og ufortrøden Prøven af alle „Ting, endelig og tilsidst af det til mit Brug prø„vede har beholdt det bedste — derover kan først „den fuldendte Samling af mine Digte be„rettige til en afgiørende Dom. Døer jeg inden „denne forhaabede (?) Fuldendelse finder Sted, er „min egen den: at mine Digte ingenlunde „vare mit Digterliv værd — og at det for „Smaatings Skyld, hvormed jeg hidtil har „beriget den danske Litteratur, aldeles ikke løn„nede Umagen, at have tabt næsten Alt, hvad Bor„geren kan tabe, (men en Borger har jo kun Æren „at tabe?) lidt næsten Alt, hvad Mennesket kan

„lide — følt Alt, hvad Digteren kan føle, og vo-
„vet paa Livets urolige Hav, i Skiebnens vildeste
„Storme, alt, hvad alle tre kunne vove." — Heraf kan man da uddrage den Slutning, at hvad Baggesen efter Aaret 1807, i hvilket denne Bekiendelse kundgiordes, har frembragt, skal ansees som hans Digterliv værdigt, og at man altsaa i det mindste af disse Digtes Natur kan bestemme hans Plads i den danske Litteratur. Thi at den fuldendte Samling af hans Digte endnu ikke er kommet, og, som vi haabe, aldrig vil komme for Lyset, kan dog vel Ingen ansee som tilstrækkelig Grund for at opsætte Kritiken over disse udkomne Digte, da man i saa Fald var nødt til at vente indtil efter hans Død. Man maatte da ikke allene roligen see paa, at han overlæssede Litteraturen og ødelagde Smagen med flere slette Værker, men kunde maaskee endog vente, at han i en følgende Fortale, eller Spøgelsebog, Nummer II, atter forkastede mange Aars Arbeider, og derved unddrog sig Kritikens velfortiente Revselse. Man er derfor upaatvivleligen berettiget til, i det mindste af disse efterfølgende Samlinger, at bestemme Baggesens Værd og Fortieneſter.

Endnu i Aaret 1807 udkom:

I. Nye blandede Digte af Jens Baggesen.

Forfatteren siger i Fortalen, at „den skiemt-
„somme Rolle, som han, tildeels imod sin Lyst,
„tildeels imod sin egentlige Naturevne, har spillet

„(!), er, som litterariſk Bane, ſluttet med Giengan-
„geren.“ Fortſættelſen af de ſkiemtende Værker er vel ikke trykt, men „den er dog færdig fra Forfatte-
„rens Haand, og Giengangeren er hans ſidſte
„Skiemtedigt.“ Han ſiger fremdeles: „Med denne
„Samling begynder en ny Periode af mit Dig-
„terliv og min egentlige Konſtbane, og i
„den her herſkende Aand og Tone, vil jeg for Frem-
„tiden digte.“

Vel kaldes nu diſſe Digte „nye,“ men man bemærker til ſin ſtore Forundring, at næſten fire Femtedele ere gamle Digte, hvoraf endog flere have været trykte tilforn. Alle diſſe kunne altſaa ſlet ikke begynde den nye Periode, eller den egentlige Konſtbane. De nye Digte: Til Maria, Leie-ſvendene (i hvilket der findes et affikkende og trivielt Indſkud fra den nye Periode om Foragt for Religionen) og Patriotisme (ſom Baggeſen ſelv kalder: „den tidt misbrugte Femſtavelſe“) ere ligeſaa indholdsløſe, ſom de forrige Oder og Elegier. De ere dog efter Fortalen gamle, men først trykte her, og kun forſaavidt nye. Minonas Fraværelſe har engang været trykt i de ſamtlige Skrifter. — De Danſkes Priis af Taſſo, er overſat 1803, ſaavelſom Lenore (ſee l. Efterr. 1803, S. 583.) Den første er vel temmelig feilfrit overſat, men Verſene ſaavelſom det temmelig haarde Sprog, kunne ikke ſammenlignes med det flydende Sprog og de lette Vers i Ingemanns ſorte Rid-

bere. Lenore er godt oversat, paa Slutningen nær. — Lenardo og Blandine har været trykt tilforn i anden Deel af Ungdomsarbeiderne. Den er, i det Hele taget, meget godt oversat. — Voltaires Brev til Frederik den Anden, er ligeledes en gammel Oversættelse. — Tilegnelses-Oden til Kronprindsen, er, som man kunde vente, tomme Ord og kold upoetisk Smiger. Oversættelsen af Homers Iliades første Bog er tilforn trykt i skandinavisk Museum, 1ste Bind, og den anden Bog er rimeligviis ogsaa oversat før 1807. Med Hensyn til det danske Sprog er denne Oversættelse hverken skion eller rigtig (correkt). Constructionerne giøre det flere Gange vanskeligt at fatte Meningen før efter længere Betænkning, Ordenes Følge støder overmaade ofte an imod Velklangen, flere Sammensætninger ere særdeles haarde og de mange nybagte Ord ere som oftest uden al Betydning. (Jævnf. 11te §.)

Hvad Oversættelsen angaaer med Hensyn til det græske Sprog, da kan man naturligviis ikke her indlade sig paa nogen Detaille, saameget mere som et saadant Arbeide intet Bidrag giver til at bestemme Baggesens Digterværd. Læseren maa selv prøve det ved Siden af Originalen, for at kunne bestemme Sandheden i denne Dom: at flere Ord udtrykke en anden Mening end de græske *), at andre ere ind-

*) F. Ex. S. 51. fodskimrende (?): εὐυνήμιδες. En Efterligning, som andet mere, af Bürger. S. 53.

satte ganske til Overflod *), blot for at udfylde Verset, at mange Hexametre ere uden Cæsur, (endskiondt den store Hexametriker Jens Baggesen, har bygget dem): at Oversættelsen derfor ikke fortiener at kaldes enten rigtig eller tro, og at den endnu mindre kan kaldes skiøn, da Homers simple, naturlige Fremstilling, hans klare og bestemte sandselige Form, hans tydelige, udtryksfulde Epitheter ere ganske fordrevne af høitravende Beskrivelser, vidtomfattende, ubestemte Forestillinger, og utydelige, ja ufattelige Individualiteter **). — Et Par Exempler paa hans slette Hexametre meddeles her:

Laurbærkrands. στεμμα. S. 59. hvad tilkommende vorder (?): τὰ ἐσσόμενα. S. 65. mod al Skik: ἐπεὶ οὐδὲ ἔοικε. S. 68. oversores διος fra Odysseus til Idomeneus! S. 69. speide: μαχεσθαι. S. 70. af Aylsmænd vrimlende: βωτιανείρη. S. 136. ganghoinende: καλα o. s. v. o. s. v.

*) Til Exempel paa overflodige Ord tiene: S. 122. Lynsvingeren i Tordenens Mulm: νεφεληγερέτα. S. 135. „uendelig Jammer" og „Jammer for lang Tid," findes ikke i Texten, og ere desuden modsatte Begreber. S. 141. „Af Vier en Hær i sammenvrimlende Tæthob: ἔθνεα μελίσσάων ἀδινάων. S. 156. Bølgernes | Dønninger | sqvulpe med | Hulk i | brølende | Gienlyd: κῦμα βρέμεται, σμαραγεῖ δέ τε πόντος.

**) Saaledes sammensætter Baggesen oftere Substantiver, end Adjectiver. Homer derimod næsten altid disse sidste.

S. 53. Flux; og | viis dig ei | oftere | her! dog | lidt vilde | nytte, |

ib. Tiener som | Væverske | mig; og | deler mit | natlige | Leie, |

S. 54. Hør mig, o, | mægtige | Gud. som med | selverne | Bue dit | Chryſa, |

ib. Killa, din | hellige | Stad, og dit | Tenedos | herskende | skiærmer, |

S. 55. Kolvene | skingred' om | Skuldrene | lydt, da med | Vrede han | fremgik!

ib Svingende | sig, hans | Øie var | mørkt som | sortnende | Natmulm. |

S. 56. Muuler, i | Forstningen | faldt for hans | Skud, og | hurtige | Hunde. |

S. 57. Sværmende | heden som | deden, hvis | ellers | Døden vi | undflye.

S. 58. Altsaa | talede | Helten, og | satte sig. | Pludselig | fremstod. |

Disse Exempler ere af sex Sider, og Oversættelsen har 143 Sider! — Desuden maa det bemærkes, at Spondæen i Slutningen af Hexametret næsten altid er meget haard, som og, at en meget hyppig Brug af participialske Præsentia giver Hexametrene en meget hoppende, ulige Gang. Hvad der er sagt om denne Oversættelse gielder kun for en liden Deel om den af en Bog i Odysseen, der findes bag efter Giengangeren, da denne har et langt skiønnere og renere Sprog. Flere Steder i sidstnævnte Oversættelse have dog faaet et upassende Sving efter den pralende Allegorie, der ligger i at Baggesen har sat den bag efter dette Digt. Odysseus's Epitheton:

„Mesteren i Paafund," er, forsaavidt som han her skal forestille Baggesen selv, meget træffende, da Baggesen virkeligen er overmaade dreven i at finde paa litteraire Optøier. Herametrene ere gode.

Alle de gamle Digte i denne Samling af saakaldte nye Digte ere nu giennemgaaede, og der staaer tilbage at betragte dem, som virkeligen ere nye. De udgiøre 86 *) af Bogens første 360 Sider; desuden findes et Brev, paa 14 Sider, til Adam Oehlenschläger, der dog egentligen ikke bør henregnes til de „nye Digte," da det er ganske temporairt. I saa Fald bliver da de nye Digtes Plads ikke engang en Fierdepart (!) af hele Bogens. — Disse nye Digte ere deels nordiske, deels Efterligninger af Bibelen (for dog endeligen engang at levere en Prøve paa Frugterne af tyve Aars Studium i denne Bog). Af de nordiske er Vaftrudnermaalen smuk Oversættelse, eller maaskee rettere Efterligning, af dette Stykke i Edda; men de andre ere desto ringere. Uden Betydning bruges her den gamle nordiske Mythologie, som den græske brugtes i Oderne, og Digtet, Eivinds Drøm, er saa unordisk, som det vel er muligt. Det er meget comisk, at høre Tanker, som disse, af en nordisk Elsker, der, (S. 263) hele Vers igiennem, snakker om Loke og Fenrisulven:

*) Herfra maa endnu trækkes en Prøve paa 8 Sider af et forkastet Digt, som dog ikke kan komme med i Regningen. De „nye" Digte findes derfor kun paa 76 Sider!

Og Himmelens Vellyst fortryller min Aand,
I Tanken om Død af saa yndig en Haand!

Baggesens gamle Skrivemaade kommer overalt igien i alle disse nye Digte. — En Prøve paa 79 Vers af Digtet Odin, i Hexametre, er behandlet uden al poetisk Aand. Det forkastede Stykke synes endog at være bedre, om man ellers kan bedømme et Heltedigt efter 79 Vers. Hele Emnet er desuden neppe skikket til en episk Behandling; ja af det Stof til et Epos, som Oehlenschläger, der saa klart og genialsk har fattet den nordiske Aands poetiske Side, forkastede, kan man roligen være forvisset om, at en Digter, med Baggesens indskrænkede Talent, aldrig kunde frembringe noget poetisk Værk. Det vilde vel blive et Sidestykke til:

Det lange Jomfruedigt, som Ingen læser.

Til Exempel paa, hvor mat og slaviſk han efterligner de Gamle, (thi han anseer en Efterligning af Homer eller Virgil for et Epos) tiene Begyndelsen: (S. 303.)

Oldtid | toner min | Sang, Dans | Æt, og | Asernes | Ankomst, |
Fiern fra bebyggede Høie til | Nords | udyrkede | Sneefield,
Og det af Havet igien fremblomstrende Cimbriens Sletter; |
Dengang | Odin, den | tredie | hid med | hellige | Runer |
Drog; thi ham | bød Alfader, at | flye de | Romeres | Hærmagt,
Hvilken i | Asien alt udbredte sig, | truende | Jordens |

Frihed, selv i dens | skythiske | Borg: og | vendende | hid sig, |
Lægge til | Sydforstyrrerens | Fald den | nordiske | Grundvold |.
Mange | Qvaler og | Meier, utallige | Farer og | Rædsler |
Prøvede | Helten paa | vildsomme | Tog. Uhyrer og | Trolde |
Vexled med | grusomme | Horder paa | Biergenes | Rygg', og i | Ørkners |
Uafseelige (?) Strøg, og med | Havets | natlige | Storme |;
Til ham imodtog | Jætternes | Vold og | Dværgenes | Trædskhed |
I det forvildede Nord. Dog, Tak Alfader og Mimers
Raad, og den | vældige | Thor, og de | Danskes | herlige | Helt, Skiold, |
Odin fuldendte sit | Værk; og den | nordiske | Vælde blev | grundlagt |.
Edda! | ton mig det | hellige | Qvad, du, | Fædrenes Sangmø! |
Du, hvis i | Klipperne | gjemte Begeistringers | høiere | Gienlyd—
Eene bevarer af Gudernes Sprog det Ekko, Barbarers
Klingende | Bielder med | klirrende*) Riim fra | Dalene | bortjog |.

(Hvilken uvedkommende Tiltale!)

*) Meget snarere kunde man netop kalde Allitterationen klirrende Riim.

Endnu anføres et Par slette Hexametre:

S. 306. Stammede | begge, som | Noer, een | Moders | himmelske | Sange | .

ib. Fulgte, da | spirede | Danaers | Æt, og | Daniers | Stamme |

S. 307. Eller i | Dværgenes | ned til | Helhiem | synkende | Huler

ib. Bragurs | yngste, men | frommeste | Søn: Ved Valhal og | Gimle |

S. 308. Ikke mit | svulmende | Bryst til | Danmarks | værdige | Lovsang! |

S. 309. Ligger en Ø, Fortiden bekiendt af tryllende Hiemsagn (?)

(Den urigtige Skansion i dette sidste Vers: Fortiden giver den modsatte Mening.)

S. 311. Svingende | Svoben, den | smeldende, | selv; om det | skiærende | Plovjern | .

(ikke mindre end fem Pedes begynde med S.)

Ymers Dannelse, en Efterligning af Voluspa, klinger meget nymodens; den er forresten ganske ubetydelig.

De bibelske Efterligninger, paa tredive Sider, ere: Skabelsen, efter Moses, Diævelens Aabenbarelse, før Christi Tilbagekomst, og Babylons Fald; alle tre i Baggesens yndede Versemaal: Hexametret. De to første Stykker følge Bibeloversættelserne næsten Ord og Ord, og have fra Forfatterens Side saa godt som ingen Fortieneste, ja en god prosaisk Text er forsaavidt endog bedre at læse, som det forskruede og combinerede, der findes i Baggesens Vers, er reent borte i denne.

Hexametrene ere her, i det Hele taget, ret gode. Babylons Fald, efter Joh. Aabenbaring Kap. 16—19, er en Oversættelse af flere uddragne Stumper af disse Kapitler, og man begriber vanskeligen Grunden, hvorfor just disse valgtes. Maaskee var det over Baggesens Evne at oversætte de udeladte Steder; thi, mærkeligt nok, ere alle disse blandt de sværeste. En Sammenligning med en god, hexametrisk Oversættelse af hele Aabenbaringen, ved Domprovst Herz, (see Videnskr. Forh. ved Sjællands St. L. 2 B. 3 H. S. 499 o. f. f.) vil vise, at denne Baggesens Sammensætning ikke er af synderlig Værdi. Man vil ogsaa finde, at Domprovsten oversætter flere Vers ganske anderledes, end Baggesen, og hvo tvivler paa, at denne sidste stedse har Uret?

Digtet til Adam Oehlenschläger, som Svar paa Brevet: Aladdin til Noureddin, har slet intet at betyde. Baggesen begynder, som sædvanligt, meget pralende: (S. 360.)

Parnassets Alliker og Gioge, Giæs,
Jeg, sænkende Kamoenens Ørneflugt,
Dem visende den længe skiulte Klo,
Har søgt at skrække lidt.
Ugierne fra den Etherluft, hvori
Jeg, stirrende med stadigt Blik mod Solen,
Omsvævede den vestre Tind, mens du,
Min Adam! om den østre henrykt sløi,
Nedlod jeg mig saa dybt (!) — —

Han roser dernæst Oehlenschlägers Svar, men mener dog, at denne, i „Rummets og i Ti-

dens Skiød," (!) har miskiendt ham: han kalder hele sit Brev Skiemt (!), og klager over, at Oehlenschläger har anseet det for Alvor: (er det ikke det forvovenste Spil med Ordenes Betydning, man kan tænke sig, at kalde dette Brev Skiemt?) han finder det overstolt, at D. har følt sig fornærmet ved, at B., lige efter at kalde ham Danmarks Melpomenes første Digter, tilraaber ham at vogte sig for Fald: (en vist nok meget ukiærlig og utidig yttret Frygt!) han „tilgiver" D.s Ligegyldighed for hans Digte, siden denne hidtil kun har kiendt „den halve Baggesen," og det „endog i falsk Belysning" (ligesom det endog var en Feil af D. ei at kiende hvad B. efter den Tid, kunde faae i Sinde at skrive!): han kommer med den gamle Forklaringsmaade, at han eengang giorde mere af Wieland, og derfor let nu kan misforstaaes, naar man ei veed, at han har sadlet om: han erindrer: (S. 371.)

— — — Doppelt Lid
Og doppelt Flid anvendte jeg, for dig
At komme, hvor jeg seer Dig alt,

og slutter med en Bøn til ham som kaldte Göthe, Sophokles og Shakespeare, at han vil vogte D. for Fald! — En saa utidig Bøn maa enten komme fra en sygelig, nervesvag Ængstelighed, eller fra Lyst til at svække Andres Glæde ved at affectere et Slags viis Forudseenhed. Havde Baggesen virkeligen næret en reen Frygt, saa havde det været aldeles unu-

ligt for ham, nu, da han paastaaer, at H. virkeligen er falden saa dybt, ikke at anføre et saa vægtigt Argument som denne Frygt. Men i sin affindige Ruus glemmer han den ene Uartighed over den anden.

Den nye Aand og Tone hos Baggesen, som den i denne Samling aabenbarer sig, er altsaa af meget ringe Værdi og af slet ingen Betydning, som første Prøve paa den nye Periodes Produkter. Ligesaalidet er den beslægtet med hiin saakaldte göthiske Religion, som alle Digtere, altsaa ogsaa Baggesen, skulde søge at udtrykke i deres Værker, eller med hiin splinternye Begeistring, der skulde vækkes af Naturaanderne: Elektron og Magnas! — I Fortalen var lovet en „Fortsættelse af denne Samling" under Navnet:

II. Nyeste blandede Digte,

der ogsaa udkom i Aaret 1808. — Men denne Titel burde været forandret til: Nyeste Blanding af gamle Digte; thi man opdager med Forbauselse, at, paa otte ubetydelige nye Stykker nær, indeholder denne „Fortsættelse," et uforandret Aftryk *), af de otte gamle Hymner, tilligemed een og tyve kun lidet bedre gamle

*) Det kan ikke ansees som en ny Udgave, thi de samtlige Værker 1ste Bind, hvori alle 29 Stykker findes, er, den Dag i Dag, for Hvermand at faae tilkiøbs. — Og kan et saadant reent Eftertryk ikke kaldes en fornærmende Handling med Hensyn til Kiøberne?

Oder! — Dette litteraire Bedrageri *) foretog Jens Baggesen sig kun eet Aar, efterat han havde søgt at indbilde Læseverdenen, at han ansaae Alt, hvad han „didindtil" havde skrevet, for sit Digterliv aldeles uværdigt, og at der nu begyndte en ny Periode i hans Konstnerliv! Hvad skal man tænke om den Mand, der saa uigienkaldeligen prostituerer sit litteraire Navn og Rygte? En ny Omvendelse kan det dog ikke være, saalidet som en Handling der er foretaget i Vildelse. Men hvad Hensigt kunde da vel Baggesen have med saaledes at henkaste sig selv for Alles Latter og Spot? Udentvivl kan han ikke angive anden Grund, end den, at hans litteraire Vægelsindighed og hans Ærgrelse over det mislykkede Forsøg, paa at tilliste sig den forsvundne Agtelse, have forledet ham til dette daarlige Skridt! — En umiddelbar Følgeslutning, af denne Udgivelse af gamle Sager, er: at den titomtalte Theorie dog ikke var fast og uforanderlig: at Baggesen venteligen er bleven træt paa den nye Konstbane, ad hvilken han „hensneglede" sig med Edda under den ene Arm og Bibelen under den anden: og, at han, som den,

*) Ifald B. sigter hertil med den „Bitterhed," han omtaler i Fortalen til Digtervandringerne, som skulde ligge i, at han „var nødsaget" til atter at udgive sine eengang trykte Digte, saa har han fuldkommen Ret. Thi, ved et saadant Foretagende, at maatte sætte en Plet paa sin litteraire Ære: det er vist nok meget bittert.

der saa aabenbar har skuffet Alle i en Sag, der angaaer hans hele Digterære, er en Mand, hvis Ord ikke bør staae til Troende.

Af de otte nye Stykker i dette Bind ere de tre første i den gamle Tone, vidtloftige uden Indhold, og ordrige uden Phantasie eller Følelse. Hytten er noget bedre og mere hierteligt. Agnete fra Holmegaard er en ret smuk Behandling af den gamle Kæmpevise, men den falder ganske igiennem ved Siden af Oehlenschlägers. Det Konstlede røber sig for meget i Baggesens Agnete; den er altfor glat og synligen afpudset, og har lidt under den sædvanlige Ordrighed. Den følger Tanke for Tanke den gamle Sang, men uden at besidde en eneste ny af Værdi, eller noget originalt, skiønt Billede fra Forfatterens Haand. Jomfru Elses Vise er en almindelig versificeret Ubetydelighed. Urians Sang med Trommen er en upoetisk Efterligning af een eller anden Linie i Oberon (maaskee 2 Sang V. 41 eller 42) eller i Sommernatsdrømmen, udstrakt til sex Sider. Melonen, en saakaldet Taffelidyl, hører til det vandede Slags, der ligegodt kan være alvorligt eller comisk.

I Aaret 1808 hidsendtes fra Paris:

III. Prøver af danske Sømandssange.

Baggesen har allerede i Labyrinthen (2 Deel, S. 336) viist, at han meget noie havde studeret den saakaldte faste Stoks diærve, vittige Talemaader. Han giver her en Prøve paa Sange, digtede i denne

Maneer, men den lover meget lidet. Den første Sang, i en gammel Matroses Navn, indeholder vel et Par lystige Vers, og to eller tre vittige Indfald, men desto flere Vers, som ere meget slette og halv uforstaaelige, thi den har i alt tredive. Den femte er heller ikke aldeles slet, men de tre andre ere desto uslere i deres søgte, mislykkede Maneer *). Til Exempel paa den Baggesenske Matros-Nonsens anføres følgende af Fregattyven: (S. 17)

Hvis bag paa den sovende kommer en Stud,
Saa stop ham!
Hvis og som en Ræv han forresten seer ud, —
Thi det er Johnbullen: Hom' Popham!
— — — — — — —

*) Efter Fleres Opfordring giver Forfatteren her følgende korte Forklaring, som i Anthologien af Baggesens Skrifter udførligere skal blive fremsat og beviist: Alt hvad der hedder Maneer er forkastteligt i Poesien, som i enhver anden Konst, og naar denne Maneer endog udarter til tom Konstlen med den blotte, udvortes, efter Andre copierede Form, saa tilintetgior den Poesien i sit inderste Væsen. Denne Maneer i Poesien yttrer sig fornemmelig paa tre Maader, nemlig: i Maaden at tænke og følge paa, eller i at sammenknytte Forestillinger og Følelser, og kaldes da Affectation: i Maaden at udtrykke sig paa, eller i Valget af de passende Ord og Sprogformer, og kaldes da Svulst: samt i Maaden at digte paa, eller i hele den poetiske Behandling og Phantasering, og kaldes da Klingklang.

Og sidder i Munden, istedetfor Svar,
Ea Prop ham,
Saa skynd dig, og luk dine Giemmer, min Fa'r.
Thi det er Johnbullen: Hom' Popham!

Og trækker du dog af en Kiste med Gryn
Herop ham,
Saa Strikken om Halsen saa snart som et Lyn!
Thi det er Johnbullen: Hom' Popham!

Da alle fem Viser hverken handle om den gothiske Religion, eller den nordiske Mythologie eller om Elektron og Magnas, og kun den første af Johannis Aabenbaring har laant en Floskel: „den babyloniske Hore," til Omqvæd i flere Vers, saa ere de at anse som nye Skiemtedigte; thi det var dog venteligen angivet, ifald de henhørte til de færdige skiemtefulde Samlinger. Disse Viser ere derfor det andet Beviis paa, at det kun var Praleri eller øieblikkelig Forrykthed med Baggesens nye Konstbane.

Endvidere hidsendtes fra Paris i Aaret 1811:

IV. Flaskebrev fra Knud Vidfadme.

Denne Forlober for Baggesens seneste Hiemkomst fra Frankrige, kan, som et Riimbrev i en Matroses Navn, heller ikke begynde den nye alvorlige og heroiske Periode, eller ansees som overeensstemmende med den Aand og Tone, der herskер i Skabelsen, efter Moses, eller i Heltedigtet Odin, og maa derfor betragtes som det tredie Beviis paa Tomheden i Praleriet med den nye Konstbane. Dette Brev er forresten ikke blandt de fletteste af Bagge-

sens Riimbreve, og det kan, i Forhold til sin store Længde, dog ret vel taale at giennemlæses. Den sædvanlige Snaksomhed er flere Steder gaaet over til en temmelig naturlig Vidtløftighed i Sømandens Maade at fortælle paa.

I Aaret 1814, midt under alle de af Baggesen vakte smudsige Kiævlerier, udkom:

V. Poetiske Epistler.

Da nærværende Samling paa 28 Sider kun indeholder sex Riimbreve, som ere forfattede førend den famense Omvendelse proclameredes, men derimod paa 388 Sider indeholder sex og tredive Epistler, som ere forfattede efter den Tid, og som derfor ikke kunne betragtes som henhørende til de færdige Samlinger, der omtales i Fortalen til de saakaldte nye blandede Digte; saa maae disse poetiske Epistler ansees som det andet Beviis paa, at Baggesen er en Mand, hvis Ord ikke bør staae til Troende.

Den Skingrund om de tre Forberedelser, som, i Baggesens Øine, forsvarede Udgivelsen af de skiemtsomme Riimbreve, kan, ikke engang for ham selv, undskylde Udgivelsen af disse Epistler, da her Intet var at forberede. Og da Baggesen desuden, for nærværende Tid, (i Danfana, S. 549) regner Epistelen blandt Digtarterne, saa begriber man ogsaa, hvorfor her ingen Fortale, som ved Riimbrevene, nedsætter Samlingens Værd til et „blot Offer paa Sprogets Altar." Baggesen tænkte vel, siden In-

gen anden vilde anſee hans privatе, rimede Skrivelſer for Poeſie, ſaa maatte han ſelv indbilde ſig det.

Af den fiirdeelte Indledning, kaldet Lunets Poetik, er Nedfordringen (?) og de fire Elementer kun halv forſtaaelige, ſom: (S. 4.)

Til Muſen.

Og ſyng dig engang dygtig hæs
Paa Hverdagsveiret i mit Fiæs —

eller, (S. 6.)

Hvor kan du, letteſte blandt Muſer,
At (?) reres af jeg veed ei hvad!
Hver Morgen, naar min Haand opfører
Syndflodens ſtore Skueſpil,
Staae ſtille, maalløs, og ſee til,
Mens tragiſk jeg mig ſelv dog (?) rører,
Mens Ragekniveus ſkarpe Vind (?)
Afmeier Skoven paa min Kind —

Dette Spørgsmaal varieres paa trende Sider, hvorpaa ſluttes med: (S. 9)

Her har du Stof, hvis du vil bruſe,
Hvis du vil epiſk (?) ſlaae dig løs,
Søg her dit Emne, ſøde Løs!

Meningen af hele Stykket er dog vel aldrig at giøre Publikum den Tilſtaaelſe, at hans epiſke Digte ikke ere andet end Sæbeſkum? Men hvad anden Mening kan der ligge i denne forblommede Snak? — Vil den vittige Digter maaſkee paa en fiin Maade erindre os om, at han er en Mand med Skæg, og ingen Grønſkolling længere, ſom handler uden Forſtand

og Værdighed? — Erindringen vil knap være ham til Fordeel!

Hvad der er sagt om Riimbrevene, i Almindelighed, gielder ogsaa her. Baggesens bagvendte Foreſtilling, at agte noget aldeles Dieblikkeligt og Perſonligt, ſom Gienſtand for en varig, poetiſk Fremſtilling, ligger ogsaa her til Grund. Han anſaae ſin ſtore Færdighed i ſelſkabelig Converſation, og ſin vittige, muntre Lune, ſom eet med vittig eller endog comiſk Digtertalent; men hvad han ſaaledes frembragte, har for de allerfleſte Læſere, der ikke kiende de omtalte Forhold, ingen Intereſſe. Diſſe Epiſtler mangle næſten alle den „Objectivitet," eller Almindelighed i Intereſſen, ſom Baggeſen ſelv (S. 296) erklærer for „Poetens ſkionne Fag." Hertil kommer, at de ere forfattede med liden Vittighed, ja der findes paa diſſe halvfemtehundrede Sider knap et eneſte Indfald, ſom kan ſammenlignes med Baggeſens ældre og mere ſolide. Og da han nu ſelv ſiger: (S. 264)

Jeg ſnakker nemlig altfor meget om
mig ſelv,
Jeg har, i hvad jeg tænker, taler, ſkriver,
Og ſelv i hvad man hidtil *) trykt har ſeet
Af min poetiſke Meddelings-Iver,
For megen Subjectivitet!

*) Atter et „hidtil." Naar ſkriver da Jens Baggeſen Noget, ſom han ei forkaſter en Tid efter? — Udentvivl aldrig.

saa kan man dog vel have Ret til at erklære disse saakaldte poetiske Epistler for aldeles upoetiske. At sige noget mere i Almindelighed om disse „Samlinger af Ord“ (S. 86) lønner ikke Umagen. Samleren siger jo selv: (S. 131)

Kun naar jeg har begyndt at rime,
Det er bedrøveligt, min Ven!
Jeg ei kan holde op igien:
Jeg er aldeles uden Grime
Som versepistolarisk Pen!

og charakteriserer derved sig selv langt bedre end nogen Anden formaaer det. Heller ikke anføres her noget Exempel; thi, da Baggesens Pen, som vi have seet, mangler Grime, saa løbe Epistlerne uden Ophold eller Standsning i eet Fiirspring til Enden; og at aftrykke en heel Epistel, var altfor ilde at anvende den knappe Plads. Derfor kun disse enkelte Bemærkninger.

De fletteste Epistler ere de, som ere stilede til Damerne; thi de ere uden alt specifisk Indhold, fulde af tomme Galanterier, overdreven, ja ækkel Smiger, og en udbredt Snak om Baggesens Fortrolighed og Damens frie Elskværdighed. Man eftersee: Den forgiæves Anraabelse, den mistænkelige Tandpine, Sextendedelen, Hjerteparcellerne, den betydningsfulde Taushed, Uglerne i Ellemosen, det flette Skrivertøi og flere. — „De ere dog ret nette!“ vil mangen nøisom Læser maaskee

indvende. Vist nok, at oplæse dem ved et Theebord eller i et Aftenselskab, eller hemmelig at putte dem ned i et Syskrin, kan vel ikke ansees for nogen Forbrydelse mod den gode Smag; men at udgive dem trykte, i Forbindelse med mangfoldige af samme Art, som noget, der skal „nytte eller more" et stort læsende Publicum: det er enten Indbildskhed eller Trods. Det er overalt et meget forfængeligt Træk af Baggesen at lade trykke den ene efter den anden af slige store Samlinger af uvigtige, og for en stor Deel uvittige, Breve til de mest forskiellige Personer. Han troer maaskee at sætte sig i et brillant Lys, ved at fremvise for Publicum et saa fortroligt Forhold til mange fornemme eller vidtbekiendte Personer; og at Mængden skulde sige: Hvilken Skribent maa det ikke være, som er saa lieret med alle Rige og Store! Men, i saa Fald, forregner han sig; thi det er deels noget ganske Andet, at staae paa en fortrolig Fod med den selskabelige Mand, Justitsraad Baggesen, end at ansee ham for en udmærket Skribent; deels tør man vel nære den Tvivl, at flere Breves poetiske Tone ikke saa ganske stemmer overeens med det prosaiske Forhold, de omtale. — Man bebreide ikke Forfatteren, at han saa ofte bruger Baggesens personlige Charakteer til at oplyse eller godtgiøre sine Paastande med; thi naar en Skribent, istedetfor at give hvad han tænker og føler om de objective Genstande, næsten altid præsenterer sin egen Person og

magre Individualitet, saa fremkalder han selv alle slige Betragtninger.

Havfruesukket og min Aftensang i Frankrig, ere to ret smukke Digte, udenfor den epistolariske Form og Tone. Tilegnelsen er vel ogsaa værd at giennemlæse for een Gangs Skyld. Paradiisfuglen og Anakreon til Psyche rion ere to fine franske Galanterier paa Vers, og Veddemaalet i det Lave en sand og ret munter Skrivelse til Digteren Oehlenschläger, da han var i Paris; men den rober et altfor høit Begreb om dens Forfatters, vistnok ikke store, poetiske Fortieneſter. De tre sidste Epistler have for Litteratoren en temporair Interesse, da de indeholde adskillige specielle Yttringer over den store Dommedag, som Baggesen kom her over fra Kiel for at holde over alle Parnassets Giæs og Ender. Der findes overalt i disse Epistler mange polemiske Steder, især Sidehug til Digteren Oehlenschläger, der alle, foruden Sandhed, mangle Vittighed og Betydning. (see om disse sidste: S. 21, 22, 23, 36, 41, 61, 184, 288, 429 og flere). For at man ikke skal tage Feil ere de mærkeligste Steder trykte med store Bogstaver, som Satiren paa Hakon Jarl. — Til Ex. (S. 21.)

Vel veed jeg, at af alle Pligter,
Hvis ellers Vold og Mord er Pligt,
Den største, for den store Digter,

Er den, at udbasune Sligt; *)
Vel veed jeg, at hans Pen bør stræbe,
Med ufortrøden Sved og Hu,
For alting: at opvække Gru — —,
Fra Graven frem igien at slæbe
Hvert Lig, og nok engang endnu
De dræbte konstigen at dræbe,
Mens Haaret reist, med Ha! og Hu!
Med vilde Blik og blodig Læbe
Han bider Pennen selv itu,
For at faae Næsten til at flæbe —
Jeg veed den Lov saa godt som du.

(Enhver seer let, at denne hele Tirade er et Udfald paa de Oehlenschlägerske Tragoedier.)

Ogsaa andre Yttringer ere mærkelige. Saaledes, f. Ex. bestyrker Baggesen selv meget betydeligen den Formodning, at hans kolde, sig selv gientagende, allevegne anbragte Forsikkringer om hans store Fædrelandskiærlighed, ere Affectation og Praleri, naar man her læser, hvorledes han paa Øieblikket kan drive Giæk med de første Efterretninger, der kom til Paris om Kiøbenhavns Bombardement, og fiase med de tunge, mangeaarige Ulykker, som dette bragte over hans Fødeland!

Endeligen kan her passende leveres Tillæg til Samlingen af Baggesens Livord, som: Knurr, Skvulp, Agent Holk, Hoved indtil

*) „Sligt" svarer her til „Krigs-Spectacler, Heltedaad, Død og Dom og andre Helvedes-Mirakler."

Hale, De Ni og de Tre, Taarer, og fremfor Alt: jeg veed ei hvad, thi denne upoetiske Floskel træffes vel Snesegange i hans Epistler. Den er forsaavidt meget passende, som han ofte virkeligen ikke veed hvad han taler om.

Til denne Classe hører endnu:

VI. Digtene i Danfana.

Baggesen er ikke ulig et forældet Vinfad. Saalænge det er fyldt med Vin, sprudler denne frem i skiønne Straaler, hvergang det tappes; den skummer vel i Øieblikket, men opløser sig dog strax til en ædel, liflig Drik, som muntrer Sindet og fordriver Sorgerne. Men er Vinen udtappet og Fadet tomt, saa tørrer dette efterhaanden ganske hen, da Træets Kraft ene næredes af den flydende Drik; Baandene løsnes, eet efter det andet, og Staverne falde tilsidst reent fra hinanden. Saaledes var det især en fyrig, ligesom sprudlende Ungdommelighed, i Forening med et hurtigt, vittigt Talent, der forskaffede Baggesen det berømte Navn, han saa hurtigen erhvervede sig, og hvoraf han indtil de nyeste Tider, har bevaret ikke ubetydelige Levninger. Hans mange Reiser i Europas yndigste og interessanteste Egne gav hans Forestillinger, for en Tid, et rigt, stedse afvexlende Stof, og fremkaldte mangen god Tanke, som han, ved egen indvortes Kraft, ikke havde været istand til at udvikle. Kun nogle Gange, som naar Vinens gjærende Kraft driver Tollen i Veiret, opflammedes han og udkastede enkelte, hurtigen slukte,

romerske Lys. Men Ungdommen svandt, og med den det fyrige, letbevægelige Liv; og da han alligevel søgte at indbilde andre, ja maaskee endogsaa sig selv, at han dog endnu var „evig ung," hvorved hans Ungdom næsten er bleven til et Ordsprog, saa røbede han just derved den Tomhed, som herskede i hans Indre, og den store Mangel paa Sammenhæng, hans slovede Kræfter led under. De udvortes Baand vare løste, i det at hans Receptivitet tabte sig, og da intet Indvortes nogensinde sammenknyttede hans Væsen, da hans enkelte heftige Udbrud kun sielden vare grundede i en varm, begeistrende, og dog stadig Enthusiasme, men langt oftere vare lidenskabelige Tilstande, hvis overspændte Kraftyttringer gierne, saalænge Ungdommen varede, kunde passere for blot Mangel af Besindighed, men hvis tærende Anstrængelse desmere sporedes i Manddommen: saa faldt snart det Hele fra hinanden i lutter usammenhængende Stumper.

Det er de sidste sørgelige Levninger af dette Baggesens aandelige Vinfad, som her bydes os i Danfana. De fleste ere vel omhyggeligen hovlede og bonede, men det har dog ingen Art, saameget mere som Træet ofte er fordærvet af Orm. Enkelte smaa grønne Qviste, som han stikker ind imellem, mangle alle det friske, saftige Løvværk, der qvæger vort Die paa den unge Eegs mandige Grene. Med Hensyn til den tidtomtalte nye Aand og Tone, ere disse Danfanadigte (Thora, paa en Maade, undta-

gen) at betragte som det tredie afgiørende Beviis paa, at Baggesen er en Mand, hvis Ord ikke bør staae til Troende. De allerfleste af dem ere temporaire Leilighedsvers, Epigrammer, Satirer paa Digteren Oehlenschläger, eller uforstaaelige Vers i Anledning af den latterlige Gaade-Opgave, (see §. 9) og de, som ikke henhøre til nogen af disse Arter, skylde dog, som oftest, Øieblikket deres Tilværelse og Betydning.

Det er visseligen et Tegn baade paa stor Egoisme, og overvættes Tiltro til sin Færdighed i at blinde de Halvseende, naar en udlevet Digter ene og allene vil forsyne et Maanedsskrift med sine egne Ubetydeligheder i bunden Stiil, og med eensidige, frivillig fordreiende, uartige Kritiker imod en yngre Digter, der har fordunklet hans engang store Navn. Det er en naturlig Følge, at det Allermeste kun har den relative Værdi, som enhver anden Dagnets Nyhed, at det nemlig om en føie Tid ringeagtes og glemmes. Kommer endnu den Omstændighed til, at de allerfleste af disse Ubetydeligheder, meer eller mindre, handle om denne Digters eget kiære Jeg, saa kunne de aldeles ikke komme i Betragtning, naar der tales om det Poetiske, som han endnu muligen kunde formaae at frembringe: de ere under al poetisk Vurdering, da de i deres inderste Væsen ere fuldkommen prosaiske. Alle Epigrammer, personlige Satirer, saavelsom de mindre Leilighedsvers, og

Gaabedigtene forbigaaes paa denne Grund med Taushed. Kun een Bemærkning tilføies her, angaaende Baggesens Vittighed, da den bedst oplyses af disse Danfanadigte.

Da han aldeles ingen Philosophie har inde, og ligesaalidet eier noget rigt skabende Genie, saa besidde hans Indfald aldrig poetisk Dybde. Heller ikke kan han naae den høiere Ironie, som han dog saa meget ofte paa flere Pagina strækker sig efter; vil han derfor anvende denne, bliver han enten blasphemisk, satirisk eller flau. Den Livsphilosophie, han saa ofte taler om, at han eier, er derfor hverken jovialsk eller uskyldig. Da han fremdeles er enten kold eller brændende, men aldrig varm, saa fremsiges hans Indfald sielden med den Godmodighed, (som f. Ex. Wessels og Todes) der betager det Vittige alt Satirisk og Indskrænket, eller med den Simpelhed, som aldrig lader sig opjage. Der findes i mange af hans vittige Indfald heller ikke den Almindelighed, som en uskyldig Lune meddeler sine Udbrud, og vil han være humoristisk, saa bliver han enten bidende eller uforstaaelig, da han mangler den Kiærlighed til Mennesket, der gior den ægte Humor modtagelig. Den vittige og bidende Satire er hans egentlige Fag, og i den besidder han en sielden Grad af Styrke. — (Man erindre sig f. Ex. blot den ene, at han, til Giengield for en Række Skieldsord af Professor T. C. Bruun, giver denne en anden Række, hvoriblandt

ogsaa den Titel: N. T. Bruuns Fader figurerer!) — Hans fleste gode Indfald ere mere eller mindre satiriske, ja endog sarkastiske og bidende. Snurrige Contraster, og overhovedet det daglige Livs gængse, comiske Billeder, afbenyttede paa en lidt ny Maade, saasom: at en Borgemester sværger ved sin Mave, at Præsten havde læst og igien glemt sin Donat, og forresten var Kiender af Heste, at Jeppe pidskes op af Kudsken, at Nille og Jeppe ligge paa Gulvet og slaaes, at Corsør er en ussel By, at Legemet er et Skrog, o. s. v. o. s. v., giver han os meget ofte, ja langt oftere, end originale indholdsrige Indfald og Sammensætninger; og faaer han saa engang et godt Indfald, som Peter Wegner træffende har bemærket, da helmer han ikke, før han har jaget Livet reent af det. Ordspil ere hos ham meget sieldne, men desto oftere findes Spil med Ordene; han leger med dem, som en Kattekilling med en Papirbold: det er snurrigt at see paa, men glemmes i det næste Øieblik. Thi det er Arvesynden fra Faderen, som mange af hans vittige Indfald have, at deres Liv kun er Øieblikkets; i dette have de deres Udspring, og med det synke de tilbage i deres Intet, naar det næste kommer. Objectivitet mangle de fleste, naar man undtager Labyrinthens, og man længes sielden efter at læse dem anden Gang; thi de afficere vel til Latter, men de have intet rigt Stof for dennes vedvarende Under-

holdning. Hvad man tilforn *) har anvendt paa Baggesen passer fornemmelig paa hans vittige Talent: (Oehlenschlägers Aladdin S. 339.)

"En selsom Daarlighed henriver ham;
Skiøndt født til Skal, han stolt vil være Kierne;
Og Herre, skiøndt han skabtes til en Svend."

I Labyrinthen har han viist, at han formaaede noget Bedre, thi her findes mange aldeles hensigtsløse, godmodige Indfald, ja endog enkelte comiske Fortællinger, der ikke mangle Naivetet eller Hiertelighed. Men hans uhyre Forfængelighed qvalte meget snart den intellectuelle Opoffrelse, om man saaledes kan benævne den høiere Ubestemmelighed af sig selv, der charakteriserer den vittige, omflagrende Lune og den lystige Humor, og som leder til at hengive sig i den eensidige Betragtning, der ligger til Grund for al Vittighed.

De af Danfanadigtene, som især kunne fortiene nogen Omtale, ere adskillige Smaadigte og et stort, endnu ufuldendt, episk Digt i flere Sange, kaldet Thora. De første findes i Hefterne for April, Mai og Junius. Fandens Abestreger

*) Museum, No 1, af W. S. Resch, Translateur, 1807. Denne Mand fortjener unegtelig Agtelse for sin Smag og sin Beslutning, allerede i Aaret 1807, offentligen og først at sige sin Mening om Baggesens Tomhed og Ubetydelighed. Hans lille Skrift er sundt og godt, i et muntert, livligt Foredrag.

er i Ideen ret god, men Udførelsen er, paa det 1ste, 2, 4 og 7de ret lystige Vers nær, aldeles triviel og svulstig. De større Leilighedsvers ere alle til Damer; de indeholde hyperboliske eller trivielle Smigrerier, uden Fiinhed eller Nyhed, og uden Forskiel paa, til hvem de stiles. (Man læse f. Ex. Stykkerne: Til Fru Etatsraadinde D****, til Terpsichore Schall, til Frøken Elina D****, til Fru Henriette C********** o. fl.) Meget muligt er det, at „Tid og Rum" kunne have giort disse Vers behagelige for Modtagerinderne, thi galante ere de unegteligen, og deres Forfatters megen Verden, (som Talemaaden lyder) eller fortrinlige selskabelige Talent, er jo virkelig berømt; men deres fuldkomne poetiske Ubetydelighed egner dem knap engang Plads i en Avis, end sige i et philosophisk-æsthetisk-poetisk Maanedskrift af en Mand, der er i Besiddelse af „Menneskehedens Ene Fornødne"! (See Danf. S. 8). En saakaldet Elegie til Fru Professorinde Rahbek, og et Digt til Sangerinden Minna Becker, ere to Galanterier paa Vers, som ere blandt de læseligste. Afskedsdigtet, til Grevinde Bombelles, begynder vel ret smukt, men Baggesen falder strax ind i den gamle overdrevne, ja ækle Smigertone. — To vakkre Digte findes derimod i Juniheftet: Til Fru H******** og min Handelsflor.

Det Udbytte, Litteraturen har giort ved dette ædle Maanedskrift, er da saa ringe, som vel muligt kan være. Baggesens „celebre Genie," saavelsom hans store Auctoritet, gior det langt mere Skade end Gavn, og selv Navnet: „Thoras Sanger" er intet mindre end hædrende. Thi Digtet, hvoraf denne Benævnelse er tagen, er intet andet end en almindelig prosaisk Fortælling, udsat i overmaade slette Hexametre. Emnet er et skaansk Eventyr, som ikke hører til de meget bekiendte. Den Interesse, det med Rette har for saa mange Læsere, er aldeles ingen Fortieneste hos Baggesen; thi man vilde læse det med samme Begierlighed, og vel med langt større Interesse, om det var ganske simpelt fortalt i Prosa. Baggesen har meget mere giort alt sit til at betage Emnet dets naturlige Skionhed. Den idylliske, omstændelige Form, som det hos ham har faaet, er aldeles upassende for det eventyrlige Indhold, og giver kun en bequem Leilighed for Baggesens trættende Snaksomhed. De fem, tilforn i Skuddagen trykte Sange ere temmelig almindelige, uden poetisk Behandling. Dog fortiener den første at undtages som ret taalelig at læse. De tre næste derimod, venteligen forfattede rum Tid efter de første, ere overmaade svulstige og haarde. De indeholde kun meget lidet, og det meste heraf er uvedkommende Tilsætninger, der standse Historiens Gang og forstyrre den Rest af Indtryk, som Emnet selv endnu kunde giøre. Valgsproget: „jeg kommer igien,"

kommer saa hyppigen selv igien, at det ganske taber al Betydning og Virkning. Det eneste Kiendetegn, i disse Sange, paa, at man læser Vers, er en meget hyppig Anvendelse af Participier paa ende, (der sielden passe godt i Hexametret) og en, for Prosaen usædvanlig, Omsætning af Pronomina. En sygelig Affectation i matte Billeder, især af det gruelige Slags, hvilke det er lige tvertimod Baggesens Natur at skabe, vidner om Forfatterens Affældighed; og den store Mangel paa skionne Tanker og Følelser lærer, at, ligesaa urimelige og meningsløse, som hans Fordringer til Andres Værker ere, ligesaa lemfældige og ringe ere de til hans egne Producter. Til Exempel paa det her sagte tiene følgende:

Mat Poesie i saakaldte Hexametre:
(Danfana.)

S. 387. Du har Ret, vedblev han, for dig er disse Historier alt for alvorlige. Lad os da snakke sammen om muntrere Ting! Det er sandt, du lever et tungt Liv, naar jeg betænker det ret, i din Mosaar; her med mig Gamle, midt i en Ødsrk, ene, saa langt fra Stæder og Landsbyer, uden den mindste Forlystelse, reent afsondret fra Selskab! Himmelen ene kan lønne dig det, min Thora o. s. v.

S. 390. Thora forskrækkedes noget i Førstningen, men da han aftog Huen, og bød Guds Fred o. s. v.

S. 413. Ogsaa jeg har en skrækkelig Drøm at fortælle; men lad os giemme det Alt til i Morgen! du trænger til Sengen, og jeg med; Klokken er alt paa Slaget af to.

Julihefte. S. 32. Saa! Saa! nu kan jeg lide mit Lam! nu seer jeg jo først ret, hvad den forbandede Los vil o. s. v.

S. 39. Een eneste Mand her har jeg Fortrolighed til, en fri Daglønner i Jetlund, som du vil snart faae see; thi han seer ind til mig hver Søndag!

S. 48. Medens Hexen nu tog sig en Luur, som hun pleied gemeenlig, hvergang Solen begyndte o. s. v.

S. 54. Da han ham sagde, han havde dem selv, og den hellige Moder med det omstraalede Barn paa sit Skiød, og Christus, paa Korset mellem Røverne, hver paa sit Træ, livagtigen afbildt, Tornekronen om Issen, og Dødningehovedet ved Foden.

(Altsaa — for engang at give et talende Exempel paa Baggesens fordreiende, blasphemiske Maneer at kritisere paa — havde han den hellige Moder og Christus, hver paa sit Træ; den første havde det omstraalede Barn paa sit Skiød, og den anden sad paa Korset imellem Røverne, som sad paa det samme Kors. Dette Kors, saavelsom den hellige Moder, paa sit Kors, sad igien paa sit Træ, og begge de omtalte Træer vare livagtigen afbildede med Tornekronen om deres Isse og Dødningehovedet ved deres Fødder! — Her taler dog Constructionerne for Udtydningen, men Baggesen construerer hos andre som han lyster.)

Svulst.

S. 36. Alrun selv ved den snurrende Rok, med det dirrende Hoveds
Brillede Næb, kom mindre ham fæl, end underlig skabt for,
Graahaarhellig hans (?) Ynglingesands, og ærværdig ved Troldklygt.

S. 20. —— Saa brænder, omlynt i knittrende Røgdamp,
Askebedækt, den vaklende Fod, med Jis om dets
Steenbarm,
Surturfieldet paa Randen af Nastrondbølgernes
Afgrund,
Som her brændte hans rasende Siæl, nær
Pynten af Vanvid,
Greben af elleve gloende Kloer.

Slette Hexametre.

S. 410. Hver omlykkede Hals med paa Stedet
qvælende Trudsler;
S. 412. Hos den med Smile paa Læben endnu sødt
slumrende Gamle.
S. 498. I en om Lemmen sig sluttende Ring med
ladte Geværer. (!)
S. 511. Efter en kort Bøn reiste hun sig, og uden at
ændse.

Juliheftet:

S. 4. Endelig | standsede | hun paa en | Top, den |
nærmeste | Masten |
S. 12. Skudd rende | giennem det | skumlere | Mulm
om | Bøgenes | Stammer | ?
S. 19. Ligt et fra | Skuldrene | faldende | Slør om
en | stigende | Beenrad |.
S. 26. Men, hvad tilforn var Fortvivlelse, blev
forvandlet til frit Mod,
S. 44. Halvt kun; men, hvordan det var, det
forvildede Lam som han kaldte,
S. 47. Vant til den | inderste | Skovs langt | skumlere |
natlige | Fængsel. |
S. 63. Nødigen | skillende | sig ved hans | Uskylds |
hellige | Selskab |.

Og disse usle Hexametre ere af den indbildte Hexemester i Hexametriken, Jens Baggesen! — Læserne bedes at betænke, hvorledes der hører uendelig mere Jasken til at skrive Hexametre, som kunne opløses i Prosa, end til at skrive Jamber, hvormed det samme kan foretages; thi mangen velklingende Prosa, kan ofte indeholde hele jambiske Vers.

Een Ting lægge man endnu vel Mærke til, i Anledning af de her henkastede Tanker over Baggesens Hexametre. Ved Cæsur, i Almindelighed, bør ikke forstaaes Ordenes, men Foddernes Deling. Denne fører vel ofte Ordenes Deling med sig; men denne er vilkaarlig, hiin af stor Vigtighed. Den første Stavelse, Arsis, i en Daktyl, bør nemlig være adskilt fra de to andre, derved, at den enten slutter en Anapæst eller en Spondæus, eller at den er et Eenstavelsesord, eller at den er en kort Slutningsstavelse, der ved Positio gjøres lang. Den herved frembragte Rythmus er en ganske nødvendig Egenskab for Hexametret, og for os Danske endnu mere at agte paa, som vort accentuerede Sprog let giver de danske Hexametre en hoppende, høist eensformig Gang, naar man ikke søger at frembringe en Ligevægt i Verset ved at accentuere i Scansionen, saavidt muligt, ogsaa de Stavelser, der i Talen ere uden Accentuation. Denne Foddernes Cæsur, har Baggesen aldeles forsømt i Thora, og for en stor Deel i Oversættelsen af Homer; ligesom hele Hexametrets store Cæsur kun findes i denne sidste, men yderst sielden i den første.

I begge har han endeligen slet ikke undgaaet den slæbende Gang og det synkende Tonefald, som frembringes ved at bruge en af Sprogets utallige naturlige Dactyler tilligemed en Spondæus, som de to sidste Fødder i Hexametret.

Forfatteren troer saaledes, i disse otte Paragrapher, fuldeligen at have godtgiort sin første Paastand, „at et upoetisk Princip ligger til Grund for „alle Baggesens Værker i bunden Stiil;" og at den fierde, dermed noie forbundne, heller ikke er ugyldig, det lærer os Baggesens egne Udsagn.

I. Da — han nemligen siger i Danfana, (S. 345) at „maadelig Poesie et det usselste i Verden;" og saaledes selv, bedre end nogen Anden, charakteriserer sig som en Digter, der har frembragt det usselste i Verden.

II. Da — han selv erklærer i Labyrinthen, (1 D. S. 144) og gientager, vel at mærke, det samme i Digtervandringerne, (S. 183) i en Anmærkning, som meget let kunde været udeladt eller forandret, ifald den Tanke, som den indeholdt, havde hørt med til de i Omvendelsen forkastede:

„at Frankrige ingen Digte har, siden „man ved Digte, i strengeste Betydning, „forstaaer episke og lyriske, hvorimod ri„mede Fortællinger, Fabler, Lære„digte, nymodens Epigrammer o. s. v."

(altsaa ogsaa Riimbreve, Giengangerbø-
ger, Epistler og nye Aftryk eller Blan-
dinger af tilforn trykte Stykker) „ere
„uegentligere Digte",
og han saaledes, da alle hans episke, og,
paa faa Undtagelser nær, ogsaa alle hans
lyriske Digte ere meget maadelige, selv
charakteriserer sig som en meget maa-
delig Digter i strengeste Be-
tydning.

III. Da — han i Fortalen til Digtervandringerne (S. XVII) erklærer:
„at han, indtil Aaret 1807, egentlig
„ikke tænkte paa at optræde som Digter i
„alleregentligste (!) Betydning,"
og han saaledes, da alle hans Digte, efter
Aaret 1807, ere langt under de ældre,
selv maa indrømme, at han, i
alleregentligste — visselig den eneste ægte
— Betydning, slet ikke er Digter.

IV. Og da — endeligen Horats, Præsidenten i Baggesens æsthetiske Tribunal, siger i sin Ars Poetica v. 368, 69 og 372, 73:

Certis medium et tolerabile rebus
Recte concedi: *mediocribus esse poetis*
Non homines, non di, non concessere
columnæ!

Saa — kan man sikkerligen efter alle Regler for Slutninger og Domme, paastaae: at de al-

lerfleste af Baggesens Værker slet ikke fortiene Plads i Samlingen af de Bøger, som danne og styrke det danske Folk, og hædre dets Navn hos Fremmede; eller, for ikke at synes vaklende i de Spidsfindiges Øine, med det eengang brugte Udtryk: „at Baggesen, som Digter, knap fortiener Plads i den danske Litteratur"!*)

*) Dette er dog vel tilstrækkeligt for at hæve de falske Formeninger, der skulle have udspredt sig, at nemlig Forfatteren aldeles negtede Baggesen at være Digter, i dette Ords daglige Betydning, som Benævnelse for Enhver, der har skrevet et eneste Digt af Værdi. Er det overalt ikke meget ubilligt, at domme en Forfatter efter en Fortale, paa tre Sider, inden man har hørt hans udførlige Beviser, og at betragte som afgiørende Udsagn, hvad der ene og allene fremstilles som Noget, han i det Følgende „vil stræbe at vise"? — Baggesens latterlige Usandhed i Danfana (S. 96), at Forfatteren af disse Paragrapher „i Nationens Navn" (!) og „formeligen" skulde have „erklæret" (!) ham for uværdig til at bære Navn af dansk Digter, er kun eet Beviis mere paa hans Færdighed i Opdigtelser og grændseløse Uforskammenhed. At stikle til Paragraphernes Anonymitet røber uforsigtig Svaghed, da han endnu slet ikke veed, om Forfatteren vil være anonym, eller ikke.

Ildgnister,

strøede over den nyere svenske Litteratur.

(Slutning.)

XII.

Ingen Deel af den svenske æsthetiske Litteratur er vel saa tør, saa ganske uden levende Blomster og nærende Frugter, som den dramatiske. Der herskter nemlig paa det svenske Theater en langt større Usselhed, end paa nogen anden Skueplads i Europa. Jammerlige Oversættelser efter platte Kotzebuiske Dramer eller franske Operetter, opdækkes indtil Væmmelse for den stakkels skuespillystne Almeenhed, som derimellem tracteres, til Helligdagskost, med Picards Phraser, oversatte i tørre Alexandrinere. Gustav den Tredie, som altid satte en inderlig Ære i at være Svensk, og med en skiøn Stolthed sluttede sig som et Led til Kiæden af de berømmelige Vasa-Fyrster, bragte selv adskillige Anekdoter af Sverriges Historie i dramatisk Form. Skiøndt disse, efter det franske Monvellske Snit tilpassede Skuespil, i Følge

deres Mangel paa poetisk Liv, vel ei kunde gjøre Paastand paa at kaldes rene Konstværker: saa interessere de dog ved den Tone af patriotisk Begeistring, der klinger igiennem dem, og ere, uden alt Spørgsmaal, de bedste større Stykker, som findes i det svenske Theaters Repertoire. Hvad skal man da sige om en saadan Direction, som nuomstunder næsten ganske har forskudt dem fra Scenen? — Godt er det dog, at ikke samme Dom er fældet over det fortræffelige Efterstykke: Leilighed gior Tyven, den skionneste dramatiske Blomst, som det svenske Theaters Muse hidtil har at fremvise. Det er en reen svensk Idyl, uden al Indblanding af sygelig Sentimentalitet, naivt og muntert udkastet, med comisk Hensigtsløshed. Den som har seet et Marked i en af Sverriges Smaastæder, eller et Bondebryllup, og dertil har Sands for den forfriskende Duft af en ubetinget Skiemt: han vil ikke kunne see denne lille Vaudeville, uden taknemmeligen at erkiende Hallmans*) rigt spillende Genie. Det eneste svenske

*) I Almindelighed angives Stykket: „Leilighed gior Tyven," at være forfattet af G. M. Armfeldt; men det skylder i sig selv Hallman sin Oprindelse. For endnu mere at befæste sig i Gustav den Tredies Yndest, ved at give sig Anseelse af at være et poetisk Genie, bruate Armfelt, at lade adskillige fattige Poeter for rede Penge skrive Digte i hans Navn. Saaledes bestilte han denne Vaudeville af Hallman for 100 Rdlr. Jeg har denne Anekdot af en meget

Theaterstykke, som med noget Skin af Billighed kan gjøre Paastand paa at omtales ved Siden af denne Operette, er „Reisen til Maanens D" af Lannerstjerna; thi her at nævne Envallson's Kronefogeder, Colin og Babet, og hvad alle disse efterlignede, og ved en plump Haand opstillede Larveskikkelser hedde, var at forsee sig mod den Fiinhed og Delicatesse, som charakteriserede den udødelige Bellmans Ven og aandelige Slægtning.

Uagtet denne Magerhed, er det dramatiske Fag næsten det, som indtager den tidligste Plads i den svenske æsthetiske Litteraturs Historie. Allerede Carl IX. lod Aar 1594 opføre Skuespil for sig paa Slottet i Stockholm. Olaus Petri, en Tid Gustav den Førstes Fortrolige, skrev en Comedie om Tobias, og Rondelitii Drama „Josephi Historie, udsat paa Riim, er trykt 1609. Siden fremtraadte Messenius, Brask, Prytz, o fl., som Alle, ledede af et rigtigt Instinkt, valgte Emner af Fortidens indenlandske Historie, der mere end andre kunde virke paa National-Interessen. Det var blot Skade, at der hos disse Mænd ikke fandtes andet artistisk Talent, end dette Instinkt, som hos Messenius oven i Kiøbet tog en didactisk Retning; hvorover disse saakaldte Skuespil kun ere dialogiserede Plattituder i

troværdig Mand, i hvis egne Værelser paa Drottningholm Hallman boede i de Dage, han brugte til at skrive dette Stykke.

tunge Riim. Det eneste af disse Dramer, som fremfor de øvrige fortiener nogen Opmærksomhed, er et af Cronander, som i sin Fremstilling af den svenske Bondealmues Sæder har nogle Træk af Hans Sachs, i hvis dramatiske Form alle de her omtalte raae Forsøg ere tilskaarne. — Under Dronning Christinas og hendes to nærmeste Efterfølgeres Tid forfattedes, til Hoffets Forlystelse, et Slags Operaer, der kaldtes Balletter, og paa det nærmeste ligne de saakaldte Masker, som ere bekiendte af det engelske Theaters ældre Historie. Af disse ere Stjernhjelms og Lindskölds Balletter almeent bekiendte; men den, som fortiener ikke mindre Opmærksomhed, er en hidtil temmelig ubekiendt, under Titelen „Lykko Pris", trykt Aar 1689, af hvilken vi erfare, at der paa den Tid existerede et ordentligt svensk Theater. Dette maa dog snart igien være opløst, thi man finder siden intet Spor til et Theater i Stockholm, før et saadant oprettedes noget efter 1740 ved Grev Höpkens Foranstaltning. Det af Grev O. Gyllenborg, ved den jambiske Oversættelse af Thomsons Andromache, længe tilforn (1723) giorte Forsøg paa at danne en dramatisk Konst i Sverrige efter engelske Mønstre, var forgieves; den gik mere og mere over til den franske Maneer, hvortil Knöppel ikke lidet bidrog ved sin flittige Oversættelse af franske Tragoedier. Da disse smagte et vist Publicum, begyndte ei allene flere, endog fornemme Mænd at kappes med Knöppel paa Oversætterbanen; men

Adskillige fremtraadte endog med originale Forsøg i den givne Form, blandt hvilke Dalins i alle Henseender mislykkede Brynhilda er det eneste, som vandt et Slags Celebritet; endskiøndt vel de tragiske Stykker, der forfattedes af en vis Hesselius Americanus røbe lige saa store, om ei større poetiske Anlæg.

Gustav III. var en ivrig Ven af Theatret, og den svenske Melpomene begyndte i hans Tid at tale i et mere dannet, men ogsaa mere maniereret Sprog, og i mere letflydende Alexandrinere. Dog vedblev hendes Frembringelser endnu stedse at være deels Oversættelser af franske Originaler — blandt hvilke Hr. Valerii Oversættelse af Voltaires Mahomet allene turde fortiene at udmærkes som god — deels Efterligninger af franske Mønstre, uden at disse i deres svenske Stivhed paa langt nær kunne maale sig i Værd med nogen af de mere berømte Originaler; og Almeenheden vilde heller aldrig finde ret Smag i disse lange, sammenpakkede, unationale og upoetiske dissertations dramatiques. Derfor opførte man tilforn, selv de mest berømte af disse Stykker, saasom Odin, Virginia, Ingiald Ildraade o. fl. ganske sielden, og kun ved visse høitidelige Leiligheder, da man troede det hørte med til Sagen, at man skulde kiede sig. Nu omstunder synes de aldeles og ved alle Leiligheder at være henlagte; og man tør maaskee haabe, at denne hele Maneer, med den for et Par Aar siden udkomne Torkild Knud-

sen, har afblomstret; siden endog Hr. Lings Forsøg paa, ved tilsatte Chorsange (i hans Eylif den göthiske) at bringe den atter i Gang, ikke har havt nogen Fremgang, og siden det svenske Academie i flere Aar forgieves har ventet paa et tragisk Forsøg, som det kunde ansee værd 24 Ducater.

En endnu goldere Jordbund synes Sverrige at være for Comedien, skiøndt Dalins Forsøg paa denne Bane ikke saa aldeles mislykkedes, som paa den tragiske. Men uagtet endog flere af Holbergs Mesterværker tidligen oversattes og opførtes i Sverrige, kunde dog ei engang hans spillende Genie vække nogen fri og levende Efterligning. Undtager man et Par, desuden mindre betydelige Smaastykker, „Capitain Puff" og „Caffeehuset i Storkirkebrinken*)", saa kan man ikke fremvise et eneste svensk Lystspil, som har noget Navn, eller til vore Dage har holdt sig paa Scenen. Saaledes er ogsaa Tilfældet med de hiemmegiorte, efter Kotzebues Snit tilskaarne Dramer, der en Tid lang voxede frem som Svampe under nogle ubetydelige Forfatteres, og i Særdeleshed Hr. C. Lindegrens Fingre.

Af de faa originale Forsøg, man har giort paa at forsyne den svenske Litteratur med dramatiske Frembringelser i en friere Aand, siden den æsthetiske Revolution begyndte, bør vi allene nævne Tragoedien Agne af Ling, hvilken, uagtet den Dadel, hvormed den, efter vedbørlig Tart, blev overøst i den saakaldte

*) En Gade i Stockholm.

Journal for Litteratur og Theater, dog altid maa erindres med Berømmelse. En inderlig og varm Nationalitet og reen Svenskhed udtaler sig her i en næsten fuldendt (?) attisk Form. Skiebnen driver sit Spil, ligesaa forfærdende, som i nogen Sophokleisk Tragoedie, og forkynder sig, ligesom der, ved Drakler og Spaadomme, hvilke dog i Agne tabe noget af deres virkende Betydning derved, at de alt for hyppigen forekomme og indflettes i hverandre. — Til en saadan Behandling udfordres nødvendigen den græske Tragoedies lyriske Element: Choret, hvilket man ogsaa finder her, udført paa en heldig Maade, og anbragt saaledes, som det efter de moderne Theatres Indretning kunde skee. Hvad man kan indvende mod dette Drama er, at de handlende Personer ikke ogsaa ved lyrisk Reflexion gribe ind i Chorets Sange; at den til Dialogen valgte Versart: den firefodede Jambe, er for afbrudt og bestemt, til at den kunde være passende for Samtalen; at Sproget er vel meget provindsielt og ureent, og at Expositionen af Handlingens Æmne er alt for langt udstrakt i de første to Acter. Den savnede dybere Charakteerudvikling hos Personerne kan derimod ei med Billighed dadles i dette Stykke, da, efter den valgte Form, Handlingens Hiul ikke, som i det romantiske Skuespil, er lagt i de Handlendes eget Hierte, men udenfor og over dem, i Skiebnens strengt styrende Haand.

Om de oversatte Dramer af høiere Værdi, Macbeth, Don Carlos, o. fl. er alt i det Foregaaende talt. De ere dog ikke blevne opførte, og have saaledes endnu ikke havt nogen Indflydelse paa det svenske Theatervæsen, hvilket for nærværende Tid snarere er slettere, end det tilforn har været, og med træffende Vittighed er skildret i den paa Svensk oversatte „Mesterkatten, eller Katten i Støvler", af Tieck. Heller ikke er der noget Haab om, at det hastig skulde blive bedre. Af de forrige Dages duelige Skuespillere, er nu blot den i flere Henseender saa udmærkede Hjortsberg tilbage, og af de yngre er der Ingen, som lover at naae de ældres, en Widerbergs, Schylanders og fleres Høide, endskiøndt ogsaa disse traf det Rigtige mere af Instinkt, end af klar Indsigt og levende Overbeviisning. I Almindelighed ere de svenske Skuespillere ukyndige og udannede Mennesker, som umuligen kunne indsee det Feilagtige i de Stykker, de spille, eller i deres Maade at spille dem paa, da de aldrig have lært at kiende noget bedre. Desuden er det svenske Theater ikke sat under Opsyn og Bestyrelse af Videnskabsmænd og Konstnere, som i andre Lande, men af Officierer, der ere ligesaa ubekiendte med de ypperste dramatiske Forfatteres Arbeider, som med Grundsætningerne for denne Digtart, og for en værdig Repræsentation paa Skuepladsen. En ligesaa stor Hindring for Theatervæsenets Fremgang til det Bedre maa søges deri, at der i Stockholm ikke

findes noget andet Skuespillerselskab, som nøder det kongelige til at kappes med dem i Udøvelsen af den theatralske Konst, og at det under Straf er forbudet Publicum, som paa andre Steder, at give sit Mishag tilkiende over de Smagløsheder, man uafladelig byder det †). Det er nemlig vist, at en Fortegnelse over Mængden af de Stykker, som spilles og atter spilles paa det stockholmske Theater (f. Ex. den indbildte Prinds, Skomageren i Damas, den forbedrede Forfører, Pligt og Menneskelighed, Ole Nøtbom *), Marekatten, o. fl.), naar den forevistes en Udlænding, skulde være nok til at overbevise denne om, hvor langt de Svenske i denne

†) Denne Hindring, saavel som den forrige, deler Theatret i Kiøbenhavn med det stockholmske. I det mindste, om man her ikke aldeles kan forhindre Publicum fra Udøvelsen af en Ret, der i al Fald er naturlig, seer man meget skiævt til det, naar det yttrer Misbag; hvorimod ikke kan negtes, at det har ubehindret Frihed til hver Aften at beklappe baade gode og slette Stykker.

Overs.

*) Dersom dette Monster paa Usselhed holder sig til en følgende Generation, skal i Sandhed ethvert fornuftigt Menneske tvivle om Muligheden af den Skandal uden Lige, at man Aar 1815 i Sverrige har benyttet den uforbederlige Dumheds allerplatteste og smudsigste Product, til at høitideligholde en kongelig Fødselsdag — og dog forholder det sig saaledes. Forf. Anm.

Deel staae tilbage for deres Naboer (äro efter sina grannar.) — Nu ere ogsaa de fortræffelige Decorationer af Desprez's Mesterhaand, der fordum giorde den stockholmske Opera saa berømt, forslidte og afbrugte; og dog have vist ogsaa disse bidraget deres til Theaterets Glands. Det er da til liden Nytte mere, at den svenske Litteratur, der hidtil næsten aldeles savner taalelige Stykker i det tragiske og comiske Fag, derimod eier Operaer, som Medea, Gustav Adolf og Ebba Brahe, Cora og Alonzo, Gustav Vasa, som kunne sættes ved Siden af de mest berømte udenlandske.

XIII.

Den svenske Litteratur savner ligeledes hidtil et historisk Arbeide, der kunde ansees for et fuldendt Værk af den historiske Konst, et Arbeide af en Historieskriver, der i eet og Alt fortiener dette Navn, eller en saadan, der ligesom i et Indifferentspunkt forener den ægte Philosoph og den ægte Digter. En sand Fortælling om det, som i en vis Tid og paa et vist Rum har tildraget sig, maa forene til et Heelt den episke Digtekonsts rolig naive og uinteresserede Udvikling, og den dybeste philosophiske Skarpsindighed, der forstaaer og reent opfatter Menneskehedens Betydning, og veed at henføre enhver Enkelthed til det Almindelige. Uden dette kan en saadant Fortælling være noget andet ret artigt, men ikke Historie. — Den, som blandt de Svenske maaskee mest har nærmet sig dette Ideal,

er Gustav Vasas og Erik den Fiortendes Biograf, O. Celsius, hvis Kirkehistorie i Særdeleshed udmærker sig ved megen Genialitet. Hr. Silverstolpes svenske Historie giorde, da den først udkom, en fortient Opsigt, efterdi den unegtelig vidner om høiere og lysere Ideer hos Forfatteren, end de almindeligen gængse; men det Hele kunde dog ei vel blive noget reent, fuldendt Godt, da det i sin Compendieform lider under Mangel paa Grundighed ved den efterstræbte Pragmatisme. — I øvrigt, da selv det største Genie i Almindelighed maa bringe sin Tid og de i den herskende Grundsætninger, de være rigtige eller falske, et Offer: var det maaskee heldigt, at Ingen i den forløbne rhetoriske Oplysningsperiode faldt paa at skrive en, ogsaa med Hensyn til Formen fuldendt Historie. Thi ved dette Skionskriveri skulde ogsaa i dette Tilfælde, som næsten overalt, dets Virkning have været, at man, for at behage overfladelige Læsere og et eftergivende Publicum, havde forsømt de grundige Undersøgelser og Kildernes Studium. Imidlertid have de Svenske dog ogsaa maattet smage Frugterne af disse rhetoriske Stiilovelser i den efter svensk academisk Læst tilskaarne, og næsten carricaturmæssige Kalmar-Unions Historie, trykt i Stockholm 1807—1809.

Lykkeligviis have de, som i det foregaaende Tidsløb befattede sig med Historien, foragtende al phraseologisk Prunk, egentlig opoffret deres Flid til, med grundig Iver at efterforske, og med diplomatisk Nøi-

agtighed fremdrage for Lyset Grundstenene til en varig historisk Bygning i de gamle Diplomer og historiske Actstykker; ligesom og til, efter disse at berigtige og bestyrke de opgivne Facta. — Hvilket ypperligt Repertorium for en tilkommende Historieskriver indeholder ikke Lagerbrings, i stilistisk Henseende med saamegen Grund dadlede Værk? — Paa samme Maade har en Bergius, en Lönbom, en Schönberg, og hiin, den svenske Litteraturs ærværdige Patriark, Giörwell, erhvervet sig store Fortieneſter, hvilke blot under en letsindig Bonmots-Periode kunde glemmes og miskiendes. Og endnu leve tvende af disse grundige Samlere og Historiegrandskere, hvilke, uden at bryde sig om deres Tid og dens Anskuelser, allene have stræbt, ved et Fremtiden gavnende Liv at giøre deres Navne kiære for saadanne Efterkommere, som forstaae at vurdere deres Møie og Flid. Jeg taler om Adlerſparre og Hallenberg. Naar man betænker hvilket Dyb af Samlerflid og historisk Kritik den sidstes Gustav Adolphs Historie udgiør — naar man desuden erindrer sig Mandens beundringsværdig grundige og mangesidige Lærdom *): da maa man inderligen beklage, at dette ypperlige Arbeide ikke er bleven fuldført.

*) Herpaa giver i Særdeleshed hans bekiendte Forklaring over Johannis Aabenbaring det mest talende Beviis. Men at den berømmelige Hallenbergs Lærdom ikke er af det Slags, som dræber al Originalitet og eget Genie, kan blandt andet erfares af

Disse Materialier ligge saaledes færdige og vente paa en ordnende Haand; og en saadan er fornøden, inden de Svenske kunne sige, at de eie en Litteratur. Thi det er afgiort, at om en Nation eier de mest udsøgte originale Mesterstykker i alle andre Fag, men savner en efter de høieste Principer udført Nationalhistorie: da fattes Kronen i dens Litteratur, og dens aandige Cultur sin Fuldendelse.

XIV.

Efterdi de praktiske Kundskabsarter mindre direct gribe ind i den almindelige Menneske-Dannelse, kan Oversigten af deres Skiebne og Fremskridt i Sverrige blive endnu mere summarisk.

Man maa tilstaae, at for dem er der ikke saa glimrende Udsigter i Fremtiden; og troligen kommer dette for en stor Deel deraf, at det er i denne Afdeling af Lærdomsriget, hvori de Svenske have høstet de fleste og skionneste Laurbær. Hvo kiender ikke det udødelige Navn, Linnee, Skaberen af sin Videnskab, de store Mathematikere, Klingenstjerna, A. Celsius, Wargentin, Mallet, Prosperin og Melanderhielm? de udmærkede Læger Rosen von Rosenstein, Acrell og Schulzenheim? de dybttænkende Chemikere G. Wallerius, Bergmann og Scheele?

hans latinske Afhandling om Guds Navn, og af hans Indtrædelsestale i Vitterhets-Academiet — ihvorvel jeg for min Deel er langt fra at bifalde de i den sidste yttrede Grundsætninger.

eller de grundige Philologer Spærfvenfelt, Vetelius, Ihre, C. Aurivillius og Dahl? — Endnu ere de vist ikke uden Efterfølgere, skiondt disse ikke egentlig høre til den nærværende Generation. Saaledes lever jo endnu en Thunberg, Swartz og Acharius, hvis ivrige Bestræbelser for Plantelærens Udvidelse i Udlændinges Høiagtelse have fundet et Slags Erstatning for deres Landsmænds Koldsindighed. Ligeledes eier Sverrige endnu de lærde Linguister Norberg, Tingstadius, Lundblad og Odmann; men hvor seer man blandt den opvoxende Slægt dem, som love engang at kunne udfylde deres Plads? Hvor er saaledes den Mathematiker, om hvilken Sverrige kan sige: værdigen træder han i Klingenstiernas og Melanderhielms Spor? — Dog turde maaskee et nærmere Bekiendtskab med denne Green af den svenske Litteratur give Anledning til mindre mistrøstende Udsigter, i det mindste i visse Fag. Det er bekiendt, med hvilken dyb philosophisk og historisk Kundskab Holmbergson i det Carolinske Universitets Høresale fortolker Forfædrenes Love; hvorledes Kiendere, ved den lille Afhandling om Vatterfot i Hiernen af Pontin, har i denne duelige Lærling af den berømte Afzelius seet Anlæg til en værdig Tolk af hans Videnskabs Hemmeligheder; og at Flora endnu blandt de yngre svenske Videnskabsmænd tæller ivrige Dyrkere, af hvilke den sikkert iagttagende Wahlenberg og den saa meget lovende Mycolog Friis

allerede paa en hæderfuld Maade have vakt Fremmedes Opmærksomhed. Men paa de praktiske Videnskabers Bane har vel for nærværende Tid Ingen af de nulevende Lærde erhvervet Sverrige større Ære, end Berzelius — en Mand, som turde være begavet med et skarpere Jagttagelsesøie og større Indsigt og Færdighed i Experimenter, end nogen anden samtidig Chemiker. Men hvad desværre synes at fattes ham, er poetisk Sands og philosophisk Grundighed: Egenskaber, som dog ere saa vigtige for en Chemiker, da man kan sige, at han befatter sig med en Videnskab, der just gaaer ud paa at udlokke Naturens dybeste Hemmeligheder.

Overalt, naar de Svenske med billig Stolthed glæde sig over deres fordums store Lærdes praktiske Opdagelser, kunne de dog derhos ei negte, at disse hidtil ere drevne vel meget eensidige og uden at søge deres høiere philosophiske Grund og Betydning. — Men hvad Værdi har vel enhver Bestræbelse, som gaaer ud paa Realitetens Skal, hvis ikke Maalet er, indenfor denne at finde en reen Idee, som Kierne? — Det er saaledes allerede en Vinding, om de nyere Lærde — som Arrhenii Afhandling om den falske analytiske Construction i Mathematiken og nogle andre, skiøndt i videnskabelig Henseende mindre betydelige Skrifter synes at bebude — fra en udelukkende Beskiæftigelse med at kløve Ord, plukke Blomster i Stykker og overskære Linier, eller fra det

Udvortes ville gaae over til det indre Væsen, fra Symbolerne til det, som de betegne.

XV.

Naar man betænker, saavel den virkelige Fattigdom, der hersker i Sverrige, som den gnieragtige Sparsomhed, hvilken i dette Land, saasnart der er Tale om Bekostninger for at fremme Geniets og Konstens Værker, er bleven til et Slags Vane: kan man ikke uden Forundring bemærke, at de Svenske paa en vis Maade staae paa et høiere Culturtrin i Henseende til de bildende Konster, end i Poesie og Musik, i hvilken sidste Konst de næsten ikke have et eneste originalt Værk af blivende Værd at fremvise. — Men den hensigtsmæssige Dannelse for hine Konster skriver sig ogsaa fra et ældre Tidsrum. De fødtes fuldvorne i Sverrige, da Kong Carl den Elevte indkaldte den store Ehrenstrahl, hvis friske og livelige Pensel udmærkede sig ligesaa meget ved en Mængde heldige og rige allegoriske Stykker, som ved ypperlige Portraiter og Dyrmalerier. Et helligt Mindesmærke har han desuden reist sig i sin store Tavle over den yderste Dom: et Mesterstykke med Hensyn til Dybhed i Opfindelse og Rigdom i Composition. — Af ikke mindre Fortieneste er Lemche — ligeledes en af Carl den Ellevtes Yndlinger — i hans mere indskrænkede Slags. Men ogsaa i dette har han vist sig som en sand Maler. Et glødende Liv udmærker alle hans Bataillestykker. — Af disse nu nævnte og et Par andre fortiente Mænd, Beck og

Behn (alle Udlændinge) indførtes Malerkonsten i Sverrige, og de nu dannede og opvorende unge Konstnere maa betragte dem, som deres Stammefædre. — Men Billighed fordrer, inden jeg gaaer over til de Konstnere, som egentligen ere samtidige med den æsthetiske Revolution, at jeg med fortient Agtelse nævner nogle af deres endnu levende værdige Mestere.

Den ældste af disse er den fortiente Professor Hillestrøm, hvis Bambocciader, skiøndt udførte i en noget udelicat Maneer, udmærke sig ved deres Naivetet og træffende Charakteristik af den svenske Landalmues og Smaastædernes Indbyggeres Levnet. Dog er han nu overgaaet af den geniefulde Laureus, der synes at være oplivet af en Bellmansk Aand. Godt og frappant forstaaer han ogsaa, med sin raske Pensel at give den Udtryk, i sin lysende Farveblanding, og ved sin sieldne Evne til at behandle Lysskinnet. Det er blot Skade, at han i senere Tider synes at have begyndt at faae Tilbøielighed til det stygge Boudoir-Maleri, og at Hovederne paa hans Figurer stundom blive alt for store og uformelige.

Derimod staaer endnu Professor Breda uovergaaet, ja endog uden nogen egentlig Medbeiler. Portraitmaleriet er, som bekiendt, hans Konstslags, og maaskee har han bragt denne vilkaarlige Art saa nær til en reen og selvstændig Konst, som det er muligt. I et hæsligt Ansigt, malet af Breda, seer man, hvad en idealiserende Phantasie, uden at skade Liigheden, kan frembirke ved Sikkerhed i Tegning og

Smag i Farveblanding, ligesom de historierede Portraiter vidne om hans virkelige Rigdom i Compositionen. Han er en Lærling af den Reynoldske Skole, og har ogsaa dennes svævende, ubestemte Contourer; maaskee har man heller ikke med Uret bebreidet hans Stiil nogen Affectation; men jeg for min Deel tilgiver ham den gierne, naar dens Udtryk kun bliver skiønt. I Almindelighed er vel ogsaa Overdrivelse i Gratie behageligere, end Overdrivelse i Styrke. — Professor Kraft har sikkert for megen Selvfølelse og ædel Konstnerbeskedenhed, til at ville anseе sig berettiget til at kaldes Professor Bredas Medbeiler. Den førstes Maneer har Energie og en vis træffende Igenskab; men savner Præget af det ægte Genie: denne milde, blide Ynde, som fængsler Øiet paa en glædende Maade ved Tavlen. I Særdeleshed ere componerede Malerier hans svage Side. — Ligesaa lidt maa Professor Westins Portraiter her nævnes; thi han er, imedens han maler dem, ikke paa sin rette Konstnerbane. Jeg har seet flere Portraiter af denne Maler, og alle — jeg kan ei dølge det — have høiligen mishaget mig, med deres intetsigende Smiil og deres lange Halse. — Den yngre Breda turde maaskee paa denne Vei snarest opnaae sin Fader, helst da han synes at være selvstændig nok til ei at ville udelukkende indtvinge sig i nogen vis given Stiil, ikke engang Faderens. — Hr. Hansson har ligeledes i de senere Aar i dette Slags begyndt at giøre meget lovende Fremskridt.

Uden Medbeiler i egentlig Mening er ogsaa den ærlige Peer Hørberg; thi Ingen har før ham malet som han, og Ingen maler saaledes efter ham. — Hans Arbeider ere næsten alle historiske Stykker, og de fleste af religiøst Indhold. Man kan just ei sige, at hans Farveblandning er saa udmærket smuk, at Grupperingen er saa sindrig (?), at Tegningen er saa correct eller Udførelsen saa fuldendt; men Tanken er saa dyb, alle Dele ere saa genialsk anordnede, og over det Hele svæver et saa underfuldt Udtryk af den mandigste Dyd, den klareste Forstand og den varmeste Fromhed, at hans Tanker giøre et aldeles henrivende Indtryk paa den, som til deres Beskuelse medbringer Sands for det, som er høiere, end alle Haandgreb og Regler *). Dog er

*) Efter det Kiendskab, jeg har til Hørbergs Værker, kan jeg ikke andet, end være af samme Mening, som Forf., om denne høist mærkværdige Konstner. I hvad der end maaskee kan udsættes paa enkelte Dele af det Techniske i hans Malerier, saa er det dog vist, at han er en Konstner i Ordets sande Bemærkelse: en Mand, hos hvem Geniet virker i sin fulde Kraft, og som det begeistrer til Fremstillingen af høie og originale Ideer ved Hielp af den Konst, hvortil Naturen, mere end en hensigtsmæssig Konstnerdannelse har kaldet ham. Det er ubegribeligt, at denne sieldne Mand er saa lidet bekiendt og agtet i Sverrige, at man ikke engang nogensteds finder en Fortegnelse over hans i Landet adspredte Arbeider, end sige nogen Charakteristik af ham, som Konstner. Udg.

det naturligt, at saadanne Konstnere, som for Gibsmodellen og den bevægelige Dukke have bortegnet enhver Gnist af Følelse og Natur, som de besad, ville trække saare paa Skuldrene og med inderlig Selvtilfredshed see ned paa Hørbergs ligesom inspirerede Malerkonst. Men en ædlere og mere betænksom Efterverden skal derimod gierne for Hørbergs ubetydeligste Tavle bortgive et heelt Dusin af en Åkerstrøms og hans Liges glat pudsede, smukt farvede og lovomhængte Træfigurer.

Til denne Classe maa man dog ingenlunde regne den allerede nævnte Professor Westin, en Konstner, der, som Historiemaler, har erhvervet sig en fortient Berømmelse. Sit første egentlige Rygte vandt han ved sin bekiendte Amor, et usigelig smukt Maleri, udmærket ved en mild Colorit og ved det yndefulde Udtryk af en lykkelig, munter Tanke. Men det glædeligste hos denne Konstner er, at alle kyndige Dilettanter stemme overeens deri, at de ansee de seneste af hans historiske Compositioner for de bedste; saasom dette tilkiendegiver en vedvarende Stigen og Frihed for enhver udelukkende tiltagen Maneer. Hr. Westin har i sin Stiil noget vist af Correggio; samme lette Naivetet, og uvilkaarlige Vellystighed i Udtrykket, hersker i begge Mesteres Arbeider. Han tegner ogsaa helst qvindelige og ungdommelige Figurer. Hvad Farveholdningen angaaer, er den dog ikke saa brillant som Correggios, men af en mattere og lysere Tone. Hvor rig en Imagina-

tion og hvor poetisk en Opfindelseskraft Hr. Westin besidder, seer man blandt andet af hans Maleri: Natten, som nu findes paa Slottet Rosersberg. — Den yngre Breda har ligeledes udmærket sig som Historiemaler, og nyligen i sin med saameget Held udførte Belisarius fuldstændigst udviklet sin Konstnercharakteer. Den synes nemlig at bestaae af Bestemthed og Sikkerhed i Behandlingen, af en reen Colorit, og af megen Kraft og Færdighed i Tegningen af mandlige Figurer og Udtrykket af stærke Affecter. Derimod synes han at være noget eensformig i Grupperingen, og hidtil har han ikke været ret heldig i Fremstillingen af Qvindeskabninger og den milde, qvindelige Ynde.

Det var at giøre Hr. Bellanger — udmærket ved en glimrende, men tør og pretensionsfuld Maneer — en alt for stor og ufortient Ære, om man vilde kalde ham Hr. Fahlcrantz's Mester. Denne er tvertimod en af disse store, sieldne Konstnere der i Virkeligheden ikke have nogen anden Mester, end deres eget, af en Guddomsgnist oplivede Genie; og man siger visseligen ikke formeget, naar man paastaaer, at Fahlcrantz ved den dybe Følelse, den milde Farvetone, det sande, skiøndt noget melancholske Udtryk, den Mangfoldighed i Opfindelsen og den fine Gratie, der omstraale hans Landskaber, er fremtraadt som en Claude Lorrains og Ruysdals værdige Medbeiler. — Hr. Cederholms Landskabstegninger i Gouache kunne ved Siden af en saadan Mesters

Arbeider ikke taale at nævnes. Den Omsorg og Møie, som de røbe, dølger ikke deres Stivhed og Tørhed.

Længe varede det, inden nogen indenlandsk Billedhugger opstod i Sverrige; ret ligesom Kræfterne vilde samle sig, for at frembringe en saameget desstørre. Det var Franske, der overførte Billedhuggerkonsten til Sverrige, og vi finde stundom endnu Spor efter den franske Skole — bibragte ved L'Archevêque — i Sergells ældre Arbeider. Men efterat have afsondret sig fra denne Skole, har Sergell, som bekiendt er, opsvinget sig, om ei til det første Navn — thi Canovas Fortrin er endnu meget problematisk — saa dog i det mindste til det nærmeste derefter blandt alle sine samtidige Konstbrødre. Han har ogsaa med en yderst sielden Færdighed vidst at forene det Genialske og Poetiske i Opfindelsen og Behandlingen, med den mest fuldendte Ynde i Udførelsen. Jeg maa imidlertid oprigtigen tilstaae, at Sergells mest omtalte Værk: Amor og Psyche, ikke synes mig at være det allerypperste fra hans Haand. Det har efter min Mening, ved Siden af alle dets Skionheder, noget vist af den franske, kolde Forfængelighed, og den ud af Psyches Lampe rindende Olie er vist mere et Legeværk af et Slags Virtuositet, end et reent Foster af Konstner-Beskiæftigelse. — Men træd ind i Adolf Frederiks-kirke paa Stockholms Norr-Malm, og see den af Graven stigende Christus! — Vel synes man at see

en menneskelig Skikkelse svæve op af den aabnede Grav — men den har dog bortkastet al jordisk Legemlighed, ligesom Svøbet nedruller fra hans skionne, guddommelige Former. Hans Blik, hans levende Bryst, hans Armes Bevægelse, hans luftige Fart, Alt siger os: det er en Gud! Og for endnu stærkere at udtale dette ved Contrasten, har Konstneren i Krigsknegtens Person lagt et stærkt i Øine faldende Udtryk af den reneste Menneskelighed. — Videre: hvilken høi, dristig og ægte genialsk Tanke ligger ikke i Monumentet over Cartesius? — Hvilken Blanding af Energie og Gratie, af Styrke og Mildhed, af brændende Harme og fortærende Smerte i den skionne Gruppe: Cytherea og Mars? Hvilken uovergaaelig Mesterlighed i de fleste af Sergells Medailloner, f. Ex. i de over Kellgren, Adlerbeth, Giorwell, Bellmann o. a.? Uden at udslette noget af den nøieste, den mest charakteristiske Individualisering, har Sergell i dem, med beundringsværdig Konst, vidst at udtrykke den høieste, almindelige Menneskehed.

Af nyere Billedhuggere have i Særdeleshed Herrer Göthe og Cainberg faaet et Slags Navn; men den som egentligen har giort, og om han maa leve, endnu vil komme til at giøre sin store Mester mere Ære, er Hr. Byström. I hans Bacchante seer man vel endnu Spor af Lærlingens Usikkerhed — men tillige en Lærling af Genie, Konstiver og stadig Stigen i Fuldkommenhed.

Smedens Bystrøm i Rom udvikler sig under Thorvaldsens Veiledning og ved Antikernes Studium, har han i Sverrige faaet en meget lovende Medbeiler i Hr. Fogelberg, som nyligen ved sin yppetlige, og just derfor af Misundelsen dadlede Statue: Philoktetes, paa en saa glimrende Maade har lagt det dybe, kraftfulde Genie for Dagen, der er værdigt at leve i Marmoret for Efterverdenen.

Om de svenske Architekter er ikke meget at sige. Det er sandt, man kan i dette Fag nævne et udødeligt Navn: Nicodemus Tessin, og endnu leve DHrr. Sundwall og Gisrwell, to Konstnere af saa store Fortieneſter, at de turde kunne maale sig med de berømteste af deres samtidige Konstbrødre i Bygningsfaget, selv i fremmede Lande. — Men hvorlidet er det, som Konsten vinder ved deres Dygtighed? En svensk Architekt faaer jo næsten aldrig Leilighed til at vise sin Konst, uden ved Tegnepennen.

Man har anmærket, at de fleste yngre Konstnere i Sverrige ere næsten ganske udannede; at de træffe det Rigtige mere af en dunkel Følelse, som de selv ei kunne gjøre sig Rede for, end af klar Indsigt og bevidst Stræben derefter. I Sandhed mærker man ogsaa denne Mangel paa Dannelse i den Usikkerhed, det overdrevne Udtryk, eller det forfeilede Pathos, der stundom herſker i deres Arbeider. Thi man maa prise det til sig selv overladte Genies Originalitet som man vil: saa fordrer dog dette Ge-

nie Retning og et vist Diemed, om det ei skal udsættes for at komme paa Afveie, og udtomme sig under Bestræbelsen efter at opdage den rigtige Bane. Desuden er det ingenlunde det ægte Genie, hvis Originalitet lider ved udbredt Lærdom. — At afhielpe denne Mangel paa fornødne Kundskaber, og veilede de opvorende Konstnere til den Overbeviisning, at man saavel i Konstens, som i den borgerlige Verden, behøver faste og klare Principer for sine Foretagender, og at man uden dem ofte er lidet tient endog med den største mechaniske Færdighed: dette har i Særdeleshed været en Bestræbelse, som Hr. A. G. Silverstolpe med redelig Iver har foresat sig; og han har ikke savnet dem, som vilde træde i hans Fodspor. Som et af de Arbeider, der have virket mest til at vække en høiere Sands og Følelse for Konsten, bør Hr. Ekmarks Oversættelse af „En konstelskende Klosterbroders Phantasier" nævnes — den eneste hidtil existerende svenske Oversættelse af et prosaisk Mesterværk, hvorom man kan sige, at den er sin Original fuldkommen værdig.

Dette Skrift vakte ogsaa hos nogle unge Konstens Dyrkere, DHrr. Breda, Fogelberg, Laureus, Sandberg (høiligen udmærket som en overordentlig duelig Tegner) og nogle Andre, Drift til at erhverve sig en grundigere theoretisk Indsigt i Konsten, og de have til Opnaaelsen af dette Diemed forenet sig i et Selskab, i hvilket de ei allene have foresat sig, at ville kappes om, ved indbyrdes Flid at stræbe

videre frem i Konstens Udøvelse; men ogsaa ved tilveiebragte Forelæsninger at forskaffe sig fastere og grundigere Indsigter i Konstens Theorie. Men det svenske Konstacademie har nyligen, ogsaa med Hensyn hertil, givet et nyt Beviis paa, hvorlidt deslige academiske Indretninger svare til deres Hensigt, og hvorledes de tvertimod af alle Kræfter egoistisk modstræbe enhver mere livfuld Udvikling, og arbeide udelukkende paa at indskrænke saadanne ved deres Laugs-Grundsætninger. Det svenske Konstacademie har nemlig netop for disse ædle Bestræbelsers Skyld negtet at optage blandt dets Medlemmer de ovenfor nævnte Konstnere, som i Sandhed vilde giøre Academiet større Ære, end den, de selv vilde erholde ved Optagelsen.

XVI.

Til Slutning maa jeg med et Par Ord omtale Kritikens Tilstand i Sverrige — skiønt denne egentlig endnu er i sin Barndom, og maa være det, saalænge de Regler, efter hvilke Grandskningens Konst udøves, endnu ikke i systematisk Orden ere udviklede, fremstillede og meddeelte Nationen i Almindelighed. Jeg vil derfor blot give en kort Efterretning om de Forsøg, der hidtil ere giorte paa at vænne de Svenske lidt efter lidt til en efter strenge og videnskabelige Grunde udøvet Kritik. Dette kan ikke lade sig giøre uden ved saa kaldede Recensioner, eller analytiske Undersøgelser og Udviklinger af for Haanden værende Exempler. Den

hele moderne videnskabelige og litterariske Dannelse i alle europæiske Lande er ogsaa fremmet i dens Udvikling ved Recensioner, først over de gamle Classikere, og siden over de lidt efter lidt fremkomne indenlandske Genieværker.

I Sverrige hvor man senere end i det øvrige Europa begyndte at befatte sig med Konster og Videnskaber, ere kritiske Tidsskrifter eller Recensionsindretninger først opkomne i en sildig Tid. Man opdager intet Spor af saadanne, før i det tredie Decennium af det attende Aarhundrede, da et Selskab af Lærde i Upsala, under Forsæde af den ældre Benzelius forenede sig om at udgive Acta literaria Suecica. Paa disse fulgte siden O. Celsii „Tidender om de Lærdes Arbeider," Salvii Lærde Tidender, Giørwell's Svenske Mercurius og flere; samt i nyere Tider: Kellgrens Stockholms-Post, Leopold's og Stenhammar's Extrapost; Silverstolpe's Litteraturtidende og Journal for svensk Litteratur, Åbo's almindelige Litteraturtidende o. s. v. I alle disse — med Undtagelse af Silverstolpes Litteraturtidende, som dog næsten udelukkende befattede sig med udenlandske Skrifter — herskede imidlertid en temmelig haltende og vanmægtig Kritik, og det Hele bestod næsten blot af en Opregning af Bogens Indhold, eller nogle snurrige Indfald om samme. Denne Bemærkning gielder ogsaa i alle Dele om de to Tidsskrifter, der allene beskiæftige sig med de skionne Konsters Frembringel-

ser: „Det svenske Parnas" af Regnér og „Vitterhets-Journal" af Rudin; saa at man med Grund kan sige, at det var Ugeskriftet Polyfem (i Aarene 1810 — 1812), der fremstillede de første Exempler paa en efter Grundsætninger udøvet Kritik. De Mænd, som havde bevirket den æsthetiske Revolution i Sverrige, indsaae nemlig Vigtigheden af at vedligeholde en offentlig kritisk Vurdering af de betydeligste udkommende indenlandske Litteraturværker, og gjorde ogsaa andensteds Forsøg paa at tilveiebringe en saadan. Men af Lyceum, dette grundigt populaire og gavnende Tidsskrift, udkom i 3 Aar blot to Hefter, hvorefter det døde hen; og Phosphoros tog med nogle Recensioner Munden saa fuld, at den kom i Fare for at qvæles derved. Disse Forsøg vare derfor hverken almindelige, eller af Øvrighed. Men med Aaret 1813 begyndte man endeligen, i den ene rigtige og bequemme Dagbladsform, i Upsala at udgive en „Svensk Litteraturtidende", som endnu fortsættes, uagtet det svenske Academie nyligen, til hele Almeenhedens Forbauselse, har givet et offentligt Vidnesbyrd om dets bekiendte Liberalitet; i det at Academiet har andraget hos Regieringen, at denne svenske Litteraturtidende maatte forbydes, paa Grund af, at et Par Bind af Academiets og nogle af dets Medlemmers Skrifter i samme vare kriticerede. (!!)

Den betydeligste Feil, man kan tillægge denne Litteraturtidende, er Eensformighed i Anskuelser, og

en total Mangel paa Recensioner over visse positive Kundskabsgrene. Men Aarsagen hertil ligger fornemmelig deri, at Tidenden maa besørges af nogle faa Videnskabsmænd, som drives dertil af patriotisk og ubelønnet Iver; og at disse ikke ere i Stand til at antage fremmede Medarbeidere, da Litteraturtidenden, uagtet alle de Forsøg som ere giorte paa at forskaffe den Postfrihed fra Regieringens Side, ikke har kunnet opnaae samme. Den kan derfor hverken udbredes saa almindeligt i Landet, som man maatte ønske, eller have en tilstrækkelig Afsætning; og dens Udgivelse medfører uundgaaeligt Tab for Redacteurerne, hvilket allene erstattes dem ved deres Bevidsthed om at have gavnet. Dog — non si male nunc, & olim sic erit. —

Sendebrev

fra William Shakspeare i Elysium til Thomas Thaarup i Smidstrup.

Min kiære Broder Tom!

Det var nu ved sidste Paaskefest 200 Aar siden jeg flyttede fra mit jordiske Elysium New Place i

Stratford ved Avon-Floden, og kom hertil i Selskab med den store Cervantes. Vist nok befinder jeg mig bedre her end hist, endskiondt jeg, Gud være lovet! ogsaa der havde det meget godt, og led aldrig af den fæle Knurresyge, hvormed man kun forsurer sig selv og andre Livet.

I en meget rum Tid efter min Hedenfart havde jeg, som saamangen Mand, den Skiebne, at blive forglemt; og nævnedes en høist sielden Gang mit Navn, da nævnede man mig som et Slags Galmand, der vel havde Phantasie, men var aldeles berøvet Smag, og end mere Kundskaber og Lærdom. Blandt andre tog den flinke David Garrick imidlertid nogle af de Skroller frem, jeg havde skrevet for Fer, og viskede en Deel af Tidens Støv af dem, saa at pæne Folk kunde tage dem i Hænde: og det er dig vel neppe ubekiendt, at mange af mine lærdeste Landsmænd (langt lærdere end du, gode Tom!) lagde deres Hoveder i Blød for at forklare min gammeldags Tale- og Skrivemaade; ja nogle af disse gode Mænd opoffrede endog en betydelig Deel af deres Liv paa mine Bøgers ægte Critik og Studium. Meget, ja overmaade meget er det lykkedes dem, at tyde rigtigt; dog, kan jeg sige dig, ikke Alt, og der ere endnu Steder, til hvis fuldkommen rigtige Forklaring jeg selv maatte komme en Stund tilbage fra Elysium; men dertil staaer min Hu slet ikke; og dette kommer egentlig heller ikke Sagen ved.

Være alle tilpas kan ingen, ikke engang du selv, Tom! og det kommer mig for, som om du stundom ikke engang er dig selv tilpas. Blandt dem, hvem det syntes at jeg slet ikke var tilmaade, var, som du veed, din Afgud Voltaire. Finder jeg mig foranlediget til oftere at skrive dig til, skal jeg imidlertid godtgiøre, at din franske Afgud var ikke tykhovedet nok til at ringeagte mine Arbeider; nei, han kiendte dem nøiere, end du; nøie nok til at frygte dem, og var uædel-snu nok til at søge at hæmme (havde det været ham muligt) min Aands Flugt til Fastlandet over det Hav, som omgiver mit Fædreneland. Til Straf, fordi han ved denne Leilighed teede sig ynkeligt og usselt, har han, blandt andet, her i Elysium flere Gange maattet høre mine Macbeth, Kong Lear, Richard den 3die o. s. v. — Du kiender din Franskmands Arbeider; mine er du saare lidt eller intet kiendt med. Var det nu ikke vel sildigt for dig, og du gad været over det, vilde jeg raade dig at lære at kiende dem blot en Smule, for at see at din Voltaire ikke bluedes ved at laane Guld hos mig, al den Stund han udskreg mig for en Stodder. I det Land, hvor siden Tydsk-Franskmanden Wieland amputerede mig, opstod imidlertid brave Folk, som læste og forstod mig, før de brøde Staven over mig, eller paa Gadedrenges Viis pegede Fingre ad mig, fordi min Dragt fra fremmedt Land var dem fremmed. — Gider du været over det, saa tag engang i dit eensomme Smidstrup eller Tristrup Lessing frem,

samt Herder, Goethe, Garve og slige gamle Svende, og læs dem, thi de Nyere troer jeg, du ulæste og ubeseete vil fordømme. — Naar du har læst de ovennævnte Skribenter, vil du maaskee domme mildere om mig. — Dog, hvad siger jeg? dømme? Du kan jo slet ikke dømme i en Sag, hvori du er aldeles ukyndig. — Efter mit Fædrelands borgerlige Lovgang kunde jeg vel forlange at bedømmes for en æsthetisk Jury of peers. Ifald du nu maaskee fik Sæde der, hvor vilde du da i den Verden, du lever i, samle det øvrige behørige Antal, for at gjøre Retten gieldende? — Men overalt! hvorfra kiender du mig, Tom? Mit Sprog kiender du neppe; thi ellers havde din beslægtede Aand vist i reneste Gienklang siunget Milton for dine Landsmænd; og mit særegne, gamle Sprog, er det, desværre! nu for silde for dig at nemme. — Altsaa kiender du mig af franske Om- og Beskrivelser, hvori min Aand og den Form, som omgiver den, ihielslaaes tillige; eller af Wieland, som før er nævnet, eller af Eschenburg, hvem jeg skylder meget, eller A. W. Schlegel, hvem jeg af Alle skylder mest; eller og af mine danske Oversættere, Rosenfeldt, Rahbek og Sander, Meisling og Foersom. — Sandelig, Tom! jeg troer, at du enten snakker i Taaget om mig, eller blot kiender mig fra den gamle Oversættelse af Hamlet, samt af Rosenfeldts mere roesværdige, end heldige Forsøg paa at forklare flere Stykker af mig for dine Landsmænd.

Var Du, Thomas Thaarup! nu et af de sædvanlige Smaavæsener, som i Krogene pukke imod mig, vilde jeg ikke værdige dig et Ord. Men da du er en med Rette hædret Mand og Digter i dit Fødeland, som jeg troer at kunne, uden Feil, sige, jeg var i mit: saa mener jeg vi to nok kan tale sammen. Jeg gider nok have din Agtelse, Tom! endskiondt jeg frygter ikke dine Angreb, selv i Spidsen af en Hær Voltairianere; jeg frygter dem saa lidt, som befæstet Muur frygter Papirskugler af Hyldeplaffert.

I den sidste af de Jydeboger — hvorpaa du øder dit ædle Pund og dine sidste Dage, som kunde saa hæderfuldt anvendes af dig — har du haanende omtalt og affeiet et Par af mine Stykker, som have været mig og mine Landsmænd, og selv Fremmede, blandt de kiæreste, nemlig Hamlet og Kong Lear. At du nu saa haanligen tracterer mig, finder jeg i een Henseende rimeligt, da du kiender mig ikke, og føler dig — hvad du virkelig er — et ganske forskielligt Væsen fra mig. Ja, det er du! I den Alder, da jeg havde med min Faders Uldkram i Stratford at bestille, stod Latin og Græsk ꝛc. ꝛc. opdisket for dig i en lærd — jeg troer Herlufsholms Skole; i den Alder, da du ved Høiskolen kunde forøge dine Kundskaber, var jeg 18aarige Svend gift, blev paa en Maade nødt til at flye til London fra min Slægt, holdt (dog dette bliver sub rosa!) Heste ved Comoediehuset, og blev endelig en — man siger maadelig — Acteur. — Dengang du var omtrent i

den Alder, hvori jeg døde, havde du skrevet smukke Digte, hvis Samling og Udgivelse vilde være dig værdigere at anvende Tid paa, end paa en fri Afskrift af en Farce, som har ærgret Jøderne, og paa dine øvrige Jødeskrifter. Jeg har skrevet i min Ungdom og mine første Manddomsaar større, og maaskee ligesaa mange Digte som du, især Sonetter; men dem gider du ikke læse, og kan ikke, om du end gad, thi de ere uoversatte, og maaskee uoversættelige. — Videre, da du nærmede dig den Alder, i hvilken jeg gik til Elysium, havde du som dramatisk Digter skrevet: 1) Høstgildet; 2) Peters Bryllup og 3) Hiemkomsten; tre ret nydelige smaa Leilighedsstykker, som Leiligheden spillede for og en smuk Musik hævede. Omtrent i samme Alder havde jeg, der aldrig eengang drev det til at blive Caffee-Student — som J engang hos Jer kaldte det — kun digtet 36 — om ikke flere — store Tragoedier, Comoedier og historiske Stykker. Du blev født i en gylden og dannet Tidsalder; jeg i en saakaldet barbarisk, (skiøndt sandt at sige, Tom! skulde du have været frem og talt Latin eller læst Græsk med Elisabeth og Jacob og flere af min Tids Folk, vilde du maaskee have staaet som en Sinke): og dog fordrer du, synes det, at jeg skulde følge Regler, jeg ikke kiendte ret, og neppe kunde kiende, og neppe havde fulgt, hvis jeg havde kiendt dem. Men som sagt: du er en anderledes Karl end jeg: — og du giver mig en haanende Affeielse, mest fordi

en Bedømmelse vilde falde dig ubeqvem eller være dig umulig. Ja! sad du endnu ved Theater-Roret, da vilde du have kommet nemt af med mig; da vilde Censor-Bestallingens Papir-Skiold være dig nok til at kue mig, det vil sige, holde mig ude af Skueplads-sen *); og jeg tvivler ei om, at jo min Hamlet, Lear, Romeo og Julie o. s. v. havde da maattet staae tilbage for dine Silkesko, din Embedsiver, din svensk-dansk Hermann v. Unna, ja selv for din jødiske „Verkehr." Men som Sagerne nu staae, seer du vel dog, at du ogsaa i denne, og altsaa i alle Henseender er vanmægtig imod mig.

Nu til din Tale om min Hamlet! Den lyder da som saa:

„Vor mystiske Digtekonst vil uden for Theatret „fremme den samme, Godtfolk saa onskelige Over-„tro, uden at man har nødig at skræmme svage-„lige Qvinder og Børn med hule Slag af en Mid-„natsklokke, i Tidsaldre, hvor man knap kiendte „en Bielde, end sige Klokketaarn og Seigerværk, eller „med Spøgelser af en myrdet Konge, med Krone, „Zepter og i Papharnisk fra Top til Taa."

*) Ved denne Leilighed taknemmeligst Hilsen fra Elysium til de brave Skuespil-Bestyrere, der sammtlig viste mine i Danmark opførte Stykker ædel og kraftig Velvillie, og virkede for dem, som jeg selv vilde have virket, i hiin Tid, da jeg var Meddirecteur i the Globe. — Eders Theaterbestyrelses-Tid har sat sig et Mindesmærke!

W. Sh.

Hvilke nu de godt Folk ere, hvem Overtroen er saa ønskelig, gad jeg gierne, du ved Leilighed bestemt vilde sige. At Overtroen i din Tidsalder kun sieldnere, og da altid stille og uskadeligere viser sig end Vantroen, det troer jeg, du er enig med mig om: og du er nok den første, som frygter for Overtro udbredt fra Theatret, især nu omstunder. — Born bør holdes fra Theater-Forestillinger, der muligt kunde skræmme dem, ligesom svage Qvinder og svage Hoveder, der ei gide eller kunne fatte hvad de see. — Kom her ihu, min gode Tom den 4de Act af din Herman af Unna, og ti saa stille! Dit Vaas om Midnatsklokken er knap et Svar værdt. — Havde man da Fruentimmer-Stemmer i den hemmelige Rets Forhandlinger? Gik den hemmelige Rets Medlemmer ved lys Dag i Ordensdragt, og trængte de sig uden videre ind i Kongeborge? — Slige Anachronismer hos mig er vel ikke meer stødende end din Voltaires Romerhelte i Alonge-Parykker o. s. v. o. s. v. — Hvad den myrdede Konges Gienfærd angaaer, som ogsaa støder dig, har da ei Voltaire nogensinde ladet Skygger stige op af Graven? Saaes de aldrig paa Grækernes Scene? Harmes du maaskee fordi min gamle Kong Hamlet taler i mandig-haarde Jamber, og ei i Franskmandens klangløse Alexandriner, dem mit Sprog ei kan døie? — Har Papharnisket forarget dig? Slaae dit Sind til Ro! Skiersommer-Nats-Drømmens og Hamlets Digters Aand var samme Aften i

Skuespilhuset, og svævede over dit Fædrelands Digtere. — Trøst dig, Broder Tom! det var virkeligen Blik! — I det Hele passede slig Kritikaklen sig bedre, og dog knap nok, for en af eders saakaldte Russer, der ligefra Examen Artium med sin Laudabilem i Lommen løb hen for at see Hamlet: for dig, en Broder i Lauget, en Mand, som kan citere Virgil og Horats, synes den mig at være høist uværdig. —

Din Tale om min Kong Lear er langt fra at være „hvas som Biens Braad", den er stov, og Lyden deraf ligner den dovne og dorske Vandbies Brummen. — Har enkelte Udtryk, som ikke stødte Elisabeth, Jacob og flere i hiin Old, stødt dit Øre, saa glæd dig over en Forfinelse, hvorved du vel ogsaa vil være ene blandt Faa, som ville glæde sig. — Du omtaler dette Stykke saaledes:

„Slet valgte og Anstændigheden stødende Ud-
„tryk, ere for gængse saavel i daglig Tale, som
„paa Prent i Vers og Prosa, til at man skulde have
„nødig at forestille en galen Konge, der formaledi-
„der sin Datter i Udtryk, som vel kunde tilgives i
„en Forelæsning for Fordemødre; men ingenlunde
„sømme sig i Sørgespillet, og endelig vil Publikum
„vel finde Leilighed til Gaben, o. s. v. o. s. v."

Her, Tom! er du ikke blot ukyndig, hvad mit Stykke angaaer, men du er grov. Hvad mine slet valgte og uanstændige Udtryk angaaer, da, i min Original, forstaaer du dem ikke. Ere de

saaledes i Danſken, da kan du jo tage fat paa Overſætteren. — Har du ſeet Stykket, da har du vel ſeet paa det ſom paa Papharniſket, og ikke lagt Mærke til, at meget, ſaare meget ogſaa i dette Stykke ved Opførelſen er udeladt, meſt fordi Stykket, ſom det kom fra min Haand vilde være for langt til den hos Jer antagne Tid for en Foreſtilling: ikke af Frygt for Konſtdommere; ſlet ikke af Frygt for knurvurne Kritikaklere. — Veed du hvad jeg vilde med Lear, min gode Tom? jeg vilde ſkildre Jer en Konge, en ſvag-øm Fader, en Olding, ikke knurreſyg, men alderſvag; jeg har fulgt ham fra Oldingens, ſkiøndt ukloge Heftighed, til Vanvidets ſkrækkeligſte Høide og Dybde. Jeg har endelig med min beſkedne Menneſkekundſkab ledet ham op igien i den Blanding af Forſtands-Taage og Aftenrøde, hvori hans Kongeſol daler. — Lear ſkal reiſe Eders Hovedhaar, og tilſidſt fremkalde Medynks-Taaren af Eders Øie. — Den, ſom han ikke ſaaledes virker paa, troer jeg, har kun lidt Hoved under Haaret, og ſlet intet Hierte i Bryſtet. —

Dit Udtryk om Forelæsningen for Jordemødre ſkienkes dig. — Jeg veed, at Naturen, idet den gav dig et ædelt Pund, dog negtede dig Vittighed, i det mindſte den, Jkalde attiſk; jeg veed end videre, at det, du hos dig anſeer for Vittighed, meget ofte er blandet med Idee-Aſſociationer om Ting, ſom vel kunde giøre godt paa dine Marker i Smidſtrup; men i Munden ere de neppe

„ſødere end Biens Honning."

Dine saakaldte Vittigheder kiender jeg en Deel af. Jeg har aldrig fundet en Thaarupsk at være Voltairisk; og jeg har kun fundet een Voltairisk Ikke-Vittighed (et Indfald) at være Thaarupsk: den nemlig, da han sagde om mig: at jeg var en uhyre Mødbynge.

Og nu for denne Sinde Farvel. — Dog endnu et Par Ord! Før anstillede jeg Betragtning over Forskielligheden imellem os to; lad mig nu anstille den over Liigheden! Jeg var en agtet Mand og Digter; saa er og du; jeg var i sin Tid Meddirecteur ved Theatret; saa var og du; jeg slap Theaterroret for en Deel, du slap det ganske; jeg drog til Stratford ved Avon; du drog til Smidstrup ved Sundet: og lign mig nu videre i følgende: jeg skrev Skuespil og Digte i Stratford; gior du ligesaa i Smidstrup. Jeg kom kun til Hovedstaden i Terminerne for at hæve Penge; gid du stedse i samme Ærinde maa see din Hovedstad. Jeg var, om ikke altid munter, dog aldrig knurvurren; gid du maa kunne sige det samme: og nu til allersidst: jeg plantede engang et Morbærtræ, som overskyggede mig venligt i Livet, og overlevede mig: gid nu Laurbærtræet og Borgeregen, du har plantet, maa vennehuldt overskygge din sølvgraa Tinding, og først seent tiene deres Blade til Krands paa din Grav! — Farvel Tom!

Hilsen og Broderskab

Will. Shakspeare.

Shakspeare *).

Hiin Bygning hist til Skyen naaer,
Og fast som Dovrefield den staaer;
Skiøndt rundt omkring den Lynet tindrer,
Som støbt af Malm, den Lynet hindrer
At tænde; men den luer selv:
En farveblandet Straaleelv
Udvælder af dens blanke Sider,
Naar Maanen taus forbi den glider.

Ved Morgenrødens første Skiær
Auroras hulde Speil den er;
Den, som en Himlens Straffelue,
Et stivnet Ildhav er at skue
I Solens fulde Middagsglands;
Ved Midnatstimens Dødningbands
Den truende sin Kuppel hæver,
Hver Nidding flyer forbi — og bæver.

*) Dette Stykke er skrevet kort efter at anden Deel af Foersoms Oversættelse af Shakspeares tragiske Værker var udkommen.

Ved sidste Glimt af svundne Dag
Gienlyde Nattergalens Slag
I Bygningens de høie Haller. —
I Nattens Mulm et Gienfærd raller,
Og Maanen flyer, og Siælens Fred. —
Men Lasten døer — til Kuplen ned
Sig hellig Fromheds Engel svinger,
Og dækker den med sine Vinger.

Hver skyldfri Pige, følsom Mand,
Hvis Kiærlighed er huld og sand,
I Hallens svale Skygger knæle.
Henrykkelsen i deres Siæle
Forhøies her ved Englesang.
Hvad fromt de ønskte mangen Gang,
Hvad taust de tænkte, dybt sig rørte
I deres Siæle, her de hørte.

Hver Konstnerven, hvis Siæl er fri,
Der mandig stærk gaaer den forbi,
Som med en feig utidig Iver
Melpomene sin Dolk frariver,
Forbauset seer det stolte Værk,

Hiin Bygning, som saa luun og stærk
Sig høit i Himlens Hvælving taber,
Og taus beundrer han dens Skaber.

Og Konstneren, o Held ham, Held!
Ifald han finder Veien vel,
Naar i de store Buegange,
Og i de Labyrinther mange,
Moisommelig han vanker om.
Held ham, om han til Maalet kom,
Og fandt den store Plan, hvorefter
Alt bygdes op med Guddomskræfter.

Hiin Bygning reiste Shakspeare hist
I Bretland. Nu han siunger vist
I Himlens Borg; men Vise kvæde
Hans Sang paa ny, og Ædle græde.
Et Snirkelværk kan hist og her
Vel skæres bort — det Hele er
Et skiont, et stort, et varigt Minde,
Der vil see tusind Sekler svinde.

N. Petersen.

Tolv Paragrapher om Jens Baggesen.

Niende Paragraph.

Om Jens Immanuel Baggesen, Philosoph i egen Indbildning, og om hans Gaade: det evige Sindbillede.

Sincerum est nisi vas, quodcunque infundis, acescit.
Hor. Ep. I. 2, 54.

Da Baggesen mærkede, at Kritikerne hos hans Publikum havde den forønskede Virkning, saa troede han venteligen, at det nu var det beleilige Øieblik til at lade den sidste Mine springe, for ret at forbause „sit Folk,“*) og vise, „at han dog havde lært noget,“ der var mere værd end „den egentlige Poesie,“ som lever i Oehlenschlägers Digtninger. Han tænkte formodentligen, jo mere man vover desmere vinder man, og freinkom nu i Slutningen af Aaret 1815 med en Gaade, der ikke udsagde noget mindre, end at han nu virkeligen havde fundet de Vises Steen! Men til Lykke glippede dens Virkning ganske. Alle Forstandige saae kun deri et nyt Beviis paa hans latterlige Indbildskhed, og den store Mængde fattede slet ikke Meningen af et saa forvirrende, med lærde Gloser fuldproppet Produkt. Man erkiendte villigen, at Gaaden var et Mester-

*) See Verset efter Baggesens Gaade.

stykke i Versification; men morede sig tillige hiertelig over, at den „Løn, som Baggesens „Stræben, først efter mandig (!) Mode, „fik som Stirrer-Olding," **) opdagedes — — af en Skolediscipel, eller, som man pleier at udtrykke sig, af en, der læser til Examen Artium. Baggesen kunde neppe straffes for sit uhyre Overmod paa en føleligere Maade, og han har heller ikke endnu givet den, baade i Subskriptionsplanen, og siden efter i Aprilheftet af Danfana, lovede endelige Forklaring.

Men at nu en Mand, der har skrevet saa uphilosophiske Declamationer, som de, der overalt findes i Labyrinthen eller i Fortalen til Digtervandringerne: der, hele sit Liv igiennem, har viist saa liden Sands for Poesie og Philosophie, ligesom for Alt, hvad der bærer Præg af Selvstændighed og Kraft: der hist forguder Naturphilosophien, ja endog vil lave en Digtermythologie af Materiens Kræfter, og derimod her i Gaaden foragter ikke allene Schelling, men ogsaa Fichte: der kan yttre saa absurde æsthetiske Meninger, som flere af dem i Giengangeren: og der af den kritiske Philosophie kun har laant Udtrykket: „Tid og Rum," ***) og Philosophens Navn,

*) See Danfana, Jan. S. 60.
**) En Stræben, der er en Stirrer-Olding!
***) Den Færdighed, som Baggesen viser i at anvende denne, i Poesien som oftest meningsløse Floskel, gaaer over al mulig Beskrivelse; man træffer den overalt, og det som oftest paa det mest upassende Sted, ja i Labyrinthen (2 D. S. 129) taler han endog om „at fraskiæle Næ-

Immanuel, men aldrig har rosset, at han var i ringeste Maade fortrolig med dens Lære, — at han skulde kunne „stamme for sit Folk et Ovad," hvis Idee var: „Philosophiens Maal og Ende": det maa Enhver anse for aldeles umuligt, som veed hvad Philosophie er.

Endskiondt derfor Gaaden fører denne brammende Phrase paa sit Titelblad, og endskiondt der (S. 42) læres, at Gaaden betegner:

Det inderste i Alt: det Sind, der ei kan sandses;*)
Den Tanke, der tilsidst umulig tænkes kan; **)
Det Allerhelligste, hvis Tempel blot kan kranses,
Men aldrig bygges i Fornuftens egen Plan. ***)

endskiondt der (S. 49) læres:

Den er den eneste blandt Tankernes Figurer,
Ophøiet over al gemeen Geometrie,
Uden Tid og Rum."

Man maa selv læse alle hans Værker, for at faae en tydelig Forestilling om denne Art Manie.

*) Kan man da sandse noget Sind, som f. Ex. det menneskelige Sind?

**) Men den skal jo dog tænkes af de Lykkelige, som engang lære Opløsningen paa Gaaden, eller skriver maaskee Baggesen Gaader over Tanker, han ikke engang selv kan tænke?

***) Hermed vil Gaadephilosophen venteligen betegne, at Fornuften ei kan udgrandske det Allerhelligste ved nogen planmæssig Slutningskiæde; men hans Billede er meget slet: thi det saakaldte Allerhelligstes Tempel, eller en anskuelig Form for det Høieste, kan Fornuften meget vel danne, (bygge) ja danner den stedse. Om den er reen eller ureen, er her ikke Talen om.

Der i Atomet selv maa tænkes, hvor den lurer,
Hvis og det er et Punkt, et Hul med Intet i.

(Et Hul med Intet i, og dog med en Tanke, som maa tænkes deri; — hvilken besynderlig let Natur maae dog ikke disse baggesenske Tanker have!) — endskiondt der (S. 24) reent ud proclameres:

Jeg er ei Bremsen blot, som stikker Jordens Daarer,
Og selv det dumme Dyr, som Bremsen stikker i;
Men hver en Draabe Blod i Himmellovens (Baggesens?) Aarer,
Og alle Vises Steen i hver Philosophie;

Og endskiondt „Gaadens hemmelige (!) Kierne" efter Danfana (S. 8) er: „Menneskehedens „Ene Fornødne," og saaledes gior Bibelen og andre gamle gode Bøger reent overflødige*): saa anseer Forfatteren af disse Paragrapher det ikke engang for voveligt at mene, at Gaaden, det evige Sindbillede, ikke kan gives anden Forklaring end den, som Hr. J. Thiele stykkeviis begyndte paa;

*) Man maatte ivrigen ønske, ifald man kunde sætte Lid til dens Ord, der saa ofte har sveget det, at en eller anden rig Patriot bekostede Gaaden, saasnart som muligt, aftrykt med stor Stiil, og udsolgt, for en ringe Skiærv, baade til Unge og Gamle, at dog ikke „Menneskehedens Ene Fornødne" skal henligge ukiendt i Lovtrædet! — Baggesen selv vilde udentviol giøre den store tydske Nation langt lyksaligere, ved at meddele den Menneskehedens Ene Fornødne paa Tydsk, end ved at forære den Noget, som han vil kalde en Oversættelse af Holbergs Comoedier, men hvori den baggesenske Holberg formodentlig paa sin Vis kommer til at see ligesaa gal ud, som den baggesenske Homer.

og at Opløsningen: Philosophiens Maal og Ende, som Baggesen vil indbilde Folk, at hans Gaade indeholder, ikke er andet end den gamle, almindelig antagne Sætning: at Menneskét, i sin endelige Tilstand, aldrig har kunnet, (eller vil kunne) fatte det uendelige Væsen under nogen Form, om den var nok saa reen, og at det derfor stedse har søgt (og vil søge, meer eller mindre,) sin Tilflugt i billedlige Forestillinger, hvis egentlige Væsen bliver evigen ubegribeligt.

Langt snarere tro man derfor den Bekiendelse, der (S. 42) er undsluppen Gaadephilosophen:

I dette spilles just den store Selvheds Rolle,
Der, naar man seer sig til, er Factor i hver Sum. *)

(Den Sum nemlig, som fremkommer, ved at sammenlægge alt det Egoistiske i ethvert af Baggesens Skrifter.)

Denne hele Gaadehistorie strider i øvrigt ganske imod Baggesens skionne Forsæt i hans Ungdom. (S. Labyrinthen, 1 D. S. 37. jvf. 264. — Digterv. S. 48. jvf. S. 343). Han siger nemlig i Labyrinthen: „Jeg holdt det for et advarende Vink, hvis Anvendelse kunde komme mig vel tilpas, paa min forehavende Reise: ikke at søge efter det, man ikke kan finde."

*) Gaadephilosopher har ved at tænke saa meget paa den „ugemene Geometrie" glemt sine fire Species; thi Faktorer frembringe ingen Sum, men et Produkt.

„Jeg vil ikke lede om den philoso-
„phiske Steen, sagde jeg, thi det er van-
„vittigt."

„Jeg vil ikke søge Diriker til den menneskelige
„Siæl; thi dens Laas er formodentlig dirkefri —
„ikke heller til Guddommens Væsen og Tilværelse;
„thi jeg behøver ikke at anatomere min Fader, for
„at komme efter, at jeg er hans Søn, og bør be-
„vise ham sønlig Lydighed."

Denne Tale ligner meget Rævens om Ronne-bærrene. Men man seer, at Baggesen var heldigere end Ræven, da han nu virkelig har fundet de Viises Steen. — Man tænker ellers let paa Jakob i Freias Altar med sin Kiæmpe paa Ryggen, thi Baggesen synes netop saaledes at løbe omkring med sin indbildte Viisdoms-Steen, til Publicums Moroe, uden at nogen ændser hans høie Forsikkringer om dens uskatteerlige Værdi.

Hvad nu Gaaden selv angaaer, eller fornemmeligen de to første Dele (fra S. 1—46), da er den en med megen Lethed og spillende Vittighed forfattet Forklaring af Navnet Jo, og af de mange Maader, dette Ord, som blot Tegn, kan tages paa, (som: jo! Tallet 10. X. o. s. v.) og overhovedet Alt, hvori kan findes en ret eller krum Linie. En, Giætteren forvildende, Sammendyngen af de mest modsatte contrete Begreber vidner om Baggesens hurtige Vid, og om hans gamle Forkiærlighed for alt det Snurrige. Forbindelse eller Overgange, som kunde følge

af en ordnende poetisk Idee, eller af en virkelig philosophisk Speculation, maa man aldeles ikke søge; og det eneste, som engang imellem forener Versene, er Gaadephilosophens Trudsler, for at skræmme den altfor dristige Gjætter, eller vel ogsaa for at affectere en streng og dyb Hemmelighedsfuldhed. Derfor er heller slet ikke „Begyndelsen" eller „Midten" adskilte fra hinanden ved nogen Grændse eller ved nogen specifisk Forskiel i det Stof, de behandle. Den første Deel har ret passende til Overskrift: Litera pro verbis, thi her handles om Jo, som blot Tegn, og om Betydningen af Ordet, ti; om X, og om flere Ting, i hvis Form eller Anvendelse kan findes en Streg eller en krum Linie, som: Scepter og Kroner, Jorden og dens Axel, Pen og Blækhorn, Jeg og Ikke-Jeg, Tid og Rum, Eenhed og Alhed, o. s. v. Men den anden Deel har, ganske uden Mening, faaet til Motto: *Εντελεχεια*. Aristoteles — hvorved Gaadephilosophen tydeligen roser sin Uvidenhed, forenet med en slem Lyst til at prale med en uhyre Lærdom, hvoraf han ikke besidder mindste Gran. Den anden Deel handler nemlig, ligesom første Deel, om flere Ting, hvori kan findes en Linie eller en Runddeel, som: Han og Hun, en General og hans Soldater, Pind og Hul, Gud og Evighed, Lige og Krumt, Tangens og Bue, Eenhed og Alhed o. s. v. I Slutningen handles atter om Ordet, Jo, som blot Tegn. At der, i Forbigaaende, bemærkes, at X betyder det Ubekiendte i Algebra, og

at Korset har en høi Betydning, gior intet til Sagen, og selv denne Hentyden til noget Høiere er ganske vilkaarlig, og slet ikke grundet i Tingenes eiendommelige, uforanderlige Natur. Men nu betyder netop Entelechien hos Aristoteles det inderste Princip for et organisk Liv, det egentlig Virkelige i samme, Siælen; (Lib. I. de anima c. 1.) og her, i den anden Deel, burde altsaa handles om Gaadens Ord, eller den Idee, der muligen (thi i Virkeligheden var den slet ikke tilstede i Gaaden) kunde sammenbinde hine mangfoldige enkelte Dele. Men som Ordet nu er anvendt, staaer det ganske meningsløst.

De to her omtalte første Hoveddele af Gaaden udgaves tidligere i den nordiske Tilskuer (No. 42, 43) uden den tredie, under den beskednere, men utydelige, Titel: Litteraturens Oprindelse. Baggesen tænkte knap selv dengang paa, at al den Viisdom, han saa længe havde søgt, laae begravet i den stakkels Gaade. Men med eet gik der et Lys op for ham; han føiede en tredie Deel, „Enden," til Gaaden, og udgav den nu, særskilt aftrykt, under Navnet: „Det „evige Sindbillede," som et Symbol paa „Philoso„phiens Maal og Ende," og „som en Priisopgave „for aandelig Levende." I denne tredie Deel forekommer atter flere nye Maader, at betragte det blotte Tegn paa. Der fordres endog (S. 47) en Forklaring af hvert enkelt Vers, som det vigtigste ved hele Giætningen, uagtet Enhver, med sund For-

stand, maa indsee, at en saadan kun er et Middel for den Gjættende, men aldrig kan blive noget Maal, hvor Prisen hentes. Først i Slutningen komme adskillige Vers, som sigte til noget Høiere og Almindeligere. Ingen tænkte forresten paa, at det var en aandelig Dødning, som udgav Gaaden; thi hvorledes kunde ellers Nogen have villet indlade sig videre med ham? Heller ikke afskrækkede det truende Motto: Signa te, signa, temere me tangis & angis! flere udmærkede Hoveder fra at beskjæftige sig med den omtalte Gaades Opløsning. Hr. L. Heiberg skrev et meget smukt Digt, hvori han sammensatte en Forklaring af de fornemste enkelte Dele, og den geniale Componist, Weyse, skrev en Ballade, kaldet Jo, der ikke manglede Lune eller poetisk Behandling. (Et virkeligt Særsyn, at see Sligt fra en Musikers Haand!) Grundtvigs, undertiden giennemtrængende, Blik saae ogsaa hvad det her egentligen kom an paa, og hans Opløsning ved Ordet „Individualitet" var forsaavidt ganske rigtig, som en Analyse af dette Ord leder til den ovenfor omtalte Sætning. Navnet selv, det evige Sindbillede, kan ogsaa ansees for en Opløsning, og man vil saaledes faae ligesaamange Opløsninger, som den angivne Sætning forskiellige kan udtrykkes efter de forskiellige Synspunkter. — Hvad Hr. Thieles Forklaring angaaer, da er den affattet med Sindrighed og megen Flid; Sproget er reent og flydende, og Versene meget rigtige. Slutningen er ogsaa

skrevet i en beskeden, elskværdig Tone. Baggesens saakaldte Elegie (??), i Anledning af denne Forklaring, er ganske utaalelig smigrende, og saa vel skikket til at giøre en ung Begynder indbildsk og forfængelig, at det er et stort Under, han ei er bleven det.

Hvad det Poetiske i denne Gaade angaaer, da seer man let, at den er under al tænkelig digterisk Vurdering. Det lille Digt, som findes bag efter samme, er smukt; men man seer tydeligen, at det er en kold Frembringelse af Baggesens Kløgt og øvede Pen.

Een Trøst efterlader ellers Læsningen af dette Spilleværk, sammenholdt med Juliheftet af Danfana, og det er den, at det uden tvivl maa være meget snart forbi med Baggesens litteraire Optøier. Partie og Theorie skifter han sikkert ikke mere, thi hvem anseer vel han for værdig til at staae ved Siden af vor poetiske Himmels Dioskurer, Jens Baggesen og Blicherolsen? Kritikerne bliver han vel ogsaa snart kied af, siden Oehlenschläger, — hvilket er hans største Ærgrelse, (see fornemmeligen Danfana, S. 342) — meget klogeligen afholder sig fra at svare ham, og siden Hr. P. Wegner saa klart og sindigen har lagt deres Intethed for Dagen. De philosophiske Skrifter maa vel atter ligge ni Aar i Presse under Gaadens „vise Steen," og — i den Tid kan der skee mange Ting! Man vil da blot hiemsøges med nogle af de sædvanlige Leilighedes- og Smiger-Digte af den to Gange (see §. 11) forstumme-

de, men dog atter syngende Danfanas Udgiver, som maaskee endeligen, for Tallets Skyld, kunde forstumme tredie og sidste Gang; og dertil give Sangens Skytsaander deres kraftige Bistand!

Tiende Paragraph.

Om „Dannersprogets Ridder", Jens Baggesen.

Det er kun eet Beviis mere paa Baggesens falske Meninger, at han troer sig værdig til, fremfor andre danske Forfattere, at kaldes „Sprogets Borger", (Gieng. S. 39). ligesom det kun er een Yttring mere af hans forfængelige Indbildskhed, naar han i et af sine Riimbreve selv tillægger sig Hæderstitelen „Dannersprogets Ridder"!

Om ogsaa Baggesen havde bidraget meget til det danske Sprogs Uddannelse, maatte dog al hans Fortieneste gaae til Spilde under de ivrige Anstrengelser, med hvilke han har søgt at fordærve det. De faa, heldigen dannede, nye Ord, der findes i hans Skrifter, kunne ikke komme i Betragtning, naar de sammenlignes med de næsten utallige mislykkede Forsøg paa at skabe nye Ord, som man træffer fornemmeligen i Oversættelsen af Homer og i Labyrinthen. Denne Forqvaklen af mange danske Ord, samt denne Indblanden af uforstaaelige Former, strider desuden ganske imod den Agtelse for Sprogets Hellighed, som Baggesen saa ofte og saa høit forsikkrer, at Ingen

kan besidde i større Grad end han. Det var nemlig slet ikke Trang til et Udtryk for egne nye Tanker, der fremkaldte disse Forsøg; men allene Baggesens vrange Forestilling, at man skulde pynte og „polere" saa meget som muligt paa „Sproget", uden at tænke formeget paa „Ideerne." Svulst og Klingklang, eller det saakaldte smukke Sprog, opnaaedes allerletteste ved slige sesquipedalia verba, og disse to Egenskaber ere ogsaa eiendommelige for alle de Baggesenske Stykker, der ere udpyntede, eller ligesom tattoverede med saadanne brogede, intetsigende Tegn.

Om Sproget selv, som objectiv Gienstand, har B. en grundfalsk Mening. Han gior nemlig slet ingen Forskiel imellem de Tanker og Forestillinger, som udtrykkes i Sproget, og dette selv, som Samlingen af de engang vedtagne Tegn for hine. Hvad man i Almindelighed kalder Sproget, nemlig den poetiske Indklædning eller Stilen, har B. ogsaa indtaget under sit Begreb om Sproget, som Samling af Taledelene. Deraf reiser det sig, at det Meste af det, han, hos Oehlenschläger, kalder udansk, slet ikke kan subsumeres under denne Benævnelse, men maa, naar B. ellers har Ret, betragtes som utydelige Tanker og Billeder, der i ethvert Sprog vilde have de samme Mangler. I Baggesens eget Sprog findes derimod langt flere linguistiske Feil, end hos Oehlenschläger, ja man kan frit paastaae, at ingen dansk Forfatter saaledes har

lagt an paa, af al Magt at fordærve Sproget, som netop Baggesen selv. Det kunde synes altfor vovetigt, saa afgiørende at modsige alle hans egne, pralende Lovtaler, over hans Sprogfuldkommenheder, hans rene og fortræffelige Dansk; men Exemplerne, i Slutningen af denne Paragraph, skulle tilstrækkeligen overbevise enhver fordomsfri Læser.

At kalde Baggesens Sprog velklingende, naar man dog maa fordre, at der skal være Toner og Malm i den Klang, der fortiener at roses, er ubilligt imod andre Digtere. Hans Sprog er yderst monotont, naar man undtager Labyrinthen, og selv der findes mangen skurrende Lyd, frembragt af svulstig Affectation, eller udanske Former. Den Velklang man hist og her troer at finde, kan ikke sammenlignes med de herlige Toner, som gienlyde dybt i vort Indre, naar vi høre Oehlenschlägers Aladdin; eller med de lette, muntre Melodier, der herske i Heibergs Marionettheater. Disse to Værker kunne nævnes som saadanne, hvori man finder den eneste sande Vellyd i Sproget; thi dersom ikke Fylde og Rigdom i Tankerne, tilligemed den behagelige og lette Overgang imellem Ordene, ligger til Grund for denne Vellyd, saa er den intet andet end tom Klingklang, som f. Ex. i Emma og i nogle af Ingemanns Værker. Da Lignelsen er taget af Musiken, saa maa man heraf kunne oplyse dens Brug, men i denne Konst er just intet mere ringe-

agtet, end Instrumenternes Klang, uden Udtryk eller Følelse, uden Idee eller Phantasie.

Det, som man forstaaer ved Velklang, er det overalt meget urigtigt at fordre som en væsentlig Betingelse for det poetiske Sprog; thi i det muntre og lystige, som overhovedet i al reen subjectiv Poesie, kan den harmoniske Klang, der betegnes ved hiintOrd, som oftest uden alt for store Vanskeligheder opnaaes, og den er derfor her en relativ Betingelse; men i Tragoedien, og i al objectiv Poesie, hvor en langt større og dybere grundet Mangfoldighed hersker, vilde det som oftest lede til Overfladelighed og Monotonie, ifald man ansaae den saakaldte Velklang for en nødvendig Fordring: her maa den faste og kraftfulde Rhytmus hævde sin Forrang, og her træder den objective Melodie langt mere frem, i det at Harmonien samler sig i enkelte store Masser, som kun i det afgiørende Øieblik vække den høieste, mest udeelte, tragiske Stemning. Det gaaer med Manges Dom over Sprogets sande Vellyd, som med Mængdens over de usædvanligere Tonarter; den finder dem ikke „kiønne", fordi de ikke „klinge" i dens udannede Øren, og den synes, at den „traurige" Musik ikke er „moersom", fordi dens raae Følelse ei kan afficeres af en usædvanlig Moltone. Kun den smagfuldt Dannede finder det Skiønne overalt, og kun han seer i den valgte Tonart en skiøn og passende Form for den Musik, der foredrages.

I det Mechaniske derimod og reen Materielle, eller i det Technische, har Baggesen naaet en meget udmærket Grad af Færdighed. De comiske Fortællinger, Riimbrevene, (Epistlerne meget mindre) og Giengangeren ere fuldkomne i en let og flydende Versification, en rigtig Vurdering af Stavelsernes Maal, og en let, glat Overgang fra det ene Ord til det andet. Han viser sig her som en Mester over Ordene, og den Lethed, han i Fortalen til Riimbrevene tillægger sit Sprog i disse, er en fortient Roes, der virkeligen vilde være en ikke ringe Udmærkelse hos Baggesen, som Digter, ifald den ikke, uden Undtagelse, stedse var et let, luftigt Spil, der for et Øieblik skiulte den Tomhed og Eensformighed, som charakteriserer hans flydende Strømme af Ord og Vendinger. Thi da det er ham aldeles ligegyldigt, om han udtrykker sine Tanker med tre eller med tredive Ord, saa indseer man, at denne Lethed i hans Vers udfordrer tigange saa liden Færdighed og Anstrengelse, som der, hvor Digteren former Verset efter Tanken.

Og lægger man nu endeligen Mærke til, at denne vidtberømte Lethed ene og allene findes i Baggesens jambiske Vers, i hvilke omtrent de halve af hans Digte ere forfattede, og hvori det naturligviis er meget nemmere at naae denne Lethed, end i noget andet Versemaal; men at derimod hans Sprog i alle Oderne efter de Fødder, som skulle være horaziske, saavelsom i Hexametrene, fornemmelig i

Thora, er yderst haardt og stødende, saa falder al den Roes bort, man endnu kunde være til Sinds at tillægge Baggesens lette Skrivemaade. Sproget i hine Oder er under al Kritik og forbigaaes derfor aldeles. Herametrene, i Thora, ere allerede omtalte i den ottende Paragraph. Foruden den indre feilfulde Bygning, bidrager ogsaa det forskruede Sprog meget til at betage dem al Rhytmus. Ligesom i vore Malerier Lyset concentreres paa eet Hovedpunkt, og alle de andre Dele mere eller mindre holdes tilbage, saaledes er i vore Vers det Sonorikke sammentrængt til Rimet i Enden, og paa det falder derfor den største Deel af Vægten. (Thi Assonanzer og Allitteration ere jo blot nationale og temporaire.) Men i Herametret derimod er al slig Klang forsvunden, thi Alt klinger ligemeget. Der er, ligesom i en af de Gamles Billedstøtter, Alt lige ophævet, lige i øinefaldende, og Vægten maa derfor just fordeles lige paa alle Fødder. Dette har Baggesen ikke indseet, og derfor have de fleste af hans Herametre ingen rhytmisk Gang, men, ved de enkelte lange Stavelser, en ligesom rimende, overstærk Accentuation.

Vil man altsaa have et haandgribeligt Beviis paa hvad der kaldes Fyldekalk i Poesien, da kan man blot læse hvilkensomhelst Side i en af de her omtalte Samlinger. Baggesen besidder en, efter Forfatterens Kundskab, ganske mageløs Færdighed i at snakke paa Vers; han overgaaer heri langt Wieland, og hans Emma er, i Forhold, endnu langt

mere udstrakt end Oberon. Derimod har han knap naaet Wieland i dennes Færdighed i at giøre Nar af Gienstande, for hvilke han først har vakt Interesse.

I Labyrinthen er Sproget for en Deel meget behageligt og flydende, og den Mængde af Stof, der flere Steder findes, giver det paa disse en Rundhed, som man i andre danske Skrifter sielden træffer i høiere Grad. Men den udbasunende Roes, som tillagdes det i lang Tid, ja af mange endnu tillægges det, er aldeles ufortient. Ligesom Wessels tidligere Fortællinger intet gave Baggesens efter i Lethed og Rundhed, saaledes staaer f. Ex. Todes tidligere Prosa ganske ved Siden af Baggesens. Der findes vel i den ikke det spillende Plaisanterie, der har bestukket saa mange af Baggesens Tilbedere, men den er ligesaa let og flydende, langt rundere og fyldigere, hvor den indeholder abstracte Tanker, naiv og hiertelig hvor Baggesens er svulstig og affecteert, og i linguistisk Henseende er den overmaade god. Heller ikke bruger Tode de lange Omskrivninger til sine vittige Indfald; de udtrykkes i faa Ord, og have ofte mere Indhold end Baggesens. — I de saakaldte Kritiker derimod fører Baggesen et Sprog, der i sit Slags er aldeles uden Mage. Istedetfor at give abstracte Tanker, eller træffende Lignelser, i en passende Form, indklæder han sine eensidige Betragtninger og uartige Vittigheder i et Sprog, blottet for al videnskabelig Tone, men desmere overfyldt med de saakaldte massive, drøie, saftige Ord og Ta-

lemaader, med hyppige Billeder af den materielle Verden, uden det ringeste høiere Indhold, og altsaa uden al Betydning. Alle disse ramme rigtig nok Læseren paa det eftertrykkeligste, men kunne dog blot for Øieblikket have nogen Virkning; thi man mærker snart, at der kun lidet eller intet bliver tilbage, naar denne Indklædning tages bort, og at den pludselige Virkning, den giorde, næsten mere paa Sandserne end paa Siælen, ligesaa let forsvinder, som det Skarn kan afvaskes, Gadedrengene kaste paa skikkelige Folks Ruder.

Man har baade i private Samtaler og i offentlige Blade, hørt meget tale om den store Magt, Baggesen har over Sproget, og at fornemmeligen hans Kritiker skulle, som Udtrykket lyder, være godt skrevne. Dette er forsaavidt sandt, som Ingen besidder hans Dristighed i at dreie og vende Ordene efter sit lunefulde Tykke; men hvad Fortieneste kan der ligge i denne Misbrug af deres rette Mening, og hvad betyder Magt over Ordene, naar man hverken har de Tanker i sin Magt, som de skulde betegne, eller endnu mindre de Lidenskaber, der saa let kunne give dem en falsk Betydning? Derimod kan man med Rette paastaae, at Baggesen har Sproget i sin Magt, naar man derved forstaaer, at han besidder copia verborum, thi det er ofte ganske underligt at see, hvilken mylrende Sværm af Ord der stedse staaer hans vidtløftige Tale til Tieneste. Om de passe eller ei, er forresten ham ligegyldigt, thi han

vilde nu eengang bruge Ordene saaledes, og denne Magt over Sproget bestaaer jo ikke i Valget af det bedste og mest passende Udtryk, men i Færdighed til at fremdrage den største Mængde til at vælge iblandt, og at ordne dem efter Versemaalets Fordringer.

Stedse bør man vel beundre Baggesens udmærkede Lethed og Færdighed i at skrive, og i lang Tid endnu vil sikkert en stor Mængde, allene herfor, ansee ham som en sielden Digter. Thi der, hvor mangen En endnu holder slige Skribenter, som Riber, Samsøe, Rein, Guldberg, Smitherne, — og hvad de alle hedde, hvis Arbeider Hr. Professor Rahbek har roest — for at være gode Digtere: hvor man ikke stempler Forfattere, som T. C. Bruun og hans Søn, med Litteraturens Brændemærke: hvor Boghandlerne speculere en gros i Oversættelser af usle Romaner og Comoedier, eller i originale Skandskrifter: hvor en aandelig Søvn behersker den halve Læseverden, udenfor Hovedstaden: hvor man, selv fra det Sted, hvor Aanden ene skulde løse Tungen, oftere hører svulstig og klingende Ordbram, end gudfrygtig og opbyggelig Tale, og hvor Raahed og Uvidenhed har bragt mangen Een til at foragte den Hielp, der af enkelte Herlige*) hidtil er budet ham, — der vil det udentvivl gaae langsomt med Udviklingen af et ægte religiøst, grundigt videnskabeligt

*) Hvo læser, ja hvormange kiende f. Ex. Steffens's Forelæsninger? — en Bog, der burde eies af hver dansk Videnskabsmand.

og almeent poetisk Liv; thi Digterne netop vare til alle Tider Folkenes Lærere. Men eengang tør man dog vel haabe, at de Danske ville lære at adskille denne technisk Færdighed fra den sande Genialitet, og, efter denne Erkiendelse, anvise Baggesens Skrifter den meget lave Plads paa Hylden, der med Rette kan kaldes deres.

Exempler.

Den herefter følgende Række af oplysende Exempler paa Baggesens Sprogsynder bedes Læseren at sammenligne med Værkerne selv, da han skal erfare, at de ordret ere udskrevne, og ikke, saaledes som B. ofte anfører Exempler, ved Fordreielser og Tilsætninger uddragne eller opdigtede af flere, falskeligen construerede Sætninger. I øvrigt er det blot Prøver, af de mest i Øine faldende Feil, her meddeles; en fuldstændig Optegnelse af B.s Sprogsynder kan her ei ventes. *)

I. Germanismer

iblandt

„De Hiemmets Toner, ingen Tydsk ham lærte,
Som Dannersprogets Kilde risler i."

(Poet. Ex. S. 445.)

(Gud undfalder sin Ven. S. V. S. 24. Skrækkens døve Lyd. ib. S. 36. Dybt i det døveste Mulm. ib. S. 56. Theseus! kan du flygte mig.

*) Forkortede Henvisninger: S. V. Samlede Værker. 1 Deel. L. Labyrinthen. G. Giengangeren. N. bl. D. Nye blandede Digte. K. F. komiske Fortællinger. Sk. R. Skiemtsomme Riimbreve. P. E. Poetiske Epistler.

ib. S. 66. Den usikkre Fod svirrer (?) ib. S. 92. At skynde sin Gang. Sk. R. S. 102. I Skyen, som sig dunkler. G. S. 146. Blikkende mørk. G. Till. S. 7. Med Gangernes Svæv topvaiende Hielme. ib. S. 20. At opstige Trapperne. ib. S. 25. Mørk tilblikkende ham. ib. S. 53. Den første berendende Dyst. ib. S. 74. Billederne foer derhen. L. 1 D. S. 32. En Spalte. ib. 2 D. S. 41. Ømlighed. ib. S. 77. Moor og Stene. ib. S. 240. At skuddre af Kulde. ib. S. 330. At forsuulne i skimlede Dynger. L. 2 D. S. 165. Har man sig en kort Tid paa en Reise, saa har man sig syndigen. (?). ib. S. 209. Det ringstildækkede Kogger. N. bl. D. S. 55. De toede Hænderne rings. ib. S. 108. At pakke Een med Armen. ib. S. 163. Ørkners uafseelige Streg. ib. S. 302. Forstrøet — mangfoldige Steder i Labyrinthen. Da vi anlandede. L. 2 D. S. 150. At svadse sin Tid bort. N. bl. D. S. 172. Et Fredsbund. ib. S. 146. Smagten (Schmachten). ib. S. 147. Der skimred en Lampe. ib. 197. Aftenen omskimred min Fil med sit Smiil. ib. 258. At blikke i en Plade. ib. 261. Buskenes lisplende Lyd. ib. 256. „At hyppe (ikke Kaal, men) Fornødenheder." Kbh. Skild. 1816. No. 29. En rettig Stemme. ib.

II. Udanske og meningsløse Former hos den Forfatter,

„Hvis rene Stemme, Sandheds kiække Tolk,
Vil eengang skiælnes af hans Folk.
Og som med Reenheds eget Tryllerie
Gienklinge vil i Folkets rene Hierte."
(Poet. Ep. S. 445.)

Et Skrækbierg. S. V. S. 19. Et

Dagdøgn. N. bl. D. 178. Født til Homers og Maros Mellemrang. S. V. S. 59. En rundt onsmiilt gudvinket Helt. ib. S. 60. Mens en Taare smiilrandt. ib. S. 60. Statsselvaaget o: en Finantsministers Portefeuille. ib. S. 69. At mandige en Arm til at beskytte Een. ib. S. 90. Den Olympskioldrustede Bonaparte. ib. S. 235. Noget, „som idealtilrunder al din Færd." ib. S. 239. Fredens Huld o: at Freden er Nogen huld. ib. S. 244. Et ruslende Væld. K. F. 1 D. S. 83 og flere. Ubekymret at sveve, som en Herremand eller Greve. ib. S. 173. Naar Solen spreder sin Glands paa Blomstertingen hen. ib. 2 D. S. 5. I vaagne Timers Tænkenom paa dem. Sk. N. S. 51. Palmines Armes Flagrespil. ib. S. 96. Ikke mindste Snæv (?) af Skyldigheden herneden. ib. S. 153. Forend Gudernes Tilværelse gik i Raadd. ib. S. 185. Et Studseraab. ib. S. 211. Vor Herres omssamqvems Afskeedsdag. ib. S. 295. Fodderes Opslag. G. Tillæg. S. 4. De omstode (o: stillede sig om) Odysseus. ib. S. 20. At indborde sig. L. 1 D. S. 4. D. S. 6. Et Slot, indbarmet i Naturens Favn. ib. S. 43. D. S. 55. At hiemme sig. ib. S. 128. D. S. 164. Blomstens Bluft. ib. S. 131. D. S. 168. Glandsen af Laurbær, som Blod afskimrer! ib. S. 143. D. S. 182. Den fiernomskumlende Skovbue. L. 2 D. S. 10. Indrumlingen i Byen Wehnede. ib. S. 20. Samsang med Echo. ib. S. 89. En Syngespiller. ib. S. 107. Caaledes fornufter jeg. ib. S. 119. En helvedlig Uhyrlighed. ib. S. 132. Aandtændende Blikke. ib. S. 165. Den natligste Deel af Nationen. ib. S. 188. En folkelig Mand.

ib. S. 201. Regieringsraad Crome er en meget omladen (?) Mand. ib. S. 209. En vever, omladen Flod. ib. S. 221. Opidealiseret uden Støvpletter eller Giftstænk. ib. S. 231. Fodskimrende Dannaer. N. bl. D. S. 51. At have sit Behold kiært. ib. S. 53. Fodflyveren. ib. S. 56. Sværmende heden som deden. ib. S. 57. Som os beteer (o: forkynder) ib. S. 58. Uvanskede Geder. ib. S. 58. Det vævert blikkende Møebarn. ib. S. 62. Han frembrammer for alle som ypperst. ib. S. 87. Hundredarmen. ib. S. 102. Da man havde forsmagt Fyldingen. ib. S. 110. Det takkeromtoppede Gudbierg. ib. S. 114. Havmandsoldingen, (!) ib. S. 119. Den underligaandede (!) Here. ib. S. 122. Lufthimmelen (!) ib. S. 129. Hverhenstillede Timand. ib. S. 146. (I næste Vers kaldes han en Tier!) — At møie sig med et Værk. ib. S. 147. Mit Hiemland. ib. S. 150. At søge Uqvem. ib. S. 157. Rygbepuklet. ib. S. 157. At fremleve paa nye. ib. S. 285. Et Rumskiek (o: Skillerum) imellem Lys og Mørke. ib. S. 329. En Befæstning, som skiller Vandflud fra Vandflud. ib. S. 330. Flud, P. E. S. 7. En forelsket Empuse. (!) — (et græsk Ord, som ogsaa brugtes i Middelalderen for Spøgelser og Marer.) Krysaliders Gruft (??) Dansk. S. 13. En Stirrer-Olding. ib. S. 60. Trudselblinke. ib. S. 10. En Aldersefterfølger. ib. S. 122. J. Baggesen er just ikke saa lige en Dannebuxebrog. ib. S. 132. Det drøvelige Kionne (!) ib. S. 133. Saare pirrelige Stikkelser af Nuomtidens Hans Mikkelsen. ib. S. 144. Et Rabalder-Fiog. (et Skiældsord til Digteren Oehlenschläger.) ib. S. 151. Snæv (?) af Lydsk

lands Calderone. ib. S. 151. Smilet norskeligen smuult! ib S. 157. Selvsamvittighedens(!) Skiælv. ib. S. 62. (Det sees heraf, at man ogsaa kan have Andres Samvittighed, og saaledes bliver det forklarligt, hvorfor Baggesen, under sine litteraire Feider, har overantvordet sin til en Anden. Eller brændte den maaskee 1807 tilligemed Oversættelsen af Homer?) — En Pharisæer, som Magtløsheden bebæer. ib. S. 166. At fælde en Tvivldom. ib. S. 194. At rutte med sit Straaleflud. ib. S. 201. Allivets Væsenblomst. ib. S. 229. Det usællige Hav. ib. S. 295. Nedpositions-Blad. ib. S. 299. En Nedenundermollebæk. ib S. 338 Læsebasens (??) Urtebod. ib. S. 339. Hans bratfremstørnende Pande. ib. S. 389. Nectarbægerrundet. ib. S. 446. Den braanende Kratskov. ib. S. 484. Græsregnperlernes Dug. ib. S. 497. Langtid voxte Forfærdelsen, skrækgienspeilet i Blik kun paa Blik. ib. S. 518. Maanskinbævringens Spil. ib. S. 525. Kæmpelig Kraftstrods. ib. S. 525. Forældrenes Forhuld. ib. S. 533. Dit yndekiælne Hierte. ib. S. 569. Huspæn. ib. Juliheste. S. 62.

III. Ubrugelig Anvendelse af bekiendte Ord og Begreber.

Godheds Vellyst bruser i mit Bryst. S. V. S. Glimtet af Guds Skygge. S. V. S. 10. Millioner Evigheder. (Emma S. 41.) De myldrende Klipper gienskingre vildt Dithyramber ib. S. 73. Naar Orkanen bruser i styrtende Dravat. I en Ode!) ib. S. 91. Klangen af Lysets Bliv. ib. S. 200. Fuglenes Qvækken. ib. S. 214. En Love,

som døer tusind Tordeners Knurr. K. F. 1. D. S. 184. Et sammenmænget Brum af Jammerskrig. ib. S. 242. Din ældste Datter har meer og meer rykket mig hen til sig. ib. 2 D. S. 256. O, Schweits, o Jordens høie Himmelpynt. Ek. R. S. 86. Af Ønsen, Grublen reent fortæret, blev endelig mit Hierte mat. ib. S. 96. Tonernes Suæv og Nyn og Suk i Lunden. ib. S. 111. Vor svarende Brevvexlings Symphonie. ib. S. 241. At brumme et lille Suk og et lille Muk. ib. S. 313. Stegen besudlede sig paa Gulvet. G. L. S. 5. De spydede Landser. ib. S. 44. Gamse efter Viisdom. L. 1 D. S. 38. D. S. 49. Min af Vandets Dump betyngede Formodning. ib. S. 318. Mægtige Natur, hvor sammenknuste Du mine Sandser. L. 2 D. S. 8. En trang hensneglende Spalte, giennemruslet af en strid Fieldbæk. ib. S. 41. Mit Hiertes Følelser, mit Hoveds Begreber, mine inderste Sandsers Fornemmelser sammendirrede. ib. S. 148. Giv mig dit Sagn, (o: Løfte) og skiænk mig et Tilvink. N. bl. D. S. 116. Heres Knurr. ib. S. 117. Jeg faldt som død, thi jeg aandte kun gispende Livet. ib. S. 127. Omduftet af Slummerens Vinger. ib. S. 133. Et synkende Grundsvælg ib. S. 302. Svøben af Jenses Kniv. P. E. S. 295. Skyleiret i bevinget Vennelag. Dans. S. 14. Den huulthendundrende Harpe. ib. S. 385. Med et Lams Uldhue paa Hovedet. ib. S. 389. Samsorgs elskende Veemod. ib. 426.

IV. Grammatikalske Feil.

Min anden Jeg. S. V. S. 34. Syne, (Plur. af Syn) til Riim paa Lyne. ib. S. 131. En fastlig Taushed vidner (om) Jordens Dom. ib. S. 207.

Nattens Mørk, (rimet paa Ork). K. F. 1 D. S. 184. Theaterdirecteuren staaer i Maanedens Skuespil bagved Orchestret (?). ib. S. 256. I Oversættelsen af Homer staaer stedse N. pr. i Nom. istedetfor i Gen. — Baal opluede Ligenes Dynger. N. bl. D. S. 56. Hvad tilkommende vorder (er). ib. S. 57. Talløse Moier. ib. S. 291. Lader os ei afskrække. ib. S. 342.

V. Svulst og Affectation i det Sprog,

Som smelter hver en Tidens Lyst og Smerte,
Til Henflud (!) i en evig Harmonie. —
(Poet. Ep. S. 446.)

„Dybt i det døveste Mulm, hvor den Bog, din Evighed opslog, Soelmillionernes, lukt henrullede, — funkler din Jldorms Dig gienstraalende Glimt." S. V. S. 56. „Stor i det Hele! saa stor, som i Alt, paa Grændsen af Intet!" ib. S. 53. „Med Guld hver Gienstand males af de Luer, som dine Smile tænde i mit Bryst." ib. S. 281. „Hvad er Naturens Verden imod Konstens, andet end Mathematik imod plastisk (??) Dynamik." Sk. R. S. 264. „Angstfuldrallende sparked' han om med Fødderne Krampdrag Stolen der stod, og hans Øie nu brast, udslukket i Dødmulm." G. T. S. 15. „O! havde jeg kunnet hengræde mine Forestillinger, mine Fornemmelser, mine Følelser (over Kong Lear) paa Papiret — hvilket Sorgedigt! *) — Selv hine Bødler skulde have læst det med Taarer." L. 1 D. S. 279. „Evig ufravigelig vilde min Kiærligheds Original-Gienstand (?) have krampet sig fast til mit

*) Et Sorgedigt over Indtrykket af et Konstværk!!

Hierte." L. 2 D. S. 146. Bølgernes Døninger sqvulpe med Hulk i brølende Gienlyd. N. bl. D. S. 156. Ja Himmel, Hav og Helved med, tilhobs, fra Hoved indtil Hale! P. E. S. 34. Jens Baggesens hiertebrustne Larves Stiernesku d. Dans. S. 16. Chorflammer i den løste Gaades Klang. ib. S. 16. I alle Tankers pludselige Himmel confus. ib. S. 185.

Den, som uskrækket har seet Hvalernes Kiæmpesvam, Afgrundbølgernes Sqvulpen, og Lordensfieldenes gruerygtige Klippemuur. — Hvis et Fielleflaad vover det forbudne Spring over Sundene. (Ja, nu springe Flaaderne!) — Hidsige Febere har brattet os den nedglidende Veis, fordum dog længere, sikkre Bane til Acheron. — Vort Overmods Travlhed tillader ei Brødehevnerens Arm Hvilen fra Lynildsving. (!) ib. S. 295.

Disse Exempler ere dog vel tilstrækkelige for at vise, at ingen dansk Forfatter har saa meget Udansk i sine Skrifter, som netop Jens Baggesen selv. Man begriber nu ogsaa let, at Indholdet i B.s Værker maa være saa ringe, som det er, naar man betænker, for at tale i hans eget Sprog, den gruerygtige Krafttrodsanstrengningsgrad, disse Vanskabninger maa have kostet ham.

Litteratur.

Freias Alter, Lystspil af Adam Oehlenschläger. Kiøbenhavn 1816. 206 S. 8. *)

Ceux même qui s'y étoient le plus divertis, eûrent peur de n'avoir pas ri dans les règles, & trouvèrent mauvais, que je n'euſſe pas ſongé plus ſérieuſement à les faire rire.

Racine.

Det er en ikke usædvanlig Maade, naar man vil bedømme et Konstværk, ved Sammenligning at bestemme dets Værdi, og til den Ende at foresætte sig en fast Model. Hertil har man snart valgt en vis Skole, f. Ex. den franske, hvilken, uagtet den inden sine Grændser ei fortiener Foragt, naar den vil paatrykke alt Andet sit locale og indskrænkede Stempel, ene kan frembringe en sørgelig Monotonie; snart en vis Tid, f. Ex. hos os det gamle Norden, saa at Intet kunde være ægte poetisk, med mindre det havde dettes alvorlige Udseende, hvorimod Sydens Farvepragt og Livsfylde betragtedes som et broget, med Billeder besat Legetøi, der aldrig kunde vorde Gienstand for den høiere Poesie. Saaledes har endog

*) Udgiveren har giort det til Regel, at kritiske Arbeider i dette Maanedsskrift fremtræde uden Navn. Imidlertid er det baade efter hans, og efter Forfatterens Ønske, at der med nærværende æsthetiske Recension skeer en Undtagelse;

ofte den ædle græske Konstform maattet tiene ikke til at hæve og udvide, men til ved en eensidig Forstening i den individuelle Form, at lukke vort Hierte for, og med Had og Bitterhed at opfylde os mod enhver af Livets Bestræbelser, paa andre Veie at bringe skiulte Skatte for Dagen.

Enhver saadan Model, selv den mest ophøiede, leder altsaa til Eensidighed, og til, i det man fordrer Skionheder, som et fra Modellen forskielligt Værk ifølge sit Anlæg ei kan give, at overse andre, som her ere væsentlige. Det gaaer her, som med de forskiellige Religionspartier og philosophiske Systemer; hver kan være god til sin Tid og paa sit Sted: kun naar de ville overskride baade Tid og Sted, og polemiske undertrykke Alt, hvad der ei bærer deres Præg, vorde de forkastelige; de ere alle menneskelige Forestillingsmaader for noget Høiere: at det enkelte Menneske blendes af den Straale, der fra hans Standpunkt mest falder ham i Øine, er naturligt; ja hvis han med Kraft gior os opmærksomme paa de Skionheder, han her har opdaget, ere vi ham endog Tak skyldige. Vil han derimod paastaae, at han ene seer Himlens Lys, og at vi andre rave i Mørket, samt med Magt stræbe at paatvinge os sin Synsmaade, saa maae vi i Tide standse ham, at han ikke, som en anden Omar, skal opbrænde alle vore Skatte for at sætte sin hellige Bog istedet.

Ligesom altsaa det Gode ikke er bundet til een Religion, eller det Sande til eet System, saaledes

er heller ikke det Skiønne bundet til een Plet paa Jorden, eller til een Maneer. Poesiens Blomster ere, som Naturens, af mange Slags, ja endog hver Digter frembringer deraf forskiellige Arter, og ligesaalidet som Ynglingen ligner Oldingen, ligesaalidet kan hans Ungdomsproducter ligne hvad han frembringer i modnere Aar.

Menneskет udvikler sig nemlig af sig selv, fra det Subjective til det Objective. Stof maa være tilstede, førend Form kan være tænkelig. Stoffet, Opfindelsen maa altsaa først o: hos den unge Digter, være, om ei eneherskende, saa dog overveiende; Digteren maa i denne Alder være mest lyrisk, mest subjectiv begeistret: derimod kan han endnu ei have lært at indskrænke og i forskiellige Former at objectivere sig. Det ved Menneskekundskab og Erfaring modnede Jagttagelsesblik kan, om det end er til i Anlægget, ikke endnu være saa uddannet som i senere Aar. Dette leder uden Tvivl til en større og ædlere Kritik, der i det den med Subordination af det Enkelte, betragter det hele Digterliv, som en sluttet Eenhed, i enhver Livsperiode er fornøiet med det Høieste, hvad Naturen under saadanne Omstændigheder, uden at forvende sin Orden, kunde frembringe.

Det for disse Betragtninger til Grund liggende Drama er et Product af en genialsk Digters Ungdomsalder, der siden i modnere Aar vel er omarbeidet, dog stedse med Hensyn til sit første sanguiniske Præg, uden at udslette noget til dettes Udtryk Væ-

sentligt. Hvis Digteren altsaa paa en sund og med Naturens Love overeensstemmende Maade har udviklet sig, maa det Sanguiniske, det Begeistrede her have Overhaand; og naar vi deri finde skiøn Lyrik, dyb Følelse og overstrømmende Phantasie: saa maae vi tilstaae, at Alt hvad vi kunde vente er opnaaet, og at Digtet i sit Slags er saa fuldkomment, som den kan fordre, der ikke, fordærvet ved en eensidig Smag, paastaaer, at hver uskyldig Blomst, selv i Vaarens Begyndelse skal staae, som et fuldendt Træ med modne Frugter.

Stykket er erotisk-comisk; det Erotiske ligger, som man kan vente, til Grund; tvende Kiærlighedsforhold ere de hemmelige Drivefiedre, der sætte de forskiellige Personer i Bevægelse, og med hvis lykkelige Udvikling Stykket paa en naturlig Maade slutter. En ung Konstner kommer fra Italien, og foresætter sig at prøve sin Elskede, om hvis Kiærlighed han, da han reiste, endnu var uvis. For at naae Vished i denne Henseende, anstiller han sig forelsket i Kammerpigen; denne har selv en begunstiget og flere ubegunstigede Tilbedere; disse komme alle i Bevægelse, og anlægge et Complot imod Konstneren; denne er paa sin Side heller ikke ledig, men lader, for at naae sin Hensigt, paa en munter Maade en heel Mængde Miner springe i Veiret. Alle disse hinanden krydsende Planer give Anledning til mangfoldige Situationer, og vise tydeligt hvad Digteren har villet fremstille, og hvorpaa Værket er anlagt.

Dette er i egentlig Forstand intet Charakteerstykke, uagtet Charaktererne heller ikke ere forsømte; snarere kunde det kaldes et Situationsstykke, forsaavidt i hver Situation, i hver af Personernes Stilling imod hinanden, i hvert enkelt Moment, Digterens hele Genie stræber at udfolde sig. Ethvert af disse griber og fængsler os, og vi seile ikke over en sagteflydende, men over en rivende Strøm, hvori tusinde Regnbuer opføre et lystigt Fyrværkeri i Morgensolen, og hvor, som i et lyrisk Digt, hver Scene, ja hver Replik er en opstigende Raket, der synes at ville giennembryde alle Grændser, og kun ved en ligesaa forvoven Flugt af den næstfølgende vedligeholder en dristig kombineret Eenhed. — Er et saadant Konstværk tilladt, og at dette er Tilfældet har saavel Shakspeare som Aristophanes hver paa sin Maade i Erfaringen beviist: saa maa det og være tilladt her at overspringe den sædvanlige Grændse, og for at frembringe en virksom Anthithese at sætte Charakterne paa en høiere Spidse end almindelig er antaget. Disse maa ikke blot idealiseres, men de kunne og, for at formere Virkningen, outreres, og forvandles til Carricaturer; en saadan Carricatur er saavel Bilbo, som Jacob og Skoleholderen; lignende Carricaturer har Holberg fremstillet f. Ex. i sin Ulysses von Ithacia, og at den ikke er af mindre Virkning end hans ypperste Charakterer, vil viist enhver Læser med Sands for det Comiske tilstaae.

Overalt maa i det ægte Comiske ikke blot enkelte Vittigheder blusse, som Lygtemænd, for at lokke os ud i en kold og dyndet Mose; men Vittighederne selv maa være underordnede, sprudlende Gnister af en større Flamme, af en Begeistring, der ikke blot har Lysets Skin, men og dets Kraft; man maa føle sig varm, ikke kold om Hiertet ved at nærme sig den, men en slig Flamme kan ikke saaledes indskrænkes, at den ei skulde sprudle vildere i Veiret, end hine enkelte Glimt. — Ligeledes kan den ungdommelige Digter ikke stedse blive staaende ved, paa Holbergs Maade, med Rolighed at aflure Personerne deres komiske Eiendommelighed, han vil og selv skabe noget Nyt, og ved paa Aristophanisk Maneer at sætte Personerne i eventyrlige, man kunde benævne det romantisk-komiske Situationer, ved Antitheſen selv frembringe det Latterlige.

Undersøger man efter disse Grundsætninger nærværende Værk, saa vil man finde, at det heelt igiennem er grundet paa en stor Antitheſe, paa Modsætningen imellem forelsket Munterhed og gravitetisk Phlegma, der, i det den ogsaa viser sig forelsket, staaer ved Siden af hiin næsten som den taagede Pierot, hvis plumpe Planer af den vittige Harlekin let blive styrtede overende.

Stykket aabnes ved Freias Alter. Guilielmos Charakteer angives af det Sted, hvorpaa han kommer ind, end mere af hans Ord, hvori uforstilt Ærlighed aabenbarer sig til alt det Skionne, fore-

net med Troskab mod det Gamle. Italien har ikke bragt ham til at glemme sit Fædreland; Reisen har kun renset hans Kiærlighed, han elsker ikke længer Bogstaven, den kolde Rune, men Aanden og den herlige Natur. Den, der ikke glemmer sit Fædreland, glemmer heller ikke sin Elsker, og ligesom de tyndbladede Olietræer ikke kunde erstatte ham Nordens faste Skove, saaledes ere vi allerede, før han fortæller det, forsikkrede om, at Sydens Flygtighed ikke har kunnet erstatte ham Nordens Troskab.

Denne Monolog — der ikke er noget paaheftet Gevant, hvori Digteren træder frem under Skuespillerens Maske, der ikke i mindste Maade synes rettet mod Tilskueren; men hvor Helten, paa en utvungen Maade, i en ved Tilbagekomsten til sit Fædreland og sin Elskede saa naturlig Begeistring, lader os kaste et Blik, saavel i sit, som i Stykkets Inderste — er upaatvivleligen smukt udtænkt, og giver i Forening med følgende Scene, uden at Forfatterens Hensigt mere end billigt skinner igiennem, al den Oplysning vi behøve. Vi begribe, at en saadan Forening af Nordens Følelse og Sydens Munterhed, en saa ungdommelig Charakteer, som Guilielmo, maa gaae frem paa en original Maade, og dette Digts romantiske Svæven imellem Lystighed og Alvor er alt i Hovedpersonen begrundet.

En besynderlig Parodie paa Guilielmo, hvilken Digteren ikke blot som denne har sammensat af Spøg og Alvor, men hvori han synes at have parodieret

saavel dette, som hiint, danner den gamle Hr. v. Bilbo. Forfatteren har i ham moret sig ved at drive Modsætningerne til den yderste Spidse; affecteret Humor forbinder han med naragtigt fransk Galanterie, og dette atter med Hang til det Burleske; vedhængende sin Stands Fordomme, maa han løbe om og parodiere dem i en Bondekofte; i det han forfølger det Ualmindelige hos sin Søn, forfalder han selv til den selsomste Kiærlighed; denne bringer ham atter paa nye Selsomheder; det ene besynderlige Indfald jager det andet, og selv er han et af de besynderligste Indfald, der maaskee nogensinde udsprang af en Digters Phantasie. Det er en beruset Falstaf, der i Vinens Dunster opfanger et fordreiet Gienskin af sin svundne Ungdom. At han forvender og fordreier sine Ord, som sine Tanker og Handlinger, maa man ei tage ham ilde op; at han spiller med Paradoxer, som med de fyldte Glas, blot for Klangens Skyld, ligesaalidet; saalænge det ei er Digteren, der klinger med disse, men Bilbo selv med sit eiendommelige Lune, hvilken uden at mærke til den Mængde Kolbøtter han støder, naar han vender Hovedet mod Jorden og Benene mod Himlen, troer at han nu netop er paa den rette Vei.

At mellem en saadan Fader og en saadan Søn et eget Forhold maatte opstaae, var naturligt; Digteren har ved et Slags Paralel giort deres Forskiel i det Væsentlige saameget deskiendeligere. Ligesom Sønnen optræder i en Monolog, saa og Faderen,

ligesom hiin fremtræder i den frie Natur og i Kiærlighedens Lund, saa finde vi denne ved et dækket Bord og ved sine fyldte Flasker. De forskiellige Kilder, hvoraf hver af dem øste sin Begeistring ere her bragt os for Øie. Bilbos Samtale med sin Tiener, der atter er et Sidestykke til Guilielmos foregaaende, indeholder under et burleskt Slør en Mængde komiske Træk; ligesaa humoristisk er den Scene, hvori han i sine nye Klæder træffer sin Elskede; i den sentimentale Fortælling om hans Vandring i Skoven, da Maanen blandede sit Skin med Pudderet paa hans Paryk, og om hans Kiærligheds Erklæring, der standsede ved at hans Buxer brast for Knæerne, saa at Uldstrømpen foer ud, som den blege Maane giennem Skyens Rift paa Himlen, naaer den komiske Pathos sit Culminationspunkt; i den derpaa følgende Monolog synes den endnu at ville overspringe dette og sig selv, og danner en stærk Contrast til den derpaa følgende Fortvivlelse, da han paa engang baade modtager Kurven, og den Efterretning, at hans Søn er vorden en Spiller, og, hvad værre er, ikke en Kortenspiller, men en Guittarspiller.

Tvende Charakterer, der i deres Sphære ere ligesaa morende, som Bilbo, er Skoleholderen og Jakob: den første er en Nar med, den anden uden Fordring paa Klogskab. Skoleholderen optræder første Gang aldeles i Kostume og i monarkisk Værdighed. Han har sit Scepter i Haanden og et Følge efter sig af Bønderdrenge. Han opdager Navnet Freia,

som Guilielmo har hugget i Stenen, og giver os nu paa engang en saa eftertrykkelig Prøve af sin Lærdom og af sin Underviisningsmaade, at vi fuldkommen ere satte istand til at føle det Træffende i Jakobs Svar i fierde Act, da hiin bebreider ham, at han er mægtig dum og især saare uvidende: „det kommer af det, jeg har havt Jer til Skolemester!"

At denne Skolemester er en Pedant, at han giver sig af med, efter et misforstaaet Begreb om de gamle Sprogs Fortrin, at skolemesterere sit Modersmaal, er i sin Orden; at han er en Cujon og en Snyltegiæst, ligeledes. Dog er dette ikke fremstillet saaledes, at det vækker Indignation, thi da vilde al egentlig komisk Virkning være forbi: det er omvendt taget for den muntre Side, og malet ikke med sorte, men med brogede Farver, og er saaledes saalangt fra at vække Vrede, at det snarere stemmer Sindet til godlidende Munterhed.

Ligesom Skolemesteren fremstaaer som Carricatur paa en heel Classe, og med høieste Evidents opstiller den Sætning, at hvo der vil søge med Gravitet og efter Regler, istedetfor at frembringe det Komiske, selv bliver en Gienstand derfor: saaledes repræsenterer ogsaa Jakob en heel Slægt, samt viser, uden at bekymre sig om nogen Regel, at enhver Virtuos maa fødes til sin Konst. Ham har ikke Opdragelse og Pedanterie, men Naturen til sin egen og Andres Fornøielse stemplet til Nar; saa ofte han kommer frem, kan man giøre Regning paa en mo-

rende Scene. Hans Dumhed er parret med saameget Lune, at den frembringer de pudserligste Indfald, hvilke efter den bekiendte Regel, Extremer berøre hinanden, endog ofte, uden Skade for hans Charakteer, streife over i Vittighedens Enemærker, og sammensætte en saa selsom Mellemskabning, at Guilielmo ikke har stor Uret i at holde ham for et Gienfærd af Sancho Pansa, der til almindelig Fornoielse gaaer omkring og spøger efter sin Død.

At de tre her fremstillede Charakterer ere blotte Naturportraiter, kan man ikke paastaae; men dette skal de heller ikke være. Naturen giver Alt med Indskrænkning; een komisk Gnist er der indhyllet i saa stor en Taage, at hvert af dens Udbrud udslukkes og drukner ligesom i en Sø af Kiedsommelighed, saa at Narrene i Livet snarere vække Gaben, end Latter: under Konstnerens Haand derimod flyver Taagen bort, og kun den rene Spiritus bliver tilbage. Spøg kan heller ikke tænkes mulig, uden at overspringe det Alvorliges Grændse: den begeistrede Spøg, det egentlige Lystspil driver Alt til det Yderste, og, naar kun Anlægget er i Naturen, naar Charaktererne ikke, som Digteren i sin Fortale udtrykker sig, ere hentede af Luften, saa skader det ikke, at de i komisk Begeistring outreres. Jacob von Tybo og Stygotius ere saaledes ofte ligesaa outrerede som Bilbo og Skoleholderen, og dog er det eneste en suurtseende Kritik i sit Hierte kan indvende imod dem: at de ere altfor lystige — en Indvending der om-

trent er ligesaa fyndig, som om man vilde bebreide en Væddeløber, at han løb altfor hurtigt, hvilket vel ikke let vilde falde nogen ind, med mindre han af et misforstaaet Begreb om Løb, troede at det stedse burde skee i Menuetskridt.

For at forklare dette tydeligere, ville vi betragte en Situation, der for dem, som glemme Aanden over Legemet, Stykket over den Stue, hvori det spilles, upaatvivlelig vil være en stor Anstødssteen, jeg mener den Scene, hvori Jacob kommer for at præsentere Obersten sin Portstolpe. Denne Portstolpe vilde vist ikke taales i noget fransk Conversationsstykke; hvad der er negtet Adgang i den store Verden, sees heller ikke gierne her; nu er det unegteligt, at en Portstolpe, der ei er af Mahogni, og har ligget saalænge i Jorden, at den kunde forføre Jacob til at holde den for en sort Mumie, ikke vel paa et afpoleret Gulv, blandt andre fine Meubler kunde være passende. Men man maa betænke, at Freias Alter ei ligger i en Stue, men under aaben Himmel; at Stykket et skrevet mere for den naturlige, end for den fine Verden, og er bestemt til at nydes ikke af en enkelt Skole, men af ethvert ufordærvet Menneske: og man vil da uden at stødes af det upolerede Ydre, ei saameget fæste Øiet paa Portstolpen, som paa hvad der i Anledning af denne foregaaer. Hvis den, som Enhver ved Giennemlæsningen vil kunne overbevise sig om, er overstrøet med saamegen Vittighed og komisk Lune, at dens

siden paafølgende Bekrandsning kun synes en legemlig Gientagelse af hvad her aandeligen foregaaer: da maatte man forkaste hele den Digteart, hvortil saavel Portstolpen, som Jacob hører, og hvori vor store Holberg, hvis Personer ligesaalidet som den forteste Portstolpe vilde passe sig i et fiint Selskab, udelukkende har digtet, dersom man af dette Lystspil vilde bandlyse denne.

Overalt kommer det i Konsten ikke altid an paa Tingen selv, men paa dens Behandling, og ligesom det knortede Egetræ bedre lader sig behandle, samt giver varigere Arbeide, end den glatte glindsende Poppel, saa synes og den raae og ujævne, men faste og kraftige Almue bedre komisk at kunne bearbeides, end de af Forfængeligheden udvortes afpolerede, men indvortes udhulede høiere Stænder, hvis konstlede Daarligheder altfor meget mangle Diærvhed og Naivetet til at vække meer end et koldt forbiilende Smiil. Alle ægte Digtere have derfor ikke skammet sig ved, for at søge det Komiske, at nedstige blandt Folket, og man kan ligesaalidet bebreide nærværende Forf. dette, eller hans Jacob og hans Portstolpe, som den afpolerede Racine, at han i sit Lystspil les plaideurs har ladet de bønfaldende Hundehvalpe piller sur la scène *) en Sag, der uagtet den vist ei, om den end skulde indtræffe, pleier at fremhæves i den finere Verden, her ikke desmindre, formedelst den lunefulde Contrast, vanskelig vil forfeile sin Virkning.

*) Act 3, Scene 3. Den hele Comoedie er, som bekiendt, en Efterligning af Aristophanis Stykke: Vesperne.

Efterat disse Personer, hvortil kommer en Gartner, der, da han af Kiærlighed har paataget sig en pudseerlig Rolle, ligesom danner Overgangen fra det Comiske til det Lyriske, i to Acter have dreiet sig i en fiernere Kreds, føres de i den tredie sammen med Hovedpersonen: Guilielmo. Begyndelsen danner den gamle Bilbo, som, for ukiendt at efterspore sin Søn, har klædt sig i Bondeklæder, og nu er nødt, for ei at røbes, selv at vise ham Vei. Han giver sit Hierte Luft i en tragikomisk Monolog, der tillige med den følgende Scene, da Guilielmo vender tilbage, danner en Indledning til den hele Act, hvori Digtets blandede Charakteer naaer sit høieste Punkt, og hvor Digteren, ligesom for at vise, hvormeget man ved Hielp af den blotte Situation er istand til at udrette, samler og concentrerer alle de Gnister, der rundtomkring vare adspredte, og der kun synes at have ventet paa Natten, for at forene sig i et dristigere Fyrværkeri, end Dagen før vilde tillade.

Saavel Jacob, som Skoleholderen havde, som det lod, allerede tilforn udtømt deres komiske Styrke: skulde deres Indfald ikke blive en Gientagelse af det Foregaaende, maatte de altsaa sættes i en ny Situation, hvorved nye Strænge i deres Siæl kunde komme i Bevægelse. Dette opnaaes paa en forunderlig og for Tilskueren gottende Maade ved at fremstille dem forelskede; men kommer nu tilligemed Forelskelsen den i Natten vaagnende Indbildningskraft, der, liig en forfølgende Alf, pidsker dem i en bestandig Kreds om

det Alter, de til Straf for deres naragtige Kiærlighed ikke mere kunne forlade, saa maa den komiske Forvirring vore til det Høieste, og den overgivne Pegasus faaer et Slags Ret til, med dobbelt Dristighed at fortsætte sin Flugt.

For at overbevise sig om, at Digteren ligesaavel forstaaer at benytte sine Situationer, som at opfinde dem, behøver man blot at læse Jacobs og Skoleholderens Taler og Eventyr udenfor deres Herskerindes Vinduer, samt deres derpaa følgende Forvildelse i Skoven, og man vil, hvis man ikke har en aldeles lænkebunden Phantasie, tilstaae at den romantiske Situation ogsaa kan være komisk, og det saameget desstærkere, jo mere uromantiske de Personer ere, hvilke deri befinde sig.

Ligesom Jacob og Skoleholderen hele Tiden vedligeholde deres Charakteer, hiin som en regelløs, denne som en regelbunden Nar, saa og her, hvor, medens den første uden at bryde sig om nogen Regel, overlader sig til ethvert Indfald, som Frygten indgiver ham, den anden med Grunde søger at bortbevise denne Frygt. At hans Grunde ikke ere stort klogere, end Jacobs Instinkt, samt at den Mening, at et Marsvin har forvildet sig ind i en Skov, er ligesaa udsvævende som Jacobs, der troer, det er Regieringens Pligt at sørge for, at Maanen skal lyse, er upaatvivleligt; kun maa man vide at skielne mellem Digteren og hans Personer, og ikke troe, fordi disse ere uvidende, at hiin ogsaa er det, eller fordi

disse efter deres Stand og skiæve Dannelse tale et incorrect Sprog, at hiin heller ikke skulde vide at skrive og at tale rigtigt, en Mening der, consequent anvendt, vilde være tilstrækkelig til at frakiende alle komiske Digtere, saavel Forstand, som logiske Kundskaber.

Men, vil man indvende, det Komiske ligger i Meningen, ei i Ordene; og heri har man uden Tvivl Ret, kun ere Mening og Ord saa uadskillelige, som Aand og Legeme; hiin kan kun udtrykke sig giennem disse: gale Meninger maa da yttre sig i gale Ord, og staaer Meningen paa Hovedet, maa Ordene giøre det samme. Da nu den komiske Digter efter Tieck netop finder sin Glæde i at sætte Alt paa Hovedet, da han, som Jean Paul udtrykker sig, kan sammenlignes med en Fugl, der i omvendt Flugt, med Stierten i Veiret og Hovedet nedad, stræber op mod Himlen; saa har den Forfatter, der med Digteartens almindelige Charakteer stræber at forene de enkelte Personers, giort Alt hvad man af ham kunde fordre, og en altfor ængstelig Ziirlighed vilde her baade være unaturlig og en sand Vanziir.

At slige Overdrivelser ikke findes i Hverdagslivet, at der ei gives nogen Skolemester, saa dum som denne — ligesaalidet som nogen Bondedreng let vilde falde paa at forære sin Elskede en Mumie — behøve vi, ifølge det Foregaaende, ei at indlade os paa. Skoleholderen og Jacob ere, som sagt, Carricaturer, og naar det vilde være til ubetalelig Skade, hvis den sidste skulde skilles fra sin Mumie, da derved saa-

vel Halvdelen af hans Indfald, som den Fornøielse at see ham, som en komisk Martyr for sin Tro paa den fundne Skats Ægthed, faldt bort: saa maae vi takke Digteren, der, uden Frygt for skiæve Domme, bragte den paa Skuepladsen igien; saameget mere da det Paaskud, hvorunder det skeer, selv ved sin Urimelighed bidrager til at formere den komiske Virkning.

Vi sagde ovenfor, at i denne Act dette Konstværks blandede, mellem Spøg og Alvor hensvævende Charakteer naaede sit Culminationspunkt. For at overbevises herom, behøver man blot at kaste et Blik paa de enkelte Scener, hvori Guilielmos Reflexioner, hans Frygt, Haab og Elskov, næsten efter ethvert komisk Optrin udtrykker sig i Monologer, hvilke efter en vel udført Crescendo, smelte sammen med de andre Stemmer i en Quartet, hvori Kiærlighed og Had, Munterhed og Vrede, Dumhed og Overgivenhed i broget Forvirring møde hverandre, og slutte Acten paa den værdigste Maade, nemlig i en høist dithyrambisk Uorden.

Ligesom Phantasien giver Digtet Mangfoldighed, giver Følelsen den forbindende Traad, der, ved at udvikles, tvinger saavel Personer som Situationer at rulle os forbi. Den midt i Dramaet liggende Scene, hvori Guilielmo synger udenfor sin Elskedes Vinduer, kan ansees som Aktens Centralpunkt, hvortil alt Øvrigt var Forberedelse, og der til alle Sider udsender sine Radier. Dette Optrin er et

af de skionneste i Digtet; sand Følelse afpræger sig i Klothildes Sang:

Ei Nordens Kjerlighed
Af slig en Flagren veed o. s. o.

Ligesaa naturlig og af Hiertet udsprungen er Guilielmos Overgang fra den dybeste Bedrovelse til den høieste Glæde, efterat Klothilde har lukket sit Vindue; dennes efterfølgende Scene med Beate gjør disse tvende Væsener yderst interessante; reen uforfalsket Følelse taler hos den ene, naiv Deeltagelse hos den anden, og al Affectation er her langt borte.

Denne Contrast, at Dumhed og Sorgen, Taarer og Smiil i eet Digt ere forenede, kunde imidlertid vel atter give Anledning til Misforstaaelse. Der gives imod Foreningen af det Komiske og Tragiske en Fordom, der, trods de mange praktiske Beviser paa det Modsatte, endnu ikke er fordreven. Grunden til denne er vanskelig at sige, maaskee har man troet, at det ikke var muligt at forbinde to saa modsatte Siælsstemninger, som Latter og Graad, og at den tragiske Spænding kun med Ærgrelse, ikke med Fornøielse, vilde see ned paa hvad der afbrød den. Heri tager man dog Feil. Den letbevægelige Menneskesiæl (og den tungtbevægelige maa alligevel Konstneren give Slip paa, da en naturlig Inertie hindrer den fra at dele hans Flugt) kan lignes med et uskyldigt Barn, paa hvis Ansigt Graaden kun er en kort forbiilende Sky, for at Himlen siden kan skinne dobbelt blaa. Erfaringen lærer, at det gaaer

an at interessere sig saavel for de komiske, som for de tragiske Personer i samme Konstværk; Digteren faaer derved et Middel til, i muntre Episoder at lægge en lægende Haand paa de Saar, han selv har slaaet, uden at tilintetgjøre deres Virkning. Snarere skeer dette ved den Monotonie, hvortil en modsat Fremgangsmaade leder. Denne undgaaes nu, Interessen spændes ved Contrasten dobbelt stærkt, og de forskiellige Bestanddele frembringe ligesom Kampen imellem Regn og Solskin — en skiøn Farvebue, hvori det himmelske Lys i riig Mangfoldighed bryder sig, og i den jordiske Luft lader os ane sin Nærværelse.

Er dette Tilfældet med det Tragiske, hvormeget tilladeligere maa det ikke være her, hvor de høiere Charakteters Stilling ikke er tragisk, men blot erotisk, og hvor kun en øieblikkelig Smerte „ruller som et Blus igiennem Luften," for at rense den, og siden efter at stemme Siælen til en saameget desstørre Glæde. Man kunde sammenligne dette Digt med en varm Sommernat, hvori, medens St. Hansorme glode i Græsset, medens Frøer qvække i Kæret, Fugle synge i Trætoppene, og Nattergalen for dem alle, medens utallige spøgende Drømme fare Siælen forbi, og iføre alt menneskelig Gestalt — det unge Digterbryst hæver sig, og i vexlende Melodier udaander tilforn ukiendte Rigdomme. Det ligner i denne Henseende Shakspeares Midsommernatsdrøm, hvilket især gielder om den tredie Act, hvori, uagtet Alt paa en naturlig Maade er udviklet, dog en usynlig Skare af

Alfer, som Guilielmos Ord ogsaa henpeger paa, synes sysselsatte med at bringe Forvirringen, og de komiske Situationer paa det Høieste.

Efterat Phantasie og Følelse i tredie Act, ved saa rigeligen at udstrøe deres Skatte, have spændt Tilskuernes Opmærksomhed til det Høieste, synes det vanskeligt at hindre, at denne ikke i det Følgende skal aftage. Digteren har med Sindighed forebygget dette, i det han efter længe tilforn at have forberedet os derpaa, inddrager paa Skuepladsen en ny Charakteer, (Mad. Geldschlingels) der, da hun er en sildigere Opfindelse, mere end de andre rober moden Menneskekundskab og Kraft til at kunne objectivere sig. Hun anmelder sig ved paatagen Fornemhed, der, istedetfor at tilsløre hendes sande Træk, lader sig nøie med paa en affecteret Maade at fordreie dem. Alle hendes Ord ere opstillede, som paa en Parade, hvilken de imidlertid fuldbringe, liig usvede Soldater; man seer strax at det er Bønderdrenge, der have faaet røde Kioler paa, og i deres nye Stand ikke vide saavel at skikke sig, som tilforn, da de i beskednere Dragt gik bag deres Ploug; og dog er denne Charakteer, lav Tænkemaade, der vil skiule sig bag fornemme Ord — hvilke, da de med hiin ikke stemme overeens, passe, som laante eller leiede Klæder — ikke saa usædvanlig, at ei den reelle Verden skulde give Anledning til Sammenligning. Dette er især Tilfældet i Scenen med Guilielmo, hvor hendes Affectation, efterat vi tilforn have seet den i Morgendragt,

fremtræder i fuld Pragt; saaledes hendes zirlige Tale, da han giør Mine til at omfavne Kammerpigen, o. s. v. Hvo har ikke af Mennesker, hvis Affectation Dumheden vel endnu havde stemplet med Navn af Dannelse, hørt Taler, der behørigen idealiserede, og med Borttagelse af det blot Kiedsommelige, hverken i Grundighed eller i artige Vendinger giver denne noget efter? Man maa og tilstaae, at Mad. Geldschlingel med megen Aandsnærværelse og Opfatning af Øieblikket i hver af de følgende Replikker veed at vedligeholde sin Rolle, og vi skylde Digteren Tak for, at ogsaa denne Art af Narre, hvis Regel det er, som Guilielmo udtrykker sig, heller at tilgive den største Kieltringestreg, naar den kun skeer med en vis Takt og Decens, end den ubetydeligste Overgivenhed af det uskyldigste Hierte, naar denne Overgivenhed støder mod Formerne, her omvendt maa tiene til at vise den simple Naturs Seier over den fordreiede Form; og som de i Livet med en Art af devot Velanstændighed klippede Vingerne paa vor Glæde, i Konsten maa bidrage til at forstørre disse og forøge deres Flugt. — Saa morsomt det er at see, hvorledes denne Charakteers Tilbøieligheder, i det de fremstille hende som den af Naturen for Bilbo bestemte Halvdeel, maae tiene til Retfærdiggiørelse for Guilielmos Mageskifte: saa var det ei umuligt, at man heraf atter kunde tage Anledning til Indvendinger. Hvis Mad. G. virkeligen fremstilledes beruset, vare disse fuldkommen grundede, da et beruset

Fruentimmer, uagtet hun vel kan komme for i Naturen, er et altfor oprørende Billede, til at kunne vække nogen morende Følelse, og som saadan blive en Gienstand for den komiske Digtning: et saadant Syn er altsaa af dem, der snarere bør tilslores end stemhæves. Men dette har Digteren ogsaa giort, i det han, langt fra paa Scenen at lade hende vise sig beruset, kun af enkelte Træk, der for Resten i fuldkommen besindig Tilstand undslippe hende selv, giver os Kundskab om hendes Skrøbelighed. Skulde Nogen ogsaa støde sig over dette, og fordre en fuldkommen Udelukkelse af Alt, hvad der mindede om, at hvad der ei skete paa Scenen, kunde i det mindste skee udenfor: saa give vi ham at betænke, om vel nogen komisk Digter, da denne netop giør sig til Gode over Menneskets dyriske Natur, for en saa overdreven Delicatesse vilde holde Stand. Allermindst vilde Holberg det, der paa flere Steder, f. Ex. i Barselstuen, netop ved at støde an herimod, faaer Leilighed til at anbringe ægte komiske Træk.

I den følgende Scene sammentræde de tre opbragte Elskere i en komisk Commission. Skolemesteren har imidlertid ved Dagens Lys udsvedt sin natlige Kiærlighed; det er gaaet ham, hvis man tør sammenligne en tobenet Carricatur med en firbenet, som det i gamle Dage gik den gravitetiske Rossinante, der, efter en eneste Gang i Livet at have ladet sig bedaare af Elskov, siden med philosophisk Rolighed modstod alle Anfegtelser. Han præsiderer nu

med Værdighed i Forsamlingen, slaaer om sig med latinske Ordsprog, og verler i denne Anledning et Par lærde Repliker med Jacob, ved hvilke man ikke veed hvad man mest skal beundre, enten Mesterens Underviisningsmaade, eller Skolarens Capacitet for samme. Dette hele Optrin, der er et værdigt Sidestykke til tredie Act, finder sin Contrast i det følgende, i hvilket, som overalt, hvor de ædlere Charakterer møde hverandre, al den naive Godmodighed og naturlige Sandhed, hvormed denne Digter er begavet, i uforfalskede og fra Hiertet strømmende Toner kommer tilsyne.

I den femte Act ville vi kun bemærke, hvorledes hver af de komiske Personer maa bekræfte og sætte Stemplet paa deres Charakteer. Obersten maa, ved et Par Gange at forandre sine Meninger, endnu engang give en Prøve paa sin Consequents; Skolemesteren, ligesom han fremtraadte i en Tale til sine Skolebørn, maa nu vise sit Talent i en større Kreds, og holde en Tale til Folket; Bilbo kan ikke tilgive de Elskende, uden først at sætte Kronen paa sine Griller ved den Bizarreste af dem alle; Jacob endelig kommer med sin Portstolpe, hvorfra det lader til, at han er ligesaa uadskillelig, som Mad. Geldschlingel fra sit Sæt, og bevirker at den bliver opstillet paa Alteret, hvoraf Guilielmo tager Anledning til at udvikle og trykke Stemplet ikke paa nogen Enkelts, men paa hele Digtets Charakteer, da giennem hans Mund dettes Idee, der forhen usynlig havde

sammenknyttet de enkelte Dele og yttret sig i Handling, nu fremtræder i Tale, i det Digteren ved Banens Ende ligesom vender sig om, og kaster et Blik over sit hele Værk.

Ere vi istand til heri at efterfølge ham, saa ville vi see, at dette ikke er en vild Udvært af en umoden Skaberkraft, der, svulmende af Liv og Fylde, vel vidste at frembringe Gestalterne, men ei ved et indvortes Baand at sammenholde dem; og at det ikke blot tilfredsstiller Phantasiens, men ogsaa Fornuftens Fordringer. Freias, Kiærlighedens Alter er det Midtpunkt, hvorom Alt dreier sig. Stykkets Navn og Stedet, hvor det spilles ere Symboler paa dets Hensigt, der ikke er anden end en concentreret Fremstilling af den interessante Deel af Livet, der „mellem Munterhed og Forstillelse, Latter og Graad, Haab og Fortvivlelse" om Kiærligheden dreier sig. Saavel aandelig, som legemlig er dette Tendentsen af Digtet: med Rette kan man altsaa nævne det Digtets Idee, den Eenhed, der trods al Mangfoldighed i hver enkelt Deel skinner igiennem. Denne vilde maaskee en blot reflecterende Digter, hvis han havde fattet den, opstillet for Forstanden, som allegorisk Begreb, omtrent som Evald fremstillede sit Lykkens Tempel: vor Forf. har, som alle sande Digtere, individualiseret, og i det han indskrænkede sig, just fordi han fremstillede saa troligt det Enkelte, giort dette ikke til et dødt, men til et livfuldt Billede paa det Hele, hvori, istedetfor et almindeligt Begreb, en levende Idee virker, hvis Uendelighed i det endelige Stof er afspeilet.

Imidlertid, uagtet denne Idee i det Store har foresvævet Digteren, og givet Værket en organisk Construction, saa er det vel muligt, at det svulmende Phantasiens Liv paa et og andet Sted kan have fremskudt sig vildere, end hiins rene Fremstilling kunde fordre; det er vel muligt, at en filende Kritik paa

enkelte af Bilbos Udtryk, paa Guilielmos overgivne Scene med Jacob i tredie Act, paa Stykkets Mangel af Concentration imod Slutningen, kan have Noget at udsætte: dette beviser imidlertid ikke, at Digtet er phantastisk eller regelløst: men kun at en levende Phantasie undertiden i det Enkelte har drevet Digteren over de Grændser, han i det Hele meget vel har beviist, at han kiendte. Overhovedet har i denne Henseende, som en Sammenligning mellem Sophokles og Aristophanes let vil overbevise os om, den komiske, den spøgende Muse fra Oldtiden af havt større Friheder, end den alvorlige; ligesom, da intet Menneskeværk aldeles kan være fri for Feil, de, der udspringe af en alt for stor Rigdom, letteſt synes at fortiene Tilgivelse.

Det er vel muligt, at der findes dem, der ville anſee den hele Digtets Omarbeidelse for en stor Feil. I Anledning heraf maa vi i Almindelighed bemærke, at enhver Tilsætning og Forandring i et Konstværk, hvis dette allerede i sin forrige Skikkelse har fundet Bifald, for Øieblikket maa vække flere eller færre Misfornøiede. Man har engang vant sig til Digtet i dets forrige Dragt, og jo mere man er gjennemtrængt af, og har sat sig ind i dets Form og Væsen, desslettere overtydes man om, at det netop maa være saaledes, og at enhver Forandring vilde være til dets Skade. Dette udstrækker sig ikke blot til det Væsentlige, men selv til de største Tilfældigheder; saaledes kan det endog gjøre misfornøiet, at en Bog, som vi i gammeldags Dragt fra Barndommen af have elsket, opfrisket og oppyntet kommer os for Øine. Er den nye Kiole imidlertid bequemmere, og ligesaa smuk som den gamle, hvorfor skulde vi da ikke med Tiden kunne vænne os til den? Og er dette umuligt, saa kan det i det mindste ikke gielde for den tilkommende Slægt, for hvilken Digteren, hvis han er kraftig nok dertil, dog vel ogsaa maa arbeide,

uden at kunne altfor ydmygt rette sig allene efter sin Tid.

Grundene til nærværende Stykkes Forandring ere ikke vanskelige at finde. De lyriske Sange ere deels udeladte, deels til en bekiendt Melodie forandrede, fordi Digtet, bestemt til Opførelse, intet Synspil meer skulde være. Da imidlertid disse Sange heelt igiennem vare giennemglødede af den rigeste og skionneste Phantasie, saa kunde Stykket herved naturligviis ikke vinde. Hvad Serenaden udenfor Vinduet i Særdeleshed angaaer; da har den mistet sit spøgende muntre Præg, er bleven mere følelsesfuld og mere alvorlig. Dette svarer til Personernes Charakteer, der ogsaa er bleven mere alvorlig, og hvori en dybere Følelse og inderligere Kiærlighed afpræger sig, hvorfor ogsaa de qvindelige Charakterer og deres Indre mere fremtræder, og et Par nye skionne Scener ere indflettede (Pag. 12 og Pag. 104). Guilielmo er nu ikke længere en Yngling, der til ingen Nytte har bortkastet sin Tid, men han er en uddannet og agtet Konstner. For var han virkelig forlibt i Beate, nu lader han kun som han er det, for at prøve sin Elskede. Al letsindig Vildskab er nu forsvunden af hans Charakteer, og kun godmodig Munterhed staaer tilbage. Slagsmaalet med Gartneren er derfor udeladt, og Duellen med Obersten fremspringer af en ædlere Grund, da det ikke er hans Person, men hans Konst denne med Foragt angriber; han staaer da ikke som Repræsentant for den Stands indbildte Fordomme, hvori han fødtes, men for den ædle og ophøiede Stand, hvori han er indtraadt, i den Hensigt engang ikke blot med Aand, men og med Arm og Vaaben at beskytte den mod hierteløs Spot og nedværdigende Behandling.

Hvad den gamle Bilbo angaaer, saa ere hans Griller, der, som vi ovenfor bemærkede, maaskee paa nogle Steder vel meget overskred Grændserne, nu

i det mindste paa en dobbelt Maade blevne motiverede: deels ved at han efter sin Hiemkomst fra England havde medbragt et Slags affecteret Humor, deels ved at han ved Hielp af Flaskerne forskaffede denne en mere ravende Gang. Mad. Geldschlingel, der er en ny tilkommen Charakteer, giver Digtet en Mangfoldighed mere, og tiener til paa en naturlig Maade ved sit Brev at opløse Knuden. Dette skeer ikke meer ved en pludselig Nødhielp, hvorved Digteren overhugger hvad han ei kan udvikle, men motiveres nu, og nedlægges allerede i Guilielmos Ord i Begyndelsen, hvor han betroer Henrik, at han har inviteret hende ud til Mollen.

Hvis Alt dette saaledes forholder sig, saa maae vi tage os i Agt for at henfalde til den Feil, vi hos gamle Folk saa ofte beklage. Disse behandle Livet omtrent som vi et omarbeidet Konstværk: de have nu engang vant sig til hiint, saaledes som det i deres Ungdom var; Alt hvad de da fandt, hefte de fast, hvad der siden kom til, kunde ei saa let finde Plads. De betragtede det som noget Fremmedt, som Tilsætninger og yppige Udvæxter, der vanzirede Tidens Træ, og den regelmæssige Vært, det tilforn havde; vi mene, og det uden Tvivl med Rette, at mange af disse Udvæxter med Tiden kunne danne nye skionne Grene; men vor Fremgang i det mindre viser, at vi ligesaalidet, som hine, ere frie for Indskrænkning, og at hvor vi troe at kæmpe lidenskabsløse for den gode Smag, kæmpe vi ofte for Vaner og blinde Meninger, der med Tiden skulle tiene os til en Art magelige Lænestole, hvorfra vi, ligesaa fiendtlige og polemiske som vore Forgængere, tordne ned mod en yngre Slægt, der troer at finde nye Skionheder, uden for dem, til hvilke vi, fængslede ved vore Ungdoms Erindringer, eensidigen have fæstet vor Beundring.

C. Hauch.

Nogle Bemærkninger angaaende den historiske og geographiske Underviisning i de lærde Skoler.

Historien, siger Robertson, er en Videnskab for Konger. Han har vist nok Ret; dog maa man i hans Yttring ei lægge nogen udelukkende Betydning. Historien er, maaskee meer end nogen anden Videnskab, for Alle. Enhver Alder og enhver Stand kan finde Fornøielse og Nytte i den; men det er langt fra at Alle kunne nyde den med Fordeel paa samme Maade. Kongen, Statsmanden, Generalen, Videnskabsmanden maae studere den, hver efter sin specielle Hensigt. Selv som Green af Skoleunderviisningen maa den behandles forskiellig, med Hensyn til deres Bestemmelse, der skulle modtage Underviisningen. Den til Videnskaberne bestemte Yngling bør have en mere systematisk Udsigt over Verdensbegivenhederne i deres ethnographiske og synchronistiske Sammenhæng, end den, der er bestemt til de almindeligere borgerlige Sysler. Men selv for denne har Kiendskab til de

mærkelige Forandringer, der ere indtrufne i Verden, ei allene megen Behagelighed; den bidrager ogsaa særdeles meget til at udvide hans Synskreds og giver Eftertanken Stof til Bearbeidelse og Sammenligning. Her ville vi blot beskiæftige os med hvad der angaaer den historiske Underviisning i de lærde Skoler, og give nogle Vink, hvorledes man muligen bedst kunde gaae frem for at bibringe Eleverne de nødvendige Kundskaber.

For Bequemmelighedens Skyld ville vi antage, at Skolen har fire Classer: naar Disciplen kom i Skolen i sit 10de Aar, kunde han være to Aar i hver Classe, og saaledes blive færdig med det hele Skolecursus i sit 18de Aar. Naturligviis kan dette ei være nogen for alle gieldende Regel; og de, hvis Evner tillod dem i eet Aar at lære, hvad andre behøvede to til, burde ei standses i deres Fremgang ved antagne Former.

Allerede i første Classe kan begyndes med Historie. Det er en almindelig Erfaring, at Barnet i den Alder hører Fortællinger og Eventyr med den største Begierlighed. Alting er nyt, og Phantasien, der især er levende i den Alder, udmaler det Fortalte med sine skiønne Farver. Her maa Læreren erindre sig sine Elevers Alder og denne Alders Smag. Han maa vælge Begivenheder, der fængsle Phantasien, og ei ere for meget indviklede eller abstracte. Saaledes vilde det være urimeligt, blot at opregne dem en Række af Regenter med Aarstal og en kort Angi-

velse af hvad der var skeet under dem. Denne tørre Fortegnelse vilde aldeles ikke gribe deres Opmærksomhed, og, hvis man vilde tvinge dem til at lære den, vilde den nødvendige Følge være Afsky for en Videnskab, der kan gjøres meget behagelig for denne Alder. I den Mængde Begivenheder, Historien frembyder, finder en skiønsom Lærer tilstrækkeligt Stof. Læreren kan gierne gaae frem efter en vis Orden i Tidsregningen og vælge en Begivenhed, der udgiør et lidet Heelt, vækker Opmærksomheden, men deler den ikke alt for meget ved mange Personers eller Omstændigheders Sammenstilling. For den første Alder er virkelig den gamle Historie langt bequemmere end den nyere, hvor Statsforholdene ere blevne mere indviklede, og hvor Nationerne ere fiernede mere fra deres Ungdomsalder, end Tilfældet var flere hundrede Aar før Christi Fødsel. Læreren vælge f. Ex. Codrus's Historie, uden at indlade sig i udførlig Beretning om Heraklidernes Tog, hvorved Fortællingen vilde blive for lang og for vanskelig at overse. Orakelsvaret, Kongens Forklædning, hans Opoffrelse og Athenens Befrielse ere de Dele af Fortællingen, som man mest maatte opholde sig ved. Har Læreren fortalt denne Begivenhed i passende Detail og med tilbørligt Liv, vil Disciplen ei lettelig glemme den igien, hvilket sikkert blev Tilfældet, naar den fortaltes i almindelige Udtryk og ei udmaledes for Eleven. Det er, som naar man seer det første Udkast til en Tegning af nogle faa Streger: et ganske an-

det Indtryk gior det fornemmelig paa Barnet, naar det har faaet Skattering og Colorit. Læreren vælge saaledes flere Begivenheder og gaae chronologisk frem, uden just derfor at fordre synderlig Chronologie af Eleverne i den første Alder. Det kommer lidt efter lidt af sig selv. Den romerske Historie har, som den græske, overflødigt Stof for denne Alder: Romulus, Romernes Krige med Porsenna, Coriolan, Camillus ꝛc. ere passende Gienstande, baade med Hensyn til Interesse og Omfang. Man vogte sig saa meget muligt for at nævne en Person, uden at fortælle noget om ham, hvorved han bindes til Hukommelsen. Naar Læreren f. Ex. fortæller: Tiberius var en mistænkelig Tyran, Caius Caligula endnu mere blodtørstig, Claudius lod sig af andre forlede til Grusomheder; men Nero overgik alle sine Forgængere i Tyrannie og Voldsomheder; vil Eleven ei længe erindre sig disse almindelige Udtryk, hvori Intet er, der har vakt hans Opmærksomhed. Han glemmer baade Charakteristik og Personer. Man fortælle derimod enkelte Træk om hver af ovennævnte Personer: Tibers Ophold paa Caprea, hvorledes Macro qvalte ham, Caligulas Narrestreger, Claudius's Mangel paa Hukommelse og Neros Opførsel mod sin Moder og Seneca; og jeg er overbeviist om, at Eleven vil erindre Alt, uagtet det vilde optage ti Gange saa meget Rum, hvis det blev opskrevet. Det er derfor en Paastand, som røber lidet Bekiendtskab med Underviisning i Historie, at den

skal være kort: den skal rette sig efter Elevens Receptivitet, og være saaledes, at han kan lære noget af den og lære med Fornøielse. Naar Læreren efter nogen Tids Forløb har bibragt de unge Elever endeel Facta, maa han og vænne dem til selv at fremsætte dem, og her har han tillige en beqvem Leilighed til at danne deres Sprog og Udtryk. Have de valgt et upassende Ord, giøre han dem opmærksomme herpaa, og bede den Fortællende selv forsøge paa at rette det. Kan han ei selv finde paa noget beqvemmere, maa man opfordre en anden. Paa denne Maade skærpes ogsaa Eftertanken. Ved Ord, der ei ere almindelige, maa man fornemmelig i denne Classe undersøge, om Disciplen forstaaer dem, og overalt ved gientagne Spørgsmaal analysere den hele Fortælling. Man kan og lade Eleverne examinere hverandre, hvorved de faae nøiagtigere Kundskab om Begivenhederne, og finde endnu større Interesse i at være opmærksomme paa Lærerens Fortælling. — Naar Begivenheden, der fortælles, paa en eller anden Maade kan være Eleven bekiendt, kan Læreren være noget omstændeligere i at fremstille den; f. Ex. naar en National-Tragodie, som Hakon Jarl, eller et andet bekiendt Værk har foreviget den. Det kan være en behagelig Afverling ved slig Leilighed baade for Læreren og Disciplene at recitere noget af slige Værker, især af de mindre Digte, der hentyde til eller besynge historiske Begivenheder: saaledes have vi Thaarups skiønne Sang: Du Plet af Jord ꝛc.,

Reins Ode: den frie Mand, Evalds „Kong Christian stod ved høien Mast" og mange flere. Professor Rahbek har den Fortieneste at have samlet fædrelandske Mindesange: det var at ønske, man og havde en Samling for de andre store Begivenheder i Historien, skiøndt dette vilde have adskillige Vanskeligheder.

Efterhaanden som Disciplenes Hukommelse blev istand til at omfatte mere, burde og Læreren indslutte mere i sit Foredrag, forbinde flere Begivenheder, vise Aarsager og Følger, og lære dem at betragte Begivenhederne, ei allene for saavidt de kunne more, men og for saavidt som de have havt Følger for Menneskene. Saaledes fortælle man dem om Krudets, Compassets og Bogtrykkerkonstens Opfindelse, og tillige Virkningerne heraf i Tidsbegivenhederne, som Amerikas Opdagelse, Reformationens Udbredelse ɔc. Tidsregningen lærer man dem bedst ved at vælge nogle faa Aarstal, som man hvergang Leilighed gives erindrer dem om, og til disse referere man alle de øvrige Tildragelser ved at bestemme, hvor langt de ere fra et eller andet Aar, de kiende; man kan lade dem selv giøre Udregningen, da de saaledes bedst huske den; men Læreren maa ei være streng i at fordre Aarstallene igien, da de yderst let glemmes, indtil Disciplen ved at gaae videre i Historien har havt Leilighed til at anstille flere Tids-Sammenligninger. I den gamle Historie kunde man vælge Troias Erobring, Roms Bygning, Perserkrigen og Carthagos Ødelæggelse, i den nyere Historie Folkevandringen,

Carl den Store, Korstogene, Amerikas Opdagelse, den westphalske Fred, og til disse referere alle de Aarstal, man lidt efter lidt kunde ønske, Eleverne skulde lære. At ville i denne Classe tænke paa at bringe et ordentligt synchronistisk System i Hovedet paa Disciplene, var høist urimeligt, byrdefuldt for Disciplene og skadeligt for deres Lærelyst. I denne Henseende gaaer man sikkerst ved at gaae langsomt. Geographien maa fra Begyndelsen forbindes med Historien: ethvert Sted eller Land, der nævnes i samme, bør Disciplen tilholdes at eftersee, og der burde altid findes et Atlas ved Haanden, saavel over den gamle som nye Geographie, eller i det mindste et Kort over det Land, hvis Begivenheder man havde for. Saa meget muligt maa man søge at forene Geographien med Historien; dog blev det vel nødvendigt at have egne Timer til Geographie, som ogsaa nu er Tilfældet ved Underviisningen. Uagtet denne Videnskab i og for sig selv er mindre interessant for den Unge end Historien, fordi den mindre beskiæftiger Phantasien, ei handler om Personer og Begivenheder i Forbindelse: har man dog ved den geographiske Underviisning den Fordeel, at man kan giøre Disciplen mere beskueligt, hvad han skal lære, ved Hielp af Globus og Landkort. I første Classe maa man ligesom i Historien vogte sig for at ville udrette for meget paa eengang. Efter at have givet Eleven et ganske kort Begreb om Verden, de forskiellige Slags Himmellegemer, vor Klodes Figur og Bevægelse og

dens vigtigste Dele, kunde man gaae over til det mere speciellere. Man begynder da bedst med Danmark, lærer Disciplene at kiende Grændserne, Floderne, Biergene (i Lande, hvor de findes), nogle af Hovedprodukterne og nogle af de vigtigste Steder. I denne Classe vilde det være uhensigtsmæssigt, vidtløftigere at udvikle Regieringsformen; dog kunde man give dem noget Begreb om den efter deres Fatteevne, sige hvad Regenten heder, anføre hans Titel og hvad Religion han og Indbyggerne bekiende sig til. Endnu burde der ei drives for meget paa at lære Antallet af Indbyggerne enten i Landet eller Stæderne. Dette er i det Hele, selv for den kyndige Geograph, saare vanskeligt at bestemme, da Reisebeskrivere og Statistikere heri afvige saa særdeles fra hverandre; desuden forandres Indbyggernes Antal bestandigen. Man søge saavidt muligt ved Sammenligning at bibringe Eleverne Kundskab om Landenes Størrelse og Indbyggernes Antal, efterat man først har giort dem bekiendte med den brugte Maalestok. Naar man f. Ex. vilde giøre dem begribeligt, hvor stort Portugal var, kunde man sige, det var omtrent dobbelt saa stort som det egentlige Danmark; Lissabon havde omtrent tre Gange saa mange Indbyggere som Kiøbenhavn; og paa denne Maade stedse forene det hidtil Ubekiendte med det Bekiendte. Man burde endnu ei bebyrde deres Hukommelse med for mange Stæder; kun de, som ved deres Beliggenhed eller en og anden historisk Mærkværdighed vare vigtige, skulde ei forbigaaes.

Vigtigt er det at giøre opmærksom paa Stædernes Beliggenhed ved Floder, Bugter eller Indsøer. Havde man saaledes kortelig giort Disciplene bekiendte f. Ex. med Europa, saa foretage man en kort Repetition af det Hele; især undersøge man, hvorvidt Eleverne kunne erindre sig Hovedlandene og deres Beliggenhed for hverandre, om de adskilles ved Bierge, Floder ꝛc. Man bør og nøie paasee, at de kiende Flodernes Løb og Hovedstædernes Beliggenhed for hinanden, hvorved de faae en stor Færdighed i at orientere sig. I Henseende til Bestemmelsen af Længde og Brede, kan man endnu ei fordre mere, end de simpelste Begreber om hvad dermed menes. Som Hielpemiddel til at lære Geographie er Korttegning nyttig; dog saaledes, at Læreren ei giør for store Fordringer. Han lade dem tegne et eller andet af de Lande, hvis Grændser gaae mest ligefrem, lade dem deri betegne Flodernes Løb og de Stæder, som de have lært at kiende; herved ville de bedre indprente sig Landenes Grændser, Flodernes Løb og Stædernes Beliggenhed. Et andet Middel til at befordre Elevernes Kundskaber i Geographien er at lade dem giøre Reiser paa Kortet, eller i Indbildningen, til Lands og til Søes. Dette er dem baade en morende og tillige nyttig Beskæftigelse. Naar man har angivet dem Stedet, hvorfra og hvortil de skulle reise eller ladet dem selv vælge, maa man giøre dem opmærksomme paa, hvad Retning de skulle tage, samt hvad mærkværdigt de forefinde paa Veien.

Læreren har her en Leilighed til at bibringe dem mange nyttige Ting, som ei paa anden Maade kunne indføres i Underviisningen. Ved Søreiser maae Eleverne bestandig lægge Mærke til, hvorledes de efter Landenes Beliggenhed forandre deres Cours, hvilke Lande, Forbierge og Stæder de passere, hvilke Varer de med mest Fordeel kunne bringe med til det Sted, de ere bestemte til o. s. v. Ved saaledes at variere i Underviisningsmethoden, undgaaes den Eensformighed, der dræber al levende Opmærksomhed, og Disciplen faaer Lyst til at lære og finder Behag i Underviisningen.

I anden Classe maa Læreren gaae et Skridt videre og give Underviisningen mere Sammenhæng; dog vil det neppe være at tilraade, at man tager flere Riger for paa engang, da Eleverne endnu ei have udbredte Kundskaber eller fast Blik nok til at kunne overskue en Mængde Begivenheder i flere Stater under eet. Man kunde i denne Classe, foruden den gamle Historie ogsaa læse Fædrenelandets, hvoraf de allerede af den fragmentariske Underviisning i første Classe, kiende noget. Man maa først noie søge at indprente dem Hovedperioderne med dertil hørende Aarstal. Dette blev som en Station for deres Reise igiennem Historien, og hertil maatte man lade dem referere det øvrige, man fandt nødvendigt at bibringe dem i denne Classe. Er et Afsnit giennemgaaet og lært, maa man repetere det og søge at skaffe dem Oversigt deraf, deels ved at lade dem kortelig nævne Hovedbegivenhederne, deels ved at give

dem Spørgsmaal, snart paa et, snart paa et andet Sted, for at de kunne vænnes til hurtig at fatte (orientere) sig. Naar man fortæller dem en Begivenhed, der staaer i Forbindelse med en, de allerede kiende, bør man søge at fornye Erindringen om denne, og saaledes stedse bestyrke dem i, hvad de allerede vide. Fortæller man f. Ex. Erik Eiegods Historie, og taler om hans Reise til det hellige Land, faaer man tillige Leilighed til at tale om det første Korstog, som man nu kortelig ved Spørgsmaal kan repetere med dem. Herved faae de Begreb om Synchronisme, som man paa denne Maade med temmelig Lethed kan bibringe dem. Naar hele Danmarks Historie er giennemgaaet, bære man sig ad, som naar et enkelt Afsnit er læst, og glemme ikke den i historisk Underviisning høist nødvendige Repetition. I denne Classe, hvor Eleverne have naaet noget mere Modenhed, behøver man ei længere at fængsle Opmærksomheden ved det Anekdotlignende; hvad de af dette Slags vide fra første Classe, behøver man blot ved et Par Ord at erindre dem om, for at de ei skulle bilde sig ind, at det er noget væsentligt ved Historien. Dog bør man endnu ei bebyrde dem med det meget Indviklede, eller med en tør, uinteressant Nomenclatur. Saaledes vilde det være uhensigtsmæssigt og til ingen Nytte, at forlange, Eleverne skulde kiende Navnene paa alle de Partier, der fandtes i Norge før og under Kong Sverre, eller Navnene paa alle de romerske Keisere efter Commodus. Der maatte gjøres et Valg af det

Nødvendige, og det som passede for deres Alder og Udvikling. Foruden Danmarks Historie kunde man endnu i denne Classe bibringe dem nogle andre af de vigtigere Staters Begivenheder, f. Ex. Tydsklands, Frankriges og Englands, dog forholdsmæssig noget kortere, end Danmarks Historie. Man maatte her gaae frem paa samme Maade, som i Danmarks Historie, og ved enhver vigtig Begivenhed og hver Periode kalde tilbage i Erindringen, hvad der paa den Tid var skeet i Danmark. Bedst var det at lade Disciplen selv udfinde det, hvis han kunde. Saaledes maatte man vedblive ved enhver nye Stat, man læste, og paa denne Maade vilde Eleverne med liden Uleilighed faae Fasthed i Tidsregningen.

I den gamle Historie kunde man i denne Classe giennemgaae Grækenlands og Roms Begivenheder, som de vigtigste, og herved bestandig forene Historien med den gamle Geographie, dog uden at læse denne særskilt. Enkelte Perioder kunde her ligesom i den nyere Historie for det Første forbigaaes, saasom Stridighederne i det macedoniske Monarkie efter Alexanders Død, de senere romerske Keisere m. m., som Lærerens egen Skiønsomhed vilde tilsige.

Ved ethvert Lands Historie var det tillige bedst at læse sammes Geographie, og det noget vidtløftigere end i første Classe. Her skulde Eleverne noiere kiende Landenes Folkemængde, Størrelse, Frembringelser, Oplysning, Kræfternes Anvendelse ɔc. især de Landes, hvis Historie de læste. Her kunde og

Landenes og de vigtigere Stæders Beliggenhed paa Kloden o: deres Længde og Brede, sammenlignings-viis bibringes Eleverne. Saaledes sige man dem, at Moskow ligger under samme Brede som Kiøbenhavn, Christiania som Stockholm. Det var formodentlig nok, naar man lærte dem Hovedstædernes Længde og Brede. Nu maatte de og kiende nogle flere Stæder, end i første Classe, fornemmelig de, der i Historien har været talt om, og ved historiske Begivenheder, som Slag, Fredsslutninger ɔc. ere blevne mærkværdige. Disses Beliggenhed maa Læreren stedse bestemme ved Sammenligning med dem, Eleverne allerede kiende. Indbyggernes Antal behøve de her kun at kiende i de betydeligere Stæder, som Bourdeaux, Marseille, Lyon, Rouen, Nantes i Frankrig; og omtrent efter sammes Forhold i andre Lande. Det vilde være høist vanskeligt og meget kiedsommeligt for Disciplene at lære alle Inddelingerne i enhver Stat, f. Ex. Departementer i Frankrig. Man nævne dem de Departementer eller Afdelinger, hvori de vigtigste Stæder ligge med det samme man fortæller dem, hvad de skal vide om Stæderne. Hvor Inddelingerne ere naturlige, erindres de lettere, f. Ex. naar de have Navn af Floder, Bugter, Bierge og deslige. Det er vanskeligt for en Discipel at huske, hvor mange Manufacturer, Fabriker, Palladser, Kirker ɔc., der findes i hver Stad, da der allevegne findes nogle; man nøies derfor med at fordre de skal vide, om en Stad udmærker sig særdeles i

en eller anden Henseende, som at Birmingham er Englands første Fabrikstad, Liverpool den betydeligste Handelsstad næst efter London ꝛc. Man nævne dem og de Bygninger, der udmærke sig ved architectonisk Skionhed, Storhed eller Besynderlighed, som Peterskirken i Rom, Paulskirken i London, det skiæve Taarn i Pisa ꝛc. Det var ikke af Veien, hvis man kunde vise dem gode Kobberstik af slige Mærkværdigheder, hvorved Begrebet om dem bliver klarere og Disciplene finde Moerskab heri.

Udrustet med et temmeligt Forraad af historiske Kundskaber træder Ynglingen nu ind i tredie Classe, hvor hans forhen erhvervede Kundskaber skulle udvides og fuldstændiggiøres. Her giør man Eleven bekiendt med de øvrige Stater, i Forhold til deres større eller mindre Vigtighed og Indflydelse paa Cultur og Politik. Visse Stater, som Polen, Ungarn, og Rigerne uden for Europa, kunne behandles meget kort, forsaavidt som de kun have liden absolut Vigtighed og ei stor Indflydelse paa Hovedbegivenhedernes Udvikling. Ligeledes bliver der visse Afsnit i flere Staters Historie, som man fremsætter i kort Oversigt for at vinde den behørige Tid til Fremstillingen af mere interessante Facta. Sverriges Historie før Vasaslægten, Ruslands før Peter den Store, have kun liden Forbindelse med de vigtigere Verdensbegivenheder. Vigtigt bliver det derimod at vise Peter den Stores Virken for Rusland og den Indflydelse, dette Rige siden har havt paa Europas Anliggender. Man

maa nu tillige repetere, hvad der allerede er læst og tilføie et og andet, der ei kunde optages i Underviisningen for anden Classe. Statsforfatningernes Uddannelse, Nationernes Stræben til Cultur og Staternes politiske Virken paa hinanden, kunne nu indflettes i Underviisningen og blive Æmnet for de historiske Udarbeidelser, der gives Eleverne. I denne Classe kan man og begynde at giøre Ynglingen bekiendt med de mest classiske Forfattere, ethvert Land har at fremvise og give en kort Beretning om deres fortrinligste Værker. Den sande Studerende bør ikke nøies med at lære sine Lectier paa Skolen, og i denne Alder kan han gierne begynde at arbeide paa egen Haand, naar man giver ham den tilbørlige Anviisning. Uden denne griber han saa let Feil i sin Lectüre og spilder Tiden paa Bøger, der fordærve hans Smag og forvirre hans Phantasie. Det er imidlertid langt fra min Mening, at Læreren skulde opregne en stor Mængde af Skribenter. Herved vilde han blot hensigtsløst bebyrde Hukommelsen. Det var vel ei for stor en Fordring til Læreren, at han selv skulde have læst de Værker, han omtalte: han var da bedst istand til at bedømme dem paa en fyldestgiørende Maade. En lille Afvexling, som Tiden gierne tillod, vilde det være, at oplæse eller lade oplæse enkelte gode Stykker af de nævnte Forfattere. I den danske Litteratur maatte man være noget vidtløftigere. I de andre Landes Litteratur nævnte man saadanne, hvis Værd hele den cultiverede Verden er-

kiender, som Spaniens Cervantes, Tydsklands Lessing, Schiller, Göthe, Wieland, Johannes Müller ꝛc.

I denne Classe maatte man saavidt muligt bringe flere Staters Begivenheder i Forbindelse med hverandre; stedse giøre opmærksom paa hvad der samtidigen foregik i andre Lande, hvilke Konger der regierede og hvilke berømte Mænd der levede. Dog indseer Enhver lettelig, at man her ei skulde gaae til Ubetydeligheder. — Som en nyttig Øvelse kunde man lade Eleverne udtage visse Hovedbegivenheder og fremstille disse i deres Sammenhæng og Virken paa de forskiellige Stater. Man vælge f. Ex. Folkevandringen, Korstogene, Opdagelserne i det 15de Aarhundred, Reformationen m. m. Ved Fremstilling af Krigsbegivenhederne bør man ei gaae for meget i Detail. Herved opstaaer let en trættende Eensformighed, og man opoffrer mere Tid end man kan undvære. Læreren vogte sig ogsaa vel for at anprise blot en stor Erobrer som den største Helt. I denne Henseende have udentvivl Historieskrivere skadet meget, ved at vække Regenters Lyst til Krigen. Mangen Regent vilde muligen anvendt sine Evner paa at fremme sit Riges sande Vel, hvis ei falske Begreber om Ære, vakte ved den Roes, han saae Krigsheltene nyde, havde forledet ham til at rase frem som Menneskeslægtens Ødelægger. Cæsar græd, fordi Alexander den Store endnu for den Alder, han dengang var i, havde erobret halve Verden. Naar en Lærer fremsætter Krigsbegivenheder, bør

han altid have et Kort ved Haanden, for derved desto bedre at kunne følge Armeernes Bevægelser, og, hvor det lader sig gjøre, ved Hovedslagene vise deres Stillinger.

Ogsaa i den gamle Historie maa nu tilføies, hvad man før forbigik; og det man har læst, repeteres med nogen Udvidelse. Ligeledes give man en Oversigt over den gamle Geographie efter dens vigtigste Perioder; og til Øvelse kan man anstille en Sammenligning mellem den ældre og nyere Geographie. Saaledes spørge man stedse, naar man har den nyere Geographie for, hvad Stæder og Lande kaldtes hos de Gamle, hvis de havde noget Kiendskab til dem. Dette er især vigtigt i de mere classiske Lande: Italien og Grækenland. Ved enhver Stats Geographie kan man forelobigen fremsætte denne Stats Tiltagen og Aftagen i geographisk Hensigt i forskiellige Tidsløb, og overalt, saavidt det lader sig gjøre, bør man læse en Stats Geographie paa samme Tid som dens Historie. Den ene af disse Videnskaber bestyrker stedse mere Kundskaben i den anden. I denne Classe maatte Læreren ogsaa gjøre Ynglingen nøiere bekiendt med videnskablige og Konstindretninger, Universiteter, Skoler og Academier; vise Landenes Handelsforhold til hverandre, og hvorvidt de staae tilbage i en eller anden Henseende, hvor de efter deres naturlige Beskaffenhed og Beliggenhed burde være rykket videre frem, f. Ex. Spanien, Portugal ꝛc.

Athene. November 1816. F f

Fierde Classe bør repetere Alt hvad forhen er læst, men saaledes, at Læreren tillige bibringer Eleverne, hvad de her skulle have udførligere Kundskab om. For at udvide deres Synskreds og bestyrke dem i Synchronismen, kunde man her lade dem repetere Begivenhederne i flere, især de vigtigere Stater paa eengang. Heller ikke bør Læreren, mindst i denne Classe, indskrænke sig til det Pensum, Eleverne have for til en vis Time. Han maa lede Eleverne paa alle de Begivenheder, som de i denne Classe skulle kiende, og examinere dem snart hist snart her: de ville ellers vanskeligen ved en Examen kunne hensætte sig paa Øieblikket til det Sted og den Tid, som fordres. Det er sikkert en stor Feil i Underviisningen, naar Læreren, af Mangel paa udbredte Kundskaber, er nødsaget til at holde sig til den foresatte Lexie, vel endog have Bogen for sig, da han ellers ei kan være vis paa om Disciplene svare rigtigt eller ei. Hvad der paa denne Maade læres, er Lidet eller Intet. — Man kan lade nu Een, nu en anden af Eleverne tage et vist Tidsrum, og deri bemærke deels Kongerækkerne, deels andre vigtige Begivenheder i de betydeligste Stater. Videre spørge man, hvo der regierede eller hvad der skete et bestemt Aar, f. Ex. 1600, 1648 ꝛc.; herved lærer Eleven at sammenstille Begivenhederne, lægge Mærke til de vigtigere og dertil henføre de øvrige. Dette maa imidlertid skee, uden at Læreren viser nogen Strenghed i at forlange det. — I denne Classe kan Læreren ligeledes øve

Eleverne ved at lade dem forfatte Tabeller paa forskiellige Maader; over en vis Periode, over flere Stater, der staae i nøiere Forbindelse med hverandre, som over Staterne i Italien eller Tydskland, over Fredsslutninger, over Opfindelser og saaledes bestandigt variere. I denne Classe, hvor Eleverne have naaet en vis Modenhed, kan man udvide deres litteraire Kundskaber, især i den historiske Litteratur, anbefale dem de Værker, de bedst kunne bruge ved deres Udarbeidelser, og hvis nogen Elev skulde have fortrinlig Lyst til Historiens Studium, bliver det Læreren vist nok en Fornøielse, at hielpe ham til at ordne Planen til sin Fremgangsmaade.

I fierde Classe kan den mathematiske, physiske og politiske Geographie afhandles noget udførligere. Ynglingen maa her have nøiere Begreb om Staternes Vigtighed med Hensyn til deres Producter, Industrie, Regieringsform, Oplysning, Størrelse, Beliggenhed, og hvad mere derved kan komme i Betragtning. — Da man kan antage, at Hukommelsen efter de foretagne Øvelser, maa i denne Classe have udviklet sig betydeligt, kan man gierne lade Pluraliteten af Eleverne lære at kiende og erindre Landenes Inddelinger og de vigtigste Stæder i enhver Provinds; dog bør man vist nok lempe sig efter Elevernes forskiellige Evner, og ei fordre saa meget af den svagere Hukommelse, som af den hurtigere. Det er overalt en vigtig Fordring til Læreren, at han kiender Disciplene, og veed hvorledes Enhver af dem rigtigst

skal behandles. — Læreren bør saa meget muligt lette det Vanskelige og søge fornemmelig at undgaae Eensformighed. Saaledes følge han ei altid en vis, eller samme Orden. Han spørge f. Ex. Eleverne, hvilke Departementer i Frankrige, der ligge ved Middelhavet, hvilke ved Canalen, hvilke langs med Loirefloden ꝛc.; han lære dem at kiende de gamle Inddelinger, og sige dem hvilke Departementer der hørte til hver af dem; han lade dem opregne de Stæder, der ere berømte af deres Manufacturer og Fabriker, de, der have et vist Antal Indbyggere ꝛc. Denne Fremgangsmaade vil forebygge den tankeløse Opramsen, som man ei sielden hører, naar Eleven blot lærer lige frem efter sin Bog og examineres ligefrem efter samme.

Have Eleverne paa ovenanførte Maade erholdt den nødvendige Fasthed i deres historiske og geographiske Kundskaber, ville de med Fordeel kunne høre de academiske Forelæsninger, og baade ved deres øvrige Læsning og Studier have uberegnelig Nytte deraf.

H. A. Kofod,
Overlærer i Historie og Geographie
ved Kiøbenhavns Cathedralskole.

Danske Litteratur-Breve,

skrevne i Aaret 1816, meddeelte af Joh. Boye.

Første Brev.

Du mener saa, det er let giort. Foruden politiske Efterretninger synes Du jeg ogsaa let kunde meddele Dig litterariske; i det mindste om Fædrelandet, da dog slige ligge mig saa nær for Dine. Men kommer Du ihu, at jeg desuden er dømt til at være Forfatter; kommer Du ihu, hvad vi tilforn om Forfatterskab saa ofte have talt; om det meget Arbeid, de Nyere, før de kan begynde at skrive, maae gjennemgaae — Arbeid, som de ældste Classiker ei kiendte, og heller ikke kunde kiende: saa vil Du vist forlange mindre af mig, om Du ellers vil, jeg uden Skamme skal kunne træde frem som Forfatter. Ikke desmindre vil jeg dog tiene Dig saa vidt jeg kan. Jeg vil gaae noget tilbage i Tiden og opsamle, hvad der ellers ikke fortiente at opsamles; men som dog, for at faae Kiendskab til Litteraturen, maa her fremstilles. Jeg veed Du smiler. Men har du vort Fædrelands Litteratur og Ære kiær, saa vil Du ikke smile: Thi Skændsel for vor Cultur vil Du finde i Overflod her, og vist nok da med mig beklage, at vor Litteratur er paa Brinken ned ad til Barbarie, eller Brinken i det mindste nærmere, end den nogensinde tilforn har været. Men siden Du nu endelig

vil, at jeg tillige skal benytte mig af Pressen for at flere kan læse mine Breve, saa tillader Du, at jeg nytter derhos denne aftalte Betingelse: saa lidet muligt at nævne Forfattere, og snarere kun at meddele Anmærkninger over Litteraturen i Almindelighed, end over enkelte Værker særskilte. Thi saa vidt kiender Du dog vor Litteratur, at Du forud kan giette hvad min Skiebne blev, om jeg navngav visse Forfattere, og ikke i det samme bifaldt alt hvad de skrev: Exempler, som ikke vil mangle herefter, kan lære dig det, der ellers ikke var værd at lære.

Af samme Aarsag haaber jeg, Du ogsaa vilde samtykke, hvis jeg søgte at skiule mit Navn for andre, end dem, for hvilke det ikke kan og ikke bør være skiult; for saaledes paa alle mulige Maader at undgaae Deeltagelse i det, der vanzirer vor Litteratur. Denne er, ligesom enhver Nations, for Udlændinge sædvanlig det Mærke, hvorefter Nationens Cultur og Sædelighed bedømmes.

Andet Brev.

Din Indvending undgik mig ikke. For at blive Skribenter maae de Nyere arbeide mere end de Gamle: sagde jeg. Men skrive ikke dog de Nyere mere, svarer Du. Thi Plutarch og Plinius, og et Par andre, for det meste Compilatorer, undtagne, saa ere der blandt de gamle, os levnede Skribenter saa corpulente at finde. — Vist nok skrive Nyere meget. Men deels ligner deres Arbeid hine Compilatorers: og deels maa i Almindelighed dette, i

enhver Litteratur, de Gamles saavelsom de Nyeres, Gieldende, betænkes: at saalænge Sproget endnu ikke i alle Fag er dyrket, ere Skribenterne faa; og, af en Aarsag som jeg til anden Tid skal forklare, vare de tillige hos de Gamle de Bedste. Men saasnart en vis Grad af Modenhed er naaet i det dyrkede Sprog, saa bliver det saa let deri at skrive og blive Skribent, at enhver der har lært, nær havde jeg sagt, Sammenskrift i Skolen, kan i Trykkeriet faae afcopieret sit Skriftarbeid; og at mange af den Aarsag blive Skribenter, behøver neppe at berøres *). Er tillige den bundne Stiil i Sproget bleven dyrket, saa at det Arbeid at tælle og maale Stavelser er ogsaa let: saa ville Prosaister ikke mere end Poeter i Hobetal oversvømme Landets Litteratur; og den maae undergaae, ikke noget Nyt, men hvad Grækers og Romeres, og enhver gammel og ny Nations Litteratur, der naaede en Modenhed, har undergaaet, og enhver herefter maa undergaae; om ellers Mennesker og Verden vedblive at være de samme. At alle disse Skribenter skulde komme til Efterverdenen! At Bibliothekerne skulde fyldes af Maculatur, og de faa gode Skribenter deri staae ligesom indsvøbte! — Nei, de døe for største Delen samme Dag de fødes. Det gaaer til blandt dem som i en

*) Man har det Exempel i vore Dage, at Personer der ere galne, og ved Facta bevise Galenskaben, ere blevne til temmelig corpulente Skribenter, og deres Skrifter læses af det Publicum, der gierne vil grine.

Krig: Forældre overleve Børn, og, ligesom i en Sværm af Skrigere de allene høres, der ikke just tale vel, men raabe bedst: saa ville stedse de Forfattere, der kunne larme, blive bedst, og i nogen Tid maaskee ene af den nærværende Forsamling hørte. Men til den tause Efterverden, der kun seer og læser Fædrenes Værker, uden at kunne høre deres Skrig, der bedømmer ikke Personer men Bøger; til dem ville slige Skrigere ikke kunne tale. Det vil indtræffe her, hvad vi engang anmærkede var indtruffet i de Gamles Litteratur. Mangfoldige af deres senere slette Skribenters, baade Prosaisters og Digteres Værker ere reent bortskyllede af Tidens Strøm; kun Navnene af en Part Forfattere staae af deres Kritikere, ligesom paa Skambrettet, til Latter og Varsel for Efterslægten opslagne. Den Skiebne ville ogsaa vore fleste nærværende Skrigere faae. Smagens Salt er det, som bevarede den classiske Alderdoms Skrifter igiennem et Par Aartusender til os; og Smagens Salt, samt Lærdom og Kundskaber, værd at giemme, er det som maa redde Nyeres. Er dette en Sandhed, saa forudseer du let, om saadanne Flauheder, som Skieldsord, der er Pøbelens Sprog, og Ordspil, der er Pøbelens Vittighed, samt (Forlornes Tidsfordriv) Utugt, ere i Stand til at bevare Skrifter for Efterslægten: og andet Salt kiende vore flaue Skrigere ikke. Jeg siger derfor, at vare vore Øren kun stærke nok til at udholde dette Skrig, saa kunde vore gode Skribenter være

sikkre, at Efterslægten skal ikke af det blive dovet. August Maaneds Insecter kan ikke overleve Vinteren: der maa Lærdoms Kraft og Smag til at udholde samme.

Tredie Brev.

Hvad er det da, spørger Du, som giver disse Skribenter Interesse i det mindste for den Slægt, der lever i Dag? Man seer, de finde Forlæggere og Afsætning, medens flere betydelige Værker, fordi de savne begge, maae ligge hen; saa at mangen god Skribent, der arbeider i Stilhed for sig selv, maa tabe Lyst til at arbeide tillige for andre. — Det kan være saa, at der findes ved disse Dagens Skribenter et Slags grovt Salt, der, om jeg saa maa tale, vækker grovere Læseres Appetit: og dette Appetit-vækkende Salt, vil ikke være vanskeligt at finde. Det Individuelle gior stærkere Indtryk end det Almindelige: det Nærværende end det Fraværende. At see Personer, man kiender, eller nu lærer at kiende, træde paa Litteraturens Skueplads offentlig frem, og at Læseren, selv i Skiul, kan uden Fare see, hvorledes de i Kampen gebærde sig, og saaledes deeltage i deres Skiebne; det er at see et Drama opført. Selv et oplyst Publicum, naar den omtvistede Sag er af Vægt, og Personligheder tilsidesættes, kan med Deeltagelse vente Stridens Ende. Af slige offentlige Tvistigheder giemmer Litteraturen ikke faa: men mange af dem ere endte med Heftighed, og faa frembragte det Lys, man ventede at see

udbredt over Sagen. I de Stridigheder, vi her i nærværende Litteratur omtale, sees som oftest en Angriber at træde frem, der, udrustet snart med Bitterhed istedet for med Kundskaber, snart med Skalkeskiul istedet for Beskedenhed, viser strax, det er ikke om Sandhed at faae opdaget, men om Modstanderen at faae ærgret, der handles: og uvæsentlige Omstændigheder kan ofte faae en Deel af det bedre Publicum til at smile. Men de Klogere indsee, at hvad denne leiede Skadefro giorde ved hiin Uskyldige i Dag, det kan han, naar det samme Uvæsentlige indtræffer, giøre ved mig i Morgen: og vende derfor Øinene bort fra dette Spectakel. Angriberen, den Daare, gotter sig imidlertid hovmodigt over Publicums Latter, uvidende om at Latteren omsider rammer ham, der agerede Harlequin; og maaskee meer end Harlequin. Thi ligesom man i det store Politiske skyer Forræderen, men bifalder hans Daad: saaledes ogsaa her i Litteraturen bliver det sædvanlig en saadan Angribers sidste Lod, at see sig forhadt og forladt, og nødt til at vanke om fra Fad til Fad, og finde dem alle tomme. Men for ikke at spilde meer af Papir og Tid paa at giøre Dig bekiendt med denne vor Litteraturs Skændsel, saa sendes Dig her en heel Pakke af didhenhørende Skrifter. Giennemblad dem, og leveer dem saa, jo før jo heller, hen ud i det yderste Mørke. Om ikke langt vil Forfatterne selv dog finde dem svøbte om Snustobak, og Sukker og Bønner, og hvad andet

de fra Boderne hente eller lade hente. Vel Skade, at de giøre Trykkerløn og Materialier dyre. Men aldeles uden Nytte ere de dog ei. Thersites var af alle i den græske Hær den styggeste: Men Homer benytter ham i Værkets Begyndelse til at hæve de Bedre: og slipper ham vedbørligt strax igien, for aldrig at omtale ham siden. Bør ikke vor Litteraturs Thersites giøre samme Tieneste?

Fierde Brev.

Ja, deri giver jeg Dig Ret. Stridsskrifter om vigtige Sager ere ikke aldeles at forkaste. Men der herskер da i dem en Fredsens Aand: og Navnet Strid burde dem ikke saaledes vedhænges. Men langt fra maae til denne de fredelige Strideres Classe heller ikke hine Fegtere regnes, der ere vel en Smule mere forsinede end dem vi forlode; men hvis sidste Diemed er dog ligeledes at beholde Ret; og for at beholde Ret, der er eet med sidste Ord (hvilket overlades dem gierne) vove de endog at sætte en Maske for Ansigtet, talende i en Tone under den, som skulde forføre Mængden. Men deres Tro sees af deres Gierninger. Mundstærke ere de; Floskler, og (hvo skulde troe det?) ogsaa Skieldsord hentes fra et Forraadskammer, som de ikke oplukke, men med vanhellig Haand opbryde — en Handling, der i Kyndiges Øine aldeles nedværdiger dem, og giør, at man skyer dem ikke mindre end hine. Vee dem der fordømme Næsten, indvender man her; men vee dem, der sige om det Onde godt, kan svares

igien. De kunde vel undskyldes dermed, at de ere vante til at tale, og til at tale høit og ene, og det lige til Enden. Derved kan een eller anden, ei poleret nok, let forfalde til at vise Utaalighed i Disputer, og til at elske lange Perioder, der nødvendigen maae slæbe — ifald ellers Perioder er et Navn, der paa usammenhængende Meninger, adskilte ved ikke andet end Commata, kan passe. Om de endogsaa kunde, een eller anden, selv forbedres, eller man, ved at vise een sine Feil, kunde derved forbedre andre: saa vogter man sig dog gierne for at forlede dem til det, der kunde forarge. Lad os da forlade ogsaa denne Classe. Aldrig mere, undtagen det Offentlige (ne qvid detrimenti .....) skulde kalde, vil vi høre noget fra de Egne, vi nu forlade; og heller aldrig vil vi tale med nogen derfra.

Femte Brev.

Hvad er dog overhoved da Tonen i vor nærværende Litteratur? — spørger Du. Istedet for at svare ligefrem, vilde jeg heller sige hvad der ikke er Tonen. Thi først og fornemmelig maatte jeg da beklage, og det mere end eengang, at fra det, der ved en reen og ædel Smag er væsentligt, bortfierner vor Mode-Litteratur os mere og mere. Jeg mener den gamle classiske Beskedenhed. Du erindrer vel det lidet vi før derom have talt; men at jeg lovede at handle en anden Gang derom vidtløftigere. Da formener jeg at kunne vise, at Beskedenhed var ikke allene en Dyd hos de gamle Græker og Romere

langt mere, især hos Ungdommen, agtet, end den er hos os: men at den fortrinligen fandtes ogsaa i deres, især i Grækernes os levnede bedre Skrifter: samt at denne Dyds Mangel er et heel paafaldende Skielnemærke mellem hiin gamle Litteratur og den vore Dages, vi her omtale. Thi aldrig finder man hos nogen gammel græsk, for sin Composition agtet Skribent den Selvtillids Tone, det Fraſtødende, den Ubeskedenhed, som udmærker saa stor en Deel af vore unge Skribentere: en Ubeskedenhed, hvis farligste Egenskab er den, at den dølger vore Mangler for os selv, og fulde af vor Idræt og Kundskab tiltroe vi os at kunne træde frem som Lærere for hele Mængden. Ofte kommer man derved til at vise sig i en Forfatters Art og Form, som vi gierne siden vilde tilintetgiøre: og vel var det om Ungdommen, da Exempler findes overflødigt baade hos os selv og Naboer, blev dermed giort i Tide bekiendt; thi Exempler virke altid kraftigere, især hos Unge, end Regler. Dog, jeg seer heller at andre opdage, end at jeg skulde her fremsætte dette, at Aarsagen til denne Ubeskedenhed ligger tildeels deri, at ligesom Litteraturen bliver ældre, saa synes Skribenterne at fremtræde yngre: hvoraf mangfoldige Unoder i Skribentfaget kan synes at hidrøre. Thi ligesom Ungdom og Uerfarenhed begynde gierne paa Nyt, før de endnu faae kiendt det Gamle, og det Gamle foragtes blot, fordi det er Gammelt, og Nyhed er nok til at anprise en Sag: saaledes kan man ogsaa

vente, at hvor denne Nyhedssyge faaer Overhaand, der kommer intet, som ligger under dens Herredømme, til Modenhed. Det Onde vil vore indtil det Latterlige giør Ende paa Daarskaben.

Det er kun Mangel paa Maadehold, vi her maae dadle. En beskeden Grad af Dristighed har ofte frembragt Godt. Men ledsaget maa Dristighed være af Kundskab: thi kiender man ikke det Gamle, hvorledes kan man da vide, om det ikke er bedre end det Nye? Kundskab maa dog haves om den Sag, man troer behøver Bedring. Men der ere Sager, hvori denne Dristighed kommer utilpas. Der ere Sager, som bør naae, og hos alle cultiveerte Nationer have naaet et Punkt, der almindeligen, eller dog af den bedre Classe, blev erklæret for fast. Og naar Ungdommen alligevel prøver at forbedre og qvakle i denne Sag, og een ung Forfatter faaer en anden til Efteraber, saa kan med Føie her anvendes lusuqve suo.....

Siette Brev.

Du gietter, hvortil jeg sigter. Det er rigtig nok blandt andet ogsaa vort kiære Modersmaal jeg mener, der nu i Snese Aar har været ligesom uden Værge overladt til enhver, der skrev, og kunde af enhver efter Tykke mishandles. At imidlertid dog alle, baade gamle og nye Nationer, der med Stadighed skred frem i Cultur, have attraaet og tillige naaet en Regel baade for Ordenes Gyldighed og tillige Retskrivning i Modersmaalet, det bevidne hvad

Critici antage i de gamle lærde Sprog, og ligeledes hvad Nyere have hidtil bestræbt sig for i deres egne. Thi have ikke Italienere, Tydske, Franske, Engelske, Spanske, (det er: Europas cultiverede Nationer) ligesom auctoriseret en Rettesnor, hver for sit Skriftsprog, og grundet en Auctoritet, fra hvilken, saavel i Ordenes Betydning, som Retskrivning, det blev anseet for Feil at afvige? De oprettede Academier og Societeter, der skulde fastsætte Auctoriteten. Til den Ende udgav Academia della crusca, en Ordbog for det italienske Sprog; det franske Academie giorde det samme for deres; ligeledes det kongelige Academie i Madrid, og i det tydske udgav Adelung sin grammatisk-kritiske Ordbog. Hvad disse Academier, Selskaber ꝛc. saaledes frembragte i Italien, Frankrige, Spanien, Tydskland, det tilveiebragte for sit Modersmaal een Mand i England, jeg mener det mageløse Genie Samuel Johnson, der i sex Aar (efter andres Udsagn i otte) udarbeidede the dictionary of the english language, der hidtil er agtet som Mønster. Ogsaa hos vore Naboer stiftedes det svenske Academie (1786), i hvis Statuter det blev Academiet paalagt at arbeide til Sprogets „Cultur", til Smagens „Forbedring", og til Digtekonstens „Ophøielse." Men intet Arbeid paatog Academiet sig til dette Øiemed. Kun en Orthographie udgav det, hvorom en Forfatter (Academiets Landsmand) sagde, at den er intet mindre end et Mesterstykke; og udmærket er ogsaa denne svenske Retskrivnings-

lære ved en Liste, en halv Snees Blade lang, over fransk e og andre fremmede Ord, som Academiet erklærer at være for det svenske Sprog uundværlige! — At vore Forfædre have i denne Henseende ikke staaet tilbage, veed Du ret vel. Paa det kongelige Bibliothek saae vi engang Moths danske Lexicon i Manuscript i mange Folianter. Rostgaards haandskrevne Udkast til en dansk Ordbog fra Frederik den Fierdes Tid giemmes paa Universitets-Bibliotheket; og Langebeks fra Christian den Siettes Tid ligeledes i Manuscript paa det kongelige Bibliothek. Og endeligen have nogle Medlemmer af det kongelige Videnskabernes Selskab paataget sig Direction og Revision over en dansk Ordbogs Udarbeidelse, hvormed Begyndelse blev giort 1774. Den første Deel, der gaaer fra A til E kom ud 1793, men endnu er af denne Ordbog ikke mere trykket, end Bogstaverne A til F.

Om Du nu med Ret eller Uret forundrer Dig over, at en Ordbog, der i saa mange Aar har været under Arbeid, er ikke færdig endnu, det kan jeg ikke bedømme. Jeg gietter (thi ubeskedent var det om jeg giorde mere), at hvis dette Arbeids Uddelelse var til flere Personer fra Begyndelsen af skeet, ikke efter Alphabetet, som det er nu, men Periodeviis efter Skribentrækken, saa at hver Arbeider fik een eller flere af disse Perioder; saa var maaskee Arbeidet baade lettere i sig selv, ligesom og hastigere gaaet fra Haanden. Den Korthed vandtes dog derved, at hver Bog, hvoraf Ordene til Ordbogen uddrages, maatte

da kun giennemlæses af Een, istedet for den nu maa gienuemlæses af alle: En Indretning, hvoraf det synes vil følge, at alle, for Sproget vigtige Bøger, maae, før Ordbogen kan blive færdig, giennemlæses af alle: og sagtens maa et saadant Arbeid, naar Perioden ikke kan udstykkes i det Smaae, overrække mere end een Mands Alder. Jeg viste Dig engang hvilke Collectanea af gamle danske Ord jeg har eller har havt: thi hvor mange af vore gamle danske Bøger kan jeg vel i 28 Embedsaar have giennemlæst? Havde jeg i dets Sted valgt en vis Periodes Skrifter, for Exempel Hvitfeldts og Vedels, da kunde jeg faaet en Deel af dette Arbeid fuldendt: Nu har jeg kun en Samling til egen Brug; til ingen Nytte for andre. Naar alt det Samlede da af en anden Samuel Johnson var giennemgaaet og bragt til eet harmonisk Heelt, saa havde vi en saadan Rettesnor for Sproget, som man maatte troe enhver Beskeden og Klog vilde følge. Een Mand maa tilsidst samle det Hele; og samles maa det saavidt muligt til een Tid og paa eengang. Men det er nu to og fyrgetyve Aar siden Arbeidet paa vor danske Ordbog begyndte, og tre og tyve Aar siden første Deel kom ud. Intet Under, om man synes at kunne i Arbeidet mærke den Forandring, Sproget i et saalangt Mellemrum har lidt, og ligeledes hist og her, at flere Hænder har umiddelbart leveret hver sit Stykke til Pressen.

Athene. November 1816.

Syvende Brev.

Altsaa begynder man dog for tidligt, mener Du, paa at udarbeide en Ordbog i vort Sprog. Du bringer i Erindring, hvad derom engang blev talt, at hine Nationers Sprog vare længe før Ordbøger deri udarbeidedes bragte til Fasthed; men at vort, især hvad dets Retskrivning angaaer, er daglig Qvaklen underkastet endnu. — I begge Dele vil jeg vise, Du har Ret: men at Ordbogen alligevel bør udarbeides, mener jeg at kunne vise tillige.

Vist nok vare andre Nationers Sprog, før dette Arbeid deri begyndtes, uddyrkede og bragte til en Fasthed, saa betydelig, at Ordbogen ligesom blev til for at fastholde denne naaede Sprogets Cultur. Til Exempel vil jeg fremsætte det Engelske. Jeg vil tage et Stykke af Addison skrevet 1705; og et Stykke af Encyclopædia Brittanica skrevet 1805. Liigheden i Sproget mellem disse to Stykker, der ere et heelt Aarhundrede fra hinanden, og Uliigheden mellem to danske (som jeg ligeledes vil fremsætte) knapt et halvt Aarhundrede fra hinanden, kunde vist nok bringe paa de Tanker, at vort Sprog, til en Ordbog deri at udarbeide, er ikke nok endnu bleven dyrket. Addison skriver i sine Remarks on several parts of Italy in the Years 1701—1703.

It is certain that Satyr delights in such allusions and instances, as are extremely natural and familiar. When therefore we see any thing in an old Satyrist that looks forced and

pedantic, we ought to consider how it appeared in the time the Poet writ, and whether or no there might not be some particular circumstances to recommend it to the readers of his own age, which we are now deprived of. One of the finest ancient Statues of Rome is Meleager with a Spear in his hand, and the head of a wild boar on one Side of him. It is of parian marble and as yellow as iwory. One meets with many other Figures of Meleager in the ancient Basso Relievos, and on the ſides &c.

I Encyclopædia Brittannica udkommen Febr. 4, 1805 Vol. 1 læſes følgende:

Our author's next visit was paid to a ſnow-grotto, being one of those magazines where that article, so necessary in the hot climate of Sicily is preserved for use. In his way thither he visited the forest of pines, which is so much surroundeel by rocks and precipices, that it is scarce accessible; and vast number of the trees are dying of old age. Some of the neighbouring peasants, however, now and then attempt to carry them off. Our author saw one of them at this work. It was drawn by oxen, who were yoked to it by a chain connected with the beam by an iron cramp. But the extreme roughneſs of the road made the tree leap and bound in such a manner, that the poor

creatures were every moment in danger of having their legs broken .... &c.

Imellem disse to Stykker er et heelt Aarhundred, men hvor umærkelig er Forskiellen mellem begges baade Stiil og Retskrivning? Anderledes vil Du finde, det har sig mellem følgende Exempler af det danske Skriftsprog, der ere neppe et halvt Aarhundrede fra hinanden; og dem vil jeg sammenligne med et tro fac Simile (thi hvo vover at fremlægge et sligt Document af en levende Auctor?) af den nyeste Orthographie; og neppe vil Du til en saadan Ustadighed i nyere Sprogs Retsskrivning finde Mage.

Reynike Foss. Kbh. 1747. Side 16. „De be„svige sig selv som hos Herrer og Fyrster forhaabe „at bekomme mange Forleninger, naar deres Falsk„hed og Gierrighed aabenbares. Her læres og vi„dere, at Herrer og Fyrster tit og ofte blive for„førte udi mange Veie af Smigrere og Dienskalke. „Han advarer her og besynderlig for Løgnere, Be„dragere og Forklekkere, som med deres falske og „svigelige Omgængelse og Nykker mange beskæmme, „bagtale, beklekke og berygte. Som denne lystige „Ræv kom mange udi Skam og Skade og stor „Ulykke; og blev selv formedelst sin Løgn, Listighed „og Falskhed holden ved Magt og Ære: saa ere „og listige Dienskalke til Hove annammede, vel „lidte og underholdne."

I Kraft om de vilde Folk. Sorøe 1760. Side 243. „Man forestillede sig saaledes regierende

„Aander, ei allene i de store Naturens Dele, men „endog i dens mindste, allene at disse vare enten „virkende eller i nogen Slags Henseende besynder„lige. Skiønt Soel og Maane skulde synes fra „Begyndelsen af mest at have indtaget det menne„skelige Sind, findes dog en Mængde vilde Folk, „som giøre ulige mindre Væsen af disse prægtige „Skabninger, end af deres Huus- og Mark-Guder. „De himmelske Lys have til alle Tider giort en an„seelig Virkning paa Menneskets.“

Minerva 1795. Mai, af Rahbek. „Lad os „for alting ikke ved vort Exempel styrke den ulyk„salige Fordom, der kalder enhver Kundskab ufor„noden, saasnart den ei giver Levebrød. — Med „inderlig Fornøielse har Selskabet ved den nylig „holdne Examen erfaret den giorte Fremgang og „udviste Flid; og i den faste Overtydning, at vor „derover yttrede Glæde er for Eder den bedste Op„muntring at vedblive, har det overdraget mig at „bevidne Eder disse Følelser; ligesom og den beha„gelige Pligt er mig paalagt med de sædvanlige Be„lønninger og Opmuntringer at udmærke dem, der „i Særdeleshed have viist sig dets Opmærksomhed „værdig.“

I disse tre Exempler, af hvilke det sidste er omtrent et halvt Aarhundred yngre end det første, er Orthographien saa temmelig fast og stadig, at man kunde troe, den nu er i Skriftsproget saa bestemt, at intet fra dets Side hindrer, at Ordbogen jo kunde

nu som Rettesnoer bringes for Lyset. Men nu kommer vor allernyeste Retskrivning. Den kaster den hidtil brugelige, og vore gamle agtede Skribenteres Retskrivnings-Regler over Ende. Du og jeg vi maa nu lære, ikke Mundsproget (Himlen skee derfor Tak!) men Skriftsproget paa ny. Om noget Bedre, derom vil vi siden tale.

I følgende Exempel ere visse nye Skribenteres Retskrivning saa trolig fulgt, at hvert Ords Auctoritet kan paavises. Et Stykke af een Skribent har jeg, som sagt, ikke villet fremsætte.

„Stort Spektakel var nær opkommet ved den „Prosession. Jeg bivaaner ellers gjerne høitidelige „Optog, og gik derfor Gjenvei over Gangstierne; „og det varede ei længe før jeg stødte paa Folke„stimlen igjen. Stjernerne lyste for mig. Sol var „ei mer paa Himlen. Snart fandt jeg da det Hus, „som for de Rus, mange der have drukket, er alt „for bekjendt. Hvor blev jeg fikseret! Ti der ind„fandt sig kun ti, istedet for en hel Menighed: og „disse kom for at bese og bele de Bester, om „Mennesker saa maa kaldes, der gækkede denne Heks. „Dem alle var det ikke kjært at se et saa forkjert „Menneske, der lignede en Vanskabning: Men no„get godt var der dog derved. Ti, saavidt jeg „ved, fik de dog ved hende Begreb om Galenskab; „og meget kunde de endnu her have lært, hvis de „ikke kjede vare gangne bort, foragtende baade hen„de, og dem, hun omgikkedes. Maaske, sagde en

„af dem, komme vi igien til Paaske. De vilde „gjerne tage Stedets Locale i Diesyn, men Forret„ninger voksde dem over Hovedet.“

Ottende Brev.

Det forstaaer sig: Regler og Grundsatser gives der for en enhver Sag, der er Konst, eller er efterlignende Natur; og Regler gives der ogsaa for Retskrivning. Du ihukommer vel endnu, hvad vi derom for nogle Aar siden omhandlede og ligeledes ved Tryk bekiendtgiorde: og skiondt det af Orddommere den Gang ved Magtsprog afvistes os, vedhænge vi dog samme Grundsatser endnu; thi det var sagtens Misforstaaelse, som laae til Grund for Afviisningen; og Misforstaaelse, ligesom Misregning, gielder i Afregningen intet. Jeg anførte, men langt fra ikke forsvarede, vore ældre Fædres Retskrivning; og dog sagde Orddommeren, at jeg forsvarede gammel Slendrian. Men hverken forsvarede jeg gammel Slendrian, heller ikke fortiente vore Fædre den Haan, at de i Orthographie fulgte Slendrian: Maaskee, naar det skulde nu undersøges, hvis fulgte Principer ere de vigtigste, komme vi nye Pralere til at gaae bort med Skamme. Thi, for dog endnu at berøre denne Sag; da vore gamle Fædre, kommende hid fra den græske Colonie ved Tanais (og Spor af græsk Tungemaal findes hyppige i vort ældre Sprog), da enten kunde de skrive, som rimeligst er, eller de først lærte det her; Og da de, ligesom alle Nationer, der længe talede før de skreve, vilde nu ud-

trykke sig i Skrift, kan man da troe, de vilde skrive anderledes end de talede, eller skrive eet Sprog og tale et andet? Eller var det ikke snarere deres inderlige Attraa, i Skriftsprog at kunne udtrykke sig saa fuldeligt som muligt? Skriftsprogets Dyd var da følgeligt den samme som Musiksprogets. Hiint vil udtrykke Meninger i articulerede Lyd: dette Lidelser i Lidelsers Toner. Dette sidste var vist nok Forgænger, og Mønsteret tillige. Thi hvad Lyd og Mæle gav vel det elendige Menneske først fra sig uden Sorgens Lyd, og, til sin Tid, Glæde over Sorg, der var sluppen? — Men snart blev Mundsproget anderledes end Skriftsproget. Hiint blev vaklende, medens dette blev staaende. Ikke allene taledes efter Aars Forløb forskielligt paa samme Sted; men ogsaa paa dette Sted anderledes end paa andre: og denne Vakten var vist nok større, og Udtalen foranderligere for man skrev; men Skriftsprog kom nu, og giorde Menneskeheden en anden aldrig nok udgrundet og paaskionnet Velgierning. Det fastholdt Mundsproget: Efterkommerne talede ligesom Fædrene; og det giennem mangfoldige Slægter. Disse kunde nu forstaae, hvad hine havde sagt; og saae nu hvad de ikke mere kunde høre; eller: i det den flygtige Lyd blev holdt fast, kunde de ligesom høre med Øiet, eller Øiet leverede Kundskaben til Øret, og Hørelsen til Forstanden. En sikker Regel havde de ogsaa, hvorefter de kunde tolke hvad de saae, og kunde igien give Efterkommerne at see og tolke. Og

hvad vilde der blevet af Skrifter, der skulde, fordi de fortiente det, bevares for Slægter i mange kommende Led, naar det gamle Talesprog var giort uforstaaeligt og Skrifterne følgeligt ogsaa? Inden eet Aarhundred var et Skrift blevet ulæseligt: Kundskab om Naturens og Menneskets Bedrifter, paa det lidet nær som et tankefattigt Steenminde holdt fast, var forloret. Thi Sange, der vist nok ogsaa have tient som Minder for Efterslægten, hvor let forvandskes de dog ikke, hvor let kan de ikke ogsaa forglemmes, og hvor udvelige desaarsag til Minder for Efterslægten, naar de ikke til Skrift kan betroes? Men det herlige Skriftsprog, naar det holdes for vanhellig Qvaklen i Hævd, saa kan hvad der for meer end Aartusende begav sig, blive læst og forstaaet af den Slægt, der nu lever; og de Exempler, vi endnu have, kan meer end nok bevise, at denne usalige Qvaklen i Retskrivning, og overhoved al Qvaklen i et cultiveret Sprog er baade overflødig, og i en vis Henseende vil den befindes at være skadelig tillige. Vi læse Homer; vi læse Longin. Lad Affkrivere have ændret i disses Skrifters Text saameget de vil: I Longin findes samme Orthographie som i Homer; og det beviser, at Orthographien i Aarrækken mellem disse to Skribenter har kunnet, uden at trænge til Qvaklen, være eens; og var maaskee ogsaa eens: Mellem begge var dog ikke en mindre, end henved tolv Aarhundredes Periode. I Homer findes ἓξ, τοξος og αιψα. Samme Retskriv-

hing er i Longins Text beholdt. Til hvad Gavn var det vel om Udgiverne af disse Auctores havde ladet trykke ἑως, τουσος, og αιπυα? eller ἑτσετ' for ἕξετ'. Men det vilde vore danske Sprogforbedrere giort, om de ellers i græsk Orthographie vilde fulgt samme Regler, som de følge i dansk; og bør vel de almindelige orthographiske Regler være andre for hiint Sprog, end for dette?

(Fortsættes.)

Tolv Paragrapher om Jens Baggesen.

Ellevte Paragraph.

Om Baggesens gruelige indvortes Forvirring, hans tre og tyve storpralende Løfter, og andre lignende Materier.

1) Om hans naturlige Kald til Alvor.

De foregaaende Paragrapher have lært, at Baggesen ganske forgieves vil have den alvorlige Poesie anseet som sit egentlige Kald. Her kan endnu følgende bemærkes: Allerede den billige Forskrækkelse, som Giengangeren yttrer over, at den alvorlige Poesie endog skal sidde Baggesen i Kroppen, lærer tydeligen, at det Hele var Affectation. Giengangeren siger: (S. 10. 11.)

Der kommer han, mørk som en Sky fra Norden,
Alvorlig, fast vredladen (!), med et Blik,
Som om han vilde ryste Jorden,
Med noget af Kronions (!) Nik
I Mangel af Kronions Torden —
Med Armene paa Brystet overtværs —
Med dybe Furer i den sammentrukne Pande —
Med Mine, som om al Slags Spøg og Skiærts
I talet Prosa, skrevne Vers,
Og Livet selv, han færdig var at bande —
Han seer mig ikke — — han forskrækker mig!

Desuden vise følgende Yttringer til private Personer, at Baggesen oftere glemte den „Rolle", han offentligen havde paataget sig at „spille."

I Aaret 1807. (Poetiske Ep. S. 138)

Det blev mit mindre *) Kald, med lystelige Qvæder
Af mine Brødres Graad at lokke Smile frem.

I Aaret 1807. (Sammest. S. 143)

Var Du ei den, der gav mig atter **)
Hvad jeg fortydskt, forfranskt, forstemt,
I Livet næsten havde glemt:
Den gode, gamle, danske Latter?

I Aaret 1813. (Sammest. S. 364)

Tillad, at jeg paa denne Formiddag
Et Øieblik bringer Dem i den mig egne Smag,
Den muntre nemlig og den parenthetiske.

*) Modsat Kammerherre Sneedorfs større Kald.

**) Bruges her istedetfor igien; her er det naturligviis ingen Feil, men i Hugo og Roverborgen er det en stor Forseelse af Oehlenschläger.

Med Billighed kan man dog vel her forelægge Baggesen de Spørgsmaal, som han, i Fortalen til Digterv., selv lægger i Munden paa „de skiøntska„bende (!) og skiøntfattende (!) Væsener, det er hans „særegne, sødeste Løn, som Digter, at forstaaes af.“ — „Veed Baggesen, som Digter, hvad „han selv vil? Ligger Poesien ham paa „Hiertet, som Alvor? eller leger den „blot for Spøg i hans Hoved? Med eet „Ord: har han nogen virkelig poetisk Religion? „Eller er han, medens han giver sig Skin af „alle (poetiske Religioner?) i Grunden en hyk„kelsk Fritænker“?

2) Om hans gruelige indvortes Forvirring.

I det Foregaaende er denne Post mangfoldigen oplyst, i Anledning af Jeg-selvs Meninger, og vil i denne Paragraph endnu meget mere blive det. Her anføres to Beviser paa, hvilken Forvirring der er i denne Jeg-selvs Forestilling om sit kiære Selv. — I Kiøbenhavns Nyeste Skilderie (No. 81. 10 Oct. 1815. Til Frøken Olsen) siges:

Det er for mig med Digterlivet ude,
Og Sangens Muser har jeg sagt God Nat,
Om Gratier er ikke meer *) min Tale; o. s. v.

En lille Fortælling, Drømmen i Kronprindsessegaden, udgaves derfor, den 28 Oct. af „Salig Bag-

*) I Danfana (for 1816) træffes dog meget hyppigen slig Tale om Gratier, ja (S. 302 og S. 318) endog til selvsamme Person.

gesen"; men da en Ubekiendt (?) den 2. Nov., i den nordiske T. S. 335, skrev til Baggesen, i Anledning af hiint Digt i Skilderiet:

O! hvilken Klage fra min Digters Læbe!
Miskiend dog ei dit høie Kald!
Kan frøk Partiaand nogensinde dræbe
Dig Dans udødelige Skiald?

saa fik han flux nyt Liv igien, og allerede paa den næste Side, (336) læste man til den afdøde Geheimeraad B. Lisakewits:

Taus var min bratte Skræk, da nys igien i Live,
Med vækket Selskabslyst jeg ilede til Dig,
For Førstegrøden (?) af mit Lune Dig at give,
Og, varme Hierte, fandt dit kolde Liig.

Men, naar de Taarer har holdt op at rinde,
Hvori min Smertes qvalte Toner døe,
Skal Veemods vakte Skiald lydt reise Dig et Minde,
Din Danskhed værd, paa Nordens Yndes Ø.

Men endskiøndt mange andre Taarer allerede ere tundne fra Veemods vakte Skiald, nemlig i Danfana, og endskiøndt Baggesen selv har udmærket Ordet, lydt; saa er dog Mindet endnu ikke reist. Meget mere beskiæftigede, snart efter, en ny Metamorphosis vor Vægelsindede. Thi, efterat han, som vi have seet, den 10. Oct. sagde god Nat til Museme; den 28de, i samme Maaned, som indbildt Salig, udgav en Drøm, — ikke fra de Saliges Boli-

ger, men fra Kronprindsessegaden; den 2. Nov. paa ny igien kom i Live, men endnu samme Dag igien blev taus, da hans Smertes qvalte Toner døde: saa synger dog atter Veemods vakte Skiald d. 6. Mai 1816. (Danf. S. 369. Til Grevinde Bombelles.)

Du, som himmelsk foresang min Stemme,*)
Hvad mit Dan engang vil meer ei glemme, (??)
Charis-Tonen i min Harpes Klang —
Datter af min Ungdoms Erycine,
Digtrens yngste, sødeste Seline!
Du forlod mig — og nu døer min Sang!
Dog, i Døden selv, du Elskelige,
Skal dens Veemod Ida-salig stige,
Som dens Glæde paa din Fødselsdag!
Hør det, Kiærlighedens lyse Stierne!
Og I Nattergaler i det Fierne,
Slaaer igien mit Hiertes sidste Slag!

Men at denne Død, saavelsom det foregaaende God Nat, vare hans sædvanlige flaue og intetsigende Smigrerier, hvormed han vilde opvarte Grevinden og Frøkenen, er aabenbart, siden han efter dette sidste Hierteslag, dog udgav to Hefter af Danfana, og desuden Noget, som kaldes Per Vrovler, hvis Indhold ellers grandgiveligen lærer, at han nu virkeligen synger paa det sidste Vers.

Det er jo desuden tilstrækkeligen viist, at hans fornemste Forvandling, Spøgeriet i Giengangerbogen, var lutter Skiemt af den skielmske, evig unge

*) Mon vel de „skiøntskabende og skiøntfattende Væsner" forstaae dette Nonsens?

Sanger, og han kan derfor ikke fortryde paa, da hans Spøg forekommer lidt vel alvorlig, at man anvender paa ham det gamle, velbekiendte Ordsprog: Den, som eengang siger Usandt, troer man aldrig mere!

Med denne Gienganger forholder det sig overalt meget besynderligt; thi, ikke at tale om, at hans Meninger, og Maade at digte paa, slet ikke er forskiellig fra Jeg-selv's, hvormeget denne endog rynker Panden, saa er det paa den senere Tid umuligt for denne Jeg-selv at skille sig fra Giengangeren, der dog (efter Gieng. S. 11) skal være ganske „mod„sat" ham. Dette sees tydeligst af Lille Søndag Aften (S. 51. 52). Jens Immanuel Baggesen, Udgiver af dette Blad, erklærer, (S. 12) at „han „vil begynde at revse, hvor Giengangeren slap"; men nu nævnes Subjectet i en „Erklæring fra Gien„gangeren, til de den danske poetiske Litteraturs „Despotisme hadende Borgere", saaledes: Udgiveren af lille Søndag-Aften, han, vi, jeg, jeg: Giengangeren; og endelig kommer Hr. Vi frem igien, og „lover høitideligen, ved alle Muser „og alle Gratier, at føre en Krig *) (imod Digte-

*) S. 51. siges om denne Krig: „Som Foragter af „Konstens evige Regler, som Sprogets Tyran, og „Parnassets Despot, forkynder jeg ham (d: Oehlen„schläger) her, paa Litteraturens, Modersmaalets og „Smagens Vegne, ærlig (?) aabenbare Krig." — Jeg-selv's Hidsighed og Forvirring lader ham her begaae en meget slem Sottise; thi begge Pronomina „som" svare til jeg (Baggesen) istedet for til „ham!" (Oehlenschläger.)

„ren Oehlenschläger), paa en dem ene værdig, al-
„deles upersonlig Maade, med blotte, blanke,
„himmelske (?) Vaaben — vel ikke uden Klogt
„(o: vrange og opdigtede Fortolkninger) og ikke uden
„Kraft (o: Skieldsord og Uartigheder), men uden
„Gift og uden Galde.“ ! — !!!

Hvilken ganske uhyre Forvirring og fræk Selvmodsigelse! For Opdagelsen af denne Gaades hemmelige Kierne kan Baggesen trygt udsætte ligesaa mange hundrede Rigsbankdaler, som han lyster, helst naar han ikke har i Sinde at betale dem. — Hvad der siges i Giengangeren (S. 68) i Anledning af flere smigerfulde Riimbreve:

Jeg rev mig los fra Smigerslendrianen,
For værdigen at digte for mit Land,

er et tomt Løfte; thi flere poetiske Epistler og fornemmelig mange Danfanadigte indeholde de flaueste Smigrerier, der maaskee nogensinde ere sagte paa Prent. Endeligen er det ogsaa et Beviis paa Jeg-selvs indvortes Forvirring, naar han siger i de poetiske Epistler: (S. 304).

Saa, hvis man ta'r det strængt, man
virkeligen nødes,
Ved i min Existents at see sig om,
Til den besynderlige Dom:
Jens Baggesen endnu skal fødes.

Men det forstaaer sig, at med en Mand, som lader Menneskehedens Ene Fornødne udsælge for otte Rigsbankmark Navneværdi, bør man vel ikke tage det saa strengt; og Forfatteren vil derfor

ikke „formeligen erklære" dette for hvad det er: Nonsens.

3) Om hans Egoisme og Indbildskhed.

De fleste af Baggesens Værker ere i Grunden ikke andet end kiedsommelige Forvandlinger af det tomme Chamæleon: Jeg-selv; hvor man næsten kaster op, kommer dette frem under en ny Skikkelse, hvis Farver ovenikiøbet altid ere blakkede og yderst matte. Mangfoldige Gange har der ogsaa været Leilighed til at bevise denne Fremstikken af Jeg-selv, i de ti foregaaende Paragrapher. Her medtages endnu enkelte meget mærkelige Yttringer, som ikke kunde sættes i Forbindelse med Gangen i det Hele.

Intet viser maaskee bedre, hvilken absolut Nødvendighed det er for Baggesen, at opvarte med sin stinkende Selvroes, end et Vers i Danfana, for Februar, med Overskrift: Til Dannerkongen; thi endogsaa her — og kan der tænkes en mere upassende Leilighed? — taler han hele Veien om sig selv. Han giør sig nemlig til af, allerede „tidlig" at have døbt Hans Majestæt Kongen med Navnet: Fredegode; han klager misundelig over, at han „er „udelukt fra Sanger-Kredsen, der paa Borgen „selv tør slaae Harpen," (hvormed han paa en uanstændig Maade sigter til, at Digteren Oehlenschlåget engang har nydt den kongelige Naade, at forelæse sin Tragoedie: Correggio, ved Hoffet,) og trøster sig tilsidst, ifald Hans Majestæt „glemmer

„ham i hans Vraa, og ikke oplader sit Øre for hans „Sang, med — — at Han i Himlen hø„rer den" alligevel. Er dette ikke en mageløs Uartighed og Tilsidesættelse af Ærbødighed i et Digt til Dannerkongen paa hans Fødselsdag?

Paa latterlig Indbildskhed kan anføres, som træffende Beviis, et Vers af Danfana, for Marts, hvor Baggesen, ligefrem og uden Omsvøb, sammenligner sig med Solen. Han siger nemlig, (men det er Opdigtelse, som saameget andet), at „man spørger aarle og silde, hvorfor han spilder „sit Vid paa Makulaturens Pennepak", og giver nu til Giensvar, efterat have „takket" — sig selv nemlig — for denne Foresporgsel, følgende pompeuse Tirade: (See Danf. 1 B. S. 200.)

Hvi spilder paa det golde Field,
Og paa dit Sielaage, mens du sover,
Phoebus Apollo hist i Væld paa Væld
Det Straalefluds, der evig flyder over?
Fordi han rutte kan dermed! —

(o: Jeg, Jens Immanuel Baggesen, er ligesaa fuld af Vittigheder som Solen af Straaler; saa fuld, at om jeg levede evigen, vilde jeg dog altid flyde over af dem; hvor kunne I Daarer da sporge, hvorfor jeg spilder min Vittighed? Intet mindre! Jeg frugtbargior den danske Litteratur med mine Vittigheder, ligeviis som Solen med sine Straaler den aandte Jordklode!)

Hvi gaaer han hele Halvaar aldrig ned,
Hvor ingen Skabninger sig sole?
Hvi spilder han det skionne Farvespil

Paa lutter Jis om begge Pole? —
Fordi han vil!

(ɔ: Naar Solens blotte Villie er nok, er da ikke min, Jens Immanuel Baggesens Villie nok?)

Som Exempel paa Indbildskhed kan endvidere anføres, at han (Fort. til Digterv. S. XVII.) anseer sig selv for bedre end den gamle Milton, da denne i sin yngre Alder ikke havde skrevet to Digte, som Emma og Parthenais! At Baggesen derimod, nu i sin Alderdom, ikke endnu har skrevet et Digt, som kan staae ved Siden af det tabte Paradiis, hvori „en underfuld Gudkraft fuldeli„gen aabenbarede sig," bør ikke indvendes; thi et saadant vil nok snart komme. Baggesen er altfor omhyggelig for sin Digter-Ære, til at han skulde give sig blot ved en saa latterlig Sammenligning, som denne kunde synes at være, ifald han ikke med Tiden leverede et værdigt Sideskykke til denne Epopee! — Naar vi blot ere taalmodige, vil den „fuldendte Samling af hans Værker" sikkert skienke os ganske „underfulde" Sager!

Beviser paa egoistisk Indbildskhed ere fremdeles de mange Hæderstitler, som Baggesen selv har udtænkt til Ære for sin Person, som: Emmas Sanger, Selines Sanger, Parthenaidens Sanger *), den evig unge Sanger, Jo's Sanger **), Thoras Sanger, virk-

*) Lille S. Aften, S. 45.
**) Dans. S. 188.

som Medarbeider til Menneskehedens Forædling [1]), Sprogets Borger, Dannersprogets Ridder, Gratiernes Lille [2]), sprogphilosophisk Præst i Danfana [3]), Da jeg var Lilles evige Forfatter [4]), og flere mindre betydelige.

I Danfana for Februar, S. 184, findes et Vers, Gaadebordet [5]) kaldet, der af alle Gaadedigtene udentvivl er det mest pralende. Baggesens poetiske Vægelsindighed prises her som en ganske fortrinlig Egenskab, da han, i Kraft af den, som et Janusbillede, forestilles at befinde sig i Evigheden med Bibelens halvfierdsindstyve Fortolkere, (der nu ventelig skulle have fat paa Gaadens Fortolkning!) de romerske Gudinder og andre berømte Personer, og saaledes hans Aand, paa een Gang,

Op, ned, fremad, tilbage, kunde stige
Paa kryds og tværs i det Uendelige.

Og „fra alle Salens fire Hiørner omtordner Bi„faldskraldet: Løst er Gaaden"! — Det Praleri, som ligger i denne Drøm, er meget grovt og kun lidet skiult; thi hele Verset siger jo intet meer

[1]) L. S. Aften. S. 12.
[2]) Søndag No. 1.
[3]) Danfana. S. 7.
[4]) Danf. S. 121.
[5]) Bordet, som Folk i Evigheden sidde omkring, skal nemlig, efter Baggesens Forsikring, være i et Kors, og Læserne erindre vel, at Korset spillede en stor Rolle i Gaaden.

eller mindre, end at Gaaden, det evige Sindbillede, er et tro og ufeilbart Billede paa Evigheden selv, hvilket det blev forundt Jens Immanuel Baggesen at afmale! Hvilken bedaarende Egenkiærlighed maa der ikke til, for at et Menneske, der ei er reent affindig, skal kunne udtænke en saa absurd Selvroes?

4) Om hans Skamløshed.

At Baggesen har sat sig ud over al Skam, vil Ingen negte, der har læst de ti foregaaende Paragrapher. Det kunde derfor synes overflødigt at anføre flere Beviser herpaa; men Forfatteren troede dog, at Læseren endnu vilde optage de tvende følgende vel, da det ene i Latterlighed, det andet i Usselhed, søger sin Lige.

Det første er, at B. i Per Vrøvler, (S. 110) kalder det i den siette Paragraph omtalte Brev, Noureddin til Aladdin: „det beskedneste og „hierteligste Brev, nogen ældre Digter har „skrevet til en yngre"!! Risum teneatis amici?

Det andet er, at han med et Nidskrift har søgt at haane den, af Kongen hædrede, af Medborgere fortiente, og af sine Landsmænd agtede, Dannebrogsmand, Hans Christian Knudsen, fordi dennes, vist nok redelige og ufortrødne, Fædrelandskiærlighed hædredes paa en udmærket Maade ved hans Fordefærd. For ikke at synes at dømme overilet i denne Sag, vovede Forfatteren at henvende sig

til Hr. Etatsraad og Kammeradvocat J. M. Schønheyder, Ridder af Dannebrog og Dannebrogsmand, for at udbede sig hans Betænkning, og han viste Forf. den Velvillie, at meddele ham følgende til fornøden offentlig Bekiendtgiørelse:

„De har, Høistærede! forlangt min Betænkning om, hvorledes jeg, fra den juridiske Side, ansaae det af Justitsraad Baggesen, i Danfana for Mai-Maaned, dette Aar, S. 442, indførte Epigram, der lyder saaledes:"

Til Kiøbenhavn.

(Ved en Skuespiller-Liigbegiængelse.)

Stands, Axelstad i Sort, paa Gravens Rand,
Og tænk Dig om, før selv Du ligger:
Hvad er Dig, svar mig! Konge, Folk og Land,
Naar Du begraver, som Din største Mand,
Din første Gøgler og Din bedste Tigger?

„Efter min Overbeviisning er dette Epigram et ligesaa strafværdigt, som foragteligt Nidskrift. At det sigter til den afdøde Skuespiller og Dannebrogsmand, Hans Christian Knudsens Jordefærd, er — som Lovgivningen om denne Slags Skrifter, nemlig Forordningen af 27de Sept. 1799, i 13de § udtrykker sig — umiskiendeligt, og der kan følgeligen ikke heller være nogen Tvivl om, at Forfatteren, naar han herfor tiltaltes for Domstolene, maatte blive kiendt skyldig i denne Hensigt, med mindre han kunde bevise: at han paa den Tid, dette blev skrevet, havde været i en saadan Sindsforfatning, at

han ikke vidste, hvad han gjorde, — og hvorhos han dog, siden han ikke har tilbagekaldt Skriftet, endvidere maatte bevise: at han fremdeles var forbleven i en saadan Sindsforfatning."

„Om Handlingens Strafværdighed kan der ikke være noget Spørgsmaal. Imod en Skuespiller er Ordet, Giøgler, et Skieldsord, paa lige Maade som det er et Skieldsord, at kalde en Digter for en Riimsmed, eller en Videnskabsmand for en Markedskriger. I Almuesmandens Mund kunde et fligt Udtryk undskyldes; men for Justitsraad Baggesen, der selv paastaaer, at han forstaaer det danske Sprog, og som en Tid har været Medlem af Directionen for Skuespillene, gielder ingen Undskyldning. At kalde den en Tigger, der anvender sin Konst og sine Talenter til det hæderlige Brug, at indsamle velgiørende Bidrag til nødlidende Medborgere, er vist nok en skammelig Handling. Men nu: — at henkaste al denne Haan paa afdød Mands Grav, der hos alle sædelige Folk betragtes som en Helligdom, det er: at sætte Krandsen paa sin Udaad. Jeg undres over, at afg. Knudsens efterladte Familie ikke har sagsøgt Justitsraad Baggesen, som umuligen kunde have undgaaet en følelig Revselse. Hans Fortrydelse over, at Nationens første Mænd have hædret Knudsens Minde, kunde let opvække en slem Mistanke, at Borgerdyd og Borgersind vare ham fremmede Tanker."

„Ønsker De at lade dette mit Brev trykke i det Skrift, De agter at udgive, giver jeg dertil mit Samtykke." Kiøbenhavn den 16de Julii 1816.

Hilsen og Agtelse!

J. M. Schønheyder.

---

5) Baggesens tomme eller pralende Løfter om mange, tildeels betydelige, Værker, saavel i det poetiske og æsthetiske, som philosophiske og philologiske Fag. *)

1) Sylvan. Et Slags Roman. I Minerva for 1787 er meddeelt nogle Prøver, som kun love meget lidt. I Juliheftet „drister Forfat„teren sig til at love en Fortsættelse", endskiøndt han „har tabt Manuskriptet ud af Lommen"; men den kom aldrig. — 2) Hans Biographie, forfattet af ham selv, til Nyerups og Lahdes Samlinger af fortiente danske Mænds Biographier og Portraiter. — 3) Et „eget Værk", hvori vidtløftigen „skal omhandles den vigtige Materie", om „Legemets Mangel paa Siæl og Siælens Man„gel paa Legeme", der begge ligegodt udgiøre Dødens Væsen. (See Lab. 1 D. S. 93. 94. Digtv. S. 117.) — 4) En Oversættelse af Voluspa. (See L. Efterr. 1803. S. 383.) — 5) De

*) Nogle Nummere i denne Fortegnelse ere, med Vedkommendes Tilladelse, aftrykte efter en, i et offentligt Blad indrykket, Fortegnelse paa: Skrifter, som kunne ventes af Justitsraad Baggesen.

nordiske Forvandlinger, eller den nordiske Mythologie i et heelt sammenhængende Digt som Ovids Metamorphoses. (See Sammesteds.) — 6. a) De tvende følgende, dengang „allerede „færdige" Dele af Labyrinthen, som skulle udkomme, naar Baggesen „efter tre Aars Forløb" kom hiem efter hans Bortreise Aaret 1793. — 6. b) I Aaret 1807 udkom, „efter en lang Tilbageholden", omtrent tre Fierdedele af Labyrinthens første Deel, under Navn af Digtervandringer, og der lovedes da en „Fortsættelse af omtrent syv lig„nende Bind", men som dog aldrig siden ere komne for Dagen, endskiondt de længe have ligget færdige (cf. N. 12.) — 7) „Samtlige Værker „af Jens Baggesen, forhen trykte og hidtil „utrykte, samlede, sidste Gang rettede, og heel igien„nem med Anmærkninger forsynede, udgivne af ham „selv." Dette meget betydelige Værk lovedes i Slutningen af forrige Aarhundrede i en vidtløftig Subskriptions-Indbydelse, hvori ogsaa bebudedes, at Anmærkningerne blandt andet vilde blive kritiske, og, formedelst en Mængde af Varianter til de i Samlingen aftrykte Digte, indeholde Beviser paa „Frugt„barheden af det horatsiske: nonum prematur in „annum." Første Bind udkom i Aaret 1801, men uden en eneste af de belovede Anmærkninger! — 8) „De følgende Dele af „Eventyrer og komiske Fortællinger", som „umiddelbar skulde udkomme efter de tvende

„første, og sluttes med Forfatterens Liv og Levnet, „af hans Fætter, fortsat og fuldendt (?)". — 9) Odin, et episk Digt, i „tolv forfær„delige Sange" (P. Ep. S. 20). Efter Fortalen til Nye blandede Digte skulde „dette fædre„landske Digt, og Homers Oversættelse for Efter„tiden næsten udelukkende beskiæftige ham som „dansk Digter." Hvor virksom Digteren maa være, kan sees deraf, at han, uagtet den næsten udelukkende Beskiæftigelse, kan faae Tid til at lade saa mange, nu endog maanedlige, og saa vidtløftige Strids- og Døgnskrifter komme for Lyset! — Efter P. Ep. (S. 135), hvor han yttrer Frygt for, at „hans „skrevne Fryd, hans trykte Gammen, hans Ilias, „hans Odyssee, som Rygtet gaaer, gik op i „Flammen," maa jo denne Oversættelse allerede dengang have været færdig. Men ifald den virkeligen brændte, er det mærkeligt, at Baggesen ikke høit og lydt forkyndte dette Tab; og brændte den ikke, saa maa hiin Erklæring i Fortalen til N. bl. Digte være „Skiemt". Efter P. Ep. S. 113 ere virkeligen „endeel utrykte Manuskripter" fortærede af Luerne. — 10) Oceania, et stort Epos, om Cooks sidste Opdagelsesreise. (See Heideblumen, 1808, hvor Prøver ere leverede af fem Sange.) — 11) „Forsøg til en Philosophie „af det israelitiske Folks Historie, med „en Betragtning om Jødernes ved Re„gieringen foranstaltede Indlemmelse i

„det borgerlige Samfund i Danmark.“ Dette vigtige Værk, som i en Piece, betitlet: „Om „Jøderne, en Anmeldelse af J. J. Baggesen“, lovedes at skulle udkomme i Aaret 1813, skulde, ifølge samme Pieces S. 37 og flere: 1) „give Pu„blicum et tilstrækkeligt Begreb om Sagen, „der handles om“ (thi det er ellers imod Forfatterens Vane); 2) „udbrede nyt Lys over Sagen og„saa for Fremmede“; 3) „give en Fremstilling af „Regieringens Foranstaltninger angaaende Jøderne, „i de to sidste Decennier; og 4) af disses borger„lige (!) Fremskridt“, samt 5) „bevise, at mange „oplyste Jøder, i Cultur, staae ved Siden af andre „oplyste Statsborgere.“ (Altsaa: at oplyste Jøder ere ligesaa oplyste som andre oplyste Mennesker!) — Alt dette er „Resultatet af Forfatterens Grandsken, „Erfaring og Kundskaber om Jøderne,“ og vil han (efter S. 33) behandle denne Materie philosophisk og ikke polemisk, thi: „han hader Intet „mere end Deeltagen*) i overfarende „Døgnfeider“; det koster ham meget „at for„jage sin Muses jomfruelige Betænkninger“, (en slem Trykfeil for Betænkeligheder) naar han engang vil indlade sig i slige Feider, og hans „Aand, „vant til Anskuelser af det Virkelige „i store, jordborgerlige Masser,“ vil helst udtømme Materien, ved „philosophisk og æsthe-

*) Men dog har han intet imod, selv at begynde tre forskjellige paa engang!

„tisk Behandling", og med „Idealisering i Frem-
„stillingen." (!) — 12) „Alle hans Udarbei-
„delser i det Fag, han egentligen har
„studeret: Philosophien", hvilke han, li-
gesom de andre „prosaiske utrykte Skrifter, der,
„i det mindste i Omfang, ere langt betydeligere end
„de hidtil trykte, (prosaiske eller poetiske?) næsten
„alle, deels af philosophiske, deels af politiske Grun-
„de, især har underkastet det horatiske: nonum
„prematur in annum"! — I Aaret 1813 „lod
„det til, som om Skiebnen endeligen tilsmilede Bag-
„gesen et Haab om for bestandig blivende
„Ophold i

„— den affides Have,
Som Fredrik vogter, Fredens Engel liig" —

og han lovede derfor, at „ifald dette Smiil ikke skuffede
„ham, skulde, foruden det anmeldte philosophiske Værk
„om Jøderne, endnu i samme Aar, fra Hr. Sei-
„delins Presse udkomme følgende fire, ganske nye,
„til Trykken deels aldeles færdige, deels paa lidt
„(!) nær fuldendte Bind:"*) 13) Asamaal,
eller philosophiske Forelæsninger over det danske
Sprog, fremstilt i dets oprindelige Beslægtning med
Samskrit, og i dets Forhold til Europas gamle
og nye Tungemaal, som det beviisligen ældste af alle
endnu levende. 14) Indenlandsreiser i
Tankeverdenen; en Samling af smaa phi-
losophiske Afhandlinger. 15) Fortsættelse

*) Baggesen om Jøderne, i Efterskriften.

af da jeg var lille, eller nye Samling af Riimbreve. (Maaskee er denne Samling den samme, som, under Navn af poetiske Epistler, Aaret efter udkom, ikke paa Hr. Seidelins Forlag, (der aldeles intet vidste om nogen af disse fire Entrepriser, førend han her, til sin store Forundring, læste det,) men paa Jens „Immanuel" Baggesens eget Forlag. 16) Syndefaldet, et fortællende Digt i ti Sange. — 17) Danske Sømandssange. En Prøve udgaves i Aaret 1808, og i lille Søndag-Aften, No. 1, er den sidste aftrykt. — 18) Eva, et Digt i ni Sange. Dette er lovet i Danfana for i Aar, men er formodentligen det samme, som, under No. 16, er nævnt ovenfor under Titel: Syndefaldet, og som i 1813 skulde udkommet i ti Sange. Formedelst Indsvinding ved at henligge i 3 Aar, eller maaskee formedelst „Frugtbarheden af det „horatiske, nonum prematur in annum," er det nu blevet een Sang mindre! — 19) Ny Text for Weises Musik til Ludlams Hule. Til dette Forehavende, siger den frugtbare Digter, er han bragt, af Indignation over den, efter hans Paastand, under al Kritik værende, men dog af ham kritiserede, usle Text, hvilken en Digter, der rigtig nok aldrig med Ord har lovet saa meget som Baggesen, men dog ellers i Gierningen viist adskilligt mere, har forfattet for hiin „fortryllende Musik", der, som Baggesen siger, er et af de „mesterligste

„Original Forsøg *) i Tonekonsten." Nogen Fortieneste synes dog Oehlenschlägers gamle Text at have, siden den har kunnet give Componisten Anledning til dette mesterlige Forsøg og denne fortryllende Musik; men det forstaaer sig, at Forfatteren til Holger Danske og Erik Eiegod kan gjøre det meget bedre! — 20) Et Minde over den afdøde Geheimeraad Basilius Lisakewitz, værdigt dennes Danskhed(?). (See N. Tilsk. No. 42). Da dette Minde ikke endnu er reist ham, maa man, i Følge Løftets Ord (s. ovenfor S. 461) antage, at Baggesens Taarer endnu ikke have holdt op at rinde. Imidlertid har denne evig grædende Baggesen efter den Tid været lattermild nok. — 21) Den endelige Forklaring af Gaaden, det evige Sindbillede, en Afhandling om Navnet Danfana, og andre philosophiske og æsthetiske Afhandlinger i Maanedskriftet Danfana. — 22) Ikke mindre end sex forskiellige Betragtninger over Syngespillet Ludlams Hule. (See Hr. P. Wegner's Skrift om Syngesp. Ludlams Hule S. 131.) — 23) Den „anden Forklaring" af den svinske Allegorie Pindsvinet (L. S. Aften S. 52). — Maaskee er den endnu ikke revideret af de tre Søndagsgratier.

*) Et „mesterligt Forsøg" er Nonsens, og et „Originalforsøg" et meget utydeligt Ord. Man kunde ellers danne et lignende Ord: Copieforsøg (nemlig efter Klopstock og Wieland) hvilket meget træffende kunde passe paa Baggesens Poesier.

Skulde nogen under Læsningen heraf tænke mere paa det horatsiske: „Hvad tænker denne „Storpraler at bringe frem, som var „værd at lukke Munden saa høit op „for?" end paa Baggesens Valgsprog; saa bedes en saadan dog hellere at tænke paa de mange philosophiske og politiske, ja maaskee endog moralske, æsthetiske og kritiske Grunde, vor Autor kan have til at „underkaste" saamange „deels aldeles færdige, „deels paa lidt nær fuldendte Bind", et dobbelt eller tredobbelt nonum prematur in annum, ja, maaskee endog et centesimum premantur in annum!

6) Baggesens forvirrede og modsigende Domme om andre Digtere.

Om Shakspeare.

Efter Lab. 2 D. S. 255. hører „Shakspeares „Skuespil til den virkeligste (?) Poesie, fordi de ere „Hovedet og Hiertet uden Metrum og Riim „henrivende og fortryllende Værker"!!! — Efter (Lab. 1 D. S. 155) er Shakspeare „guddommelig, „hans majestætiske Genius Digternes Konge, Phantasiens Fyrste", og Tragoedien Kong Lear „Skue„spilkonstens (?) Mesterstykke." Men efter Dansana (S. 360) er han dog kun en „gothisk Æschy„los", og Æschylos nævner B. ingensteds ved Siden af Sophokles, Schiller og Ewald. Desuden sættes i nordiske Tilskuer S. 28, baade Æschylos og Shakspeare blandt „Konstens Fædre", der kaldes „op-

„findende Genier, som blot spille i raa Tids-
„aldere og Sprogets Barndom", i Modsætning til
„fuldendende Genier", paa hvilke Sophokles
anføres som Exempel. Altsaa staaer Digternes Konge
under de fuldendende Genier; og dog tales der
(Danf. S. 207) om denne Konges „fuldendte
„Mesterstykker"! Ja i Nord. Tilsk. (S. 45) kal-
des Shakspeare atter „den største tragiske Dig-
„ter", og maa saaledes sættes over alle fulden-
dende Genier.

I Poet. Epist. (S. 22) siges derimod for at fornærme Oehlenschläger, for hvem overhovedet hele denne Nedsættelse af Shakspeare, som et raat Genie, er foretaget:

Jeg veed, at i det dygtig Høie:
Som nye Ridder-Epopeer
Tragoedier, og saadant meer,
En Digter have maa Shak-Peer, (?)
Shak-Paul (?) og gamle Shak-Homer (?)
Ja selv Shak-Fanden (??) i Maneer
Og Maade, meer end Gud for Øie.

(Det er saaledes aldeles ligegyldigt for Baggesen, i den senere Tid, hvad han siger, naar blot det øieblikkelige Udsagn tilfredsstiller hans intet mindre end øieblikkelige Lidenskab!)

I Danfana (S. 360) siger han: „Shakspeares
„Uhyrer og Spøgelser svare fra Begyndelsen til
„Enden endnu punktligere til deres Eiendom-
„melighed, (?) end hans historiske Personer." Men fem Sider efter, (365) fortælles, at „man veed" (?)

nok, at Shakspeares „Dramer for en stor Deel blot „ere skizzerede, siden de ikke saameget ere be„regnede paa en Læseverden, som paa Skueplads„auditoriet." Det maa, i Sandhed! være besynderlige Skizzer, hvoraf den ene er endnu punktligere end den anden!

Om Göthe.

Det er allerede tilforn omtalt, at B. ansaae Göthe som den eneste, der stræbte til den nye Poesies Olymp-Lidskjalf, men at han alligevel meente, at Elektron og Magnas skulde begeistre de nye Digtere, følgelig ogsaa Göthe. Ligeledes er det omtalt, at han (Ny Fort. til Digterv. S. XXXVII) anseer Göthe for sit „Ideal i egentlig poetisk Kraft." — I de komiske Fortællinger (2 D. S. 149) siges i Poesiens Oprindelse:

Og Göthe! dig, som den beruste Aand
Til Skionheds Helligdom paa Roser leder,
I Gratiernes Dands ved Amors Hgand. *)

*) Men mon Læseren nu vil troe Forfatteren, naar han fortæller, at disse samme tre Linier, der naturligviis skulle udsige det Allercharakteristiske, Baggesen veed at nævne om Göthe, ogsaa findes i Ungdomsarbeidernes 1 Deel, hvor denne Fortælling er aftrykt, blot med den Forandring, at Wielands Navn staaer der istedetfor Göthes — og dog er det den rene Sandhed! Det er dog den kaadeste Foragt for Göthe, som for al Poesie, saaledes ligefrem at indsætte hans Navn i den, endog for sig betragtet, skiære og elendige Ramme, B. dengang snedkrede for Wieland! Hvad kan man ikke tiltroe den, der skalter og valter saa ryggesløst med Ordenes Betydning! Og hvilket Ord udtrykker den

Men i Danfana (S. 183) fætter B. dette fit Ideal af poetisk Kraft under Klopstock, og det saa langt under ham, som han fætter Oehlenschläger, hvem Göthe her sammenlignes med, under Ewald, hvilket Enhver veed, hvor dybt det er. — Han taler dernæst i Danf. (S. 361) om Göthes Nathue, og i Dannora (S. 34) om Gözvonberlichingerie, som en Blanding af Sokken og Kothurnen, der „seer ud som nedtraadte Tøfler og bagflækkede „høie Hæle." Han taler (Lille Sønd. Aften Side 51) om „Göthes halvironiske (?) Romantik", hvilket vel maa være det samme som Gözvonberlichingeriet, der, „tilligemed Tiecks halvaffindige Ro„mantik, berusede Oehlenschläger saaledes, at han „nedsaae medlidende — (en grov Usandhed!) — paa „Schillers og Ewalds klassiske Gothik." *) Ja, han siger endog om dette fit Ideal, og om den af ham benævnede Digternes Konge: (Nord. Tilsk. S. 52.) „Med lidt vel blind Hylden af Shakspeares „og Göthes ofte barbariske Sammenstillinger og „Kraftyttringer forbinder Oehlenschläger en endnu „blindere Foragt for de Gamles (ligeledes en Op„digtelse!) og de franske Mønsteres større Simpel„hed, strengere Konst og omhyggeligere Fuldendelse." Mon Baggesen da ikke kiender O.'s Digt: til mine

Norden og Kraftløshed, der maa herske i hans Hierne, som efter en saa vilkaarlig Ombytning vover at tale om sin poetiske Religion!?

*) Mon denne Gothik er den samme, som findes hos den gothiske Æschylos?

Mestere, hvor Sophokles nævnes blandt disse? *)

Om Tieck.

Denne genialske Digter, af hvem vi have flere Værker, der, hver for sig, ere mere værd end alle de Bogstaver, Baggesen nogensinde har ladet trykke, (f. Ex. Volksmährchen, Sternbald, Romantische Dichtungen o. s. v.) vover Baggesen at omtale med en Foragt, der i alle Smagfuldes Øine kun gior ham selv desto foragteligere. Vel siger han i Fortalen til Digterv. (S. XXXVI), at han „erkiender Tiecks Genialitet, hans store Kraft og tildeels rigtige Følelse af, hvad der er det Væsentlige i Poesien", men „finder ham dog paa en „Konstens Afvei, hvorfra han maa vende tilbage, hvis han nogensinde vil erholde Plads imellem klassiske Digtere." — Han giver ham fremdeles i Riimbrevene flere Skoser, der ere altfor flaue til at kunne anføres, men sætter ham dog (venteligen af en Slags Forglemmelse) ved Siden af Göthe, i det han siger: (see Riimbrevene S. 267)

Er den Følelse, som stiger
Høit med Tiecks og Göthes **) Lyst,

*) Tingen er den, at Digteren Oehlenschläger er for klog til ikke at indsee, at de nulevende Digtere skulle intet mindre end efterligne de Gamles Former, som i Almindelighed upassende for den nærværende Tid. Og det kalder Baggesen at foragte deres Simpelhed og Fuldendelse!

**) Eller ansaae Baggesen maaskee endnu dengang, Aar 1804, Göthe for en „Fusker" eller en „Lirendreier"? Man kan tiltroe ham enhver Absurditet!

I mit fordumssvangre (fordomssvangre?) Bryst Ægte klassisk?

I L. Søndag Aften (S. 51) kaldes derimod Tiecks Romantik halv affindig, endskiondt der siges i Giengangeren (S. 109), at han har „det „allervigtigste for Poesie: Genie"; ja i Danfana (S. 361) kaldes han endog ligefrem en Fusker, og (S. 365) en „Lirendreier, som udtrykkeligen „lægger det an paa virkelig Barbarisering i Poesien."

Tieck er altsaa i Følge B., en Fusker, som har Genie, en Lirendreier, som har Genialitet og stor Kraft, og en halv affindig Romantiker, med rigtig Følelse for det Væsentlige i Poesien! Her kan man vel ikke andet end tænke paa den af Baggesen opstillede „første Betingelse for al fattelig Tilværelse: at det ene umuligen kan være det andet;" *) og ligesaa latterlig som denne er fremsat, ligesaa enfoldig er Baggesen, naar han saaledes vil bedømme og charakterisere Tieck.

Om Voltaire.

Det er allerede omtalt (Athene, 7de Bd. S. 98.) at Baggesen forgudede, i Aaret 1785, Voltaire saa affindigen, at han endog satte ham over Homer. At han siden forbedrede sin Mening, kan naturligviis ikke lægges ham til Last, men at han indsatte siden efter, Aar 1791, Shakspeare, Klopstock og Wieland (Göthe) i de samme Ord, som stode der med Voltaires Navn, viser atter hans,

*) Rec. over Ludlams Hule i Danfana.

nyligen omtalte, poetiske Immoralitet i sin hele Slethed. — Da han i 1807 vilde skifte Partie, og derfor var fuld af endeel gode Tanker, han forgieves søgte at tilegne sig, saa er det ikke at undres over, at man i et Brev, fra dette Aar, (P. Ep. S. 76) træffer et Sted, hvor han er Voltaire meget ugunstig; men han overdriver sin Daddel, som sin Roes, og kalder ham her en „keiserkronet Rimer." Med de gamle Tanker kom den gamle Agtelse tilbage, og i Nord. Tilsk. (S. 52) mener han at finde i Voltaires Tragoedier: „Resultatet af Philosophiens Udbredelse, „Menneskehedens Oplysning og Videnskabernes og Konsternes harmoniske „Dyrkelse." Men naar Shakspeare, Forfatteren til endeel skizzerede Dramer og barbariske Kraftyttringer, kaldes Digternes Konge, saa synes, i Følge ovenanførte, endogsaa Hædersnavnet: Den poetiske Vor Herre, at være vel ringe for Voltaire! Slige Absurditeter kan udledes næsten af alle B.s Domme.

Om Oehlenschläger.

Foruden Baggesens naturlige Vægelsindighed bidrog især hans Misundelse og Forfatternid til at forvirre hans Domme om denne Digter. Det er aldeles ubegribeligt, hvorledes en saadan Sammendyngen af Modsigelser kunde fremsættes af et Menneske, der ikke er fra Forstanden: med mindre man antager, at en lav Lidenskab saaledes behersker hans Sandser og Tænkeevne, at han handler og skriver i

en ophidset, halv bevidstlos Ruus. Da her kun tages Hensyn til hans Modsigelser, saa forbigaaes alle blot slette og enfoldige Domme, som at Correggio er et borgerligt, (?) rørende, romantisk Skuespil, og ingen Tragoedie kan være, siden Helten ikke er „heroisk." (!) — Ligesom om ikke enhver Charakteer, der har et særegent Ideal at stræbe efter, kan være Hovedperson i en Tragoedie, eller en Konstner af første Rang ikke skulde kunne sættes ved Siden af de første Helte, i poetisk Interesse og „historisk Betydning," hvilke Baggesen negter Correggio, sigende, at han kun er en „fattig Borger", der kæmper „med en „blot huuslig Elendighed."

I Riimbrevet Noureddin til Aladdin kalder Baggesen D. Danmarks Melpomenes første Digter. Men i Dannora (S. 124) erklæres „D.s Rang den høieste næst Ewalds." — I Søndagen (S. 1) erklære de tre falske Gratier, „at „Hakons Digter arvede Norge (?) af det Tvilling„spiir, Skioldungen Ewald bar." Men efter Dannora (S. 34) er Hakon Jarl „den danske Scenes „skiønneste Prydelse", og altsaa bedre end alle Ewalds Stykker. — I Nord. Tilsk. (S. 29) siges derimod, at „D. forholder sig til Ewald, omtrent „som Euripides til Sophokles"; thi „ganske kan han „ikke maale sig med Euripides's Talent, endskiøndt „hans eget poetiske Talent er uhyre." Og i samme Blad (S. 26) erklæres atter Axel og Valborg

for „det bedste af vor, desværre altfor tidlig, „altfor blindt, og altfor barnagtigen forgudede Dig„ter.“

(Og fra hvem kom, ene og allene, denne tidlige, blinde, barnagtige Forgudelse, uden netop fra Jens Baggesen selv? Ingen har endnu, i Danmark, roest Oehlenschläger saaledes, som han netop har giort det; og man kan endog paastaae, at paa Prent er denne Digters Værdi, i flere Aar efterat han var fremtraadt, ikke saa retfærdigen bleven erkiendt, som den, først senere hen (1812) blev det i Dahlmanns Betragtninger. Enthusiasmen, som dog vel maatte ligge til Grund for Forgudelsen, som for enhver levende Høiagtelse, var ikke større, end at, endnu den Dag i Dag, Oehlenschlägers poetiske Skrifter, hvori findes Aladdin, Vaulundur og flere af hans lyriske Mesterstykker, ei allene ikke ere særskilt roste offentligen, men ikke engang recenserede eller anmeldte! Derimod ere de allerede i Aarene 1809 og 10 recenserede baade paa tydsk og paa svensk.)

I N. T. (S. 30) forsikkres, at „D.s Talent „kulminerede i Axel og Valborg;“ men Recensionen over Ludlams Hule begynder saaledes: „Hakons af os selv, som begyndende tragisk Digter, „desværre (!) lidt for tidlig og lidt for høit udbasu„nede Forfatter har, i Følge den Plads og Ind„flydelse, han i Parnassets Anarchie vidste at for„skaffe sig, og i Kraft af et vist Monopolium paa „Genie, som Litteraturens (?) unge Terrorister ind-

„rømte ham, saa at sige, faaet Hævd paa at trodse „Smagen og den sunde Sands med alle mulige og „umulige (!) Arter af Poesie og Prosa i alle optænke„lige Blandinger, indtil han endeligen er bleven „staaende ved een, der ikke blot ophæver al Konst, „men al Natur i Spøg, som i Alvor." Altsaa maa Axel og Valborg staae langt under Hakon Jarl, endskiøndt deres fælles Forfatters Talent kulminerede i hiint Stykke!

I L. S. Aften (S. 52) erklærer Baggesen fremdeles, at han hierteligen elsker og tildeels beundrer Vaulunder, Thors Reise til Jothunheim, Baldur, Hakon og Axel og Valborg; men i Gaaden (S. 15) kalder han Baldur „lidt vel „rede med Gudens Null", og Thors Reise, i Poet. Epist. (S. 9) „en konstig Dyst med lutter „Dunst"; hvilke Udtryk, med al Uforstaaelighed, dog indeholde en Ringeagtelse af de selvsamme Digterværker, som B. elsker og beundrer! Og (S. 23) i P. Ep. gior han Nar af Hakon Jarl, ved at travestere Hakons Ord til en Satire paa Oehlenschläger. — I den Nord. Tilsk. (S. 37) nævnes Baldur hiin gode, Hakon Jarl og Axel og Valborg som „en national-tragisk Trias", (altsaa er den ikke tragisk i andre Nationers Øine?); men i Dansana (S. 360) erklæres, at „D., blot for at naae „Foden af Shakspeare, maatte have oversteget „sin Hakon Jarl ligesaa høit, som han er siunken dybt under den"; og desuagtet siges atter i Nord. Tilsk. (S. 31), at „Axel og Valborg fortie-

„ner Plads imellem de *første* tragiske Digteres „*Mesterstykker* af anden Rang, og (tilføies „der) *hvor faa ere de af første!*" — Og dette tragiske *Mesterstykke* kan ikke engang sættes ved Foden af S.'s Skizzer!!

Ligesaameget som B. blotter sin svage Tænkemaade, og sin forvirrede Forstand, ved alle disse taabelige Modsigelser, ligesaa latterlig gior han sig ved at forsikkre (Dannora S. 201): „Sikkerlig kan „ingen ældre Søster *oprigtigere* elske den yngre, „vi tørde sige, selv ingen Moder sin Datter, end „Baggesens Muse den Oehlenschlägerske." — Uartigt og ligesaa latterligt er dette Spørgsmaal: (til Herr Thiele. Danfana S. 65.)

Du vil dog ei, skyeleiret i det Høie,
Hvortil du *lærte* krøle paa *hans* Ryg,
Udtræde ham det blinde Faderøie,
Fordi du er saa frisk, og han saa syg —
*Liig**) Kiæmpen, der med Frederiksbergske Miner
Nedtraadte (??) det korsoerske Slots Ruiner?

Men en uforskammet Opdigtelse er det, naar B. (Danf. S. 360) vover at sige: „Oehlenschläger var „neppe i Begreb med at naae *Ewald*, *før han* „*erklærede ham for sin blot bebudende* „*Forgænger.*" Thi, hvorvel Digteren Oehlenschläger selv ikke kan andet end indsee, at Ewald, som Tragiker, ingenlunde taaler at sammenlignes

*) Altsaa: ifald B. ikke havde havt *Emma*, *Elegierne*, og andre „fuldendte Mesterstykker" til sit Mønster, saa havde han ikke formaaet at skrive Aladdin, Correggio, Valravnen eller andre herlige Digte!

med ham, saa har han dog altfor megen barnlig Taknemmelighed for det, som Ewald lærte ham, til at han nogensinde skulde have giort en saa pralende og hensigtsløs Erklæring. Man erindre sig blot hvad D. synger i Digtet: Mine Mestere, hvor Ewald har den første Plads: (Digtninger. 1 D. S. 187)

Den unge Phantasie blev først udklækket
Af mangt enfoldigt, eventyrligt Skrift,
Dog kiendte den ei Kæmpen, hielmbedækket;
Du viste mig først Heltenes Bedrift.
Da fandt jeg Drosabogen vingestækket;
Mig smilte Maanen giennem Skyens Rift,
Og skien paa Biergets Snee i Storm og Vinde
Mig vinkte hoi den danske Sanggudinde.

Og denne Aand findes i alle Digtene til Ewalds Minde.

Baggesens Udsagn om D.s Genie ere ligesaa modsigende, som de om hans Værker og Rang som Digter. Efter en lang Undersøgelse, hvorom mere siden, erklæres i N. Tilsk. (S. 29), at D. intet Genie har, men derimod „et uhyre poetisk Talent"; og dog siges, i samme Kritik: (S. 37) „Hvorom „Alting er, (o: om man antager de foregaaende „Raisonnements eller ikke) vor dramatiske Digters „umiskiendelige (!) Genialitet har frem„bragt en national-tragisk Trias." — Efter S. 38, er derimod B. „hindret i at tilkiende D. ægte dra„matisk Genie", og der paastaaes, (S. 37) at „i „tre Sørgespil har D.s poetiske Talent været nær „ved at yttre sig som tragisk Genie;" men S.

42, erklæres alligevel, at „hans Talent, i Axel og „Valborg yttrer sig som sandt Genie"! — Mærkeligt nok er denne Opdagelse, at D. kun har Talent, først giort, da Baggesen giennemstuderede hans „bedste" Stykke, (A. og V.), og altsaa efterat Recensionerne over Hakon, Hugo, Correggio og Røverborgen vare affattede; man finder derfor ogsaa, at D. i disse uden Indskrænkning tillægges Genie! See f. Ex. Dan. (S. 124) „den genialske Forfatter," (S. 128) „Forfatterens Genie", o. s. v. I Recensionen over Ludlams Hule, den seneste af de kritiske Satirer, tales igien (S. 245) om „D.s poe„tiske Genie!" — Kan der tænkes en grueligere Aandsforvirring!

Om Ingemann.

Efter Danfana (S. 183) er han „Schiller paa „vor Scene" og efter Danfana *), S. 244, har han endog „seiret" over Oehlenschläger!!! — Efter Danf. S. 284, er Reinald et „sandt Trylledigt, „hvori Kritiken (og det endda Baggesens strenge „Kritik!) næsten intet har at paaanke uden Tre„foldigheden og Titelen," og som „gior (o: kan „giøre) enhver litterarisk Periode virkelig Ære."

Men da man ogsaa anførte disse urimelige Domme som Beviser paa Baggesens usle Kritik, saa

*) Baggesen siger altsaa usandt, som saa ofte, naar han i Per Vrøvler angiver (S. 109) Verset i Danfana, S. 183, for „sin eneste Udeladelse," angaaende Forholdet imellem Oehlenschläger og Ingemann.

gav han i Per Vrøvler følgende latterlige og modsigende Forklaring: (P. V. S. 109. 10.)

Epigrammet i Dans. S. 183. betyder, „at „før det Mirakel skeer, at Oehlenschläger kommer „efter, han er død bort fra den tragiske Muse, vil „den Mulighed (men Seieren forudsætter jo „den virkeligste Virkelighed!) indtræffe, at hun „gifter sig med Ingemann. At den sidste maa „hedde Schiller paa vor Scene er nødvendigt, naar „den første kaldes Göthe; — men denne Nødven„dighed og dette „naar" ere allene afhængige af „Baggesen selv, da det just er ham, som har kaldet „Oehlenschläger Göthe, — selv i det Tilfælde, at „Ingemann staaer mange Favne dybere under „hans Mønster end D. under sit." — Epithetet: „hvid som Snee," der i det omtalte Epigram tillagdes Ingemann, forklares som et „slemt" (!?) Udtryk for det „Poetisk-Kolde." — Ingemann kaldes endeligen en „Skygge", som det er „mat„tende og unyttigt" at fegte imod, hvorfor B. „kun denne eneste Gang har givet ham et lille „satirisk Snert." Men det synes dog at være et temmeligt grovt satirisk Snert, naar man erklærer en Digter for en Skygge, og anseer det for et stort Mirakel, ifald han skrev en Tragoedie, der duede noget, naar han allerede har skrevet sex!

7) Nogle af Baggesens Yttringer om æsthetiske Gienstande.

At ville samle alle Baggesens slette og absurde

Betragtninger over æsthetiske Gienstande lønnede sandelig ikke Umagen; det er nok at sammenstille flere af de vigtigste, for at vise hans fuldkomne Mangel paa philosophisk Talent, og æsthetisk Sands. I den femte Paragraph ere allerede et Par meget eensidige og latterlige Betragtninger over Poesien citerede, og man kunde gierne af Labyrinthen samle en heel Snees: men da Baggesen, med nogen Skiel, kan indvende, at disse, forsaavidt de ikke ere atter aftrykte i Digtervandringerne, muligen kunne blive forkastede i en ny Udgave, eller rettede ved Anmærkninger; saa skal her ikke fremstilles andre Meninger end de, som findes i hans Skrifter efter den poetiske Omvendelse. Kun derpaa maa man endnu giøre Læseren opmærksom, at der vel ogsaa findes flere sande Bemærkninger i Baggesens Kritiker, men de ere alle enten laante af andre, eller ogsaa vel bekiendte for Enhver; thi han har ikke yttret en eneste original Tanke, af nogen Værdi, over Konst og Poesie, saalænge han har skrevet! Han er desuden, hvormeget han end raaber paa noie Kundskab til Alting „paa hiin Side „Elben", flere Aar tilbage i Tiden, og anseer for store Opdagelser i Philosophie og Æsthetik, hvad Enhver, der beskiæftiger sig med disse, allerede for længe siden har optaget i sine Kundskabers Masse.

Hans Modsigelse med sig selv, i det at han i Giengangeren paa det skarpeste adskiller Konst og Genie, som Form og Stof (S. 107—15), og der-

imod i Fortalen til Digtervandringerne kalder sig en Konstner, og Poesien en Konst, bemærkes her nok engang, da den i Kritikerne kommer igien. Det hedder nemlig, i Nord. Tilsk. (S. 34), „Geniet, „hvis charakteristiske Natur vi har forklaret som „Harmonie af samtlige Konstevner, er, i dets Aa„benbarelse som skabende, Konsten selv!" Sammesteds erklæres Udtrykket: „et smagløst Ge„nie", for „en Sind, Sands og Betydning ophæ„vende Modsigelse"; men i Giengangeren (S. 114) ansees „konstløs Genie" for en meget betydningsfuld Tanke. — I Nord. Tilsk. (S. 37) findes følgende høist latterlige Forklaring: „med blot Talent, „som Digter i Ordets øverste (?) Betydning, kan „man have Genie til det dramatiske Fag — med „blot Talent til dette overhovedet, kan man have „Genie til det Tragiske, eller til det Komiske — og „selv med blot Talent til det Tragiske, er det „tænkeligt, efter vort Skielningsprincip (o: „naar man har en saa forvirret Hierne som Vag„gesen), at en dramatisk Forfatter kan have Genie „til det skrækkende eller til det rørende Skuespil." S. 28, kaldes fremdeles „Genie, alsidig, og Ta„lent ensidig Naturbegavelse", og sammesteds siges, at „Geniet ingen af de høiere eller lavere Siæle„evner tør fattes, da deres Fuldstændighed og „Symmetrie endog er vigtigere end deres Grad;" men, at „Talentet kan fattes flere eller færre af „disse, naar kun Styrken af de, det besidder, er

„overordentlig, og Forstanden ikke ganske „mangler.“ Man faaer da af disse Præmisser følgende subtile, baggesenske Conclusion:

En Digter, som overhovedet besidder den enfidige Naturbegavelse at skrive Skuespil, ved Hielp af nogle Siæleevner, som han har overordentlig Styrke i, og hvis Styrke, i Forening med hans gode Forstand, erstatter ham Mangelen af flere høiere Evner, har dog tillige (mirabile dictu) den alsidige Naturbegavelse, at skrive Tragoedier, hvilke han frembringer ved en fuldstændig Samvirken af de lavere Evner, han har, og de høiere, (som han ikke har!), samt ved en symmetrisk Ligevægt imellem de lavere Kræfters overordentlige Styrke, som han har, og de høiere Kræfters ordentlige Styrke, (som han ikke har!) — Og efter disse tvivlelige Grundsætninger, som Baggesen er dumdristig nok til at kalde „et ligefremt „og simpelt Resultat af didhenhørende almindelig erkiendte, for alle dyrkede Nationer og Tidsaldere gieldende Sandheder“, (!!!) fradømmes Digteren Oehlenschläger alt Genie!

S. 52 i Nord. Tilsk. roser B. de „franske „korrekte Mønstres lærelige (!) Former“, som, „strengere Konst og omhyggeligere Fuldendelse“! Dette strider aabenbart imod det tilforn, af hans Udsagn om Konsten, anførte, at nemlig Genie og Konst ere eet, (cf. S. 34), som ogsaa imod (S. 28), at „Geniet allene opfinder eller fuldender“, men „Talentet derimod hæver sig og synker i allehaande

„Bugter.“ — Hvad han forresten siger om Talentet, er intet andet, end hans skiæve Meninger om Digteren Oehlenschläger, udtrykte i almindelige Sætninger, som da igien anvendes paa denne Digter. Et Under altsaa, at de synes at passe saa vel!

Indtil Aaret, 1807, ansaae Baggesen Poesiens Formaal for at være Nytte og Moerskab. I Giengangeren forkastedes naturligviis denne Mening, og han siger her, ifølge det, han havde lært af den nye tydske Skole: (S. 69)

——At Digtren kaldet blev til meer end til at more
Sig selv, sin Pige, Poblen, og de Store —
Og, at hans hellige, hans høie Kald det blev,
I Smiil og Graad, i Alvor og i Latter,
At sprede Nutids Taage, Dognets Dunst,
Og vise Jorden Evighedens Datter,
Den himmelske, hvis Skionhed ingen fatter,
Der Lidens Krands, og Mængdens Bifald skatter,
Den frie, den rene, den uendelige Konst.

Men i L. Sønd. Aften (S. 12 og 13), fortæller Per Prøvler os, at han, „som virksom Med„arbeider til Menneskehedens almindelige „Forædling, stræbte, for alle Ting først og frem„mest,“ at kiende Digterens Pligter. Han fik ogsaa snart, „en ligesaa klar Forstandsanskuelse som „dyb Hiertefølelse (kan man ogsaa føle med Hier„nen?) af Digterens Kald og Bestemmelse“, nemlig at han var: „Menneskedyrets Forædler, Sand„seligheds Forfiner, og, som saadan, det sel„skabelige Livs vigtigste Forskionner“:

thi, „det legemlige, sandselige og oprin-
„deligen dyriske er Formaalet til For-
„ædling for al egentlig Konst — ligesom
„det aandelige, oversandselige og oprindeligen (?)
„fornuftvæsentlige er Gienstanden til Udvikling for
„al Videnskab." Den første af disse Definitioner, (i Versét) er triviel, uden Phantasie eller Anskuelse, og uden klare og tydelige Forestillinger. Den passer derfor ligemeget, eller rettere ligelidt, paa alle Konster. Eet Fortrin har den dog for den anden, at den nemlig taler om Konstens Væsen, som en Viisen, eller Fremstilling af Noget, (her Evighedens Datter) hvorimod den anden slet ikke taler om dens Væsen eller Egenskaber, men om dens Virkninger, som et høieste Formaal. Det er en Følge af den Begrebsphilosophie, som man saa mange Tider har været hildet i, at de allerfleste troede at udtømme Konstens dybe Natur ved at fatte et Begreb om de Virkninger, den kunde have, og i at sætte disse Virkninger som de eneste, den skulde have. Enhver menneskelig Bestræbelse har vel en Hensigt, som derved skal opnaaes, og Konsten har saaledes ogsaa sin; men da den ikke er underkastet Forstandens Beregning, og heller ikke kan opnaaes ved Anstrengelse og Forraad af Kundskaber; saa kan dens Hensigt eller Formaal, slet ikke sættes i noget Andet, uden for den værende, som af Menneskene i Almindelighed, og det endog paa flere Maader, kunde opnaaes. Men netop dette kan unegtelig skee

med „Forædlingen af det legemlige, sandselige og op„rindeligen dyriske i Menneskет;" og denne Forædling kan derfor aldrig blive Formaal for Konstnerens eiendommelige Bestræbelse. Eet er det overalt at tale om de Følger, som Vexelvirkningen imellem Konstværker, og det læsende eller betragtende Menneske, ifølge den menneskelige Natnrs Love og Indretning kan have; og noget ganske Andet at ville bestemme det Formaal, som Konsten, ifølge sin egen Natur, skal have, og har: den første Undersøgelse kan vel lede til at anse Konsten som et meget vigtigt Bidrag til Menneskehedens Forædling, men den anden maa sikkerligen lære, at Konstens Formaal er noget ganske Eiendommeligt. Og dette Eiendommelige bestaaer tvertimod i, at den slet ikke har anden Hensigt end sin egen Tilværelse. Den er, som en Yttring af den rene Begeistring, af det Høieste og Herligste, der blev givet Menneskет, udenfor alle endelige Relationer og Hensyn. Fremstillingen for Andre af de Ideer, som leve i Konstneren, er det eneste Maal, han stræber efter; at vække dem hos andre, og derved udbrede et høiere, klarere Liv, er vel hans kiæreste Ønske og hans største Løn, men det kan aldrig blive et Formaal for hans Bestræbelser. Den sande Konstner lever kun for og i sin Konst; Troen paa hans Kald er ham en kiær Nødvendighed til at frembringe, og den sandselige Fremstilling af de Ideer, han levende og klart seer i Aanden, betragter han som den eneste ham værdige og passende Beskiæftigelse.

Det er desuden aldeles urigtigt, at betragte Konstens Formaal som en Forædling blot af det Sandselige i Menneſket; thi da Aanden lever i Legemet, og ikke hos eller ved dette, ja af mange store Philoſopher betragtes, i dens inderſte Rod, som eet med dette; saa er det umuligt at beſtemme saa nøie, om en Virkning, der kan have Indflydelſe baade paa det Aandelige og Sandſelige i Menneſket, ſtedſe har det allene paa dette eller hiint. Og da end ydermere Konſten, og fornemmelig Poeſien, ſom her tales om, netop indeſlutter, i den ſkiønne og ſandſelige Form, de høieſte og meſt overſandſelige Ideer, ſom Menneſket kan fatte, og juſt ved dens Form bereder ſig den letteſte Vei til Menneſkets Indre: saa er det, i Sandhed! taabeligt at paaſtaae, at denne ſkulde allene forædle det Dyriſke i Menneſket. Baggeſens egen Poeſie, ſom ikke blot mangler Aanden, men endogſaa den ſandſelige Form, og allene indeholder almindelige, proſaiſke, ethvert Menneſke for det meſte velbekiendte Tanker, eller ogſaa aldeles ingen, kan ikke have forledet ham til diſſe falſke Yttringer. De ere uden Tvivl udſprungne af en ubevidſt Følelſe om at Konſten (og her Poeſien,) ſom Phantaſiens Værk, middelbar, igiennem Sandſeligheden, virkede paa Aanden, endſkiøndt ogſaa denne dunkle Foreſtilling er ganſke eenſidig, da det rene, naturlige Menneſke, med eet ſkuer Ideen og Formen i alle ægte Konſtværker, ja endog allerførſt den inderlige Forening imellem begge diſſe.

Endeligen bør den Modsigelse bemærkes, at paa den samme Spalte af Side 12, siges først, at „Digteren egentligst bør være Menneskedyrets „Forædler o. s. v." og „at det legemlige og sand„selige er al egentlig Konsts Formaal"; men siden, at „han i et Land, hvor Culturen ikke længer „er i sin Begynden, saa at sige, (!) bør lægge den „sidste Haand paa det allerede ved anden Dan„nelse forædlede Menneskedyr, ved at for„skionne selv Aandens Udvikling og forfine endog „(!) den høiere Sands — fuldende Menneskets „Opdragelse — og sætte Kronen paa Konster„nes og Videnskabernes allerede færdige „Værk." (!) — Hvilken Forvirring! Naar Culturen ikke er i sin Begynden, er Konsternes Værk allerede færdigt, og naar dette Værk er færdigt, skal endda selv Aandens Udvikling forskionnes (?), ja endog den høiere Sands forfines, ligesom den høiere Sandses Forfinelse endog var vigtigere end Aandens Udvikling! En saadan Forvirring herskер overalt ogsaa i de enkelte Dele af Baggesens „lige„fremme og simple Resultater af almindeligen er„kiendte Sandheder"; men Forf. haaber, at det er tilstrækkeligt at udpege den i det Begreb, som ligger til Grund for alle de andre: i Begrebet om Poesien som Konst.

Hvad Baggesen anseer Tragoedier og Comoedier for at være, kan man ikke bestemme. I Lab. (1 D. S. 144, Digterv. S. 183) kalder han kun

epiſke og lyriſke Digte, Digte i ſtrengeſte Forſtand, og mener, at Frankrige ingen Digtere har, paa Grund af, at det ingen lyriſke eller epiſke Digte har, af Værdi. I Danfana (S. 541 - 49) nævnes vel Skueſpillet blandt Digtarterne men da alle de rimede Linier, ſom ſkulde ſige hvad Skueſpillet er, kun indeholde en flau Grovhed mod Oehlenſchläger, ſaa lærer man heller intet heraf. I de poetiſke Epiſtler giør han flere Steder Nar af alle Tragoedier.

At ſkrive et ſtort Epos er en fix Idee hos Baggeſen, og den kommer igien hos ham, ligeſom hos dem, der have en Skrue løs, naar man allermindſt venter det. Udentvivl er det hans Forfængelighed, ſom atter her yttrer ſig paa en ny Maade. De flere Steder, hvor han omtaler Milton og Klopſtock, give tilkiende, at det fornemmeligen var diſſe Digteres ſtore Berømmelſe, i Forening med Homers Værker, der vakte Lyſten hos ham til paa denne Maade at erhverve ſig et ſtort og berømmeligt Digternavn. Han ſammenligner ſig ogſaa, i Fortalen til Digtervandr. (S. XVII) med Milton, ja ſelv med Homer, (!) i Anledning af den „Digtermodenhed", han endnu i Aaret 1807 „ventede" paa. Thi, ſiger han her, „Forfatte„ren af det Tabte Paradiis, havde i min Alder „endnu ikke ſkrevet nogen Emma eller Par„thenais"; (o: endnu ikke viiſt for to hele Folkeſlag, at han var en maadelig Digter, og fornem-

meligen ubuelig til at frembringe episke Værker!) „kun i meget faa Smaastykker af ham lynede Glimt „af den underfulde Gudkraft, som først fuldeligen „aabenbarede sig i det Epos, der sang os Himme„len og Helvede. Odysseens oprindelige Forfatter „r ø b e r s i g udentvivl, umiskiendeligen ethvert „dybt poetisk Blik, som en Mand, der er Oldin„gen nærmere end Ynglingen"! — Og da desuden en „Udviklings-Linie gaaer igiennem hele Naturen, „men L æ n g d e n af denne Linie er forskiellig efter „ethvert sig udviklende Væsens individuelle Natur, „og besynderlige Plads i Tiden og Rummet", saa er det ikke at undre over, at en „indlysende Hidtils„mangel paa Eenhed, Heelhed og Selvstændighed", endnu i Aaret 1807, fandt Sted i alle Baggesens „didindtil" udkomne Værker! — Denne underfulde Gudkraft skal dog e e n g a n g fuldeligen aabenbare sig i:

Et patriotisk Heltedigt
Om Odin, Skiold og første danske Sæder — *)
Der, som han haaber, bliver y p p e r l i g t
Hvis Nornen ham at ende det tilsteder.
(Skiemtsomme Riimbr. S. 215.)

8) O m h a n s L æ r d o m.

Baggesen taler oftere om, at en Digter uden Lærdom kan aldrig blive stor; at „Culturskialden" nu skal træde i Stedet for den raae „Barde" o. s. v.; men seer man hen til de Prøver, han selv har le-

*) Denne betænkelige Tankestreg er virkelig sat af Baggesen selv!

veret paa sin Dannelse og sine Kundskaber, da spaae de kun lidet Godt. At han taler, og atter taler, (thi at repetere sig selv er ham en Nødvendighed), om den uforstaaelige Skrift: Mene, Mene, Tekel, Upharsin, eller om at Sirius er den Stierne, hvortil Alt søger at nærme sig; at han i Gaaden har anbragt et Par Sneese lærde Gloser, sammensankede af to eller tre Universal-Lexika, eller at han oversætter, ved Hielp af Bürger og Voss, nogle Sange af Homer, der ere fulde af Feil *), beviser dog aldeles Intet. Tvertimod røber det meget liden Forstand, Kundskab eller Lærdom, naar han (P. Ep. S. 185) regner den stakkels Philosoph Hegel imellem slette Digtere, som: Tieck, Werner og Schlegel, eller naar han, (Lab. 1 D. S. 293, Digterv. S. 381) mener at Romerne vare store Sværmere (?) fordi de havde lange Hager, og anfører til Exempler: Cato, Regulus, Curtius o. fl.; thi paa den Maade kunde alle store Mænd, som ved Enthusiasme har udrettet noget, kaldes Sværmere; og hvad betyde da Ordene, naar man saaledes handler med dem! Absurd er det ogsaa, naar han, (Danf. S. 348) kalder Amor og Helhesten, personificerede Naturkræfter (!!!), og Uvidenhed er det at paastaae, at Græ-

*) De i den ottende Paragraph anførte Exempler, paa slet Oversættelse af Græsken, ere mere for et Syns Skyld der hensatte, som Forf. traf paa dem. I Anthologien kunde maaskee en udførligere Kritik indføres.

kernes δαίμων skulde kunne anvendes paa de Christnes Forestillinger om Spøgelser og Naturaander. At Baggesen endeligen kan citere Horats, beviser i det høieste en god Hukommelse; thi deels troer Forf. at have bevist i det Foregaaende, at han kun lidet har digtet efter Horats's Forskrifter, deels citerer han stundom falsk, som Mottoet paa Giengangen: Sit jus, liceatque perire poetis; thi Horats taler om Digtere, der blive liggende; men Baggesen vil ikke allene staae op, men endogsaa gaae igien. Meget passende siger han derfor selv (L. Sønd. Aft. S. 52) at „han drømmer sig den danske Horats"! — Og B. kan dog aldrig fordre, at man paa hans blotte Ord, anseer ham for lærd; thi hvo indestaaer for, at det ikke er Usandhed og forfængelig Opdigtelse, som saameget andet?

9) Yttringer om Religionen.

Her bemærkes blot følgende: Da Baggesen, i Recensionen over Ludlams Hule, saa meget ivrer imod Brugen af Guds Navn paa Skuepladsen, saa har han meget stor Skam af, selv at yttre Blasphemier, som følgende:

Aar 1801. (Samtl. V. S. 208)

Og da, naar Rousseaus Sæd fremspirer i hvert Hierte,
Naar, i hvert Hoved, Kant! dit Lys opgaaer,
Naar Verden har forglemt hvad den af Præster lærte,
Og ingen død Apostel meer opstaaer(!!!)

eller: Aar 1815.

(Danfana. S. 61. Til Hr. Thiele)

Optræder her, hvor Lyset selv sig dølger,
Der i Naturen blot, som Lampe, staaer,
En Abbt i Tempelet, som Efterfølger
Af ham, der lærte høit i tolvte Aar?
Vil Tankelivet sig paa nye gienføde,
Her mellem Kirkens aandelige Døde?

eller (Danf. S. 8), at han er i Besiddelse af „Menneskehedens Ene Fornødne"; thi det er jo det samme, som at kaste Brag paa Bibelen selv.

10) Om Baggesen, som „Uskyldigheedens ømme Ven og Blodfiende af gemene Vittigheder."

Følgende Steder, som den videlystne Læser behage selv at efterslaae, passe kun meget lidet i dens Mund, der er Uskyldighedens ømme Ven o. s. v.; thi de røbe alle en meget skyldig eller gemeen Tænkemaade, og aldeles ingen Omhu for ei at støde Sædelighed og reen Smag. Kom. Fort. 1 Deel, S. 251, V. 4—6. S. 253, V. 7. S. 257, V. 4. S. 265, S. 8. — Kom. Fort. 2 Deel. S. 17, V. 3—11. S. 34, V. 10. S. 56 og 57. S. 122, V. 10—16. S. 123, V. 9 — S. 126, V. 13. (!) S. 128, V. 7. Hele Fortællingen: Constance, som findes S. 153—188. — Poet. Epist. S. 164—172. — Gaaden. S. 12, V. 4. S. 17, V. 1. —

Skand. Litt. Selsk. Skr. 1812. S. 135. — Per Vrøvler. S. 85—86. Danf. S. 454, 458, 470, 473. — Og endelig den al blufærdig og sædelig, ja al menneskelig Følelse oprørende Hymne i Danfana (Aug. S. 122). Thi dersom nogensinde Samvittighedsnag over hans seneste litteraire Opførsel kunne hæve sig i Baggesens Bryst, saa vil uden-tvivl Erindringen om Ludlams Hules Kritik og denne Hymne være nok til at knuse de sidste Levninger af hans Hierte.

Litteratur.

Om en saakaldet Recension over Kruses Fortællinger i Dansk Litt. Tidende No. 43. S. 675—77. No 44. S. 691—94.

(Af denne Bogs Anmelder i Athene. V. Bd. S. 199 o. f.)

Naar man giennemlæser de anførte Sider i Litteraturtidenden, opdager man strax, at Betragteren i Prosa af vor nyeste poetiske Litteratur, som her har taget sig for at recensere Hr. Professor Kruses Fortællinger, er bleven ganske stødt over, at denne Bog engang er bleven anmeldt i Maanedskriftet Athene, som et heldigt Digterværk; og det synes ret som Manden denne Gang har sat sig til at recensere,

blot for at sige imod. Thi, undtager man Modsigelsen, nogle udpillede Sprogfeil og en lærd Anmærkning om Navnet Anna Capri, i hvilken Rec. overbeviser Folk om, at han veed hvad de græske Ord ἀνά og ἄνω betyde: indeholder den saakaldte Recension intet — uden Tomhed. Jeg vil betragte denne Tomhed lidt nøiere.

Rec. slaaer Vrag paa Hr. Kruses Fortællinger, „deels fordi Efterligningen af Tiecks og Fouqués Maneer deri gaaer indtil Affectation — deels fordi det danske Sprog (jeg har ikke fundet noget andet deri) er høist ucorrect og ureent." Den første Paastand beviser Rec. med at forsikkre os, „at den vanskelig lader sig godtgiøre i en (saadan) Recension" — og heri giver jeg ham fuldkommen Ret; thi den, der saa lidt veed, hvad han siger, at han først beretter os, hvorledes Kruse efterligner fremmede Digteres Maneer lige indtil at gientage disses eiendommelige Vendinger og Yndlingsord: og umiddelbar derefter forsikkrer, „at enkelte Steder her intet afgiøre", heller ikke trøster sig til at anføre noget saadant: han gior vel bedst i at holde sig til den tomme Formel: at appellere til Almeenhedens Kiendelse. I øvrigt kan man spørge om Recensenten har den Indbildning: at i det Tilfælde Almeenheden „ikke billigede den Beundring", som Anmelderen i Athene, efter Recensentens Foregivende, skal have fordret for Kruses Fortællinger: dette da nødvendigen maatte have sin Grund i, at

denne Forf. har efterlignet Tieck og Fouqué, at Almeenheden vidste, Recensenten ikke yndede disse Digtere, og af Høflighed imod ham vilde bestræbe sig for at modtage samme „Indtryk af det Heles Læsning", som han? — Hvad nødvendig Sammenhæng er der imellem, at Almeenheden ikke skulde billige den Roes, som tillægges Kruses Fortællinger, og Recensentens Paastand, at de ere affecterede Copier af Tieck og Fouqué (hvilket er grundfalskt)? — Og hvoraf kiender Recensenten Almeenhedens Misbilligelse? — Ikke af Mangel paa Afsætning; (jeg har forespurgt mig hos Forlæggeren, der i den Henseende troer, at Almeenheden dømmer meget fordeelagtigt om Kruses Fortællinger.) Recensentens Almeenhed er derfor neppe andet, end et af ham selv constitueret Tribunal, der ingensteds er til, uden i hans Indbildning. Ei heller beviser det nogen kritisk Evne, naar Recensenten argumenterer som saa: „Bogen duer Intet. Denne Paastand har jeg ondt ved at godtgiøre. Derfor appellerer jeg til Almeenhedens Dom; og denne, om I vil troe mig, har allerede forkastet Bogen." — I øvrigt er det en Opfindelse af Rec. at jeg har giort den Fordring: at man skulde beundre Hr. Kruses Fortællinger; ligesaa lidt har jeg nogensteds paastaaet, at en „Copists (Copiists) synlige Møie gav ham Adkomst til Berømmelse for Originalitet;" eller at „manererede Malerier skulde beundres som Mesterværker;" og slige, enhver i Øine faldende Modsigelser overlader jeg gierne Recen-

senten, at øve sin barnlige Skarpsindighed paa. Men vel tør jeg her paastaae, at den Forfatter, som digter i Tiecks og La Motte Fouqué's Aand, har valgt sig Mønstre, som Recensenten i Litteraturtidenden — nok kan recensere (som Kruses Fortællinger, og andet mere) men ikke bedømme. Det er for Resten kun dem, der hverken kiende Tieck og Fouqué, eller Kruses Fortællinger, som Rec. kan indbilde, at disse ere blotte affecterede Efterligninger af hine Digteres Værker (noget langt langt andet er det, at der f. Ex. kan tænkes at være et poetisk Slægtskab imellem La Motte Fouqué's Undine og den hvide Pige) — og hvad er det Rec. kalder „Tiecks og Baron Fouqué's Maneer?" Disse Digtere have ingen udelukkende Maneer (allermindst den første); og deres Genius har aabenbaret sig i saamange forskiellige Former, med Konstens og Originalitetens Stempel, at hiint Udtryk kun er et overflødigt Bevis paa, at Rec. taler om dem, som den Blinde om Farverne. Hvad Indtryk skal man vel ogsaa troe, at genialske Værker giøre paa den, der har dannet sig et Begreb om uægte Genialitet? — efterdi han frakiender Hr. Kruses Digtninger den ægte. Dog, forstaaer han sig ikke paa Genie, saa forstaaer han sig desbedre paa Konsten — især Malerkonsten; thi vi see jo, at han i tre, fire Linier kan nævne Konststudium, Conception, Anordning, Drapering og Colorit, hvilket Alt findes i Hr.

Kruses Fortællinger. Vittig kan han ogsaa være; thi han kan yttre den Formodning: at de mørke Farver, hvoraf den hvide Pige og Møens hvide Klint ere omgivne, formodentlig skyldes et Folkesagn.

Nok om Recensentens tomme og intetsigende æsthetiske Kritik. Nu til det, han „meget mere maa paaanke", end at Hr. Professor Kruses Fortællinger ere „manererede, affecterede, copierede, med Konststudium — men uden ægte Genialitet — conciperede, draperede og colorerede." — Hvilken uhyre Feil kan dette da være? — Den, at han har givet Recensenten Leilighed til at opsanke en fire, fem Germanismer og Sprogfeil, og et Par Skriv- og Tryksfeil, hvilke han meddeler sine Læsere under den pompeuse Titel af et Synderegister. Da dette lille Register er det eneste Reelle, som Recensionen indeholder, og da man alt for vel seer, hvor vred Rec. er paa Hr. Kruses Bog: maa man undres over, at han ikke har giort sig den Umage at tilføie den „betydelige Forlængelse", han forsikkrer os, at have paa rede Haand. Gierne kunde jeg tiene ham i, at anføre de ikke mange, af ham forbigaaede Feil, som jeg rigtig har optegnet, skiøndt jeg ansaae det for mindre væsentligt at meddele dem der, hvor jeg ene betragtede Hr. Kruses Fortællinger fra den æsthetiske Side. Men jeg vil hellere underrette Rec. om, at man meget vel kan finde en Forfatters Sprog i det Hele smukt og correct, fordi man opdager

enkelte Feil i samme; og at en Fortælling kan være poetisk skion, og læses med Velbehag, uagtet Sproggrandskeren kan finde Grund til en og anden Udsættelse. Recensenten kunde derfor have sparet sin store Forundring. Med ringe Møie kunne de Skiødesløsheder i Sprog og Udtryk borttages, der i Kruses Fortællinger saa høiligen have stødt Rec.s fine Øren; men han prøve engang paa, med sin hele æsthetiske Evne, at digte en saadan Fortælling! — Tilstaae vi endogsaa, at Sproget i Kruses Fortællinger hist og her mangler Correcthed (at Bogen er trykket i Forfatterens Fraværelse, og derfor fattes hans sidste Correctur, har Rec. været saa god at fortie): saa er det dog en Usandhed, at det er „høist skiødesløst, høist ucorrect og høist ureent;" og Recensentens eget skiødesløse Sprog, hvorpaa selv af disse faa Sider Exempler kunne anføres, *) berettiger ham ingenlunde til den Streng-

*) Saaledes S. 677 „Hr. Professor Kruses Forsøg som ung Mand i det psykologiske Slags" (hvilket Slags? at giøre Forsøg i et Slags?) S. 677. „Coloriten skulde svare til de fremstillede Personers Charakteer, Himmelegn og øvrige Localiteter." S. 692. Aandefattigdom (Aandsfattigdom.) S. 692. Man seer, at Forfatteren er gierne uheldig i sin Stræben" (formodentlig er han det høist ugierne.)

Heb, han vil udøve mod en Forfatter, som han selv siger, „længe har været det danske Publicum fordeelagtigen bekiendt." — Dog jeg har vel allerede dvælet for længe ved en Recension, der kun vidner om Animositet mod den criticerede Bog, og om en fuldkommeu Udygtighed til at fatte Aanden i et æsthetisk Arbeide. Troer Recensenten at kunne bøde herpaa, ved Magtsprog og „Appel til Almeenhedens Kiendelse," da tager han meget feil; thi hans Magtsprog gielde ikke udenfor Litteraturtidenden, og Almeenheden læser meget hellere en smuk Fortælling, end en slet Recension.

Om Forskiellen i Psyches Skikkelse paa de antike Monumenter.

(En Skrivelse til Hofraad Böttiger i Dresden.)

Der gives maaskee i de gamle Mythers hele Tankeverden ingen dybere udtænkt, med yndigere Farver giennemvævet, Siælens Inderste mere harmonisk berørende Skabning, end den let hensvævende Psyches Skikkelse. Alt er i denne Ahnelse, Betydning, Udvikling, og tilsidst Fuldendelse af det Høieste i os.

Hvor gierne ønskede jeg at erfare af Dem, min ærede Ven, i hvilke af Fortidens Egne denne høie og rørende Phantasiens Skikkelse først møder os. Thi det har altid forekommet mig, som om den bildende Konst ikke før i senere Tider var bleven fortrolig med Psyches huldе jomfruelige Skabning; og noget hos hende taler om en høiere Oprindelse, saasom hendes hele Væsens aandelige Betydning, den dybe Alvor i hendes Skiebne, og den høie Bestemmelse, hvortil hun luttres og modnes ved Lidelser. Dette fuldendte Hele synes mig at bære Præget af et an-

det og høiere Udspring, end det, man sædvanligen tillægger Psyche *). — Maatte nu Deres Psychefabel snart give mig en saa tilfredsstillende Oplysning herom, som jeg kan vente mig den af en saa lærd Kiender af den antike Verden og dens Konst; og maatte De imidlertid, i det De modtager min beskedne Offring, ikke finde den uværdig til at nedlægges paa de to sødt forenede Guddomsskikkelsers Alter, hvis Afbildning jeg her i mit Værelse daglig har for Die.

Blandt den store Mængde billedlige Fremstillinger af Mythen om Psyche paa de gamle Monumenter, hvor vi see hende i de mangfoldigste Situationer af hendes Levnet, Lidelse og Fuldendelse, troer jeg at have bemærket en Forskiel, saavel i hendes Legemes, som i hendes Vingers Skikkelse; alt eftersom hun vises os enten forenet med det jordiske Stof, eller i Øieblikket, da hun forenes med dette, eller efterat hun er befriet fra samme.

Den med Legemet allerede, eller endnu forenede, ved Legemet tusindfold standsede, betyngede, fristede, lidende Psyche, der maa bøde for hendes, som en Følge af Kiærlighed antagne legemlige Skikkelse, forekommer i det mindste ofte, (og det ogsaa

*) Paa hvilket af de antike Konstværker see vi, og hos hvilken af de gamle Skribenter finde vi først Psyche som Sommerfugl? og have vi blot Apuleius at takke for hende, som den skionne Kongedatter?

paa Monumenter, der vidne om en dyb Rigdom af Ideer) som et tyklivet, kun med korte eller slappe Vinger forsynet Insect; med andre Ord, som en Phalæne- eller Sphinx (Aften-Sommerfugl.) Som en saadan sees hun paa den af Zoega, med saamegen Aand forklarede Ara i det Vaticanske Museum *), hvor Lidenskabernes Genier holde hende over Faklernes Blus; som en saadan lider hun paa den berømte Marmorvase i Palladset Chigi i Rom *) — medens Astræa Nemesis trøstende viser hende Lønnen ved Maalet, Udødeligheds Æblegreen — Faklernes Piinsel, af hendes Livs Genius; og hvo kunde vel være dette for den elskende Siæl, uden Kiærligheden selv?

Paa en lille Carneol i en Ring (som eies af den Hannoverske Landmarskalk, Grev Münster), hvor Amor synes at føre Psyche (begge i Skikkelse af Børn) til et Alter, hvorpaa den gaadefulde Sphinx sidder, holdende Foden paa Skiebuens Hiul, har Psyche Fødderne indhyllede og ligesom indviklede i et Klædemon, som Barndommens Emblem; hun har Øinene forbundne, som et Sindbillede paa den uvidende Uskyldighed, og opstræbende Vinger — thi hun træder netop ind i Livet, endnu ubesmittet af dette,

*) Jvf. G. Zoegas Anm. over et gammelt Monument i Museo Pio-Clementino. Danske Vid. S. Skr. for 1800. 1 H. S. 293. o. f.

**) Desværre er denne fortræffelige Vase ved et Fald paa Marmorgulvet aldeles sønderslaaet.

og Amor fører hende advarende hen til den gaadefulde Skiebne, der venter hende.

Paa Gravurnen af Marmor i det capitolinske Museum *), hvor den betydningsfulde Cyklus af Menneskets Dannelse, Liv, Død og Forklaring er forestillet, sees Psyche fire Gange. 1.) I Minervas Haand, der sætter hende, i Skikkelsen af en Natsommerfugl, paa Hovedet af det ubesjælede Menneske, som hviler i Prometheus's Skiød. 2.) I fuld Nydelse af Livet, hvor hun, som Barn, i Kjærlighed omarmer Barnet Amor (hun bevinget, han ikke), og her er hun høiere, end tilforn. 3.) Kryber hun mat paa Grebet af den omvendte Fakkel, der hviler paa Ligets Bryst, ligesom hun nylig havde forladt dette. 4.) Svæver hun, strøbende let i Veiret, ved Føreren, Hermes's Haand, en smilende, vinget Pige, der vil hæve sig mod Himlen.

Uagtet nu Arbeidet paa denne Sarkophag synes at være fra den sunkne Smags Tidsalder, omtrent fra det fierde Aarhundrede: saa er dog Alt i den rige Composition saa betydningsfuldt, at sammes Anordning ligesaa upaatvivlelig røber en dybt følende, med platoniske Ideer næret Aand, som Udførelsen (maaskee Copie af en skiøn Original) røber en maadelig Konstner; hvorfor ogsaa Modificationen i Psyches Skikkelse og i hendes Vinger ikke synes mig

*) Aftegnet, men formodentlig ikke meget correkt, paa den 25de Kobbertavle i 4de Bind af Museum Capitolinum.

at være Følge af den blotte Hændelse, hvor plumpt endog Udførelsen er falden ud. Hun er nemlig først Natsommerfugl, der hvor hun paa det nøieste forener sig med det jordiske Stof; dernæst vises hun som Jordlivets Forklaringspunkt ved Kiærlighed til det Himmelske; for det tredie som Aftenfugl (Sphinx), der forlader Liget før Menneskets Luttring efter Døden; for det fierde som en Mø, med opstaaende Vinger, efter Renselsen fra alt hvad der udgiør det materielle Jordiske; hvilken Overgang de Gamle, ligesom de catholske Christne, ansaae for en nødvendig Betingelse for den høiere Tilværelse.

I denne Skikkelse maa hun vel ogsaa have viist sig for den dybsindige Forkynder af Udødelighedens Morgenrøde, for den himmelske Plato — og saaledes viser hun sig endnu for os, naar hun paa de Gamles Konstværker i Sommerfuglens Skikkelse flyver bort fra Urnen, løst af Sandseverdenens Lænker, svævende den salige Forening med det høieste Gode i Møde.

Altsaa Natinsekt, Skumringsfugl i det høieste, indsluttet i det mørke Fængsel, paa hvis snevert omfattende Vægge kun Virkelighedens taagede Skyggebilleder aabenbare sig for hende, betynget med det svære Legeme, hvilket de korte, slappe Vinger ei formaae at hæve til Sandhedens klare Lysrige, forviist til de jordiske Taagers lavere Regioner: er den med Jordstoffet forenede, til alle i dette giærende og brusende Lidenskaber overladte, lidende, taalende Psyche.

Glandsomstraalet, smykket med Regnbuens og alle dennes duftende Søsterblomsters Farver, i en let kegemlig Skikkelse (hvad enten hun viser sig som en Sommerfugl, eller som en Pige med Sommerfuglevinger), svævende med høie Vinger fra een, den reneste Nydelses Blomst, til den anden, og snart forsmaaende Alt hvad ikke er himmelsk, kun i Flugten endnu dvælende paa de Krandse, der i Elysium kole en Sokrates's og Platons Tindinger: saaledes see vi den fra Jorden flygtede Gudinde, der hæver sig op igiennem Ætherluften, og iler den Forening i Møde, som den i Støvdragten hyllede Psyche hverken ved at trænge igiennem Luer eller Jis, hverken ved blodige Taarer eller angestfuld Lidelse nogensinde kunde tilkæmpe sig, saalænge Legemets og Sandseverdenens Taageslør omgav hende.

Af antike Konstværker i Marmor, af skaarne Stene og sammes Aftryk, der kunne bestyrke min her yttrede Mening, kan jeg opgive følgende:

1.) Den af Zoega forklarede Ara i det Vaticanske Museum, hvor to Genier holde Sommerfuglen Psyche ved hendes temmelig lange, men slappe Vinger over de i Kors lagte Fakler, og det svære Legeme krummer sig over Luen. Her ligner hun mest Silkeormens Sommerfugl. (Phalæna Bombyx.)

2.) Vasen i Palladset Chigi, hvor en sørgende Genius, staaende paa et Alter, holder Psyche over Fakkelen, der findes paa Alterets Fodstykke.

Hun har lange, oventil afrundede Vinger, liig endeel Erteblomsters Kronblade. (Papilionacea) Legemet er endnu sværere, end paa den Vaticanske Ara, og hun krummer sig med den yderste Smerte over Luen.

3.) Frontispicen paa den Barnesarkophag, der findes indmuret i Trappevæggen, naar man stiger ned i den lille skionne Basilica St. Agnese fuori le mura ved Rom. Paa begge Hiorner af Sarkophagen findes Masker af Bacchus og hans Ledsager Ampelo. Psyche, som Barn, med store Sommerfuglevinger, der ere prydede med Paafuglesine, klædt i en Tunica uden Bælte, ligger paa et Lectisternium, og holder sin høire Haand under Amors Hage, som om hun vilde trække ham til sig for at kysse ham. Han synes at reise sig op imod hende, og holder i sin venstre, paa Hyndet hvilende Haand en Skaal. Paa denne Gruppe følger i samme Linie en hvilende Skikkelse, der holder et Salvekar i den oplæftede høire Haand. Dernæst følger endnu til høire en Genius, ivrig beskiæftiget med at tænde Veden under en Kedel paa et lille Arnested i Brand med to luende Fakler. Til venstre, ved Psyches Fødder, hviler Søvnens Genius, der i den slapt hensunkne høire Haand holder Festens Krands; og efter ham følger, ligeledes liggende, med oplæftet, bortvendt Hoved, Zephyr, der holder det kølende

Nymphæa-Blad i Haanden. — Her have vi altsaa en barnlig Gudefest, hvor Genier gjøre Opvartning.

4.) Psyche med tilbundne Øine og omvundne Fødder, paa den ovenfor omtalte antike Carneol; hvor man strax maa bemærke de stramt opreiste Sommerfuglevinger.

5 og 6.) Psyche som Jomfru, paa to Aftryk af Gemmer, i en Samling, som jeg 1795 udsøgte mig med Zoega. Paa den ene svæve Amor og Psyche hinanden i Møde, i en yderst luftig Bevægelse: hun har høie, ziirlige, neppe fasthæftede Vinger, smykkede med Argusøine. Paa den anden omarme de hinanden i ungdommelig Skikkelse; ogsaa her strække Psyches Vinger i Veiret.

I Winkelmanns Monumenti inediti finder jeg Psyche kun, som adskilt fra Legemet. a.) Hvor hun støtter sig paa Hakken (Agerbrugets Symbol); her viser hun sig vel som en fuldvoxen Mø, men nedsiunken i dyb Betragtning, og tillige aldeles som Siæl. Hendes Vinger ligne her paa det allernøieste Sidebladene i Kronen paa Erteblomsterne — skulde dette ikke kunne være en Hentydning paa Kiærlighed til Landlivet? b.) Den paa Achilles's Gravminde knælende Psyche, som Siæl, seer vel ligesaa vredladen ud, som Heltens Skygge aabenbarer sig i Odysseen; men dog har hun, som adskilt fra Legemet, høie, stramt opreiste Vinger, lig Blomsterblade. c.) Paa Plato-Hovedet med Vingerne, ligne

disse mest Vingerne paa den egentlige Sommerfugl (Papilio), endskiøndt de her, for at undgaae den tilspidsede Form, der i Marmor vilde være utaalelig, ere udbredte omtrent som en Vifte, og ligeledes smykkede med Paafuglesine. d.) Psyche paa Dødningehovedet, som ligger for den i Betragtning fordybede Philosoph — her altsaa adskilt fra Legemet — har atter Vinger, der ligne Blomsterblade, og disse nærme sig mest til Violernes eller Stivmoderblomsternes. De savne heller ikke Prydelsen af Paafuglesine.

Fr. Brun, født Münter.

Danske Litteratur-Breve.

(Fortsættelse.)

Niende Brev.

Fast skulde man om denne Retskrivnings Forandring troe, at der er heelt andet under. Aarsag er der til hver Ting; og Fornuftgrunde maae der gives for fornuftige Menneskers Handlinger: Men forlegne vilde sikkert mange af disse Retskrivnings-Mestere blive om de for slige deres Handlinger skulde opgive Grunde. Thi, om ellers i nogen anden Sag, saa gielder det fornemmelig her: Ingen Foran-

dring uden Aarsag. Men hvad Aarsag til at skrive Heks for Hex, og til at forkaste et Bogstav som den først og mest cultiverede Nation har i Retskrivningen beholdt i flere end et Par tusende Aar? Hvad Aarsag til at skrive ti for thi, og giøre Skriftsproget fattigt og mindre dueligt til at betegne Mundsproget? Hvad Aarsag til saa megen anden Retskrivningsforandring, som det nu er her for kiedsomt videre at berøre? Og kiedende er Sagens Omdrøftning saa meget mere som den vil vise, at i Snese Aar ere vi i den slet ikke komne videre. Thi i en Sags Forbedring kan man ei siges at gaae frem, naar Reglerne, efter hvilke Forandringen bør skee, endnu ligge ubestemte. Og hvilke andre Regler anføres endnu for denne Forandring end de urimelige, der anførtes for omtrent sexten Aar siden: thi den Gang blev anført til Grund for en Forandring ligesom nu: De Svenske forkaste dobbelte Consonanter eller dobbelte Vocaler ꝛc. følgelig bør vi ogsaa*). Vi erkiende altsaa i vor Litteratur og Sprog svensk Herredømme, eller at dansk bør være en Slave af svensk. Dog: maaskee ombyttes Herredømmet. Thi da i et lignende Tilfælde en urimelig Retskrivningsforandring paaanbefales hørte man det Svar: Forfatteren kommer fra Island, fra Kilden til Sproget: Han maa vide

*) See Joh. Boye om Retskrivning. Kbh. 1800; og Nyerup det danske Sprogs Retskrivningstheorier. Kbh. 1805.

det bedst. — Det Islandske er altsaa med vort Sprog saa nær beslægtet, og i Retskrivning (thi Retskrivning taledes der om) saa aldeles eens, at islandsk Orthographie kan være Regel for dansk!

Nu bevare os Apollo! Skal dette gaae for sig, saa vil vore gamle danske Bøger, og vort ædle danske Sprog om føie Tid være ligesaa uforstaaeligt som disse islandske Neologer ere det selv; og om flere eller færre Aar vil i Sielland, Fyen og Jylland høres Islandsk, og Islandsk allene.

Men, alvorligt talt: dersom engelske, franske og flere Europas cultiverede Nationers Skribenter vilde efterligne i Retskrivnings Ustadighed vores; dersom disse vilde bortkaste alle indbildt overflødige Bogstaver, Alt hvad der skielner eenslydende Ord, og hvad der til Ordenes Oprindelse og Slægtskab henviser: hvad andet vilde da følge deraf, end at disse Nationers ypperlige Skrifter vilde snart for en følgende Generation blive uforstaaelige: Et nyt Sprog i Skrift og snart et forandret Mundsprog blandt de cultiverede Stænder vilde af denne Omqvakling være Følge. Det var at ønske, man i denne og i andre mere og mindre vigtige Sager vilde for hver Forandring giøre sig det Spørgsmaal: Bliver Sagen derved bedre? og i alle Tilfælde holde fast ved den Regel: Ingen Forandring uden Godt derved kan vindes.

Om ikke med større Grund (siden vi nu ere ved denne Materie), saa dog med ligesaa stor Nytte, om ellers for Retskrivning skal sees hen til Fremmede,

kunde det foreslaaes at tage Hensyn til det græske Sprog, eller til det Sprog, der fordum var Mundsprog i den græske Colonie Asgaard, hvorfra vore Fædre hiddroge. Thi maaskee kunde flere Ligheder fremvises mellem gammelt græsk og gammelt dansk, end disse islandske Libhabere formode. Et Exempel erindrer Du vel, vi tilforn have omtalt. Det var nemlig Ordet μεγαλος. Betænkes at i Ords Forvandling giennem Talen i Tidens Løb og paa forskiellige Steder forandres Vocalen først, medens Consonanten bliver staaende, saa findes samme Consonanter i det gamle græske Ord μεγαλος og det gamle danske magle: thi i Betydningen ere begge eens; og at magle har været et gammelt dansk Ord, og betydet ligesom det græske stor; derom kan ikke tvivles, da Ordet med samt dets Betydning er til endnu, og i Byers Navne gængse. Haves ikke her i Sieælland: Sørbymagle og Sørbylille? Ramsømagle og Ramsølille? Gundsømagle og Gundsølille, Steenmagle og Steenlille, Hjelmsømagle og Hjelmsølille, Haldagermagle og Haldagerlille m. fl.? Kaldte ikke af samme Aarsag vore Fædre Constantinopel Myklegaard o: μεγαλος πολις? og kan man ikke spore græsk Ophav i flere Ord endnu, som bleve bevarede for tydsk Indblanding? Jeg forbigaaer at omtale her — thi jeg iler til Enden — at intet nyt Sprog er i Construction og Perioders Dannelse det græske saa liigt som vort ægte, ufordærvede danske: hvilket en Oversætter af Herodot vilde føle; og en Oversætter

af det latinske, hvis ellers det danske Sprog er i hans Magt, vilde derimod føle den store Forskiel imellem dette og Modersmaalet. Og vel for denne og hiin, om de forstaae at holde sig Mundsproget nær: thi rigtigt vil det befindes, skiønt Poeter og Prosaskrivere synes sielden at bemærke det, at Skriftsproget bliver baade fattigt og svagt, jo mere man lader det afvige fra Mundsproget. En Materie, som Du vel erindrer jeg har sat mig for paa et beqvemmere Sted at udføre vidtløftigere. Jeg forbigaaer ogsaa her, hvad jeg end videre har at tale med Dig om den Skade, vort Sprog ved den idelige Retskrivnings-Ustadighed maa lide. Jeg forbigaaer det besynderlige Had man bærer til visse Bogstaver, saasom til Bogstavet Y, ret ligesom det kunde undværes i forstyrre for at skielne dette fra forstørre: og at Ro-ja-lister er eet med Royalister; aldeles glemmende at Y naar det er et sammensat Bogstav, er en Samling af i og j*); thi Ankerboyen er jo dog eet med Ankerboijen; og Troje udtrykker slet ikke Mundsprogets Trøye, eller Troi-je, saa at Mistelsen af Bogstavet Y er virkelig et Tab for Sproget. Ligeledes forbigaaes at omtale det Had, man bærer til to Vocaler i een Udtale, som dog Skriftsproget, for at betegne Mundsproget, ikke kan undvære: thi Sandheeder (ligesom Alheeder) er dog noget andet end Sandheder, Heelt noget andet end

*) Ligesom ξ af γσ eller κσ eller χσ.

Helt, Forvisning end Forviisning, og Fyrsteen end Fyrsten. Frankrige mistede en heel Provinds ved en Hovedtræfning, er dog urigtigt skrevet, naar Meningen er, at det skete ved een Træfning. — Saa at man med Sandhed kan sige, at disse Retskrivnings-Mestere gjøre snarere Sproget fattigt: maaskee fordi de ikke først gjorde sig et Begreb om, hvad et Skriftsprog er, og skamme sig nu ved at lære det.

Tiende Brev.

Og sandeligen, betænkes i Almindelighed hvor vigtig den Sag er, som jeg i forrige Brev omtalte og som underkastes en saa letsindig Behandling, saa maa man forundre sig over Fremgangsmaaden og barer sig neppe for at udraabe: Herre forlad dem det; de vide ikke hvad de gjøre. Sagen, kan du troe, naar den betragtes i det Store, er betydeligere end den synes ved første Øiekast. At Mennesket faldt paa at bruge Sprog, er eet med at det faldt paa at blive fornuftigt; og først med Sprog-Evne opkom Fornuft-Evne. Thi undtages hvad i Indbildningen under naturlige Billeder betegnes, saa tænker Mennesket intet uden Ords Hielp; saa at var Mennesket uden Sprog, saa var det ogsaa uden virkelig Fornuft, og var ikke i Stand til at gjøre noget abstract Raisonnement. Af Reisendes Efterretninger om mindre cultiverede Folk fornemmes det ogsaa, at alle Nationer, der havde et fattigt Sprog, stode ogsaa paa en Cultur-Grad det var lav, og om-

vendt: en lav Cultur-Grad er forenet med et fattigt Sprog. Fornuften uddanner derefter Sproget, eller skaber sig siden dette, som et Redskab, og Redskabet tiener igien til at fastholde, meddele og udvide Fornuften.

Betænke vi ydermere i andre Henseender, hvilken usigelig Velgierning Skaberen forundte Mennesket, da han gav det Skrift og Sprog (thi skeer vel noget Godt i Verden uden Skaberens Styrelse, eller uden hans Tilladelse noget, vi kalde Ondt?) samt de Ulykker, Sproggvaklere ved deres Letsind afstedkomme: sikkerlig blev da Skriftsprog anseet som en National-Eiendom, for hellig til at overlades i slige Skribleres Hænder. Ingen Tvivl, at Sprog er en Arv, til senere Slægter bestemt; en Arv, der naar Fare er paa færde, maa være under Formynderi; og under Formynderi vil man ogsaa finde, at flere vigtige Sprog have hvert til sin Tid været. De tvende saa kaldte classiske Skriftsprog fandt i fortræffelige Skribenters Værker et Formynderi, ved Bogtrykkerkonsten endnu mere bestyrket. Jeg nævnte dig nys det Forunderlige, at i Homers og Plutarchs Sprog bruges een Orthographie, skiønt der mellem deres Levealdre henløb Aarhundreder. I Skriftsprog har Skaberen underrettet Mennesket om dets Ophav, om dets Skiebne i de ældste Tider; om dets Forventning i Fremtiden; og om dets Haab i et Liv efter dette. Kan man andet end finde en Guds Bestyrelse deri, at denne Kundskab meddeeltes os just i østerlandske

Sprog, i Sprog, der tales af et Folk, som i eet og Alt ere vore Antipoder! Vi Vestboere qvakle paa Sæder og Klæder; paa Sprog og Skrift. Af alle Kræfter arbeide vi paa, at Efterkommerne ei skulle forstaae os; ligesom vi allerede ikke uden Lærdom forstaae, hvad af Fædrene blev talet og skrevet. — En Letsindighed, der har giort os uværdige til at Skaberen skulde overgive os noget, der angaaer hele Menneskeheden, til Bevaring. For de simple Østerlændinge derimod er gammelt og helligt eet. Hvad der leveredes dem for Aartusinder, det vaage de over endnu, som Dragen ruger over Skatten. Dragt, Sæder og Skikke ere her fast ligesaa gamle som Historien: Og derfor er det tilladt at troe, at Skaberen valgte dette simple, for sin Alde ærværdige Folk, til at opbevare sine Bud og Efterretninger om Menneskets Haab og Frelser. Hvor helligt maa ikke Alt synes os her i Osten, hvor det Sprog, som Frelseren for et Par Aartusinder talede, er her et Mundsprog endnu? Uagtet Mahomedaners Forfølgelse, overtroiske Hinduers Tryk, og den romersk-catholske Inqvisitions Brand, der lyser dem stedse i Øinene, bevare disse syriske Christne Evangelierne for en Deel i det originelle Syriske, og slippe denne Arv for intet kosteligt i Verden.

Næste Gang meddeler jeg dig fuldere Efterretning herom. Kun har jeg her fortalt dig dette, for at giøre den Anvendelse: Hvorledes skulde disse Orientalere kunde beholdt dette Mundsprog, og hvorledes

bevare og forstaae de hellige Bøger, som de endnu afskrive og bevare, naar de, ligesom vi, havde qvaklet og skiftet paa Alt, og derved glemt det Sprog, der taledes iblandt dem for et Par Aartusinder, og hvori disse hellige Bøger ere skrevne?

Ellevte Brev.

Dog, til et mere passende Sted er det bedst at giemme den fuldstændige Beretning, hvorledes disse syriske Christne bleve af Europæerne først opdagede, siden glemte, og atter fundne. Kun saameget hører herhid: at da en engelsk Missionair fra Calcutta fandt denne syriske Menighed i Hindostans afsondrede Egne, viste han engang deres Geistlige sit i England trykte syriske nye Testament; men der var ingen syrisk Geistlig, som jo flydende læste, forstod og talede dette halvandet Aartusinde gamle Sprog, der var disse Geistliges Mundsprog endnu. Og hvad anden Aarsag hertil, end at dette ældgamle Mundsprog var ved hellige Bøger holdt fast, derved uddraget Skribleres Qvaklen, og holdt i Retskrivning og Bestemthed saa reent i mange hundrede Aar, at en hindostansk Christen kunde i Aaret 1806 læse i sit Mundsprog en Bog, skrevet for atten Secler siden! — Regel og Exempel er givet. Hellige Bøger have ogsaa vi; vel ikke som hine hindostanske Syrer i Original- og Mundsprog: men vi have Oversættelse deraf. Ved behørig Omsorg kan ogsaa denne giøre det Gavn, at bevare Sproget reent for Qvakling. Thi af denne hellige Bog, tilligemed Lære- og

Læsebøger, lærer hele Landets Ungdom sit Skriftsprog. Dette fastholder, og for en betydelig Deel ogsaa dannet Mundsproget. Hvor ønskeligt var det da ikke, at Sprogets Helligdom toges Hensyn til, saavel i andre Bøger for Ungdommen, som ogsaa i disse aandelige; hvorved man stiftede et Gavn, ikke blot for Sproget, men ogsaa for Religionens Agt tillige. Ikke Sprogets Retskrivning allene, men ogsaa dets Rigdom og Eftertryk vandt derved. Thi Du tilstod selv engang, at mange herlige Udtryk, mangen kort og syndig Talemaade, af vort Sprog nu reent forloret, fandtes — jeg troer det var i Resenii Bibel, som vi den Tid havde jævnligen ved Haanden. Og skulde en ny dansk Bibel-Udgave besørges, mener Du da denne hellige Bog vandt, om dens Sprogs Kraft og Ælde ombyttedes med vort moderne Danskes vidtløftige Flauhed? Ælde har desuden en Ærværdighed, som umulig kan meddeles det Nye: Og denne gamle Ærværdighed føles i intet inderligere, end i hvad der angaaer Religion, og Alt over dette hverdags Liv ophøiet. Du sammenlignede engang vor nye Psalmebog med den gamle Kingo's. Udfaldet af Sammenligningen erindrer Du vel, hvordan den blev. Og mener Du, Resultatet blev andet, om Sammenligningen kunde gjøres mellem vor gamle Bibeloversættelse, og en ny, paa samme Maade moderniseret? — Men ingen Tvivl, at jo, hvis Bibelen oversat paa ny skulde udkomme, der da blev taget trolig Hensyn til det gamle danske Sprog, saa-

vidt muligt og tienligt at beholde. Et ungt Menneske i en Oldings Dragt, eller Oldinge, i en Ynglings, vilde ikke være pudseerligere at see, end Bibelen i en Oversættelse, saaledes moderniseret. Dog, derfor behøve vi ikke at frygte. I vort Land gaaer Veien til geistlige, og fast til alle Embeders Værdighed igiennem det classiske Studium. Saalænge den gior det, vil Religion og Sædelighed, og Bibelen, der er Begges Grundvold, blive af Oplysning og Smag forenede bevogtet.

Tolvte Brev.

Ret smukt talt og giort, svarer Du; men spørger dog derhos: Er Bibelen ogsaa den Landets Ungdoms Bog, som Du foregiver? og er den paa saadan Maade i Stand til at fastholde ikke allene Religionens, men ogsaa den ligeledes gudelige Gave, Sprogets Agt? Eller har Du maaskee glemt vor fælles geistlige Vens hyppige Klager, at ikke allene faa eller ingen læser Bibelen, men at ogsaa faa eller ingen skal læse den; hvorpaa han siger, man dagligen faaer Beviser i Hænde. Thi, det priisværdige Bibelselskabs Bestræbelser at oplægge og udgive Bibler uagtet, saa kommer jo dog et Oplag af Bibelhistorier ud efter et andet, og een ny Bibelhistorie skrives efter en anden; og det endog af dem, hvis Pligt det er at uddele og udbrede Bibelen og dens Læsning? Næsten kunde man falde paa, at Vedkommende ved denne Bibelhistorie-Travlhed strøbte at forekomme Bibelens Læsning selv; og fast naae de

det ogsaa. Thi man frativer Almuen og Ungdommen Bibelen, ved at give dem slige bibelske Historiebøger: Hvo har vel, naar en Histories omstændelige Fortælling er en eller flere Gange læst, da Lyst til at høre den fortalt igien, eller læse samme paa ny i andre gamle Bøger? — Der, hvor mange Bibelhistorier uddeles, der bruges faa Bibler; saa at, hvis Bibelens Trykning og Oversættelse bør være Overopsyn underkastet, saa burde maaskee Bibelhistorieskrivning ogsaa. Troe maaskee disse Historieskrivere, at de bedre kan fortælle Begivenhederne, end de ere fortalte i Bibelen? Eller troe de, at Bibelen trænger til deres Omarbeidning, før den kan taale at gives Almuen i Hænder? — Saa selsomt ere dog nogle af disse bibelske omarbeidede Historier fortalte, at Forfatterne synes at behøve, selv at høre dem fortælles.

Dog, vi gaae videre i vor Litteraturs Særegne. Dit Spørgsmaal: hvormange læse Bibelen? forbigaaet — bliver det maaskee ligesaa vigtigt at spørge: hvormange læse hos os? og naar der læses, hvad er det da, som læses? Og, til hvilke Hænder er det betroet, at forsyne Almuen med Læsning? — Men, eet Særsyn i vor Litteratur forelægges mig her. Saaledes sætter det mig i Forundring, at jeg maa afbryde. Tilgiv min Kortheb. Snart igien mere.

Om Norden, og hans Reise til Egypten.

Blandt de forskiellige Midler til den menneskelige Culturs Udvikling og Udbredelse har, fra den fierneste Oldtid indtil vore Dage, Samfærdsel imellem Jordens Folkefærd, ved Handel, Søfart og Reiser, været et af de mest virksomme. Men ogsaa efterat den europæiske Cultur har naaet en Høide, for hvilken de øvrige Verdensdele hidtil have staaet tilbage, vedvarer ligefuldt den naturlige Interesse, vi skienke de fra os saa vidt adskilte Jordstrøg og deres mindre cultiverede Beboere, fordi vi, fiernede fra disse ikke mindre ved Sprog, Aandsdannelse, Sæder og Skikke, end ved Rummets Afstand, finde i sammes Betragtning en rig Næring for Tænkningen og Phantasien, og en Kilde til udvidet Natur- og Menneskekundskab, der endnn synes uudtømmelig for Aarhundreder. Hvad andre særskilte Videnskaber og Konster desuden have vundet, tilligemed Geographiens, Ethnographiens og Naturvidenskabens Berigelse og Berigtigelse, ved kyndige Reisendes Undersøgelser: er alt for bekiendt, til at det behøvede, videre at omtales. Dog vilde jeg i Særdeleshed nævne Historie og Oldkyndighed, der ogsaa høre til de Discipliner, som skylde Reisebeskriverne utallige vigtige Oplysninger, og som igien have bidraget meget til at vække og nære Interessen for en umiddelbar Beskuelse og Undersøgelse af saadanne Lande, Egne,

Stæder og Folkeslag, som i deres Fortids Erindring bevare en Mærkværdighed, uafhængig af det Nærværendes Betragtning; men dog ved denne ligesom sat i et mere levende og sandseligt Lys. — Ægypten, Persien, Arabien — hvor hoi en historisk Interesse have ikke disse Lande? Hvo kiender vel noget til deres Fortid, til den Rolle, som Nationerne, der beboe dem, engang have spillet i Menneskehedens Historie, og ønsker ikke, ved paalidelige Efterretninger at erfare disse Landes naturlige Beskaffenhed, deres nærværende Udseende, deres Beboeres Tilstand, og hvad der endnu er tilbage i disses Nationalcharakteer, eller af levende Traditioner og livløse Monumenter, der minder om hine i Oldtiden og i Middelalderen saa hoit berømte Stater og Folkefærd? — Talrige europæiske Reisende have derfor allerede besøgt disse Lande; og enkelte af dem have meddeelt mere eller mindre brugbare og gode Efterretninger.

Det bliver en uforgængelig Ære for Danmark og den danske Regiering, at fra dette Land udgik to af de vigtigste og mærkværdigste Foretagender af denne Art, som det attende Aarhundrede kan opvise: Nordens Reise til Ægypten, og Niebuhrs til Arabien, Persien og det asiatiske Tyrki; ja den sidste foretoges under saadanne Omstændigheder, af en saa fortræffelig Jagttager, og med et saa rigt Udbytte, at imellem Niebuhr og Humboldt gives der vist ikke mange videnskabelige Landreiser, der have den Mærkværdighed i dem selv, eller den

Vigtighed i deres Resultater, som den Førstnævntes arabiske Reise.

Nylig har vor lærde Landsmand, den som Forfatter berømte preussiske Minister i Rom B. G. Niebuhr sat sin afdøde Fader et værdigt Eftermæle i en Levnetsbeskrivelse*), som jeg er vis paa, Mange ville læse paa Dansk med den Interesse, vor uforglemmelige Niebuhr fortiener, og som hans Biograf ved sin kraftige og gedigne Fremstilling saa skiønt har oplivet. En Oversættelse af Niebuhrs Levnet vil derfor begynde næste Bind af dette Maanedsskrift.—Ved denne Leilighed vil det maaskee ikke være Læserne uvelkomment, at jeg opliver Erindringen om den første af de to ovennævnte danske Reisende, der i forrige Aarhundrede berigede Verden med Efterretninger om en anden Verdensdeel, og om et Land, der er saa interessant ved sin Historie, sine Monumenter, sin senere Skiebne og sin naturlige Beskaffenhed, som Ægypten.—Nordens Reise til Ægypten og Nubien, der udkom paa kongelig Bekostning i to Foliobind med 159 Kobbertavler, (Kiøbenhavn 1755) er et af de kostbareste Pragtværker, den danske Litteratur har at fremvise. Til Kundskab om de ægyptiske Monumenter, om Landets og Folkets Beskaffenhed, er det endog ved de nyeste franske og engelske Reiser i Ægypten ikke giort overflødigt. Dets Sieldenhed, Kostbarhed og den Omstændighed, at det er skrevet paa Fransk,

*) Kieler Blätter. 3ter Bd. 1stes Stück.

giør, at det for nærværende Tid i Forfatterens Fædreland er yderst lidt bekiendt. Af det, som i Fortalen til første Bind meddeles om hans Levnet, og af Fortællingen om hans Reise, er følgende uddraget:

Frederik Ludvig Norden fødtes den 22. Oct. 1708 i Glückstadt, hvor hans Fader var Oberstlieutenant i Artilleriet. Denne havde bestemt alle sine fem Sønner til Krigsstanden, og lod dem fra deres Barndom opdrage hertil. To døde unge, som Artillerieofficierer; en tredie noget ældre, som Capitain; kun een opnaaede en høiere Alder; thi ogsaa Forfatteren af Reisen til Ægypten bortreves i sit Livs frodigste Blomstring. Som en fiortenaars Dreng fik han 1722 Plads blandt Søcadetterne, og udmærkede sig snart ved sine Fremskridt i de mathematiske Videnskaber, i Skibsbyggeriet, men især i Tegnekonsten, hvori han tidlig erhvervede sig en stor Færdighed i at tegne efter Naturgienstande. Da han 1728 mistede sin Fader, tog Over-Ceremoniemester Lerche sig af den unge Norden, og anbefalede ham til Christian den Siette, hvis Bifald han vandt ved sine Situationstegninger. Denne Konge giorde i Aaret 1732 Norden til Second-Lieutenant i Søetaten, og gav ham Penge til at foretage en Reise i fremmede Riger, hvor han især skulde lægge Vind paa Skibsbyggerkonsten. Han gik først til Holland, hvor han blev til 1734, herfra til Marseille og Livorno, hvor det var ham paalagt at giøre sig be-

kiendt med Bygningsmaaden af det Slags Skibe, der under Navn af Galeie bruges i Middelhavet. Men tillige vare, under et tre Aars Ophold i Italien, de bildende Konster en Gienstand for hans Studium; han stiftede Forbindelse med mange af de den Tid levende berømteste Konstnere og Konstelskere i dette Land, og blev optaget til Medlem af Konstacademiet i Florents. Her opholdt han sig 1737, da han fik Befaling af Kong Christian VI. at reise til Ægypten, for at undersøge og beskrive dette Lands Monumenter og øvrige Mærkværdigheder. Det var den som Konstkiender og Samler berømte Baron Stosch, der først havde bibragt Norden Lyst og Attraa til at bereise Ægypten, og formodentlig har denne selv ved sine Velyndere i Kiøbenhavn udvirket, at Planen til denne Reise er bleven Kongen forelagt og billiget af ham.

Norden begav sig til Skibs fra Livorno til Alexandrien, hvor han efter 30 Dages Seilads ankom i Junimaaned 1737. Efterat have undersøgt denne Stad og dens Omegn, reiste han til Cairo, hvor han kom den 7de Julii. En Lungebetændelse, der nær havde giort Ende baade paa hans Reise og paa hans Liv, og et Oprør i Landet, der giorde Veiene i Ægypten baade til Lands og til Vands aldeles usikkre, nødte ham til at opholde sig i Cairo over 4 Maaneder, og han benyttede den Tid, i hvilken han maatte oppebie Kræfternes og Helbredens Opreisning, til nøiagtige Undersøgelser af Ægyptens Ho-

vedstad, dens Omegn og Pyramiderne i dens Nærhed. Den 17de November indskibede han sig paa Nilstrømmen i et leiet Fartøi, ledsaget af en Maronit og en Jøde, der tiente ham som Tolke, og desuden af en coptisk Præst og to romerske Missionairer, forsynet med Anbefalinger af den tyrkiske Pascha til Beyerne eller Statholderne i Provindserne. Saaledes foretog han sig det vovelige Tog op ad Nilen, som faa Europæere før eller efter ham have giort *), og som egentlig udgiør den mærkværdigste Deel af hans Reise. Den 4de December kom han til Girge, Hovedstaden i Øvre-Ægypten, der ligger 100 Mile fra Cairo, og paa en Maade kan ansees som Grændseskiellet for Tyrkernes Herredømme i Ægypten, hvilket ovenfor Girge er lidet agtet af Araberne og de andre indfødte Nationer. Fra denne Stad fortsatte Norden sin Reise op ad Nilen, til de Egne, hvor det gamle Thebe har staaet (Carnac,) hvoraf endnu findes yderst mærkværdige Ruiner, og Levninger af de gamle ægyptiske Bygninger og Malerier,

*) Det er mærkeligt, at Norden reiste paa selvsamme Tid op ad Nilen, som den bekiendte Pocoke giorde dette Tog, uden at de kom til at træffe hinanden. I anden Deel pag. 260 taler han om tre ubekiendte Europæere, der seilede forbi ham, den 30 Januar 1738, imedens han lod sit Skib sætte i Stand; og man kan ikke tvivle om, at Pocoke har været en af disse.

som baade Norden og Pocoke have beskrevet; og herfra videre til Staden Essvaen, der ligger paa samme Sted, hvor det gamle Syene laae, i Nærheden af Nilens første Vandfald. Hertil ankom Norden den 18de December, og uagtet den tyrkiske Befalingsmand høiligen fraraadede ham at reise videre, og forestillede ham, at han hvert Øieblik vilde komme i Livsfare ved Indbyggernes Rovgierrighed, vedblev Norden dog sit Forsæt, at drage høiere op i Landet til Flodens andet Vandfald i Nubien.

Efterat han havde beseet det første Fald og Øen Ell-Sag (som menes at være de Gamles Elefant-Ø), gik han den 27de Dec. igien under Seil fra Havnen ved Vandfaldet, for at reise endnu høiere op ad Nilen. Han undersøgte først den hos de Gamle berømte Ø Phile, der ligger efter Nordens Korter 179 Miil fra Cairo, ved den gamle Grændse imellem Ægypten og Æthiopien; men Maurerne hindrede ham tildeels i at aftegne Hieroglypherne paa det næsten heel bevarede Isis-Tempel, og andre mærkværdige Monumenter, som findes paa denne Ø. Ikke desmindre ere hans Efterretninger om Øen og hans Tegninger af samme meget fuldstændigere og rigere, end de, som findes hos Pocoke. Fra Øen Phile seilede Norden endnu 32 Miil høiere op paa Nilen til Derri i Nubien, hvor han ankom den 4de Jan. 1738, og snart erfarede, at det ikke var ham muligt, at gaae videre, uden at sætte sit Liv, og Frugterne af Reisen indtil den Dag, i den øiensynligste

Fare. Han maatte altsaa den 7de Jan. tiltræde Tilbagereisen fra Derri til Cairo, hvor han, ikke uden at have udstaaet mange Farer og Besværligheder, ankom den 23de Februar. Saaledes endte han i tre Maaneder denne farlige Nilreise, som han havde foretaget med et lidet Følge, stolende mest paa sit Mod og sin Forsigtighed. Mangfoldige Gange fik han ogsaa Leilighed til at lægge sin Klogskab, Aandsnærværelse og Uforsagthed for Dagen, og gav umiskiendelige Prøver paa, hvor vel han var skikket til et Foretagende, om hvis Vanskelighed de, som blot have levet eller reist blandt europæiske, cultiverede Nationer, neppe kunne gjøre sig noget Begreb. Det eneste, som fattedes Norden, og uden Tvivl mangen Gang baade har hindret ham i sine Undersøgelser, og forøget de Farer og Ubehageligheder, hvorfor Maurernes Vildhed eller Vindesyge dagligen udsatte ham, var, at han ikke havde lært de Indfødtes Sprog, og derfor ikke kunde tale og handle med dem, uden ved Hielp af Tolke.

Norden opholdt sig endnu i Cairo og Alexandria til Enden af Maimaaned, da han forlod Ægypten, og over Sicilien, Livorno og Venedig reiste til Lands tilbage til Danmark. Efter hans Hiemkomst udnævnedes han til Capitain i Søetaten og Medlem af Skibsbygnings-Commissionen. Men han havde neppe tiltraadt dette Embede, da en Krig udbrød imellem England og Spanien, i hvilken Anledning den af det danske Søvæsen høit fortiente

Grev Danneskiold foreslog Kong Christian VI. at udsende nogle duelige Søofficierer, for at tiene som Volonteurer paa de krigende Magters Flaader. Norden gik da med et Par andre danske Søofficierer i Februar 1740 til England, hvor han, allerede berømt for sin Reise til Ægypten, fandt en meget gunstig Modtagelse, og blev forestillet for Prindsen af Wales, der interesserede sig meget for hans Tegninger. Om Sommeren indskibede Norden sig paa den engelske Flaade under Admiral Norris; men da der ikke blev noget af dens Tog, kom han tilbage, gik i October med en anden Flaade under Ridder Ogles Befaling, der skulde forstærke Vernon, og var siden med under denne Admiral ved Carthagenas mislykkede Beleiring. Om Høsten 1741 kom han tilbage til England, hvor han blev Medlem af det Londonske Videnskabers-Selskab, og opholdt sig der til om Sommeren 1742, da hans ved Brystsyge svækkede Sundhed bevægede ham til at giøre en Reise til Frankrige, for at forsøge, om han ved et Ophold i dette Lands sydlige Provindser kunde vinde sin tabte Helbred tilbage. Men efter et nyt Angreb af Sygdommen, hvoraf han med Møie kom sig i London saavidt, at han kunde reise til Paris, døde Norden her den 22de September 1742, i en Alder af 34 Aar, uden at see Frugterne af sin ægyptiske Reise bekiendtgiorte for Verden; ja uden engang at have kunnet udarbeide mere end den mindste Deel af sin Dagbog og Beskrivelse over denne Reise. Uden

Tvivl var hans tidlige Død en Følge af det ægyptiske Klimas skadelige Virkning paa hans Helbred, og af den farlige Sygdom, han i Cairo gjennemgik, der efterlod sig Følger, som hans Natur ikke kunde overvinde. Fædrelandet tabte meget i denne unge Mand, der saa tidlig havde vundet Navnkundighed i Europa ved et sjeldent og dristigt Foretagende, hvis Frugter for en Deel ogsaa berøvedes os ved hans uventede Død.

Efterat Nordens Papirer og Tegninger vare komne til Danmark, bar Grev Danneskiold ligesaa megen Omsorg for deres Udgivelse, som han havde med Iver taget sig af Forfatteren, medens denne levede. Efter Grevens Forestilling til Christian VI. befalede Kongen, at Nordens Reise skulde udgives paa offentlig Bekostning, og den bekiendte Nürnbergske Maler og Kobberstikker Marcus Tuscher, i flere Aar en fortrolig Ven af Norden, med hvem han havde levet baade i Italien og England, blev antaget til at stikke Pladerne, *) kom her ind til Danmark 1743 og bragte Arbeidet til Ende i otte Aar, saaledes at alle 159 Kobberplader, paa den sidste nær, vare stukne, da Tuscher døde 1751. Den 112te Plade, der forestiller Ruinerne af Memnons Tempel i Thebe, er stukket af Norden selv. Efterat

*) I Monthly Review. Vol. XVII. p. 79, siges om Tuschers Kobbertavler, at de ere „mesterlig udførte" og om ham, „at han fortiente ikke mindre Agtelse, som Menneske, end Beundring, som Konstner."

Frederik V. havde tiltraadt Regieringen, og Kobberne til Nordens Reise vare færdige, blev Værkets Udgivelse ved en kongelig Befaling overdraget til det danske Videnskabersselskab. Da blot de tre første Afdelinger af Reisen eller Beskrivelsen over Alexandrien og Cairo, vare af Forfatteren udarbeidede, saaledes som de skulde overgives til Trykken: havde man, for at bringe Enhed i Værket, maatte paatage sig af andre Historieskrivere, Geographer og Reisebeskrivere at udfylde det Manglende i Nordens Dagbøger; men man fulgte Forfatterens efterladte Villie, at hans Papirer skulde udgives i samme Tilstand, hvori de forefandtes; og deri giorde man meget vel. Hvad vi nu læse i Nordens Reise, er hans eget, uden al fremmed Tilsætning. — Selskabets Arbeide ved Værkets Udgivelse indskrænkede sig da til at bringe Nordens Journaler og Optegnelser i Orden, og at lade dem oversætte af Dansk paa Fransk — thi det var i hiin Tid, da man i Kiøbenhavn havde en Professor i franske belles-lettres, holdt Forelæsninger og Taler i det danske Videnskabers Selskab paa Fransk, da her udkom en fransk litterair Journal (Mercure danois) og mange franske Bøger, og da man satte en Ære i at opelske en heel fransk Litteratur i Danmark, der lykkeligviis ikke kom til nogen ret Flor, og snart maatte vige for den indenlandske. Et saadant dansk Nationalværk, som Nordens ægyptiske Reise, kunde man da ingenlunde være bekiendt, at udgive paa Landets Sprog, ja ikke

engang paa dette tillige; men til Bedste for vore kiære Læremestere, og for at vise, hvor gode Fremskridt vi havde giort, maatte vi nyde den Ære at see dette Værk trykkes meget prægtigen i Kiøbenhavn paa Fransk, i en udtrykkelig forfærdiget Oversættelse. De Danske, som vare saa uvidende, at de ikke forstod Europas Universalsprog, maatte altsaa undvære at læse en Landsmands Efterretninger om saa mærkværdig en Reise, skiøndt baade denne foretoges og Bogen udgaves paa den danske Stats Bekostning. — Til Værkets Historie hører for Resten, at det ogsaa udenlands vakte megen Opmærksomhed og modtoges med meget Bifald *); at det snart blev oversat paa Engelsk **), og senere hen paa Tydsk; og en-

*) Jvf. bl. a. Göttingische Anzeigen 1756. 16. 17. Stück. The monthly Review, Vol. XV. 1756. p. 249—64. 344—61. 485—97. Vol. XVII. 1757. p. 78—80.

**) F. L. Nordens travels in Egypt and Nubia, translated from the original; and enlarged with observations from ancient and modern authors, that have written on the antiquities of Egypt; by Dr. P. Templeman. 2 Vol. Fol. London. Davis. 1757. (3 l. 16. s.) Ved disse Tillæg og Anmærkninger har den engelske Udgave Fortrin for Originalen; men er neppe saa sielden, som denne. Kobberne i den Londonske Udg. ere maaskee ogsaa bedre aftrykte, end i den kiøbenhavnske. En mindre Udgave i Octav af Templemans Oversættelse udkom samme Aar i London.

delig, at af Oplaget, der var skienket Videnskabernes Selskab, ikke et Exemplar mere er tilbage, hvorved dette Værk er blevet meget sieldent og kostbart. Formodentlig har man trykket faa Exemplarer over det Antal, som var bestemt til Subskribenterne. Det fortælles imidlertid, at et samvittighedsløst Bud ved det danske Videnskabersselskab skal for en skammelig Priis have solgt det ene efter det andet af de overblevne Exemplarer, indtil man omsider opdagede — at ingen flere vare tilbage. Kobberpladerne s o l g t e man til Boghandleren i England, paa hvis Forlag den der udgivne Oversættelse udkom; og giorde det saaledes umuligt, at besørge nye Aftryk af samme. Det gik derfor dette Værk ikke meget bedre, end det pleier at gaae de fleste Værker, der udgives for offentlig Regning, eller under offentlige Stiftelsers og Societeters Bestyrelse.

Ved Nordens ægyptiske Reisebeskrivelse er det en Hovedfortieneste, at Forfatteren var, uagtethans Ungdom en paalidelig og kyndig Jagttager, en duelig Mathematiker og Tegner, og at hans Efterretninger ere ligesaa fuldkommen troværdige, som hans mange egenhændige Tegninger og Korter ere nøiagtige *). Værket selv bærer umiskiendelige Præg af

*) Herom siges i Templemans Fort. til den engelske Oversættelse: „Den skionne Simplicitet i Tegningerne, og den Nøiagtighed, hvormed de ere optagne paa Stedet, overgaaer, efter min Mening, Alt hvad man hidtil af lignende Arbeider har seet offentlig bekiendtgiort."

Forfatterens Sandhedskiærlighed og Nøiagtighed; og det er et roesværdigt Træk af disse Egenskaber, hvilke hos Norden vare forenede med megen Beskedenhed, at han, efter hans Forsikkring, har udeladt af Reisebeskrivelsen Alt, hvorom han ikke havde tilforladelig Kundskab, eller hvad han ikke med fuldkommen Vished erindrede sig. Hans Stiil er simpel, passende til Gienstanden, og uden alle søgte eller overflødige Prydelser *). Formaalet for hans Reise var fornemmelig indskrænket til Bygninger, Monumenter og Ægyptens Geographie. Hans fortræffelige Kort over Nilen paa 29 Blade, var, da det udkom, en stor og vigtig Berigelse for Geographien; og er formodentlig endnu det bedste og nøiagtigste som haves. Han har ikke skiøttet om at optegne i sine Dagbøger, hvad andre Reisende før ham tilstrækkelig havde beskrevet; og man lærer derfor aldeles ikke, blot ved at læse hans Reise, at kiende Ægypten; men vel kan den i høi Grad vække Attraa til at erhverve sig nøiere og udførligere Kundskab om dette, endnu saa mærkværdige, og i sine Ruiner vidunderlige Land. Heller ikke kan den undværes, selv ved Siden af de ældre eller nyere Værker, der med større Udførlighed og Fuldstændighed beskrive Ægypten. Imidlertid har Norden og-

*) Denne Roes tillægges ham ogsaa af den engelske Oversætter Templeman: "The style of the author is plain, narrative, without any affected ornament of expression."

saa leveret ikke faa interessante Bidrag til Kundskab om Ægyptens daværende Tilstand, om Landets naturlige Beskaffenhed og Producter, om Folkets Sæder, Characteer, Levemaade, Haandværker, Agerbrug, Handel og politiske Forfatning. Alt dette vilde han (som vi kunne see af Værkets første, ved Forfatteren udarbeidede Afdelinger) have udført med større Fuldstændighed, og udfyldt meget, som nu fattes i hans Dagbog, dersom ikke en tidlig Død havde bortrevet ham, som et Offer for hans besværlige og farlige Tog. Nordens Erindring fortiener derfor at bevares med Taknemmelighed af hans Landsmænd; hans Reise og hans efterladte Værk, der hædrer baade Forfatteren og den Regiering, hvis Omhu for Videnskaberne det skyldes, ere Mindesmærker, han har reist Danmark ved Foden af Pyramiderne, ved Nilens Bredder og i Nubiens Indre; og Værket et ædelt og varigt Minde over ham selv.

Afskeds-Sang

til Adam Oehlenschläger

ved hans Bortreise.

Mel. Vil du være stærk og fri ꝛc.

Drager bort af Danalund
Sangeren, den kiære,
Lundens Fryd saamangen Stund:
Vinter maa det være.
Dog han qvad jo mangengang
Sødt ved Juletide,
Trylled frem en Vaar i Sang,
Trods de Fugle hvide.

Medens end ham Lunden har,
Toner herligt Sangen,
Og hvis han en Trækfugl var,
Holdt vi nu ham fangen;
Dog han har sit Hiem i Nord,
Maa han frit end svinge
Over hele vide Jord
Siungende sin Vinge.

Du, som meer end Fugl i Lund
Danske Hierter fryder!

Du, hvem Pigens Rosenmund
Fro sin Hyldest yder!
Ei din Sang som Fuglens døer,
Naar vor Vinter kommer:
Du skal glæde danske Møer
Med en varig Sommer.

Du skal glæde danske Mænd,
Medens Danmark lever,
Og hvor Du end farer hen,
Ei din Sang bortsvæver.
Drag da glad til Syd, til Vaar!
Genien dig vinker.
Hvor den munter Vingen slaaer,
Fro din Stierne blinker.

Blomster spire i dit Spor,
Selv i fierne Riger!
Kom igien, naar til dit Nord
Atter Hiertet higer!
Krandse her Du finde skal
Om vort Velkomstbæger.
Nu lev vel! du kiære Skiald!
— Leve Oehlenschläger!

B. S. Ingemann.

Sofarten.

Idyl.

Sød er Digterens Blund i den grønligt skyggende Løvsal,
Klækket af Vaaren ud, og viftet i Aftenens Vind, der
Svinger sin surrende Kreds, liig en Bi, belæsset med Honning:
Ravende vanker den frem, thi Duggen drak den af Rosen,
Virket paa Floras Væv, og slynget i grønklædte Busk ind,
Eos-Farve den gav, men Duft den straalende Luna.
Let er Zephyr beruust, saa Vingen han spænder liig Seil ud;
River saa Blomsten fra Stilk, og spreder i luftige Sø den.
Men bag hvert viftende Fnug sig holder en drømmende Aand fast;
Skareviis hvirvles de om i den vidthenflagrende Blad-krands;
Sneefog ligner den mest, der vildsomt svæver i Stormen,
Synker saa Skialden i Favn, og dækker den blussende Kind ham,
Barmen skiuler den halvt, og sidder bag Haaret i Læ, mens
Drømmene liste sig ned ad den Slumrendes Side, og snoe sig
Rundt i den bælmørke Nat, og svinge de gnistrende Fakler.
Snart de dem flette i Ring, og fylde ham Barmen med Andagt,
Sagte da vifter i Vinden det flammebyggede Tempel;
Snart i vildere Gang de sprudle det lystige Liv ud.

Men nu er Drømmen forbi, og Dagen kalder til Arbeid,
Streng, prosaisk og kold: da glemmes de natlige Luer,
Taager synes de nu, thi Stiernerne slukkes ved Dag, og
Maanen svæver, en Sky, paa den blegt opstigende Himmel.
Enkelte Glimt han siner dog end, dem sanker han flittigt,
Drager af Mørket dem frem, liig den altbenyttende Husbond,
Der, naar Høsten er endt, naar Kornet er indbragt i Huus alt,
Sender ad blottede Ager med Flid det speidende Blik hen,
Om intet svulmende Ax end skiuler blandt gienblevne Halm sig.
Finder han nogle, da glad han dem sanker, og bortblæser Støvet,
Fletter dem løst i en Krands, og binder dem flygtigt med Straa fast.

Bierne.

Nogle ad Engene hen opsanke den duftende Honning,
Andre sidde paa Vagt, vise den truende Braad.

Gallisk Epigram.

Men du bekymrer dig ei, saa synes mig, meget om Honning,
Stedse du sidder paa Vagt, viser mig stedse din Braad.

Til Læseren.

Dog dig behager ei Talen om Bier og flagrende Blomster,
Høsten elsker du mest, Frugter og handlende Daad.
Lyster dig da den at finde paa Bølgernes skumklædte Rygge,
Vindene gynge paa Sø, Skibet er takket og klart.

Digtertiden.

Heiser nu Seil, mine Vers! nu Poseidon er gunstig, og Phoibos
Straaler med stigende Kraft Liv i den døde Natur.

Ei bør den kyndige Mand opsætte sin Fart, til i Høsten
Borens, isnende, kold, fylder ham Hiertet med Angst.
Hurtig, før Orion ryster de blinkende Lokker i Stormen,
Hilser den spraglede Vaar rask med de bugede Seil!

Dioskurerne.

Ikke du ender med Held din Reise, du dristige Skiald, hvis
Ledas Sønner dig ei lyse i stormende Nat.

Goethe.

Dig dog hilser jeg først, du Herlige, størst af dem begge!
Polydeukes, dig vist avled olympiske Zeus!

Schiller.

Dristig paa vingede Ganger du svæver mod Himlen og Dybet;
Hiin fik den fuldendte Kraft, du fik den himmelske Flugt.

Den advarende Muse.

„Fort, over bølgende Hav, du daarlige Digter! hvad troer du
Dem at forevige? Sligt overlad mig og dem selv!“

Fortrøstning.

Perlen i Afgrundens Slot kun møder den dristige Svømmer,
Lad Epigrammet sig da tumle med Voven omkring.

Digtets Bestanddele.

Skiælvende, fordrer du Ild: ak, Ilden vi slukkede selv ud!
Kold er taagede Sø, Bølgen er Vand kun og Salt.

Sirenerne.

Ved Kronion! vær varsom! Fra Kysten det klinger vel smukt, men
Stiger forført du i Land, dræbt er din høiere Sands.

Harpyerne.

Det er nu engang, min Ven! saa Skik paa den So, du beseiler;
Alt at bedærve med Smuds har Recensenterne Ret.

Første Konstdommer.

Kalder du dig Epigram, du vaade svømmende Vandfugl:
Hvor er den vingede Flugt, hvor er din krogede Klo?

Svar.

Selv I jo oprøre Bølgen, saa kold den slaaer over Borde;
Intet Under da hvis Vingen bli'er frygtsom og vaad.

Anden Konstdommer.

Stiller et Billed man op, strax Aberne springe fra Busk, og
Kradse det efter i Sand, vildt med forvitrede Træk.

Svar.

Dragten dadler du kun, og Versenes Længde og Brede,
Kiernen kaster du bort, Skallen du knækker med Flid.

Hele Flokken.

Nu med Rovfugleflugt, med Skrig, med klapprende Neb, med
Vingernes susende Slag, støder i Dybet ham ned!

Formodning.

Hu, hvor de fraade, og hvine og vise de graadige Tænder!
Hundenes bjæffende Chor lære mig, Scylla er nær.

Charybdis.

Vil jeg Hundene flye, maa hist jeg følge med Strømmen:
Visselig bedre det var, lod jeg den mistige Fart.

Musen.

„Vel bør man veie i Sind, før man dristig betroer sig til Havet,
Men er først Reisen begyndt, Faren bør møde Foragt.

Sphinx.

Første Gaade.

„Venlig smiler min Mund, dog sluger mit gjærende Svælg dig,
Hvis ei din klygtige Sands aahner min indre Natur."

Havet.

Dunkel er Qvindens Natur, og dunkel mig synes Din Tale,
Udvortes Taushed og Ro, indvortes gjærende Kamp.

Anden Gaade.

„Dernæst nævne Du mig den sørgende Nymphe i Graven,
Flættende aldrig sin Fod, følgende stedse Dit Fjed."

Echo.

Ak! en følende Barm kan fremmane Aander af Stenen,
Og i Tonernes Strøm smelter det haarde Metal.

Tredie Gaade.

„Dernæst nævne Du mig den sovende Herster i Dybet,
Der, naar han vaagner til Liv, indvier Livet til Død!"

Magneten.

Dunkle! Dig kiender jeg vel, der leder den seilende Snekke,
Seilere leder Du og, større end jordiske Fnug.
Meget binder Du vist i Afgrundens Dyb og i Himlen,
Ak! saa kom dog engang! bind os vor Viden til Eet.

Kiønnene.

„Evig de blive forskiellige.“ — Vel, saa maatte det være;
Thi en Evighed hist har de at ene sig i.

Diet (Poesiens Sands).

Jeg er elektrisk; et spillende Lyn boer i Diet, og lyser,
Stræbende stedse mod Sky, bunden dog stedse til Jord.
Himlen jeg røved' sin Ild, da traf mig Prometheus's Skiebne,
Og til det steenkolde Field bandt mig den grusomme Zeus.

Øret (Philosophiens Sands).

Lad hende sværme, den Vilde! Jeg sidder rolig i Hiemmet,
Skuer end videre hun, fatter dog dybere Jeg.

Følelse.

Ord blev mig negtet, og Udtryk, og dristig at forme mit Indre,
Ak! jeg føler det dybt: Sproget er ikke for mig.
Kan Du tale dem ud, de hvirvlende Buer paa Vandet?
Tonernes strømmende Gang? Hierternes hellige Baand?
Ak! jeg sidder saa taus, i Diet hænger en Taare,
Og jeg føler det dybt: Sproget er ikke for mig.

Phantasie.

Tanker i vingede Flugt jeg skimter, lig svømmende Lande,
Og som de svæve forbi, tegner jeg dristig dem hen.

Forstand.

„Kun det phantastiske Skib sig bevæger, mens Landene hvile,
Tanken er rolig og fast, flyvende kun er din Drøm.“

Konstnerskiebne.

Ofte naar fuldendt han troer sig, og moden, og Høsten for Døren:
Ak, da farver en Orm mat kun den visnende Frugt;
Mens han i snevrere stedse, og stedse i snevrere Kredse
Flagrer om fordums Natur, synker tilsidst han forladt
I den forstenende Grav, han byggede stolt til sig selv op:
Fiern den herakliske Kraft, Formen staaer huul kun igien.

Den bedste Verden.

„Siig, hvor findes det Land, hvor Dyd er Veien til Hæder,
Og hvor Erinnyen strengt følger den Skyldiges Fied?
Ven, det forjettede Land? Ja, derom var meget at tale;
Her det og ingensteds er, alt som du Sagen vil see.

Forskiel.

Nogle vise dig Braadden, mens nogle listigt den skiule,
Andre mangle den reent: det er de rigeste, Ven!

Det sidste Maal.

Alt skal vorde til Mathematik, det vidste jeg længe:
Men, Mathesis, da er ogsaa dit Rige forbi.

Hexametret.

Svævende iler jeg hen, liig den blidt sig slyngende Cirkel,
Stedse forandret, min Gang ligner dog stedse sig selv.

Aarsagen.

Meget elskede Hellas det Runde i Sang og i Tale,
Derfor jeg lagde mig blidt Skialden i smilende Mund.

Den antike Poesie.

Solen liig svæver den hen, majestætisk i lysende Ro, thi
offrede Seereens Blik Sangen den straalende Gud.

Homer.

Ledet af ahnende Sands Du vandrer i Blinde Din Bane,
Paa Hexametrets Flugt, spreder Dit Lys overalt.

Hans Efterfølgere.

Solen følger Planeternes Chor, saa gik det fra Arilds Tid, og saa gaaer det vel, til Tid og Natur er forbi.

Henriaden.

„Jeg er ogsaa en Sol." — Ja rigtig! Du straaler fra Taget,
Broget, og kold, dog med Konst klippet af Glimmerpapiir.

Forsvar.

Men et Chineserpalais vel taaler ei meget; thi neppe Helios kommer med Kraft, flux er Forgyldingen væk.

Den moderne Digter.

Læser jeg Dig, jeg taber Ideen i brammende Ordklogt:
Bedre jeg tabte Dit Ord, skuende kun Din Idee.

Ditto.

Meget at tale om lidt, deri var Du stedse en Mester.
Indhylle meget i lidt, see! det er Konsten, min Ven!

Det omvendte Genie.

I den faldende Green saae Newton hele Naturen;
I den hele Natur seer du en visnende Green.

Det indskrænkede Blik.

Alt Du mener at see, naar Du viner de talløse Stierner;
Ak! af det Hele, min Ven! neppe Du seer et Par Fnug.

Barndommen.

Blikket sig taber i Luft — strax troer den Verden til Ende;
Sku du saavidt som du vil, barnligt blie'r stedse Dit Blik.

Atheisten.

Fordi dit Indre er mat, og uden Betydning, strax troer du,
At den hele Natur mangler Betydning som du.

Til ...

Gud behage du vil, ved ham stedse at føre i Munden:
Konsten lad tale, min Ven! Konstneren skiulet sig helst.

Den Skyldfrie.

Du mig ei stedse forstaaer: nu, Læser! saameget desbedre!
Har du en Skade, du snart mærker den trykkende Sko.

Philosophie.

Mig den Himmelske bød til Fornuft at lade Geniet,
Barnet at danne til Mand, Natten at føre til Lys.

Poesie.

Mig den Himmelske bød genialsk at vise Fornuften,
Manden at bøie til Barn, Solstik at dæmpe ved Nat.

Udvei.

Kan du forene de To, i Sandhed da er du den største,
Kan du det ikke, nu vel, stræb da saa høit som du kan.

Epilog.

Høiest jeg priser det Echo, der toner fra Læserens Hierte,
Stormen har lagt sig til Ro, Bølgerne bæve dog end.

Den Videlystne.

„Alt ret godt og ret smukt, dog gierne jeg hørte lidt Nyt og."
Seer du det Gamle med Sands kommer det Nye af sig selv.

Forsigtighedsregel.

Bedre jeg bliver tilbage fra Skolens Svøb og Systemer;
Gad jeg først engang i Buur, kom jeg saa let ei derfra.

Svar.

Lad du dig snøre! min Ven! kun Spindelvæv er det, der brister;
Svinger du Vingen med Kraft, standser dig Regelen ei.

Diemed.

Men hvad nytter den da? Dertil, at du lærer at føie
Efter andre dig snildt, uden at tabe dig selv.

Barnet.

Dengang jeg giorde det Løfte, det stedse være mig helligt:
„Vorder du engang til Mand, reiser til Helios du."

Ynglingen.

Og jeg klattred' og steg, kom stedse længre fra Jorden,
Ak! men Helios dog stedse laae fiernt, som tilforn.

Manden.

Etig du kun stedse; vel sandt! til Helios naaer du vel ei; men
Dog er det Synet til Lyst, viden at gaae over Jord.

Oldingen.

Alt har Solen sig slukt i de kølige Bølger, og Tanken,
Fulgt af det uvisse Blik, raver i Laager omkring.

Religion.

Jorden synker i Nat, men det Evige funkler fra Himlen,
Slukt er det Grønne bag Sky, Stiernen er tændt i det Blaae.

Stiernerne.

Alle de drage forbi dig, og alle de synke i Vesten;
Dog det er Sandsebedrag, selv du kun seiler mod Øst.

Ildkuglen.

„Ak! der ruller en Stierne! o see! af alle den største!"
Stille, Distiker, snart eine I Sky kun og Damp.

Compasset.

Bort fra Himlen! I Distiker! Husk, I ere jo Sømænd!
„Just ved til Himlen at see, finde paa Søen vi Vei."

Genierne.

„See! hvor de blinke, de Herlige hist! hvor de funkle og smile!"
Distiker! dog ei til os; ak! thi de eine os ei.

Phantasie.

„Dog skal de faae os at see, vi sadle dig rask Hippogryphen,
Vingernes dristige Slag bære til Æthren dig flux."

Fornuft.

Holdt, Forvovne! Lad staae Hippogryphen! Hvad tror I, fordi det
Lykkes Kronions Æt, at det skal lykkes Enhver?

Sværmeri.

Stille, I Distiker, nu! Vil I drømmende kantre mig Baaden?
Sligt Eder fører kun til Lethe og Aidis Borg!

Den Vidtbereiste.

Aldrig standsed' min Fod, det Herlige skued jeg nøie,
Men trods det udvortes Lys, Sielen blev mørk, som tilforn.

Pallas.

Aldrig forlod jeg mit Hiem, og dog jeg skued det Hele,
Thi fra mit Indre det sprang, væbnet i skabende Kraft.

Uveiret.

Lavt paa det graae Ocean nu staaer den fordærvende Sky, og
Hvisler med svovlblaa Glimt over formørkede Grund.

Dets Aarsag.

Kun den jordiske Luft kan klække de heftige Blus ud,
Stiernens glandsfulde Blik køles i Ætherens Strøm.

Svulst.

Mærker du Klodens voldsomme Gang? de svulmende Væxtet?
Farvernes straalende Spil? Vist er Æqvator nu nær!
Alt sig hæver for Øiet, og søger elektrisk det Ydre.
Ak! men den smeltende Sang byttede Fuglen for Glands.
Kun convulsiviske Skrig, eller Taushed møder dit Øre,
Og seer du nærmere til, Farverne spille paa Steen.

Vendekredsen.

Mig Naturen har sat, som Grændse den dristige Snekke,
Ustraffet seiler den ei, trodsende, over mig hen.

C. Hauch.

Charlotte Schimmelmann.

Bleg Du hviler paa Baar, trindt herſker Taushed og Sorgen,
Hallen høitidelig tom hvælver ſig over Dit Lig.
Læben er lukt, ſom nys med den yndige Tale ſig aabned,
Diet funkler ei meer herlige Glimt af Din Siæl.
Ei forſamler Du nu, ſom en Alterflamme for Konſt og
Viisdom, ſindrige Mænd, vinker ei længer i Kreds
Hulde Qvinder og venlige Møer om Din Siæl, for i Samqvem
Kiærligt at lede der' Aand, danne det yngre Bryſt.
Trolddommen ſvandt! — Hvor tidt mig forekom ſom et Feeſlot
Med ſit Gitter, ſin Gaard, ædle Charlotte! Dit Huus.
Der fandt Skialdekonſten ſit Hiem, og det tyngende Hverdags-
Liv ei voved ſig did, luktes af Gitteret ud.
Blomſter Du elſked, men ei blot Roſer og blaae Hyacinther,
I Dit Vindue: Din Aand elſked den høiere Blomſt.
Atter, Mæcenas, din Hal, ſtod frem af de gamle Ruiner,
Tivoli dækte den ei længer for Verden med Gruus.

Men nu sidder en Alf med en omvendt Fakkel, som
slukkes,
I Forsalen. Hans Sang lyder: "Charlotte gik bort,
Græd, vor Schimmelmann, græd, og lad Taarerne
lette Dit Hierte!
Græmme kun maa Du dig ei. Fader, Charlotte gik
bort;
Er ei død. Din Hal var et Rom, et Grækenland værdig,
Oldtidens herlige Kraft atter med Skionhed og Konst
Pryded dens Kreds. Men meer end Hedningen, meer
end Perikles
Eier Dit Bryst; thi Du troer Gud og Udødelighed.
Ofte svæved Din Aand med Ossians hist over Heden,
Naar Fuldmaanen i Dunst ildnede Bølgernes Bly,
Naar en Nattergal slog i de sortgrønne Toppe ved Solyst,
Medens Kilden begræd taus Din Emilies Død.
Hisset Emilie nu omfavner den elskte Charlotte:
Dobbelt nu risler Dit Væld, medens i Fromhed
Du gaaer,
Tænker paa Glæden, Du nød, ved de kiærlige Skyts-
engles Side,
Takker dem tro med Din Graad, venter dem sikkert
hos Gud.

Adam Oehlenschläger.

Tolv Paragrapher om Jens Baggesen.

Tolvte Paragraph.

Om Baggesens Charakteer som Skribent, saavel „overhovedet som i Grunden", og om hans Angreb paa Digteren Oehlenschläger.

Hic niger est, hunc tu Romane caveto!
Hor. Sat. I. 4. 85.

Men at nu en Skribent, der har lagt en saa falsk Religiositet for Dagen, som den her omtalte Hymnedigter, at han endog **slutter** en Hymne, til den eneste Gud, med Ordene: **jeg har nok, jeg har mig selv:** der er saa forskruet og smaglos som den maa være, der har skrevet alle hine svulstige Oder: der har røbet et saa slet poetisk Sind (Gemyt,) som Selines coquette Sanger: der har saa vrange Forestillinger om det poetiske Stofs Natur, og om Behandlingens Væsen som Forfatteren til Eventyrene og Riimbrevene: der er saa lidet istand til at fatte og nyde den høiere Poesies Aand, som den maa være, der anseer det for sin største Hæder, at kaldes Emmas og Thoras Sanger: der med sin isnende Kulde for længe siden ganske har slukket, eller med sin brændende Hede fortæret hver Glød af en reen Enthusiasmus, som hans

Ungdoms Flammer muligen havde efterladt: der med en trodsig, opblæst Mine, eller utidige, meningsløse Lovtaler, affecterer en uskrømtet Kiærlighed til Konsten: der med en ynkelig Fripostighed har erklæret de sletteste og absurdeste, endnu aldrig hørte Meninger om Philosophie og Æsthetik for at være fine: ja! der er skamløs nok til at kalde Digtere, som Tieck og Oehlenschläger, Fuskere: der er behersket af en saa forfængelig Egoisme, som Gjengangerens Jeg-selv, og befængt med et saa skamløst Sindelag, som Forfatteren af Gaaden og Maanedsskriftet Danfana: der er saa ligegyldig ved at bryde sit givne Ord, som den maa være, der har givet de tre og tyve storpralende Løfter: der er saa dreven i Opdigtelser, som Autor til de to og tyve Usandheder om Ludlams Hule: der er saa udlært paa Skieldsord og gemene Talemaader, som den af sig selv benævnede Gratiernes Lille: der saa hyppigen har beskæmmet sit Navn og sin Forstand ved de urimeligste Modsigelser og den latterligste Vægelsindighed: ja! der endog har taget sin Tilflugt til det usselste af alle Kneb, til Sandhedens forsætlige Fordreielse og Opdigten af fræk ke Beskyldninger:

At denne Skribent, som Forfatteren i Fortalen udtrykte sig, "ikke er i Besiddelse af en eneste af alle de Egenskaber, der udfordres til at være Smagsdommer, end sige Kritiker", og det over en Digter som Oehlenschläger: — dette maa dog Enhver

indrømme, som vil kaldes Dansk, Enhver, som gior Fordring paa at have sunde Tænkeevner og et retskaffent Hierte.

Forfatterens anden og tredie Paastand medgiver han, af denne Grund, intet videre Beviis: saameget mere som en Giendrivelse af Baggesens Kritiker deels ligger udenfor Paragraphernes Plan, deels paa en Maade vilde være en utilladelig Jagt paa de Enemærker, Hr. P. Wegner eengang har udseet sig. Baggesens Adfærd imod Oehlenschläger fortiener desuden kun alle gode Menneskers Foragt, og en Giendrivelse af hans grundløse og urimelige Paastande er derfor allene passende for den, som udelukkende foretager sig at aabne Øinene paa den store Mængde, hvilken hans — vist nok ikke fine — List blendede.

Vel bør man derfor ikke negte, at Hugo, saavelsom Røverborgen og Ludlams Hule, hverken i Composition eller Stiil kunne staae ved Siden af Oehlenschlägers foregaaende Arbeider, eller at Baggesen jo ogsaa har Ret paa flere Steder, hvor han kritiserer enkelte Vers af denne Digters Arbeider. Men da man, førend han nogensinde skrev om disse Digte, havde hørt de af hans Bemærkninger, som vare rigtige, fremsatte paa en ulige bedre og humanere Maade, af langt mere dannede og fornuftige Mennesker, og da han ydermere indblandede tredobbelt saamange Fordreielser og Opdigtelser, som han fældede rigtige Domme: saa kan man ligesaagodt anse

disse sidste for at være opsnappede rundtom i de mange Hovedstadens Cirkler, Baggesen besøgte, eller som rene Lykketræf, der ikke have mere Betydning og Værdi end de Spørgsmaal og Svar, man for Spøg skriver ned i Blinde under hinanden, hvor, iblandt mange ravgale, ogsaa enkelte passe sammen. Ordsproget, en blind Høne finder ogsaa et Korn, kan passende her anvendes; thi at Baggesen er blind, eller maaskee rettere vil være det, naar det gielder om at betragte Oehlenschlägers Værker: det maa Enhver see, som ikke lider under samme Svaghed. Naar Baggesen taler om Indhold eller Composition, er det blot for at faae et satirisk Indfald eller en plump Uartighed frem, som næsten altid gaaer ud fra en skiæv eller falsk Betragtning; og Analysen af Fablen i Ludlams Hule, der er fuld af Opdigtelser, er det haandgribeligste Beviis paa, hvilken ublu Frækhed han har sat sig i Besiddelse af. Han synes virkelig i denne at have udtømt Alt, hvad Usselhed og Smaahedsaand kan indgive.

Den haanende Foragt og den kolde Vrede, hvormed Baggesen stedse taler om, at „Hakons Digter er sunken", kan umuligen forenes med den ægte Sands for det Skionne, som han prøver at indbilde os, han i saa høi en Grad er i Besiddelse af. Man kan derfor frit erklære det for Usandhed, at det ene og allene var Smagen og Modersmaalet, han i sine Kritiker søgte at forsvare, og at det meget mere var en foragtelig Misundelse og uværdige

Hensigter, som styrede hans Pen. Ifald det her var Stedet at forsvare Oehlenschläger, vilde derfor intet være lettere, end at bevise det aldeles Ugrundede i denne Paastand om hans Synken. Men da der ikkun handles om Baggesens Slethed, saa vil Forf. blot giøre følgende Bemærkning. Havde Oehlenschläger Intet skrevet efter hine tre omtalte Digte, saa kunde man vel med Grund antage, at hans Phantasie var standset i den himmelske Flugt, hvormed den svang sig mod det Uendelige. Men nu at yttre en slig Mening røber enten Eensidighed — eller ond Villie; thi Digterens seneste Arbeider vise jo dog paa det klareste, at han lever i sin Manddoms fuldmodne Kraft. Man kunde maaskee i disse finde Beviser for den fuldstændige Udtydning af Brevet: Nourd. til Alad., nemlig at „Geniet helbredes for sin Letsind, just derved at Talentet søger at tilintetgiøre det."

I Helge har han paa den skiønneste Maade lagt for Dagen, hvilken sammentrængt Rigdom og Kraft i Tanker og Billeder, vort Sprog er mægtigt at udtrykke. Og er vel Baggesens hæse Raab om, at Hakons Digter er sunken saa dybt, andet en tom Bagvaskelse, naar han dog seer sig nødtvungen, ikke af sin Følelse for det Skiønne, thi den har han for længe siden reent qvalt, men af det ganske udeelte Bifald, hvormed han mærkede, at Helge modtoges, til at tilstaae: (Per Brøvler S. 64) at „Oehlenschläger var og er og bliver udødelig, „hvis han og kun havde digtet Halvparten af „Helge"?

I Hagbarth og Signe er det danske Tungemaals yndigste Toner samlede til een stor, herlig Harmonie. — Intet beviser udentvivl bedre, hvilken Veirhane en stor Deel af Hovedstadens Publicum er for Modens Kastevinde, end at man tilsidesatte, ja næsten glemte, Hagbarth og Signe over et Theaterstykke, som hverken i Composition, Charakteerskildring, Stiil eller skion poetisk Behandling kan taale nogen Sammenligning med denne Tragoedie.

Flere Stykker af Oehlenschlägers store Digt, Fiskeren, bevise ogsaa klart det Ugrundede i hiin Baggesens Paastand. Og om det herlige Digt: Frederiksberg, kan der kun være een Mening. — At kalde det første af disse Digte „den nye Skoles „poetiske Kragemaals sande Thesaurus, ja endog **en „bogstavelig Daarekiste,"** (See Dans. 1 B. S. 477. 2 B. S. 195) er i Sandhed kun at rose, at man enten selv, i bogstavelig Forstand, er daarekistegal, og saaledes skriver i et blindt og afmægtigt Vanvid, eller ogsaa, at man forledes af et slet Sindelag til at udtænke ret ynkelige Forhaanelser.

Det billige Hensyn, man bør tage til den store Frugtbarhed, hvormed Oehlenschläger digtede i de sex Aar, han, efter sin Udenlandsreise, har levet iblandt os, vogtede Baggesen sig vel for at giøre sine Læsere opmærksom paa. Men Intet er naturligere, end at det store Genie foretrækker langt den Frihed, som Bevægelsen i de mangfoldigste Former yder det, for den Tvang, det paalægger sig, ved at indskrænke sig til

een eller to Digtarter. Og denne Mangfoldighed finder just Sted i de Værker, Digteren i hiint Tidsløb har udgivet. Han oversatte sin Correggio paa dansk, og digtede desuden tre nye Tragoedier, Stærkodder, Hugo von Rheinberg og Hagbarth og Signe; desuden forfattede han en Samling lyriske Digte og et prosaisk Eventyr; tre Syngespil, Faruk, Røverborgen og Ludlams Hule; et Bind Noveller; Ærlighed varer længst, en Idyl; og foruden det omarbeidede Freias Alter, en Comoedie, Kanarifuglen; et Heltedigt, Helge; et stort dramatisk Digt, Fiskeren; et beskrivende Digt, Frederiksberg, og endeligen Hroars Saga, et episk Digt, i blandet Form, som meget snart udkommer. Han oversatte paa Dansk to Bind Fortællinger af flere tydske udmærkede Digtere, Shakspeares Sommernatsdrøm, og paa Tydsk flere af sine egne Værker. At Digteren nu i ethvert af alle disse Fag ei var lige heldig, bør man ikke fortryde paa. Den evige Natur lever og virker i den uendeligste Mangfoldighed, og selv i denne kunne vi dog ikke andet, under al vor Beundring, end finde mangen Deel ufuldkommen eller hæslig: hvorfor ville vi da af hendes kiæreste Sønner fordre hvad vi anse umuligt for hende selv?

Desuden glemme man ikke, at enhver Ting kun skal være god i sit Slags. Saaledes er unegtelig „Ærlighed varer længst" en ret smuk Idyl, og Røverborgen vilde, ifald Stilen var saa poleret, som

den dramatiske og theatralske Composition er smuk, være et udmærket Digt i sit Slags. Thi man lægge vel Mærke til, at det er imod et Syngestykkes Natur, at have stærke lyriske Udbrud, eller fuldkommen udviklede Charakterer. De første vilde aldeles binde Componisten, og de sidste enten gaae tabte under Forestillingen, eller skade det musikalske Ensemble.

Da vi endnu efterligne andre Nationer i saa meget, burde vi vel ogsaa søge at ligne dem i taknemmelig og human Tænkemaade. Men hvor hørte man i det hele tydske Rige slige Klager over, at den store Göthe var sunken, da han, efterat have skrevet Werther, Göz von Berlichingen og Faust, hans tidligste Arbeider, udgav flere smaa Syngestykker og andre dramatiske Digte af ringe Betydning, som Stella og senere hen „der Groß-Cophta"? Men han skrev ogsaa for et langt mere dannet og humant Publicum. Den udødelige Lessing, udrustet med Lærdom og Skarpsind, havde ved en mageløs Virksomhed banet Veien for Göthes og Schillers senere Optræden, og den kantiske Philosophie havde lært Nationen at tænke før den talte, og at dømme efter Grundsætninger. Hos os derimod havde Oehlenschläger ikke en eneste Forgænger, som paa denne Maade beredede hans Fremtræden, thi Ewald var ham ikke til mere Gavn, end Klopstock var hine Tydsklands Digtere; han maatte selv bryde Isen, og kunde blot vække sine Landsmænd ved at vise dem

sine Værker: at betragte og beundre dem maatte de først lære ved Øvelse.

Overveier man altsaa nu tilsidst, at denne slette (eller ogsaa affindige) Kritiker, som her omtales, forsynet med hine, tilforn nævnte, hæslige Egenskaber, har havt en uberegnelig Indflydelse paa den danske Læseverden, da han i samfulde tyve Aar (1785—1807) har været anseet som en af Landets allerfortrinligste Digtere, at maaskee ingen dansk Forfatter saameget har bidraget til at nære den kaade Lunkenhed for Aandens Herredømme, for det Skiultes Hellighed, og for en selvstændig, kraftfuld Alvors Værd, som netop Baggesens leflende Maade at fortælle paa, og hans al Sind og Sands dræbende Spil med Ordene; at han paa mangfoldige Maader har vidst at benytte sin Tids Svagheder, til at indsmigre sig i dens Gunst og derved blendet Mængdens Øine; at han fra det Øieblik af, hans Ringhed var bleven erkiendt af Enkelte, ved ligesaa lave som latterlige Midler søgte at gienvinde den store Anseelse, han engang var i Besiddelse af, og at han nu, blottende en skamløs og høist forargelig Tænkemaade, giver sit gode Navn og Rygte til Priis, alene for at tilfredsstille sine udentvivl længe skiulte Lidenskaber, med de smaaligste Forhaanelser søger at saare en herlig Digters Hierte, af hvem han, som Dansk, burde være stolt, og det endog under et hykkelsk Skin af at være Smagens og Modersmaalets Beskytter — de hellige Møer, som han hele sit Liv

igiennem har krænket: — overveier man Alt dette, saa vil sikkerligen mange Læsere indrømme Sandheden af den vist nok dristige (femte) Paastand, hvormed Forfatteren sluttede sin Fortale: „at Baggesen maa betragtes som et skadeligt Ukrud, der qvæler Smag og Humanitet, og at han derfor har giort sig uværdig til at bære Navn af en dansk Digter.“ Ihvorvel enhver billig og fordomsfri Læser vil erkiende, at den ikke staaer i mindste nødvendig Forbindelse med Hovedargumenterne i de elleve foregaaende Paragrapher.

Forfatteren troer saaledes, med Grunde, temmelig tilstrækkeligen at have godtgiort de fem Paastande, der fremsattes i Fortalen. At Baggesen paa en lignende Maade vilde søge at forsvare sig, har han ingenlunde formodet, ja Erfaring lærer endog det Modsatte. At bevise var aldrig denne Mands Sag, og det Høieste, som Forfatteren derfor kan have i Vente, er vel et Sidestykke til det flaue Vrøvleværk, der helligedes Peter Wegner. Forfatteren vil derved Intet tabe: Baggesen saameget desto mere.

Men da Hr. Justitsraaden nu eengang finder sin Glæde i denne Maade at yttre sine Tanker og Følelser paa, saa tilkiendegives det ham herved, at Bogstavet P. i Forfatterens Navn betyder Peder, for at han deraf kan giøre det fornødne Brug, ifald der blandt hans vittige Gratiers Indfald skulde fin-

des et eller flere, som spotte over dette Navn. At Forfatteren kun har dette eneste Fornavn behage Hr. Justitsraaden at undskylde. Havde hans Forældre anet den sieldne Lykke, der ventede hans ringe Navn, nemlig at pryde saa udødelige Værker, som Danfana og Per Vrøvler, da havde de sikkert ikke udstyret ham saa karrigt. Dog, for „Mesteren i Paafund," Jens Immanuel Baggesen, er dette ene vist nok tilstrækkeligt!

Til Paragraphernes Læsere.

Fichte har meget træffende bemærket: „der gives mangfoldige Mennesker, som ikke bære ringeste Frygt for nogen Ting i Verden, men derimod en ganske umaadelig Frygt for Ordene til disse Ting. Man kan, i hele Verdens Paasyn, træde dem under Fødder, og de anse det hverken for en Skam eller for noget Ondt! Men begynder man siden efter at tale om at træde under Fødder, saa blive de ude af dem selv af Harme." — En ret hiertelig Overbeviisning om Sandheden af disse Ord var stedse min Trøst, naar jeg, under Udarbeidelsen af de tolv Paragrapher, forestilte mig den haarde og ukiærlige Modtagelse, de vilde finde hos en stor Mængde af det læsende Publicum. Jeg vidste meget vel, at

Mange vilde kalde det usømmeligt af mig, paa denne Maade at bedømme en Mand, der saa længe og saa varigen har hævdet et berømt Navn i den danske Litteratur: at Mange vilde fordre af Enhver, der paatog sig at blotte Baggesens Mangel paa en begeistrende, ordnende Idee, en fast Charakteer og human Tænkemaade, at han paa en eller anden Maade foreløbigen godtgiorde sit Kald til dette Foretagende. Jeg indsaae ogsaa, at Mange vilde kalde dette Skrift lidenskabeligt og partisk, og mene, at det, istedetfor at bidrage til at ende Kampen i vor Litteratur, meget mere vilde fremkalde nye Stridigheder.

Men uagtet disse Betragtninger kunde synes tilstrækkelige til at afholde mig fra et, i Mængdens Øine, saa yveligt Foretagende, saa bestyrkede de mig snarere i den eengang tagne Beslutning. Man ansee ikke denne Bekiendelse som Trods, men som en Følge af en fast Overbeviisning.

Baggesens erkiendte store Fortieneſter kunde ikke hindre et saadant Angreb, da det netop var disse Fortieneſter Spørgsmaalet gieldte. Man maatte da ellers antage, som ufravigelig Regel, at alle Tidsaldere skulde være enige i deres Ideer om det Store og Fortræffelige. Men at en slig Regel ganske strider imod den sunde Fornuft, som imod Historiens Vidnesbyrd, er uomtvisteligt.

Hvad Befoielsen til at tale om „saadan" en Mand, som Baggesen, angaaer, da kan det, i Sandhed! allene være snevre og eensidige Hoveder, som

uafladeligen, ja ene og allene tænke paa, hvem der skriver: de glemme derover stedse hvad der skrives, og betage derved sig selv al Ret til at dømme i den omhandlede Sag. I slige Smagens og Retsindighedens Trængselsaar, som vi have oplevet siden Baggesens seneste Hiemkomst, er det visseligen Pligt for Enhver at tale, der troer at føle Kald dertil. Har han ikke maalt sine Kræfter, da er det retfærdigt, at han bukker under. Men det er kun kolde eller svage Hierter, som haane ham. Den Ædle beklager ham som et Offer for en god, men ustærk Villie.

Men havde man nu virkeligen, uden Fordomme, Eensidighed og Mangel paa god Villie, kunnet betragte Baggesens litteraire Levnet, saa havde man sikkert erkiendt det Slette og Umoralske deri, saa havde man ikke ganske ringeagtet hvad mangen En allerede længe tænkte og talte, og han var snart styrtet i den Grav, han grov for Andre. Men nu var Forholdet heelt anderledes. Mængden høiagtede ham som en udmærket Forfatter, hans blotte Ord var en Lov for Mange, især udenfor Hovedstaden, hvor hans senere Opførsel knap er kiendt fra dens rette Side, og selv i denne fandt han flere og agtede Forsvarere. Disse maatte man stræbe at overbevise, Dinene maatte aabnes paa hine, og fornemmeligen Baggesens udbredte Auctoritet saameget som muligt svækkes.

Men om nu jeg dertil var værdig og dygtig, det er et andet Spørgsmaal, som Tiden nok vil af-

giøre. Staae de tolv Paragrapher den haarde Prøve, slige Skrifter pleie at underkastes, da behøver jeg intet videre Forsvar: mine Tankers Værdi er da mit bedste Værn. Men falde de, saa skal visseligen Ingen mere end jeg selv beklage, at min gode Villie ikke tillod mig at maale mine Kræfter. Min egen Anger, og de Kyndiges fortiente Revselse skal da blive en fuldkommen Hevn for alle dem, som nu haane eller ynke min Forvovenhed. Derfor tilføies blot følgende:

Da jeg havde det, i mine Øine, sieldne Held, først i en Alder, i hvilken Meningerne tage en bestemtere Retning, og Grundsætninger begynde at udvikle sig i fastere Former, at blive nøiere bekiendt med Baggesens Skrifter *); saa troede jeg saameget tydeligere at føle det Slette og Upoetiske i denne Mands Domme og Værker. Hans hele Stræben var saa aldeles modsat den, jeg erkiendte for at være den ægte Digters, at jeg umuligen kunde andet end finde Mishag i de allerfleste af hans poetiske Arbeider, og maatte derfor anseе det store Navn og den faste, vidtudbredte Auctoritet, han var i Besiddelse af, som ufortiente. Da nu hertil kom den nedværdigende Maade, hvorpaa Baggesen i convul-

*) Jeg læste Labyrinthen i min Skolegang, og enkelte poetiske Epistler, da disse udkom 1814. Af andre Samlinger kiendte jeg noale af de Stykker, som findes i de samtlige Værker, men alt det øvrige aldeles ikke før Februar 1816.

siviske Progressioner lagde an paa at træde det Gode og Skiønne under Fødder, saa blev det mig en Umulighed længere at tie. Jeg besluttede ærligen og reent ud at sige min Mening. Dette har jeg nu her giort, og anbefaler mit Skrift til den skiønsomme og velvillige Læsers nøie Eftertanke.

Om jeg har skrevet lidenskabeligt og partisk, frygter det neppe at undersøge. — Hvad jeg endog derom kunde sige, saa vilde kun Faa lægge det paa Hierte. Det er imidlertid vist, at jeg ingenlunde vil blive bedømt mindre partisk, end jeg selv muligen kan have skrevet, og den hele Anke, grundet eller ugrundet, taber derfor sin Betydning.

Med Enthusiasme har jeg vel tænkt og talt, men derfor kan jeg vist ikke dadles. Jeg elsker den høie Digtekonst som Livets skiønneste Blomst, og afskyer af mit ganske Hierte Enhver, som med kaad Frækhed og vild Kulde søger at nedtræde den. At skrive roligt i et Anliggende, der greb ind i min hele Tilværelse, det var visseligen umuligt, og jeg haaber derfor trygt de Ædles Tilgivelse, ifald jeg enkelte Øieblikke gik for vidt. At jeg har talt i bestemte og afgiørende Udtryk, ville mange venteligen fortryde paa; men hvorfor skulde jeg fremsætte det paa en tvivlende Maade, hvorom jeg selv var saa hierteligen overbeviist? Agtelse for Baggesen kunde dog vel ei fordre dette, og Læseren kan jo ikke fornærmes ved hiint. Jeg følte Kald til at yttre min Mening, da alle Andre taug, (thi Hr. P. Wegner

angreb nærmest kun Kritikerne,) og det skete unegteligen bedst ved ligefrem, og uden mindste Omsvøb at sige den. At jeg kalder det Onde *ondt*, og det Slette *slet*, dette er den uhyre Forbrydelse, som de Allerfleste tillægge mig; endskiøndt det dog er den første Pligt for Enhver, som elsker Sandheden og hader Løgnen med dens Tienere.

Den nærværende Kamp i den danske Litteratur er en *absolut nødvendig* Følge af Tidens verlende Gang, og saa slet dens oprindelige Aarsag var, saa frugtbringende og velgiørende vil uden tvivl dens Virkninger blive. Det er de høieste Ideer, det er de sidste Love for alt aandeligt Liv, saaledes som dette yttrer sig i Videnskab og Konst, der er Kampens Gienstand. Trædskhed og ond Villie, affældig Eenfidighed og Alderens indgroede Fordomme ville hindre en yngre Slægt i dens frodige Vext. Hvorledes var da selve *Livet* muligt uden Kamp? Uafladeligen maa man værne sig mod dette Onde, og saalænge de Overvundne ikke tie eller bekiende deres Afmagt, kan der ikke tænkes paa Fred.

Man klage derfor ikke over „de evige Stridigheder." Det er ingen Strid. Det er en Kamp om Liv og Død. Det er ikke enkelte Meninger eller Værker, men det er en heel Litteraturs Tilværelse, hvorom det i disse Tider gielder. Det er ikke enkelt Mands Feide med en anderledes Sindet, men det er en heel, aandelig Slægt, der vil tilkiæmpe sig Fred og Ly for et kiærligt og eendrægtigt Samliv.

Retsindighed og sund Forstand, Videnskab og Konst opfordre til Forsvar mod deres mangehaande Fiender. Forsigtigt var det maaskee at tie, men uden Frygt at deeltage i Kampen, bør dog aldrig kaldes Ubeskedenhed.

Den ikke sieldne Sammenligning med foregaaende Feider, om en og anden enkelt Gienstand, er derfor aldeles skiæv og ufornuftig. Tiden vil nok lære, at den nærværende Kamp er af heel anden Betydning, og dybtgrundet i vor Litteraturs Udvikling. Den haarde Tone, hvori der skrives og tales, kan endnu mindre sammenlignes med den fornærmende Vidskhed og de uvedkommende Sidehug, hvorved de Stridigheder, der endnu af den største Mængde bevares i frisk Minde, vakte saamegen Mishag. Thi det er alle gode og skionne Følelser, hvorom det her gielder, og den som med pyntelig og skaanende Kulde kan forsvare disse, han viser tydeligen, at Forsvaret aldrig ret har ligget ham paa Hierte. Og hvilke Udtryk eller Ord ere for haarde og upassende imod dem, som foragte alt Skiønt og Stort? — At endeligen Pøbelen har benyttet sig af det beleilige Øieblik til at drive sine jammerlige Kiævlerier, eller at En og Anden troer at vinde sin Sag, eller en ussel Hævn, ved at giøre Regning paa Gemytternes heftige og forvildede Tilstand, kan dog aldrig lægges den gode Sags Forsvarere til Last. Alt hvad der trykkes, hører desuden ingenlunde til Litteraturen, blot af

den Grund, at det offentligen er bekiendtgiort ved Trykken.

Man søger i Livet saa ofte Trøst i de almindeligste Sætninger: hvorfor betragter man da ikke alt det som et „nødvendigt Onde", hvilket man nu saa uoverlagt tilregner dem, der opoffre Tid og Kræfter, paa at qvæle den Urt, der udsaaede det onde Frø? —

Og da det endeligen, efter min Fortales udtrykkelige Bestemmelse, her allene kom an paa at vise det Slette og Upoetiske i Baggesens hele litteraire Liv; da hans Skrifter allene ere giennemgaaede, for at lægge dette for Dagen; ja, da endog hans enkelte skionne Stykker kun betragtedes fra denne Side: saa var det meget uretfærdigt, ifald man her vilde søge en omfattende kritisk Bedømmelse af disse sidste, eller en Sammenligning af deres Fortrin og Mangler. Jeg indrømmer desuden heller end gierne, at min Dom over en eller anden enkelt Deel kan være urigtig: det har her aldeles intet at sige, og kan, i saa Fald, med Tiden letteligen rettes. De Grudsætninger derimod, som jeg har vedkiendt mig, og den Dom, jeg har troet mig berettiget til at fælde over Baggesen, som et litterairt Individium, ere eet med min Tro og inderste Overbeviisning. Dem haaber jeg forvist altid at kunne vedgaae.

Hvad Herr Justitsraaden selv angaaer, da troer jeg at besidde altfor megen reen og sædelig Tænkemaade til ikke at skye enhver umiddelbar Berøring med hans urene Natur. Jeg tænker desuden med Horats (A. P. v. 455.):

„Hvo som er klog, han tager vel vare paa,
ei at indlade sig med en afsindig Poet;"

og kan saaledes, allene af denne Grund, slet ikke tage den ringeste Notice af hvad han endog kunde falde paa at yttre om mig eller mit Skrift. Skulde det derimod skee, at min Ære angribes, da skal jeg vel vide at forsvare den.

P. Hjort.

Litteratur.

Noget mere om Litteraturtidendens æsthetiske Recensent, i Anledning af hans saakaldte Antikritik i No. 47.

I en meget barnagtig Tone, og med en ilde dulgt Forbittrelse over, at Tomheden i hans saakaldte Recension over Kruses Fortællinger er lagt for Dagen, har ovenmeldte Recensent paa fire Sider taget til Gienmæle imod Noten i Athene S. 511, hvor

jeg anførte et Par Exempler paa den Censors skiødesløse Sprog, der kalder Sproget i Kruses Fortællinger „høist skiødesløst, høist ucorrect og høist ureent.“ Nu maa vist nok enhver Læser lettelig have seet, at jeg blot anførte disse Rec.s Skiødesløsheder, for at vise denne Haar- og Trykfeilsklover, at hans egen Recension ikke var fri for de Feil, han giorde saameget Væsen af at have fundet i Kruses Fortællinger. Imidlertid skal jeg, siden han bemærker, at jeg ikke ret har „angivet hvori hans Feil stikke“, tiene ham i, nærmere at oplyse dem. 1.) Efterat have fortalt os, at Hr. Prof. K. længe har været det danske Publicum fordeelagtig bekiendt som Forfatter, siger Rec. „Allerede de Forsøg, han som ung Mand giorde i det psykologiske Slags, tildroge ham Opmærksomhed.“ Her spørger jeg: hvilket Slags? Rec. har ikke i Forveien nævnet noget, hvortil dette Ord kan henføres. Her kan derfor ligesaavel menes Forsøg i Erfarings-Siælelæren, eller i den psykologiske Lægekonst, som æsthetiske Forsøg; og Udtrykket „at giøre Forsøg i et Slags“ er paa dette Sted, om ikke udansk, dog tvungent og utydeligt. Den aldeles overflødige belærende Anmærkning om Forskiellen paa Slags og Art, er Recensenten fuldkommen værdig. Jeg vil ellers erindre, at Digtslags er et stødende, haardt og undværligt Ord; at man i Naturhistorien sædvanlig bruger Slægt og Art for det latinske genus og species; og at Rec. ikke vil

være i Stand til at bevise, „at de fleste og bedste danske Philosopher have været enige i" at genus nødvendigen og allevegne skulde oversættes ved Slags. Hvad han forstaaer ved „det psykologiske Slags episke Digte", hvoraf der, efter hans Systemlære, gives flere Arter, veed jeg ikke. Man skulde ellers efter denne Terminologie troe, at Rec. deler den episke Poesie i det psykologiske og physiologiske Slags. — 2.) Rec. siger os, at han blot forudsætter sund Menneskeforstand hos sine Læsere. Jeg formoder dog, at han ogsaa forudsætter, de skulle kunne læse og forstaae Dansk. Enhver saadan Læser seer en Skiodesløshed i følgende Sted hos Rec. „Coloriten skulde svare til de fremstillede Personers Charakteer, Himmelegn, og øvrige Localiteter." Thi da de to sidste Substantiver staae i Appositiion, maae de ligesaavel som det første henføres til den foregaaende Genitivus. Vilde Rec. udtrykt sig sprogrigtigt og tydeligen, da maatte han have sagt: „til de fremstillede Personers Charakteer, (til) Himmelegnen og de øvrige Localiteter." Hans ufuldstændigen anførte Exempel er slet ikke analogt; thi her gaaer ingen Genitivus foran; og Ingen, med sund Fornuft og Sprogkundskab, vil skrive: „Tydskernes Nationalcharakteer, geographisk Beliggenhed, andre locale Forhold" o. s. v. Hr. Recensenten, som recenserer Digterværker, har derfor uden Tvivl her, „af særegne Grunde fornegtet" sin „skarpe Forstand." 3.) Aandfattigdom, vil Rec. med Thingsvidne bevise, er en Trykfeil, i Stedet for Aandsfattigdom. Hvorfor mon jeg skulde see dette mere hos ham, end han har villet see, at Kehling S. 54 i Kruses Fortællinger er en Trykfeil, for Kehlinger?—hvorfor han paa sit lille „Synderegister" har anført den som en Sprogfeil. 4. Lærer han mig en Betydning af Ordet gierne,

som jeg rigtig nok har vidst fra Barnsbeen af. Men hvad jeg senere har lært, og hvad Rec. endnu behøver at lære, er at man, naar man ikke skriver skiødesløst, bør undgaae at bruge det i Bemærkelsen plerumque, hvor det kan blive tvetydigt. Til Giengield for det Exempel, hvori Rec. saa smukt har villet jungere utile dulci, skal jeg meddele ham følgende over denne Tvetydighed: „N. N. vil gierne (libenter) recensere Digterværker; men da hans Indsigt i Konst og Æsthetik ei er nær saa stor, som hans Lyst til at glimre som Criticus: bruger han gierne (libenter eller plerumque?) Magtsprog i Kritiken, og vil indbilde sine Læsere, at Ingen tør modsige dem."

Dette maa være nok for at vise, hvor lidt Rec. i sin saakaldte Antikritik har afbeviist de tre i Noten anførte Sprog-Skiødesløsheder. Læserne ville maaskee finde, at det er formeget; og da Rec. selv ikke kan andet end yttre sin Forundring over, at jeg har skrevet 6 Sider imod hans tomme Recension: maa denne Forundring nu stige meget høiere. Han bemærker ved denne Leilighed (thi han finder en hiertelig Fornøielse i trivielle Bemærkninger): „at det ret Tomme lader sig, som bekiendt, slet ikke betragte." Jeg kan ikke andet end erindre, at jeg ingensteds har kaldt hans Recension et lufttomt Rum. Men, en med Vind eller Luft oppustet Blære kalder man ogsaa tom, og kan dog ret godt betragte den.

Rec.s Beskyldning (i Noten, S. 746) at jeg i min Recension over Kruses Fortællinger havde roest Foredraget i samme, „fordi det Hele var saa smukt og correkt", (jeg har anført dette som Grunden, hvorfor jeg ikke vilde opholde mig ved enkelte Erindringer mod Sproget), og nu modsiger mig selv ved at tilstaae „at Sproget hist og her mangler Correcthed": er en saa latterlig og i Øine faldende

Misforstaaelse eller Fordreielse af mine Ord og deres tydelige Mening, at den intet Svar fortiener.

Heller ikke er der noget videre paa Rec.s saakaldte Antikritik at svare. I Sagen selv, hvorom der handledes, har han ikke indladt sig; men „overladt den og sin Tomhed til Publicums Bedømmelse." Dette er et snurrigt Indfald. Hans Dom over Kruses Fortællinger bestod i en „Appel til Publicum." Nu overlader han atter denne Appel ganske til Publicums Bedømmelse. Han synes da at maatte tænke sig Publicum baade som Under- og Over-Ret; men jeg troer, hvad Kruses Fortællinger angaaer, at han taber i begge Instantser; og jeg har allerede anført et, med Hensyn til Publicum, temmelig sikkert Vidnesbyrd derom.

Hvad det angaaer, at Rec. vil sætte mig til Skamme for Folk, paa Grund af at han ikke kiender Hr. Professor Kruse, da er jeg ikke i Stand til at begribe, hvad dette vedkommer mig, eller min Ære. I al Fald maatte jeg bede ham gjøre mig Selskab i at staae til Skamme, da jeg ikke allene kan erklære, men bevise, at jeg aldrig har seet Hr. Professor Kruse, uden paa Gaden, og ligesaalidt som Rec. nogentid veklet et mundtligt eller skriftligt Ord med ham. Jeg har sagt: at Recensionen vidner om Animositet mod den kriticerede Bog. Rec.s Forhold til Forfatteren vedkomme mig ligesaa lidt, som det vedkom ham, om jeg havde kiendt Hr. Kruse. Men man seer af denne Rec.s Yttring, at han, uagtet han vil passere for en dygtig Logiker, enten da han skrev dette, reent har „fornegtet" sin Tænkeevne: eller at han hører til de Recensenter, der ikke ere i Stand til at skille Forfatteren fra hans Værk; men som altid forstaae at gjøre behørig Forskiel paa, om Peer eller Poul har skrevet den Bog, de recensere.

Recensenten af Kruses Fortællinger i Athene.

Hos Undertegnede faaes:

Undersøgelse fornemmeligen i logisk, juridisk og æsthetisk Henseende over Theatercensorernes Fremfærd ved at forkaste Freyas Alter, med nogle Ord om usædelige Skuespil. Ved Fr. Chr. Sibbern, Professor i Philosophien. Khvn 1816. 8vo. 1 Rbdlr. heftet.

Eventyr af forskiellige Digtere, sammendragne og oversatte med Bemærkninger af Adam Oehlenschläger, 2 Dele, 1816. 8vo.

Denne Bog indeholder et Udvalg af Fortællinger, Eventyr og Folkesagn af endeel af Tydsklands fortrinligste og meest yndede Forfattere. De digteriske Værker, som især ere benyttede, ere Tiecks Phantasus, La Motte Fouqué's kleine Romane, Grimms Kinder und Hausmärchen, Kleists Erzählungen, Musäus Volksmärchen, Ottmars Sagen, Legenden von Kosegarten o. fl. Over de optagne Stykker, om hvis Værd der neppe vil være meer end een Stemme, er foran i hver Deel en oplysende Indledning af Udgiveren. Prisen er heftet 8 Rbdlr. 80 ß. Trykp. og 10 Rbdlr. 64 ß. Skrivp. hos alle Boghandlere og hos undertegnede Forlægger.

Gyldendalske Boghandling.

Hos Undertegnede faaes nedenstaaende Almanakker for vedsatte Priser i Hamb. Cour. En Rdlr. er 96 ß.

Almanach de Gotha pour l'année 1817. Conten. la généalogie des Souverains de l'Europe et les membres vivans de leurs familles. Av. portr. et fig. Gotha. in Maroq. 1 Rlr. 24 Sk.

Almanach der Heiligen auf jedes Jahr mit dreyzehn saubern Kupfern u. Musik. Rom. (Leipzig) 1 Rthlr. 12 ß.

Fouqué, de la Motte, Frauentaschenbuch für das Jahr 1817. Nbg. 2 Rthlr. 24 ß.

Friedrich, T. H., Almanach lustiger Schwänke für die Bühne, m. K. Berl. 1816. 1 Rthlr. 72 ß.

Kotzebue, A. v., Almanach dramatischer Spiele, zur geselligen Unterhaltung auf dem Lande. 15r Jhrg. Lpz. 1817. 1 Rthlr. 84 ß.

— Opern-Almanach für das Jahr 1817. Lpz. 1 Rthlr. 48 ß.

Minerva Taschenbuch für das Jahr 1817. m. 10 Kpf. zu Schillers Fiesko. Lpz. 2 Rthlr. 24 ß.

Müllner, Adolph, Almanach für Privatbühnen, mit Kpf. Erstes Bdchen auf das Jahr 1817. Lpz. 1 Rthlr. 84 ß.

Taschenbuch der Sagen und Legenden, 2r Jhrg. herausg. von Amalia v. Helwig geb. v. Imhof und Fr. Baron de la Motte Fouque. m. K. Berlin 2 Rthlr. 64 ß.

Urania, Taschenbuch für Damen auf das Jahr 1817. m. 10 K. Altenb. 2 Rthlr. 24 ß.

Gyldendalske Boghandling.

Rettelser
i syvende Bind.

S. 85. L. 5. vel ret l. vist nok
S. 87. L. 7. 266 l. 326
ib. L. 5. Digter l. Skribent
ib. L. 6. f. n. centemnor l. contemnor
S. 100. L. 6. med hiint l. hiintom
ib. L. 16. vedkommende l. uvedkommende
S. 104. L. 9. f. n. dici l. diu
S. 175 L. 16. Humor l. Humor
S. 179 L. 2. f. n. tunge l. lange
S. 184. L. 4. f. n. behovede l. behove
ib. ib. og ville l. og de ville
S. 195. L. 14. ellevte l. tiende
S. 199. L. 19. Cathegorie l. Kategorie
S. 205. L. 1. tiende l. ellevte
S. 206. L. 1. f. n. tiende l. ellevte
S. 282. L. 5. f. n. Smaatings l. de Smaatings
S. 285. L. 19. 11te l. 10de
S. 288. L. 1. f. n. 76 l. 78
S. 308. L. 13. blinde l. blende
S. 375. L. 16. Torner l. Tyner
S. 463. L. 3. f. n. Pronomina l. Conjunctioner

Foto 2313